

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI'NIN KURULMASI (644 SAYILI KHK)
İLE PLANLAMA YETKİLERİNİN MERKEZİLEŞMESİ VE KENT
MEKÂNINA ETKİLERİ-ÇORLU ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sinem GÜNERİ

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Şehir Planlama Programı

HAZİRAN 2013

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI'NIN KURULMASI (644 SAYILI KHK)
İLE PLANLAMA YETKİLERİNİN MERKEZİLEŞMESİ VE KENT
MEKÂNINA ETKİLERİ-ÇORLU ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Sinem GÜNERİ
(502091824)**

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Şehir Planlama Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Şevkiye Şence TÜRK

HAZİRAN 2013

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502091824 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Sinem GÜNERİ**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Kurulması (644 Sayılı KHK) ile Planlama Yetkilerinin Merkezileşmesi ve Kent Mekânına Etkileri-Çorlu Örneği**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı :   **Doç. Dr. Şevkiye Şence TÜRK**   .....

İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri :   **Doç. Dr. Şevkiye Şence TÜRK**   .....

İstanbul Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Gülden ERKUT   .....

İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç.Dr.Pelin Pınar ÖZDEN   .....

İstanbul Üniversitesi

Teslim Tarihi : 03 Mayıs 2013

Savunma Tarihi : 04 Haziran 2013

Aileme ve dostlarıma,

ÖNSÖZ

Bu çalışma süresince benden yardımlarını, desteğini, sabrını ve bilgisini esirgemeyen çok değerli danışman hocam Sayın Doç.Dr. Şevkiye Şence TÜRK'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmasında yardımlarını eksik etmeyen ve her türlü bilgi-belge konusunda paylaşımında bulunan Çorlu Kent Konseyi çalışanlarına, Tekirdağ ve Çorlu'da bulunan Şehir Plancıları Odası, Çevre Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisleri Odası ve Ergene İnsiyatifi temsilcilerine, Ekolojik Enerji A.Ş. çalışanlarına, desteğini eksik etmeyen ve tecrübelerinden her zaman faydalandığım sevgili Mimar İlknur NASIRLI başta olmak üzere Tekirdağ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü çalışanlarına ve bu sürece ortak olan dostlarıma teşekkürü ayrı bir borç bilirim.

Mesleki bilgileri ve tecrübeleri ile yol gösteren ve ve her zaman olduğu gibi bu süreçte de bana destek olan sevgili babam Harita Mühendisi Rıdvan GÜNERİ'ye, hayatım boyunca üzerimde çok emeği bulunan, ilgisini ve sabrını esirgemeyen sevgili annem Sevim GÜNERİ'ye ve beni yalnız bırakmayan ve hep yanımda olan, ileride meslektaşım olacak sevgili kardeşim Gizem GÜNERİ'ye çok teşekkür ediyorum.

Haziran 2013

Sinem GÜNERİ
(Şehir Plancısı)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
ÖZET.....	xvii
SUMMARY.....	xxi
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı.....	2
1.2 Tezin Kapsamı.....	2
1.3 Çalışmanın Yöntemi	6
2. TEORİK ARKA PLAN: PLANLAMA YETKİLERİNDE	
MERKEZİLEŞME YA DA YERELLEŞME	9
2.1 Merkezileşme (Centralizasyon) -Yerelleşme (Desantralizasyon) Kavramları ve Uluslararası Eğilimler	9
2.2 Planlama Sisteminde Merkezileşme ve Yerelleşme (Desantralizasyon).....	12
2.3 Bölüm Sonucu	17
3. TÜRKİYE’DE DÖNEMSEL OLARAK PLANLAMA YETKİLERİNDE	
MERKEZİLEŞME VE YERELLEŞME YAKLAŞIMLARI	21
3.1 1923-1945 Arası Planlama Yetkileri	21
3.2 1945-1960 Arası Planlama Yetkileri	22
3.3 Planlı Dönemde (1961-1980) Planlama Yetkileri	23
3.4 12 Eylül Dönemi: Ara Dönemde (1981-1983) Planlama Yetkileri.....	25
3.5 Liberal Dönemde (1984-2004) Planlama Yetkileri.....	25
3.6 2004 Sonrası Dönemde Planlama Yetkileri	28
3.7 Bölüm Sonucu	32
4. TÜRKİYE’DE PLANLAMA SİSTEMİNİN MERKEZİLEŞME VE	
YERELLEŞME YAKLAŞIMLARIAÇISINDAN İNCELENMESİ	39
4.1 Plan Türleri	39
4.1.1 Sosyo-ekonomik planlar	39
4.1.2 Üst düzey fiziki planlar	44
4.1.3 Yerel fiziki planlar (İmar planları)	50
4.1.4 Tamamlayıcı planlar.....	52
4.1.5 Özel amaçlı fiziki planlar ve/veya özel alanlarda planlamalar	53
4.2 Plan Hiyerarşisi	55
4.3 Planlamada Yetki	59
4.4 Bölüm Sonucu	61
5. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞININ KURULMASI İLE	
PLANLAMA YETKİLERİNDE MERKEZİLEŞME.....	65
5.1 644 Sayılı KHK’nin İçeriği Hakkında Genel Değerlendirme.....	65
5.2 648 sayılı Kararname ile 644 sayılı KHK’ya Planlama Sistemine Getirilen Değişiklikler.....	68
5.2.1 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın görev alanındaki değişiklikler.....	68
5.2.2 3194 sayılı İmar kanunundaki değişiklikler	76

5.2.3 4708 sayılı Yapı denetimi kanunundaki değişiklikler	79
5.2.4 Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanunundaki değişiklikler	82
5.3 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Organizasyon Yapısı ve Yetkileri	84
5.3.1 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesindeki birimler	84
5.3.2 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın planlama yetkileri	87
5.4 Bölüm Sonucu.....	91
6. PLANLAMA YETKİSİNİN ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI	
TARAFINDAN KULLANIMI: TEKİRDAĞ İLİ, ÇORLU İLÇESİ,	
ENTEĞRE ATIK BERTARAF VE ENERJİ ÜRETİM TESİSİ ÖRNEĞİ... 95	
6.1 Analiz Metodolojisi.....	95
6.2 Tekirdağ İline İlişkin Değerlendirmeler	96
6.2.1 İlin genel konumu	96
6.2.2 İlin sosyo-ekonomik yapısı	99
6.2.3 İlin üst ölçekli planlar kapsamında değerlendirilmesi	107
6.2.3.1 TR-21 Trakya Bölge Planı.....	107
6.2.3.2 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon	
Çevre Düzeni Planı.....	110
6.2.3.3 Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı	114
6.3 Çorlu İlçesi'ne İlişkin Değerlendirmeler.....	116
6.3.1 İlçenin genel konumu.....	116
6.3.2 İlçenin sosyo-ekonomik yapısı.....	117
6.4 Tekirdağ İli, Çorlu İlçesi, Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi	123
6.4.1 Planlama alanının konumu ve yer seçimi	125
6.4.2 Planlama alanına ilişkin mekânsal veriler	126
6.4.2.1 Jeolojik yapı.....	126
6.4.2.2 Topografik yapı.....	130
6.4.2.3 Doğal yapı.....	130
6.4.2.4 Ulaşım.....	133
6.4.2.5 Mülkiyet.....	134
6.4.3 Alana ilişkin imar planlarının hazırlanma süreci.....	137
6.4.3.1 Kurum görüşleri	137
6.4.3.2 Üst ölçekli planlardaki konumu	138
6.4.3.3 Çevresel etkilerinin değerlendirilmesi.....	148
6.4.3.4 İmar planı kararlarındaki konumu.....	156
6.4.4 Hazırlanan imar planlarına ilişkin yasal süreç (Onay-askı ve itirazlar). 160	
6.4.4.1 İmar planlarının Çorlu Belediyesi tarafından onaylanması ve	
planların askı süreci.....	160
6.4.4.2 İmar planlarının Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından	
onaylanması ve planların askı süreci.....	162
6.5 Planlama Sürecine İlişkin Aktör Analizi	164
6.5.1 Analiz metodolojisi.....	164
6.5.2 Aktörlerin belirlenmesi	166
6.5.3 Aktörlerin görüşlerinin değerlendirilmesi.....	167
6.6 Bölüm Sonucu.....	184
7. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	187
7.1 Genel Değerlendirme	187
7.2 Sonuç.....	189
KAYNAKLAR.....	197
EKLER	203
ÖZGEÇMİŞ.....	225

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ASB	: Avrupa Serbest Bölgesi
BİB	: Bayındırlık İskan Bakanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
BOTAŞ	: Boru Hatları İle Petrol Taşıma Anonim Şirketi
ÇŞB	: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	: Devlet Su İşleri
EPDK	: Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu
EU	: Avrupa Birliği
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
INSPIRE	: Avrupa Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısı
İMP	: İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi
KHK	: Kanun Hükümünde Kararname
KENTGES	: Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi
MEHTAP	: Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NGO	: Sivil Toplum Örgütleri
NUTS	: İstatistikleri Bölgesel Birimlerin Sınıflandırılması
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
RG	: Resmi Gazete
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
ŞPO	: Şehir Plancıları Odası
TAB	: Tarımsal Alt Bölgeler
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCDD	: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TEİAŞ	: Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi
TMMOB	: Türk Mühendis ve Mimar Odalar Birliği
TOB	: Tarım Organize Bölgeleri
TODAİE	: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TRAKAB	: Trakya Kalkınma Birliği
TREDAŞ	: Trakya Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
UN	: Birleşmiş Milletler
WB	: Dünya Bankası
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1 : Türkiye’de 2004 sonrası yerel yönetim mevzuatı	29
Çizelge 3.2 : 6360 - 6447 sayılı Kanun öncesi ve sonrası Büyükşehirlerin durumu.....	31
Çizelge 3.3 : Türkiye’de planlama yetkilerinin dönüşümü	35
Çizelge 4.1 : Mekansal Strateji Planlarının plan kademelenmesi içersindeki yeri ...	42
Çizelge 5.1 : 644 sayılı KHK ile Bakanlığın görev ve yetki alanına ilişkin getirilen düzenlemeler	68
Çizelge 5.2 : 648 sayılı KHK ile Bakanlığın görev ve yetki alanına ilişkin düzenlemeler	72
Çizelge 6.1 : Tekirdağ ili ilçeleri ve bu ilçelere bağlı belde belediyeleri	97
Çizelge 6.2 : Tekirdağ ili büyükşehir olduktan sonra, mevcut durumda ilçeler	98
Çizelge 6.3 : Tekirdağ ili ve ilçeleri mevcut nüfusları ile 2023 projeksiyon nüfusu (doğal nüfus artışına göre) ve 2023 plan nüfusu	100
Çizelge 6.4 : Tekirdağ ili ilçelerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması	105
Çizelge 6.5 : Tekirdağ ili ilçelere göre kent, kır ve toplam nüfus değerleri	118
Çizelge 6.6 : Tekirdağ ili ve ilçeleri mevcut nüfusları ile 2023 plan nüfusu	119
Çizelge 6.7 : Çorlu ilçesi projeksiyon nüfusları	119
Çizelge 6.8 : Tekirdağ ilinde ilçelere göre sektörel dağılım	121
Çizelge 6.9 : Kurum görüşü istenen ilgili kuruluşlar	137
Çizelge 6.10 : Planlama sürecinde etkili olan aktörlerin teşhisi	166
Çizelge 6.11 : Aktörler arası iktidar ilişkileri analizi- matrisi	167
Çizelge 6.12 : Objektiflere göre aktörlerin pozisyonları	168
Çizelge 6.13 : Planlama sürecinde alınan kurum görüşleri	170
Çizelge 6.14 : Görüşüme yapılan kişiler ve temsil ettikleri kurumlar	174

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1 : 6360-6347 Büyükşehir belediye kanunu sonrası Büyükşehirlerin dağılımı	31
Şekil 4.1 : Planlama Hiyerarşisi	58
Şekil 5.1 : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın organizasyon şeması.	86
Şekil 6.1 : Tekirdağ ilinin ülke ve bölge içindeki yeri	97
Şekil 6.2 : Tekirdağ ve Trakya Alt Bölgesi'nin yıllara göre nüfus değişimi (1960-2007)	99
Şekil 6.3 : Tekirdağ ili ve ilçeleri mevcut nüfusları ile 2023 projeksiyon nüfusu (doğal nüfus artışına göre) ve 2023 plan nüfusu	100
Şekil 6.4 : İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması	102
Şekil 6.5 : Tekirdağ ili yıllara göre sektörel dağılım oranları (1980-2000)	102
Şekil 6.6 : Tekirdağ ilindeki mevcut sanayi alanları	104
Şekil 6.7 : Tekirdağ ili ilçeleri merkez kademelenmesi	106
Şekil 6.8 : Tekirdağ ili ilçeleri kimlikleri	106
Şekil 6.9 : Vizyon ve strateji şeması	109
Şekil 6.10 : 1/100.000 ölçekli Trakya alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı-Planlama alt bölgeleri	111
Şekil 6.11 : Trakya Alt Bölgesi merkez kademelenmesi ve etki alanları	113
Şekil 6.12 : Çorlu ilçesinin bölge ve Tekirdağ ili içindeki konumu	116
Şekil 6.13 : Tekirdağ ili içerisinde Çorlu ilçesinin konumu	117
Şekil 6.14 : Tekirdağ ili ilçeleri kent - kır nüfus oranları	118
Şekil 6.15 : Çorlu ilçe bütünü nüfus karşılaştırmaları	120
Şekil 6.16 : Çorlu ilçesi 2023 yılı sektörel dağılım oranları	123
Şekil 6.17 : Planlama alanının konumu ve yakın çevre ilişkileri	126
Şekil 6.18 : İnceleme alanının 1/25000 ölçekli genel jeoloji haritası	128
Şekil 6.19 : Tekirdağ ili deprem haritası	130
Şekil 6.20 : Bölgenin ortalama aylık sıcaklık dağılımları (Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1970-2011).....	131
Şekil 6.21 : Bölgenin sıcaklık dağılım grafiği	131
Şekil 6.22 : Bölgenin ortalama aylık yağış dağılımları (Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1970-2011).....	132
Şekil 6.23 : Proje alanına ulaşım yolu ve mesafe bilgileri	133
Şekil 6.24 : Çorlu Tekirdağ D59/05 Karayolunun Yenice köy yolu sapağı ulaşım ağı hacim/kapasite oranları	133
Şekil 6.25 : Parsellere ait mülkiyet ve ÇED durumu	134
Şekil 6.26 : Planlama alanı parsel sınırları	135
Şekil 6.27 : Planlama alanına ait fotoğraflar	136
Şekil 6.28 : Planlama alanının 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı içersindeki yeri	145
Şekil 6.29 : Planlama alanının 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı içersindeki yeri	146

Şekil 6.30 : 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı lejandı	147
Şekil 6.31 : Karatepe entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesislerinde yapılan işlemler.....	150
Şekil 6.32 : Karatepe entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisleri genel iş akış şeması	151
Şekil 6.33 : Karatepe entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisleri genel vaziyet planı	152
Şekil 6.34 : Projenin Genel Çevresel Etkileri.....	155
Şekil 6.35 : Projenin Planlama Süreci.....	163
Şekil 6.36 : Süreç Akım Şeması	165
Şekil 6.37 : Süreç Akım Şeması	165
Şekil 6.38 : Aktörlerin proje ile ilgili tutum göstergesi	168
Şekil 6.39 : Objektiflere göre hareket göstergesi.....	169

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI'NIN KURULMASI (644 SAYILI KHK) İLE PLANLAMA YETKİLERİNİN MERKEZİLEŞMESİ VE KENT MEKÂNINA ETKİLERİ-ÇORLU ÖRNEĞİ

ÖZET

Dünya genelinde ilerleyen küreselleşmenin yerel üzerindeki etkilerinin artması ile küreselleşme sürecinin yerelleşme sürecini tetiklediği ve ulus-devletler üzerinde önemli etkiler yarattığı görülmektedir. Dünyada oluşan bu dinamikler karşısında siyasal ve ekonomik entegrasyonlar söz konusu iken, bu gelişmelerin getirdiği şartlar da çeşitli yapıları değişim ve yenileşmeye zorlamaktadır. Hizmetlerin etkinliğinin artırılması, iyileştirilmesi amacı ile yönetimin yeniden yapılandırılması konuları giderek önem kazanmakta ve bu durum merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki görev ve yetki paylaşımı konusunda sınırların belirlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Neoliberal politikalara paralel olarak, Dünya Bankası ve diğer uluslararası kuruluşlar, kamusal hizmetlerin yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmesi konusunda yapısal uyum programları ile gelişmekte olan ülkeler üzerinde etkili olmaktadır. Yerelleşme dinamikleri Avrupa Birliği başta olmak üzere diğer uluslararası örgütlenmeler tarafından da desteklenmekte ve yetkilerin yeniden yapılanması ve işlevlerinin düzenlenmesi konularını gündeme getirmektedir. Avrupa'daki ülkelerin yönetim sistemlerine bakıldığında da yerel yönetimlerin merkezi yönetimden daha fazla rol üstlenmiş olduğu görülmektedir. Ülkemizde ise son yirmi yılda yerel yönetimlerin yetkileri ile ilgili düzenlemeleri incelediğimizde bir taraftan yerelleşme adına olumlu gelişmeler yaşanırken, diğer taraftan ise bazı düzenlemeler ile yerel yönetim yetkilerinin merkezi yönetim birimlerine aktarılmış olduğunu görmekteyiz. Sözü edilen düzenlemelerin son örneği ise; planlama yetkilerinin önemli bir bölümünün, 644 sayılı KHK ile kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde toplanması şeklinde olmuştur.

Böylece, imar yetkileri konusunda son dönemde çıkarılan KHK'lerle yapılan düzenlemeler ile, imar planlama, kentsel dönüşüm ve yapı ruhsatlarının verilmesi gibi yerel nitelikli işlemlere ilişkin yetkiler merkez yönetim birimlerine de verilmiştir. Ancak merkezin bu yetkilerini kullanması kentsel mekanda yerel ve merkez arasında çatışma oluşmasına neden olmaktadır. Asli görevi yerleşme ve yapılaşmayı ilişkin kuralları belirlemek, planlama sisteminde koordinasyon ve denetimi sağlamak olması gereken merkezi bir kurum niteliğindeki Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilen söz konusu yetkilerin yerel ölçekteki etkileri, Çorlu'da kurulması planlanan "Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi" örneği üzerinden incelenmiştir. Bu çalışma ile büyük ölçekli yatırım kararlarının yerel ölçekte, kentsel mekana etkilerinin olduğu, planların hazırlanma ve onayına ilişkin çeşitli aşamalarda merkezi ve yerel yönetim birimleri arasında çatışmaların yaşandığı ortaya konmuş ve bu kapsamda var olan çatışmaların nasıl çözümlenebileceği, bu türdeki planlama kararlarında nasıl bir yönetim-katılım mekanizması oluşturulması gerektiği konuları örnek incelemesi üzerinden verilmeye çalışılmıştır.

Bu kapsamda:

Araştırmanın hipotezi; “Büyük ölçekli yatırımlara ilişkin planlama kararları merkez ve yerel arasında çatışma ortaya çıkarır. Bu çatışma ancak yönetim ve katılım mekanizmaları ile çözümlenebilir” şeklinde belirlenmiştir. Çalışmanın bilimsel araştırma yöntemine göre hazırlanabilmesi için araştırma soruları oluşturulmuştur.

Araştırmanın alt soruları;

1. Böyle büyük bir yatırım kararının yerel ölçekte etkisi var mıdır?
2. Böyle büyük bir yatırımın kentsel mekana etkisi var mıdır?
3. Büyük yatırımlara ilişkin karar alımında merkez ve yerel arasında çatışma çıkıyor mu?
4. Büyük yatırımlara ilişkin alınacak planlama kararlarında merkezi ve yerel yönetim arasındaki çatışma nasıl bir yönetim-katılım mekanizması ile çözümlenebilir?

Çalışma alanı olarak Çorlu’da kurulması planlanan “Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi” seçilmiştir. Bu alanın örnek alan olarak seçilmesinin nedeni:

- Hem yerel yönetim birimleri hem de merkezi yönetim birimlerinin bu tesis üzerinde planlamaya ilişkin karar almış olması ve
- Söz konusu tesisin hem bölgesel hem de yerel ölçekte etkilerinin bulunmasıdır.

Tesisin planlanmasına yönelik karar alma süreçlerinde hem merkezi hem de yerel yönetim birimleri etkili olmuştur. Şöyle ki;

1. Tesisin kurulacağı alan merkezi yönetim birimlerince üst ölçekli plan kararlarında “Teknik Altyapı Alanı” olarak belirlenmiş,
2. Daha sonra belediyesince alt ölçekli imar planları onaylanmış,
3. Ancak daha sonra ilgili belediye bazı gerekçeler ile söz konusu imar planlarını iptal etmiş,
4. Bunun üzerine yatırımcı firmanın talebi doğrultusunda, imar planları (644 sayılı KHK kapsamında) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanmış,
5. Bakanlıkça re’sen onaylanan planlar kapsamında belediye tesise ruhsat vermiştir.

Çalışma kapsamında tesisin planlama süreci ile ilgili olarak, yerel ve bölgesel ölçekte, aktörlerin nasıl bir yapıtımda bulunduğu, birbirleri ile olan ilişkileri, mevcut kabulleri ve karar alma süreçleri ele alınmıştır. Söz konusu tesisin yapılacağı mekanın oluşumunda yer alan aktörler ve stratejilerinin analizinde “Mactor Metodu”ndan yararlanılmıştır. Bu metod kapsamında; merkezi ve yerel yönetim birimlerinin kurum görüşleri olduğu için bu birimlerle görüşme yapılmamış, diğer aktörler (yatırımcı firma, üniversiteler, STK’lar vb.) ile “Derinlemesine görüşme (Depth Interview)” şeklinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmelerde, bölge halkının karar aşamalarının hiçbir sürecine dahil edilmediği ve tesisle ilgili bazı çekincelerinin olduğu ancak ilgili kurumlarca bunun göz ardı edilmiş olduğu görülmektedir.

3194 sayılı imar kanunu ve diğer yasal düzenlemeler ile her ne kadar planlama yetkileri yerele verilmiş olsa dahi bu yetkinin gerisinde merkezi yönetimin müdahale noktaları bulunmaktadır. Ancak bu son KHK ile merkezi yönetim biriminin müdahale noktaları ve çerçevesi çok genişlemiş, hatta yerel yönetimi devreden çıkararak karar alma noktasına gelmiştir. Söz konusu KHK ile verilen her tür ve

ölçekte plan yapma ve ruhsat verme yetkisinin gerekçesi “belediyelerin keyfi uygulamalarını engellemek” olsa da planlama sisteminde koordinasyonu ve denetimi sağlayan merkezi bir kurumun, yerele rağmen imar planlarını onaylaması, kentler açısından ciddi sorunlar yaratacaktır.

Yerel yönetimlerce alınan kararlar üzerinde bölge halkı kısmen de olsa müdahale edebilmektedir. Ancak merkezi yönetim tarafından alınan kararlarda bu müdahale neredeyse imkânsız haldedir. Yerinden yönetim modelinde hizmetlere daha kolay erişebilme, yakın ilişkiler kurma ve sorunları uzun zamana yaymadan çözüme avantajları bulunmaktadır. Diğer yandan Çorlu örneğinde de olduğu gibi sivil toplum kuruluşları, kent konseyleri, mahalle dernekleri ve yerel gündem 21 gibi oluşumlar, yaptıkları çalışmalar ile yerel yönetimleri yönlendirebilmekte ve taleplerinin gerçekleştirilmesi konusunda yerel yönetimler üzerinde baskı oluşturabilmektedir.

Ülkemizde çok sayıda kurumun planlama yetkisine sahip olması ve yürürlükteki İmar Yasasının istisnai maddelerinin, farklı kurumlar tarafından yapılan sektörel planlar ile parçacıl planların ve onama süreçlerinin oluşmasına neden olması, planlamada denetim mekanizmalarının kurulmasını engellemekte ve yetki karmaşası durumunun oluşmasına neden olmaktadır. Planlamadaki çok başlılığı kısmen de olsa gidermek ve tek bir merkezi kurumun koordine etmesini sağlamak açısından böyle bir düzenlemeye gidilmiş olduğu görülmektedir. Ancak bunu gerçekleştirirken, planlamada katılım boyutunun göz ardı edildiği ve yasa hükümlerinde, planlama düzeylerinde katılımcı karar alma mekanizmalarının yetersiz ve kurumsallaşmamış olduğu ve hükümlerin katılımı eşitsizlik yaratacak durumları içerdiği görülmektedir.

Bu çalışma ile büyük ölçekli yatırım kararlarının yerel ölçekte, kentsel mekana etkilerinin olduğu, planların hazırlanma ve onayına ilişkin çeşitli aşamalarda merkezi ve yerel yönetim birimleri arasında çatışmaların yaşandığı ortaya konmuş ve bu kapsamda var olan çatışmaların nasıl çözümlenebileceği, bu türdeki planlama kararlarında nasıl bir yönetim-katılım mekanizması oluşturulması gerektiği konuları örnek incelemesi üzerinden verilmeye çalışılmıştır.

**CENTRALIZATION OF PLANNING AUTHORITY BY THE
ESTABLISHMENT OF THE MINISTRY OF ENVIRONMENT AND
URBANIZATION (BY THE LAW NO. 644) AND EFFECTS OF URBAN
SPACE (ÇORLU CASE)**

SUMMARY

Across the globe, the effects of advancing globalization increases locally, the process of globalization has triggered the process of decentralization and it has a significant impact on the nation-states. While the political and economic integration of the world in the face of these dynamics, change and innovation to a variety of circumstances brought about by these developments, forcing structures. Improving the efficiency of services, with the aim of improving the management restructuring is becoming increasingly important issues. This sharing of responsibilities between the central government and local governments, emphasizes the need to determine the limits of.

In parallel with the neo-liberal policies, the World Bank and other international organizations, public services by local governments in the implementation of structural adjustment programs on developing countries is more effective. Decentralization dynamics, especially in the European Union is also supported by other international organizations. These dynamics, highlights the issues of authority and organization restructuring. Management systems of the countries in Europe, local governments are more effective than the central government. In our country, we examine the last two decades, the regulations relating to the powers of local governments, while the positive developments in the name of decentralization on the one hand, on the other hand, the powers of the central government departments are transferred to local governments. The latest example of the aforementioned regulations, an important part of the planning authority, established by 644 Law, to give the Ministry of Environment and Urbanization.

Recently, by the laws about the planning authorities; urban planning, urban regeneration and building permits as provided by the local authorities are given in units of the central government. However, in the urban space, leads to the formation of conflict between the local and central. The main task of a central organization of the Ministry of Environment and Urbanization, determine the rules for the establishment and structuring, planning, co-ordination and control of the system to provide. The new planning powers of the Ministry of Environment and Urbanization investigated on a local scale, by The Çorlu “Integrated Waste Disposal and Energy Production Facility” Case.

In this thesis, a large-scale investment decisions at the local level, the effects of urban space are explained and the preparation of plans and approval stages are as clashes occurred between the central and local government units. In this context, issues of how the conflicts are resolved, how to create a management-participation mechanism on the planning decisions on major investments are mentioned by The Çorlu “Integrated Waste Disposal and Energy Production Facility” Case.

In this context:

Hypothesis of the study; “Planning decisions on large-scale investments reveals the conflict between the central and local. This conflict can be resolved with the mechanisms of governance and participation.” Research questions of the study to be prepared according to the method of scientific research was established.

Research sub-questions;

1. Is there such a big impact at the local level investment decision?
2. Is there any influence of big investment decisions on urban space?
3. Is there any conflict between the central and local governments in the process of deciding on major investments?
4. How to be resolved by a management-participation mechanism between the central and local governments in the process of deciding on major investments?

A work area which is planned in Çorlu "Integrated Waste Disposal and Energy Production Plant" has been selected. The reasons of choosing this area:

- Both of local government and the central government units has decided on this solid waste facility.
- There are the effects of the facility, both regional and local scale.

Decision-making processes for the planning of the facility at both central and local government units have been effective. Thus;

1. Facility area is determined as “Technical Infrastructure Area” on decisions of the upper scale plans by the units of the central government.
2. Then, the sub-scale plans approved by the Municipality of Çorlu.
3. Then, by some justifications, Çorlu Municipality has canceled development plans.
4. Whereupon, at the request of the investor company, development plans (within the scope of the Decree Law No. 644) has been approved by the Ministry of Environment and Urbanization.
5. Çorlu Municipality has licensed the facility under plans approved by the Ministry.

In this study, the planning process for the facility, the local and regional scale, the sanctions of actors, their relationship with each other, the current assumptions and decision-making processes are discussed. “Mactor Method” was used, analysis of the actors involved in the formation of space and strategies.

Under this method, there has not been interviewed the central and local government units because there were the views of units, but with the other actors (investor firms, universities, NGOs etc.) “depth interview” was made. In the interviews, it was determined some concerns about the facility of people (but are not involved in any stage of the decision) living in the area. However, it has been identified that the concerns was ignored by the authority.

3194 zoning law and other legal acts with although the planning authorities even if the local, given, intervention points of the central government are behind of this authority. However, the recent KHK with intervention points of central government and its frame is quiet enlarged unit, even came to a decision that disable the local administration. Though, with the said KHK law , justification of authority of any

type and scale of the plan and the licensing "arbitrary practices to prevent the municipalities," co-ordination and control of a central authority that the planning system, despite the approval of the local development plans, create serious problems for cities.

The local community may partly intervene on the decisions taken by local authorities. However, it is still almost impossible to interfere with the decisions taken by the central government. The advantages of easier access to services, close relationships are set up and solve problems without emitting a long time include in the decentralized management. On the other, as in the case of Corlu non-governmental organizations, city councils, neighborhood associations, and entities such as Local Agenda 21, as drivers of local governments with their work and demands of regarding the realization exert pressure on local governments.

The Planning Law 3194, was a democratic revolution in the planning field as it routed the planning authority to the local governments. But the exceptional cases of this Law, which grant the planning authority, which has been delegated to the local governments, leave authorization to the central government. So, Turkey has a large number of corporate central planning authority. This situation causes a conflict of authority planning system. It can be stated that the planning authorities have been over-fragmented and a structure of conflicting authorities between the institutions exists. Law no 644, was accepted to disrupt the structure of Multi-actor planning and to provide a single central agency which can co-ordinate. There is no reference to the participation methods or means throughout the planning legislation and planning process of facility.

In this study, a large-scale investment decisions at the local level, the effects of urban space are explained and the preparation of plans and approval stages are as clashes occurred between the central and local government units. In this context, issues of how the conflicts are resolved, how to create a management-participation mechanism on the planning decisions on major investments are mentioned by by The Çorlu "Integrated Waste Disposal and Energy Production Facility" Case.

1. GİRİŞ

1985 yılında çıkarılan 3194 sayılı İmar Kanunu Türkiye kent planlama pratiği açısından önemli bir dönüm noktası olmuş, bu kanun ile kent ölçeğindeki planlama yetkileri merkezi yönetimden yerel yönetim birimlerine aktarılmıştır. Ancak 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 9. Maddesi ile Bakanlığa (Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı) re'sen imar planı yapma yetkisinin verilmesi ve yine aynı kanunun 4. Maddesi ile bir takım istisnaların getirilerek özel kanunlara öncelik tanınması planlama yetkilerinde yerleşmenin (desantralizasyon) tam anlamı ile gerçekleşmediğini göstermektedir. Bu şekilde, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 4. ve 9. Maddesi ile planlamaya ilişkin yetkilerin bir bölümünün yine merkezi yönetim birimlerinde kaldığı görülmektedir.

Yerel yönetimlerin yetkilerine ilişkin düzenlemeler ile yerleşme (desantralizasyon) açısından reformların gerçekleştirildiği kanısı, yasa ve mevzuatlarda yapılan bu değişiklikler ile geçerliliğini yitirmektedir. Sözü edilen düzenlemelerin son örneği ise; planlama yetkilerinin önemli bir bölümünün, Bakanlar Kurulu'na verilen KHK çıkarma yetkisine dayanılarak, 04 Temmuz 2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 644 sayılı KHK ile kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde toplanması olmuştur.

Daha sonrasında 644 sayılı Kararnamenin yeniden ele alınması ve bazı değişikliklerin yapılmasının ardından 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 8 Ağustos 2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri hakkında KHK'de düzenlemeler yapılmasının yanı sıra, 3194 sayılı İmar Kanunu, 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda da önemli değişiklikler yapılmıştır. 3194 sayılı İmar Kanunu ile yerel yönetimlere verilmiş olan imar planı yapma, yaptırma, onaylama ve proje onayı, yapı ruhsatı ve yapı kullanma izin belgesi verilmesi vb. yetkilerinin de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yetkileri arasında yer aldığı görülmektedir.

1.1 Tezin Amacı

Tez çalışması ile yerleşme ve yapılaşmayı ilişkin kuralları belirleyen, planlama sisteminde koordinasyonu ve denetimi sağlayan merkezi bir kurum niteliğindeki Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilen söz konusu yetkilerin yerel ölçekteki etkilerinin neler olduğu, bu durumun kent mekanına nasıl yansıdığı, büyük yatırımlara ilişkin alınacak planlama kararlarında merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki çatışmaların nasıl çözümlenebileceği, bu türdeki planlama kararlarında nasıl bir yönetim-katılım mekanizması oluşturulması gerektiği konuları üzerine bir araştırma yapılması hedeflenmektedir.

Bu kapsamda:

Araştırmanın hipotezi; “Büyük ölçekli yatırımlara ilişkin planlama kararları, merkez ve yerel arasında çatışma ortaya çıkarır” şeklinde belirlenmiştir. Çalışmanın bilimsel araştırma yöntemine göre hazırlanabilmesi için araştırma soruları oluşturulmuştur.

Araştırmanın alt soruları;

- 1- Böyle büyük bir yatırım kararının yerel ölçekte etkisi var mıdır?
- 2- Böyle büyük bir yatırımın kentsel mekana etkisi var mıdır?
- 3- Büyük yatırımlara ilişkin karar alımında merkez ve yerel arasında çatışma çıkıyor mu?
- 4- Büyük yatırımlara ilişkin alınacak planlama kararlarında merkezi ve yerel yönetim arasındaki çatışma nasıl bir yönetim-katılım mekanizması ile çözümlenebilir?

1.2 Tezin Kapsamı

Dünyada oluşan küreselleşme ve yerelleşme (desantralizasyon) dinamikleri karşısında siyasal ve ekonomik bütünleşme yaşanırken, bu gelişmelerin getirdiği şartlar da kamu kurumlarını değişim ve yenileşmeye zorlamaktadır. Hizmetlerin etkinliğinin artırılması, iyileştirilmesi amacı ile yönetimin yeniden yapılandırılması çalışmaları içinde yerel yönetimler de giderek önem kazanmakta ve bu durum merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki görev ve yetki paylaşımı konusunda sınırların belirlenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu bakımdan çalışmanın ilk bölümünde literatür analizi yapılarak merkezileşme ve yerelleşme (desantralizasyon) kavramlarının teorik arka planı verilmeye çalışılacak, kavramsal açıklamaların yanı sıra uluslararası eğilimlere de yer verilerek merkezileşme ve yerelleşme (desantralizasyon) kavramlarının planlama sistemindeki karşılığı ortaya konulacaktır.

Ülkemizde de Cumhuriyet Döneminde, 1933 yılında Yapı ve Yollar Kanunu ile başlayan, 1956 ve 1957 yıllarında İmar Kanunu ile devam eden süreçte baskın bir merkeziyetçi yapı hakim olmuşsa da, 1985 yılında çıkarılan 3194 sayılı İmar Kanunu ile planlamaya ve yapılaşmaya ilişkin yetki ve görevlerin çoğu yerel yönetimlere bırakılmıştır. Yerel yönetim yetki alanına ilişkin, yerinden karar alma ve uygulamayı teşvik eden gelişmeler yaşanırken diğer yandan da bir takım düzenlemeler ile bazı yerel yönetim yetkileri merkezi yönetim birimlerine aktarılmıştır. Bu itibarla çalışmanın ikinci bölümünde Cumhuriyet Dönemi'nden itibaren belirli kırılma noktaları esas alınarak dönemlendirilmiş olan süreçte ülkemizdeki planlama sistemine yönelik merkezileşme ve yerelleşme (desantralizasyon) yaklaşımları açısından genel bir çerçeve çizilmesi, bu doğrultuda planlama ve yapılaşmayı ilgilendiren mevzuata ilişkin temel bilgilerin verilmesi hedeflenmektedir.

3194 Sayılı İmar Yasası ile -söz konusu Kanunun 4. ve 9. Maddelerine rağmen- öngörülen “yerelleşme (desantralizasyon)” modeli ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın-Türkiye tarafından bazı maddelerine çekince konularak da olsa- imzalanarak onaylanması Türkiye'nin siyasi alandaki yerelleşme (desantralizasyon) açılımları olarak algılanmıştır.

Daha sonrasında ise; 58. Hükümet Acil Eylem Planı'nda gündeme gelen ve 5018 sayılı Kanun ile hız kazanan kamu yönetimi reformu sürecinde, yerel yönetimlerin yetkilerini düzenleyen kanunların yenilenmesi ve yerel yönetimlerin yetkilerinin çeşitli alanlarda güçlendirilmesi durumları yaşanırken, planlama yetkilerini merkezileştirerek yeniden düzenleyen bazı yasalar ile Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve Toplu Konut İdaresi gibi devletin merkezi yönetim organlarına özel planlama yetkilerinin verildiği görülmüştür. Merkezi ve yerel yönetim arasındaki ikilemlerin yanı sıra üst ölçekli planlama yetkisi bulunan bakanlıklar arasında da genelgeler yolu ile karşılıklı atışmalar yaşandığından, planlamaya ilişkin sorunların çözümü ve yetkili kurumlar arasında eşgüdümün sağlanması amacıyla Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın

öncülüğünde Kentleşme Şurası kurulmuş ve Şura sonuçlarından çıkan kararlar ile KENTGES “Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi” oluşturulmuştur. Bu strateji ve eylem planı; kentleşme ve imar konularında merkezi ve yerel idareler için bir yol haritası olmakta, yerleşme ve yapılaşma konularında merkezde düzenleyici ve denetleyici tek bir koordinasyon birimini, yerelde ise daha güçlü ve donanımlı kimliğiyle icracı yerel yönetimleri ve onların hizmetlerini geliştirmeyi hedef almaktadır. Bu bölümde öncelikle planlama sisteminin, “Plan türleri” kapsamında tariflemesi yapılarak, merkezi ve yerel yönetimler arasındaki yetki değişimleri ile merkezi yönetim birimlerinin plan sistemindeki ağırlığının nasıl değiştiği konuları “Plan Hiyerarşisi” ve “Planlamada Yetki” alt başlıkları üzerinden değerlendirilecektir. Bu itibarla çalışmanın üçüncü bölümünde planlama yetkilerinin yerleşmesi (desantralizasyon) karşısında özel kanunlarla merkezi yönetime bazı planlama yetkilerinin verilmesi durumunun yarattığı ikilem ve bu ikilem karşısında, merkezi ve yerel düzeyde yapılacak iş ve işlemleri belirlemek amaçlı çözüm arayışları yer alacaktır.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı’nın birleştirilmesi yolunda ilk adım atılmış ve 636 sayılı “Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK” 8 Haziran 2011 tarihinde Resmi Gazete’nin mükerrer sayısında yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak daha sonra bakanlıklar yeniden ayrıştırılmış, 29 Haziran 2011 tarihinde kabul edilen ve 4 Temmuz 2011’de Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 644 sayılı Kararname ile “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı”, 645 sayılı Kararname ile de “Orman ve Su İşleri Bakanlığı” kurulmuştur. 644 sayılı Kararname yeniden ele alınarak, bir takım düzenlemeler sonucunda 648 sayılı “Çevre Ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname” 17 Ağustos 2011 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde de Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hakkında genel bir değerlendirme yapılarak, 648 sayılı KHK ile 644 sayılı KHK’ya getirilen mevzuata ilişkin değişiklikler ve bu değişiklikler karşısında yeni kurulan Bakanlığın planlama alanındaki görev ve yetkilerinin neler olduğu üzerinde durulacaktır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yetkilendiren KHK’ler ile Bakanlığa

yerel düzeyde uygulamaya yönelik yetkilerin verildiği ve planlama yetkilerinin önemli bir bölümünün tek bir merkezi kurum çatısı altında toplandığı görülmektedir. Kentleşme Şurası ve KENTGES başlangıcında oluşturulan katılımcı ve istişari süreç, bu şekilde yerini doğrudan planlama ve uygulama yetkilerinin tanımlandığı hiyerarşik bir sürece bırakmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde de yerleşme ve yapılaşmayı ilişkin kuralları belirleyen, planlama sisteminde koordinasyonu ve denetimi sağlayan merkezi bir kurum niteliğindeki Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilen söz konusu yetkilerin yerel ölçekteki etkilerinin neler olduğu, Çorlu'da kurulması planlanan "Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi" örneği üzerinden irdenelecektir. Çorlu'da kurulacak bertaraf tesisinin örnek alan olarak seçilmesinin nedeni, hem yerel yönetim birimleri hem de merkezi yönetim birimlerinin bu tesis üzerinde planlamaya ilişkin karar almış olması ve söz konusu tesisin hem bölgesel hem de yerel ölçekte etkilerinin bulunmasıdır. Yapılması planlanan Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi gerek kapasite gerekse çevresel etkileri açısından tüm Trakya Bölgesi'ni etkileyen bir tesis olmakla birlikte, Çorlu Belediye sınırları içerisinde yer aldığından ve yerleşime yakın mesafede bulunduğundan yereli de ilgilendirmektedir.

Söz konusu tesisin planlama sürecine bakıldığında; ilk olarak tesisin kurulacağı alanın merkezi yönetim birimlerince üst ölçekli plan kararlarında "Teknik Altyapı Alanı" olarak belirlendiği ve daha sonra belediyesince alt ölçekli imar planlarının onaylandığı görülmüştür. Ancak ilgili belediyesinin söz konusu imar planlarını iptal etmesi üzerine yatırımcı firmanın, 644 sayılı KHK kapsamında değerlendirilmek üzere, planların onaylanması için Bakanlığa başvuruda bulunduğu ve imar planlarının Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanmış olduğu anlaşılmaktadır. Böylece büyük bir yatırım niteliğindeki tesisin planlanmasına yönelik karar alma süreçlerinde hem merkezi hem de yerel yönetim birimleri etkili olmuştur. Bu bölümde öncelikle, 644 Sayılı KHK Kapsamında Onaylanan Tekirdağ İli, Çorlu İlçesi, Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi'nin yer aldığı alana ilişkin bilgiler verilerek o alan ve bölgenin genel karakteristiği hakkında fikir verilmesi amaçlanmaktadır. Daha sonrasında tesise ilişkin imar planlarının hazırlanması sürecine yer verilerek söz konusu alanın üst ölçekli planlar ve kurumlarca nasıl değerlendirildiği konuları üzerinde durulacaktır. İmar planlarının hazırlandıktan sonraki, oldukça karmaşık ve farklı kurumları da içinde barındıran

onaylama süreci ayrıntılı bir şekilde analiz edilerek; planların karar aşamalarına tanıklık eden ya da doğrudan içinde yer alan farklı aktörlerin sergilediği tavır, mevcut kabulleri ve karar alma süreçleri tespit edilerek aktörler arasındaki ilişki ağının tanımlanması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın son bölümünde ise konuya ilişkin genel bir değerlendirme yapılarak; büyük yatırımlara ilişkin alınacak planlama kararlarında merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki çatışmaların nasıl çözümlenebileceği ve nasıl bir yönetim mekanizması oluşturulacağına ilişkin önerilerin ortaya koyulması hedeflenmektedir. Ülkemizin planlamaya ilişkin mevcut kurumsal yapısının ve bu yapıda işleyen mevcut planlama pratiği ve sürecinin incelenen örnekten hareketle, yeni bir planlama anlayışı ve yeni bir kurumsal yapı önerisi geliştirmek ve bu planlama yaklaşımının ise katılımcı, çok aktörlü ve bilimsel temelli olmasını sağlamak amaçlanmaktadır.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

Çalışma genel olarak beş ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın merkezileşme ve yerelleşme (desantralizasyon) bağlamında teorik arka planının verildiği ilk bölümde, ulusal ve uluslararası literatür çalışmalarından yararlanılarak konunun kavramsal çerçevesi irdelenmiş, uluslararası eğilimlere yer verilerek planlama sistemindeki merkezileşme ve yerelleşme (desantralizasyon) durumları aktarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci ve üçüncü bölümünde ülkemizdeki planlama sistemi ve mevzuata ilişkin süreçler hakkında bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Bu bölümün hazırlanma aşamasında; kütüphane çalışmaları ile akademik ve süreli yayınlar taranmış, internet kaynaklarından makaleler ve tezler araştırılmıştır. Ayrıca Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından başlatılan “Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı Hazırlama Projesi (KENTGES)” ile çeşitli kurum ve kuruluş temsilcilerinin katılımı ile oluşturulan “Kentleşme Şurası” raporları ve bildirimlerinden; şimdiki Çevre ve Şehircilik Bakanlığı-Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü yürütücülüğünde gerçekleştirilen “Mekansal Strateji Planlaması Çalıştayları” kapsamında hazırlanan rapor ve sunuşlardan yararlanılmıştır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hakkında genel bir değerlendirme yapılarak, 648 sayılı KHK ile 644 sayılı KHK’ya getirilen mevzuata

ilişkin değişiklikler ve bu değişiklikler karşısında yeni kurulan Bakanlığın planlama alanındaki görev ve yetkilerinin neler olduğu konularının yer aldığı dördüncü bölümde mevzuat taramaları yapılmış ve TMMOB'a bağlı meslek odalarının yayımlamış olduğu raporlardan yararlanılmıştır.

Tez kapsamında; çalışma alanı olarak Çorlu'da kurulması planlanan "Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi" seçilmiştir. Bu alanın örnek alan olarak seçilmesinin nedeni:

- Hem yerel yönetim birimleri hem de merkezi yönetim birimlerinin bu tesis üzerinde planlamaya ilişkin karar almış olması ve
- Söz konusu tesisin hem bölgesel hem de yerel ölçekte etkilerinin bulunmasıdır.

Tesisin planlanmasına yönelik karar alma süreçlerinde hem merkezi hem de yerel yönetim birimleri etkili olmuştur. Şöyle ki;

- Tesisin kurulacağı alan merkezi yönetim birimlerince üst ölçekli plan kararlarında "Teknik Altyapı Alanı" olarak belirlenmiş,
- Daha sonra belediyesince alt ölçekli imar planları onaylanmış,
- Ancak daha sonra ilgili belediye bazı gerekçeler ile söz konusu imar planlarını iptal etmiş,
- Bunun üzerine yatırımcı firmanın talebi doğrultusunda, imar planları (644 sayılı KHK kapsamında) Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanmış,
- Bakanlıkça re'sen onaylanan planlar kapsamında belediye tesise ruhsat vermiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde; örnek alan olarak seçilen Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi'nin bulunduğu Çorlu İlçesi ve Tekirdağ İli hakkında literatür çalışması yapılarak ve üst ölçekli planlar incelenerek, bu bölgeler hakkında genel bilgiler verilmiştir. Söz konusu tesise ilişkin hazırlanan imar planları ile ilgili sürecin değerlendirilebilmesi için planların yanı sıra, plan açıklama raporları, kurum görüşleri, üst ölçekli planlar, meclis kararları, komisyon raporları, askı tutanakları, itirazlar, kurumlar arası yazışmalar incelenerek yerel gazete, dergi, bildiri vb. kaynaklar taranmıştır. Çalışmada yer alan "aktörlere ilişkin değerlendirmeler" bölümü için planlamanın karar aşamalarında veya planlama sürecinde yer alan

aktörlerden, merkezi ve yerel yönetim birimlerinin kurum görüşleri olduğu için bu birimlerle görüşme yapılmamış, diğer aktörler (yatırımcı firma, üniversiteler, STK'lar vb.) ile “Derinlemesine görüşme (Depth Interview)” şeklinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

2. TEORİK ARKA PLAN: PLANLAMA YETKİLERİNDE MERKEZİLEŞME YA DA YERELLEŞME

2.1 Merkezileşme (Centralizasyon) -Yerelleşme (Desantralizasyon) Kavramları ve Uluslararası Eğilimler

Küresel çağın en yaygın trendlerinden birisi de gelişmekte olan ülkelerde güçlü merkezi hükümetlerin idari sorumluluklarını yerele devretmek olmuştur. Yerelleşme (desantralizasyon) olarak tanımlanan bu süreç, son yirmi yılda Dünya Bankası (WB), Birleşmiş Milletler (UN) ve kalkınma ajansları gibi güçlü uluslararası örgütler tarafından da aktif olarak desteklenmektedir (Beard, Miraftab ve Silver, 2008).

Dünya Bankası'na göre Yerelleşme (desantralizasyon); kamusal işlevler açısından sorumluluk ve yetkinin merkezi yönetimden taşra ve yerel yönetimlere ya da yarı özerk kamu kurumlarına veya özel sektöre devredilmesine ilişkin geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Her türdeki yerelleşme (desantralizasyon)- siyasi, idari, mali ve piyasa açısından- farklı özelliklere, politik uygulamalara ve başarı koşullarına sahiptir. Proje ve programların mali, idari veya hizmet dağılım sistemlerinin yeniden düzenlenmesini destekleyip desteklemediğine karar vermeden önce tüm bu faktörlerin dikkatle incelenmesi gerekmektedir (Shah, 2006).

Kamu yönetimi sistemi içerisinde yerelleşme (desantralizasyon) kavramı en basit anlatımı ile merkezi idarenin sahip olduğu görev ve yetkilerin, merkezi yönetimin taşra birimlerine, yerel yönetimlere, kamu dışındaki birimlere aktarılmasıdır. Yerelleşme (desantralizasyon) genel olarak kamu hizmetlerinin daha etkin ve verimli bir şekilde ulaştırılması ve merkezi yönetimin gücünün dengelenmesi çabalarını barındırmakla birlikte her ülke ve sistemler açısından da farklı anlamlar ifade etmektedir. Yetkilerin daha yüksek düzeydeki hükümet yapısından, daha alt seviyedeki bağlı birimlere aktarılması, kamusal işlevlere ilişkin yetki ve sorumlulukların; merkezi yönetimden, ona bağlı yarı özerk yapıdaki (bağımsız gibi görünen) hükümet kuruluşlarına, sivil toplum örgütlerine (NGO) ya da özel sektöre aktarılmasıdır (Bongwa, 2004; aktaran Özmüş, 2005).

Yetkilerin ve kamu hizmetlerinin yerelleşmesindeki farklılıklar, merkez ve yerel arasındaki ilişkilerin değişimi ve yerelleşme süreci ile paralellik göstermektedir (Laffin, 2009). Yerelleşme (desantralizasyon) ülkelerin devlet yapılarına, değişimi sürükleyen nedenlere ve bu değişimden sağlanacak faydalara göre farklı şekillerde olabilmekte, bu sebeple yerelleşme (desantralizasyon) uygulamaları farklı kavramlarla ortaya koyulabilmektedir (Topal, 2005). Politik desantralizasyon, yönetsel desantralizasyon, mali desantralizasyon ve ekonomik desantralizasyon kavramları yerelleşme (desantralizasyon) uygulamalarının en yaygın şeklini oluşturmaktadır. Merkezileşme ve yerelleşme (desantralizasyon) dinamikleri Avrupa Birliği başta olmak üzere diğer uluslararası örgütlenmelerin de yeniden yapılanması ve işlevlerinin düzenlenmesi konularını gündeme getirmiştir. Uluslararası siyasi ve ekonomik birlikler ile yeni karar mekanizmalarının oluşmakta bu şekilde ulus-devlet ve merkezîyetçi bakış açısının yerini yerel yönetim pratiklerine bırakmaktadır.

Bu süreçte ulus-devletin geleneksel politika araçları giderek zayıflamakta, siyasal iktidarın küresel kurumlara ve yerelleşme eğiliminin güçlenmesi ile yerel parçalara doğru dağıtılması gerçekleşmektedir. Temel olarak yerelleşme hareketinin dayanakları şu şekilde belirtilmektedir (Ünsal, 2004):

- Merkezi yönetim tarafından ortaya konulan politikalar ve programlar kamu yararının göz ardı edilmesine ve kamu hizmetlerinin yerine getirilememesine neden olduğu için yetkilerin desantralizasyonu edilmesi gerekliliği oluşmuştur.
- Neoliberal politikalara paralel olarak, Dünya Bankası ve diğer kuruluşlar, kamusal hizmetlerin yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmesi konusunda yapısal uyum programları ile gelişmekte olan ülkeler üzerinde etkili olmuştur.
- Yerelin gereksinimlerini karşılayan sürdürülebilir gelişme, toplumsal grupların etkin olduğu modellerle gerçekleştirilmiş ve yerellik bu anlamda öne çıkmıştır.

Avrupa Birliği ekonomik işbirliği oluşturulmasına yönelik kurulmuş bir yapı iken zamanla yetki alanları genişlemiş ve kamu yönetimi, yerel ve bölgesel gelişme, planlama, ülkeler arası entegrasyon ve çevre politikaları konuları ile ilgilenmeye başlamıştır. Avrupa Birliği yapısal fonları da yerelleşme için önemli bir araç haline gelmiştir (Feltenius, 2007).

Zamanla yetki alanı genişleyen Avrupa Birliği'nin almış olduğu kararların hem yerel düzeyde önemli etkileri olması, hem de bu kararların büyük kısmının yürütücüsünün merkezi ve yerel yönetimler olması nedeniyle genel bir düzenlemeye gidilmesi gerekmiştir. Bu sebeple, 1992 yılında Maastricht Antlaşması'nın imzalanması ile, Avrupa Birliği ülkelerinde yerel ve bölgesel yönetimlere verilen önem daha da artmıştır.

Son yıllarda AB'nin benimsediği politikalarda, kentlerin ekonomik olarak yeniden yapılanması, girişimci politikalarla yerel yönetimlerin kapasitelerinin artırılması, kentler arasında işbirliğine dayalı ağların kurulması gibi yaklaşımlar öncelik kazanmıştır. Yerel yönetimlerin son yıllarda ulusal ya da uluslar arası düzeyde işbirliği oluşturmalarının en iyi örneklerinden biri de Avrupa Birliği sürecinde yerel yönetim ağlarının oluşması olmuştur ve böylece yerel yönetimler arasında yalnızca ulusal değil aynı zamanda uluslar arası düzeyde de işbirliğinin sağlanması gerçekleşmektedir (Goldsmith, 1995). 1992 yılında gerçekleştirilen Rio Konferansı'nda da, yine söz konusu ağ yapılanmalarının gerek yerel ve bölgeselde, gerekse ulusal ve uluslararası düzeyde yönetişimin sağlanması açısından önemli olduğu vurgulanmıştır.

Avrupa Birliği'nin "yerindenlik" (subsidiarity) kavramı ile yerelleşme (desantralizasyon) ve yerel yönetimlere ayrı bir önem verdiği ve bu süreçte yerel yönetimlere ilişkin birçok konuda sürekli olarak yeni kararlar aldığı, "çok düzeyli yönetişim" ve "küresel yönetişim" kavramları doğrultusunda yeni yaklaşımlar sunduğu görülmektedir (Kentleşme Şurası, 2009/2). Söz konusu yaklaşımlar itibari ile Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde imzaladığı "Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı" da bu belgeler arasında yerini almıştır. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Avrupa Konseyi'nce 1988 yılında yürürlüğe girmiş bir mutabakat metni olup yönetimlerin özerk olmasına ilişkin temel ilkeleri tanımlamaktadır. Türkiye söz konusu şartın bazı maddelerine çekince koyarak 21.11.1998 tarihinde imzalamış sonrasında da (R.G. 21 Mayıs 1991 tarih ve No: 20877) 3723 sayılı yasa ile onaylamıştır.

Yerel Yönetimler Özerklik Şartı üç ana bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde özerk yerel yönetimlerin dayandığı temel ilkeler, ikinci bölümde bu şartı onaylayan devletlerin yükümlülük ve sorumluluklarına ilişkin kurallar, son bölümde ise uygulama ve yürürlük koşullarına ilişkin kurallar yer almaktadır (Keleş, 1995).

Yönetime halkın katılım hakkından yola çıkan şartname, bunun sağlanabilmesi için yerel yönetimlerin karar organlarının demokratik yöntemlerle oluşturulmasını ve sorumlulukları, yöntemleri ve kaynakları bakımından geniş özerkliğe sahip olmalarını ön koşul olarak belirlemiş olup, yerel yönetimlerin idari özerkliği konusunda birtakım temel ilkeler tanımlanmıştır (Sertesin, 2011). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı tanımladığı temel ilkeler şu şekildedir:

- Yerindenlik,
- Yerel yönetimlerin yetkilerinin zayıflatılmaması ve yönlendirilmemesi,
- Yerel yönetimlerin kendi örgütlenme yapılarına kendilerinin karar vermesi,
- Merkezin yerel yönetimler üzerindeki vesayet araçlarının kaldırılarak hukuki denetime ağırlık verilmesi,
- Sorumluluklarla orantılı kaynak sağlanması,
- Gerektiğinde ulusal ve uluslararası birlikler kurulabilmesi (Sertesin, 2011).

Yukarıda da belirtildiği üzere yerinden yönetimi destekleyen, yerel yönetimlere özerklik tanınmasını sağlayan ve bunu temel ilkeleri ile açıkça ifade eden Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın ülkemizde de imzalanması olumlu bir durumdur ancak bazı maddelere çekinceler koyulmuş olması da yerel demokrasinin gelişmesi açısından bir eksiklik olarak nitelendirilmektedir.

2.2 Planlama Sisteminde Merkezileşme ve Yerelleşme (Desantralizasyon)

Kent planlaması, merkezi veya yerel yönetim birimlerine ya da her ikisine birden verilmiş olan bir kamu görevi niteliğinde olup; bu görevin yerel yönetimin mi yoksa merkezi yönetimin mi sorumluluğunda olduğu ya da her ikisi arasında nasıl bir eşgüdüm ve işbirliği sağlanacağı konusu, ülkelerin içinde bulunduğu siyasal ve yönetsel sisteme bağlı olarak değişmektedir (Geray, 1973). Kent planlamasının büyük ölçüde yerinden yönetim birimlerine bırakıldığı ülkelerin yanı sıra, bizim ülkemizde olduğu gibi yetkilerin yerel yönetim birimlerine verildiği ancak merkezi yönetimin denetleme ve yine birtakım planlama yetkilerini elinde tutma sorumluluğunun bulunduğu ülkeler de bulunmaktadır. Ancak son otuz yılda, neoliberal politikalar ve küreselleşmenin de etkisi ile gelişmekte olan ülkelerde güçlü merkezi hükümetler idari sorumluluklarını artık yerele devretmektedir.

Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi güçlü uluslararası kurum ve kuruluşlar da yerelleşme (desantralizasyon) politikalarını desteklemektedir ve söz konusu yerelleşme (desantralizasyon) hareketi, dünya çapında planlama süreci, yönetim yapıları, sivil toplum örgütleri ve toplumlar üzerinde de etkili olmaktadır.

Son yıllarda Avrupa ülkelerinde yerel yönetimlerin üstlendiklerinde görevlerde artış olmakla birlikte, ülkelerin tarihsel süreç içinde yaşadıkları merkeziyetçi, eğilimler ve sahip oldukları farklı yönetim sistemleri nedeniyle yerel yönetimlerin üstlendikleri görevlerin kapsamı ülkelere göre farklılık göstermektedir; Avrupa'daki ülkelerin yönetim sistemlerine bakıldığında yerel yönetimlerin merkezi yönetimden daha fazla rol üstlenmiş olduğu görülmektedir (Ekici ve Toker, 2005). Küresel, ulusal ve bölgesel düzeydeki politik, ekonomik ve demografik değişimler yerel yönetimlerin, yönetim biçimini ve kamu hizmetlerinin sağlanmasındaki rolünü yeniden yapılandırmış ve yerel yönetimleri yeni yaklaşımlar ve yeni örgütsel yetenekler geliştirmeye zorlanmıştır. Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde demokratikleşme ve yerelleşme (desantralizasyon) hareketi bu değişimlere bağlı olarak ortaya çıkarken, İngiltere gibi neo-liberal politikalar uygulayan ülkelerde ise yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin sağlanmasında, daha az etkin aktörler konumuna gelmiş ve geleneksel olarak yerel yönetimler tarafından sunulmakta olan hizmetler ya merkezileştirilmiş ya da piyasa koşulları içerisinde sağlanması gerçekleştirilmiştir (Sezer, 2008).

Avrupa ülkelerindeki mekânsal planlama sistemlerine bakıldığında, ülkelerin sosyal modellerindeki değişimlerin planlama modellerine de yansımış olduğu görülmektedir. Son yıllarda planlama yasalarındaki değişimlere bakıldığında ise; planlama sistemlerinin yatırımları çekmek için yeni yatırımcılara daha fazla olanak sağlamak konusunda daha esnek bir yapı kazandıkları ve piyasa koşullarına daha duyarlı bir yapıya doğru evrildikleri görülmekte olup; bölgeler ve ülkelerin de hem rekabet gücünü artırabilmek, hem de ortak altyapı yatırımlarını gerçekleştirebilmek amacı ile ortak planlama çalışmaları içerisinde olduğu görülmektedir (ÇŞB, 2012). Diğer yandan kamusal hizmetlerinin sunumunda özel sektörün devreye girmesi ve kamu-özel sektör ortaklıklarının oluşturulması durumu önem kazanmıştır (Coulson, 2004).

1997 yılında Avrupa Birliği tarafından, Avrupa ülkelerindeki planlama sistemlerine yönelik hazırlanan EU Compendium of Spatial Planning Systems and Policies

(European Commission, 1997) çalışması ile aşağıda yer alan kriterler kullanılarak planlama sistemleri sınıflandırılmıştır (ÇŞB, 2012):

- Planlama sisteminin ana amacı,
- Ulusal ve bölgesel planlamanın önemi,
- Merkezi ve yerel yönetimler arası yetki paylaşımı,
- Kamu ve özel sektörün görece rolleri,
- Sistemin olgunluk ve yerleşiklik düzeyi,
- Planlamanın amaçları ile sonuçları arasındaki mesafe.

Söz konusu kriterler ile mevcut planlama sistemleri dört ana gruba ayrılmıştır: İlk grup Kapsamlı Planlama (Comprehensive planning) yaklaşımını benimsemekte, ikinci grup arazi kullanımının düzenlenmesi (Land use regulation) temelli, üçüncü grup Bölgesel Ekonomik (Regional Economic) yaklaşımların ağırlıklı olduğu planlama modeli şeklinde ve dördüncü grup ise, daha çok Güney Avrupa’da egemen olan kentsel düzenleme (Urbanism) odaklı planlama düzenleridir (ÇŞB, 2013).

Avrupa Birliği’nin herhangi bir üye devletin üzerinde yasal olarak resmi planlama yetkisi bulunmamaktadır, ancak birliğin çevre regülasyonları, fon programları ve bölge politikaları vb. konularında üye ülkeler üzerinde yaptırımları bulunmaktadır. Planlamanın nasıl yapılacağı ve işleyiş göstereceği konuları üye devletlerin yetki alanındadır, böylece üye devletler kendi yasal ve yönetsel yapılarından gelen farklı planlama sistemleri ile düzenlerini sürdürmektedir (Newman ve Thornley, 1996; aktaran Demirci ve Genç 2007).

Her ne kadar Avrupa ülkelerinin planlama yaklaşımları arasında farklılık olsa da Avrupa Birliği’nin uygulamış olduğu politikalar ülkelerin mekansal planlamaya ilişkin kararlarına da yansımaktadır. Avrupa Mekânsal Politikaları çerçevesinde de yerel ve bölgesel gelişme konusu ağırlıklı yer almakta olup; az gelişmiş yerlerde Avrupa Birliği fonlarından destek sağlanarak sürdürülebilir bir gelişme ve sürdürülebilir arazi kullanımının gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Avrupa planlama politikalarının üye ülkeler üzerindeki etkileri açıkça görünmekte olup; Tewdwr-Jones ve Williams (2001)’in yaptığı çalışmada, Avrupa Birliği’nin Avrupa’da yeni bir planlama tipolojisi oluşturduğu ve böylece farklı plan türleri ve ölçekleri oluştuğu ifade edilmektedir. Bu çalışmada altı farklı planlama düzeyi tanımlanmıştır (Tewdwr-Jones ve Williams, 2001; aktaran Demirci ve Genç 2007):

Uluslarüstü planlama, ulusal sınırları aşan planlama, ulusal planlama, bölgeler-bölgeler arası planlama, sınırötesi planlama, yerel planlama.

Avrupa'daki planlama sistemleri nitelik açısından ise yönlendirici (indicative) ve bağlayıcı (imperative) olarak iki farklı grupta ele alınmaktadır. Bağlayıcı kararların üretildiği ülkelerde bile belirli plan kademelerinin bağlayıcı niteliği olmadığı, yönlendirme işlevini sürdürdüğü görülmektedir; ancak yine ülkelere göre farklılaşsa da yasal bağlayıcılığı olmayan farklı plan kademelerinde uyumun sağlandığı görülmektedir (Nadin ve Stead, 2008; aktaran ÇŞB, 2012). Bizim ülkemizde de olduğu gibi çoğu Avrupa ülkesinde planların genel ifade ile bağlayıcı olduğu, İngiliz planlama sisteminde ise planların daha çok yönlendirici nitelikte olduğu söylenebilir.

Avrupa ülkelerinin oluşturduğu grupların isimleri çeşitli araştırmalarda farklı ele alınsa da literatürde beş kısma ayrıldığına dair genel bir kabul vardır. Avrupa'daki "planlama ailesi" olarak adlandırılan, planlama sistematigi bakımından benzer özellikler gösteren ülkelerin oluşturduğu aileler, Newman ve Thornley (1996) tarafından yapılan çalışmaya göre de 5 ayrı grupta toplanmıştır. Bu gruplar; Kuzey-İskandinav Planlama Sistemi, İngiliz Planlama Sistemi, Germanik (Alman) Planlama Sistemi, Napolyonik Planlama Sistemi ve Doğu-Avrupa Planlama Sistemi şeklindedir. Avrupa'da ülkelere göre planlama ailelerinin yasal ve yönetsel yapıdaki farklılıkları ele alındığında, bölünmeleri tek bir faktöre veya boyuta dayandırmak yanlış olacaktır çünkü gerçekte çok daha karmaşık bir yapı dikkat çekmektedir. Ülkelerin planlama stillerinin oluşmasında geleneksel yönetim biçimleri ve kökenlerinden gelen özellikleri önemli bir yer tutmaktadır.

Napolyonik planlama ailesinde; Fransa, Belçika, Lüksemburg, Hollanda, İtalya, İspanya, Yunanistan ve Portekiz yer almaktadır. Bu grup, Napolyon döneminde şekillenmiş olan idari yapılanma ve planlama yapısı ile merkezi denetimin ağırlıklı olduğu bir planlama sistemine örnek oluşturmaktadır. İdari yapılanma temelde 4 kademedden oluşmaktadır, bunlar hiyerarşik olarak şöyle sıralanmaktadır; Merkezi yönetim, valilik, yerel yönetim ve komün. Ancak son yıllarda bu yapıda önemli değişimler olmuş, Fransa'da yapılan son anayasa değişikliği ile yerelleşme (desantralizasyon) konusunda çok önemli kararlar alınmış ve alınan bu kararlar çerçevesinde, ülke üniter bir yapıya sahip olmasına rağmen yerel yönetimlere önemli derecede yetkiler verildiği görülmüştür (Çevikbaş, 2008). Fransa köklü merkeziyetçi

geleneğine sahip olmasına karşın yakın bir dönemde planlama sistemini ve yönetsel yapısını desantralize etmeyi kısmen başarmıştır.

Germanik (Alman) Planlama ailesinde ise, Almanya, Avusturya ve İsviçre ülkeleri bulunmaktadır. Almanya, Avusturya ve İsviçre gibi federal sistemlerde, merkezi yönetim gücünü birçok alanda bölgelerle paylaşmakta olup; eyalet sistemi ile yönetilmektedir ve diğer ailelerdeki gibi baskın bir merkez anlayışı yoktur (Goldsmith, 2002). Yerel yönetimler özerk olmakla birlikte eyaletlerin ve federal devletin belli ölçülerde denetimi altında bulunmaktadır. Eyaletlerin, yerel yönetimleri denetlemesinin sebebi yerel yönetimlerin yaptıkları iş ve işlemlerin uygun olarak yapılmasını sağlamaktır. Ayrıca federal sistemlerde; merkezi yönetim temel kurallar koymakla yetinmekte olup, eyaletlerin çoğu kendi mekânsal planlama yasalarını oluşturabilmektedir.

İngiliz planlama sistemi, Kıta Avrupasındaki örneklerden oldukça farklı bir yapıya sahiptir. İkili sistem olarak tarif edilir; merkezi yönetim kolları; yerel otorite için yasal ve finansal kısıtlamaları koyar ve denetçi rolünü oynar. İngiltere’de içtihatlarla dayanan hukuksal yapı, planlama sisteminin çok merkezi olmasına karşın plan kararlarının uygulanmasında önemli esneklikler kazandırmakta olup; planlama sisteminde planlar yasal olarak temel belirleyici olmayıp yapılaşmayla ilgili öneriler kendi koşulları içinde değerlendirilmektedir (Ünlü, 2006).

İngiliz planlama sistemi kısıtlı sayıda kuralın olduğu ve sivil toplum örgütleri ile özel sektörün kurallar konusunda tartışabildiği bir sistemi ifade etmektedir. Bu planlama sistemi içersinde kent planları, stratejik ve yol gösterici olmakla birlikte, mekânsal değişimin yönetilmesinde yeniliklere açık esnek bir yapı oluşturmaktadır.

Kuzey-İskandinav Planlama Sistemi içersinde ise Danimarka, Norveç ve Finlandiya ülkeleri yer almaktadır ve sosyal devlet politikalarının egemen olduğu ülkelerde benimsenen planlama modelidir. Bu planlama modeli kapsamlı bir planlama anlayışına dayalı olup, tüm ülkedeki arazi kullanımını şekillendirmeyi amaçlamaktadır.

İskandinavya modelinin özelliği, üst düzey planların bağlayıcılığının olmaması ve bağlayıcı planlamanın sadece yerel düzlemde hazırlanmasıdır, ancak üst düzeyde hazırlanan planlara uymak zorunlu olmamasına rağmen ülke mekânsal gelişmesini yönlendirici niteliktedir (ÇŞB, 2012). Yine İskandinav Modeli’nde merkezi yönetim

gözetiminde yerel yönetimler mali ve idari özerkliğe sahiptir ve merkezin yetkisinin alt bölgelere paylaştırılma çabaları vardır. Ancak Krallık sistemleri dolayısıyla merkezi yönetimin kontrolcü rolü sabit kalmaktadır.

Polonya ve Çek Cumhuriyeti, Doğu Avrupa Planlama Sistemi içerisinde yer almaktadır. Bu sisteminde; komünist düzenden gelen merkeziyetçi yapı yeni düzene uyum sağlamaya çalışmaktadır. Henüz tam bir demokrasi ve planlama anlayışından söz edilememektedir ve mülkiyet konusundaki sorunlar planlama adına zorluklar yaratmıştır (Newman ve Thornley, 1996).

Avrupa Birliği'ne üye olmadan önce Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin gerçekleştirdikleri reformların büyük bir bölümü, merkezi yönetim ve özellikle de yerel yönetimlerinin idari kapasitelerini güçlendirmeye yönelik olmuştur. Çünkü Avrupa Birliği, üyelik sonrasında kendilerinden beklenen hizmetleri yerine getirmeleri için, yerel yönetimlerin örgütsel ve işlevsel gerekli hazırlıkları yapmalarını oldukça önemli bulmaktadır (Ökmen ve Canan, 2009).

2.3 Bölüm Sonucu

Merkezileşme ve yerelleşme kavramları, planlama literatürü de dahil olmak üzere pek çok disiplinde ele alınan konular olmuştur. Küreselleşme sürecinin tetiklediği ve küreselleşme ile birlikte daha geniş bir çerçevede tanımlanmaya başlayan yerelleşme hareketi, Dünya Bankası (WB), Birleşmiş Milletler (UN) ve kalkınma ajansları gibi güçlü uluslararası örgütler tarafından da desteklenir olmuştur.

Yerelleşme genel anlamda kamusal işlevler açısından yerel yönetimlerin sorumluluk ve yetkilerinin güçlendirilmesini ifade etse de, aynı zamanda yetkilerin merkezi yönetimden taşra ve yerel yönetimlere ya da yarı özerk kamu kurumlarına veya özel sektöre devredilmesini de içermektedir. Yerelleşme (desantralizasyon) ülkelerin devlet yapılarına, değişimi sürükleyen nedenlere ve bu değişimden sağlanacak faydalara göre farklı şekillerde olabilmektedir.

“Yerellik, ikincil durumda olma, yedek olma” anlamlarına gelen ve yerel yönetimlerin üst yönetimlerle ilişkilerinin düzenlenmesi ve onların özgürlüklerinin korunabilmesi açısından önem taşıyan “subsidiarite” ilkesi, Avrupa Konseyi tarafından 15 Ekim 1985 tarihinde imzaya açılan ve 1988 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda yer almıştır.

1992 Maastricht Antlaşması ile de Avrupa Birliği politikalarının bir parçası olmuştur. Yerelleşme (desantralizasyon) dinamikleri Avrupa Birliği ve diğer uluslararası örgütlenmelerin de yeniden yapılanması ve işlevlerinin düzenlenmesini gerekli kılmış böylece ülkeler arası işbirlikleri oluşmaya başlamıştır.

Merkeziyetçi ve ulus devletin ön planda olduğu dönem sona vererek yerel ve bölgesel kalkınmanın ön planda olduğu yerel yönetim modelleri gündeme gelmiştir. Bu kapsamda yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve özerkliklerinin sağlanması, yerel-bölgesel işbirlikleri ve entegrasyonun sağlanması konuları Avrupa Birliği çalışmaları arasında yerini almıştır. Geleneksel yönetim anlayışı içerisinde var olan yukarıdan aşağıya şeklindeki örgütlenme modeli yerine günümüzde sorumlulukların dağıtılmış olduğu yerelleşme modeli hakim olmuştur.

1980'li yıllardan itibaren, neoliberal politikalar ve küreselleşmenin de etkisi ile, gelişmekte olan ülkelerde güçlü merkezi hükümetlerin idari sorumluluklarını yerele devretmesi kent planlama sistemini de etkilemektedir. Planlama sistemindeki değişimler ülkelerin tarihsel süreç içinde yaşadıkları merkeziyetçi eğilimler ve sahip oldukları farklı yönetim sistemleri itibari ile farklılık gösterebilmektedir. Benzerliklerden yola çıkarak Avrupa'da yer alan farklı ülkelerdeki planlama sistemlerini gruplayan çeşitli çalışmalar bulunmakta olup, planlama sistemleri bu modeller üzerinden ele alınmıştır.

Genel olarak Avrupa'daki planlama sistemleri nitelik açısından yönlendirici (indicative) ve bağlayıcı (imperative) olarak iki farklı grupta ele alınmaktadır. Bu şekilde benzer nitelikte olanlar aynı model içerisinde gruplanmış olsalar da ülkelerin planlama sistemlerinin birbirinden çok farklı olduğu bilinmektedir. Burada üzerinde durulması gereken nokta 1980 sonrasında bütün ülkelerin planlama sistemlerinde ve mekansal yapılanmasında değişimlerin yaşanmış olmasıdır. Bu değişimler planlamanın örgütlenmesi, kademelenmesi, yeniden tanımlanması ve türlerinin değişmesi şeklinde planlama sistemi içerisinde yer almıştır.

Planlama sistemlerinin ne yönde değiştiği ülkelere göre farklılık gösterse de ortak noktaları şu şekilde özetlemek mümkündür (ÇŞB, 2012):

- Mekânsal planlama sistemleri ülkelerdeki sosyal modelin değişiminden etkilenmektedir.

- Neo-liberal politikalar planlamada da neo-liberalleşme eğilimlerini artırmaktadır.
- Planlama sistemlerinde bir yakınsama eğilimi söz konusu olmasına karşılık, farklılıklar sürmektedir.
- İdeal bir planlama yapısı ve örgütlenmesi arayışı yoktur.
- Ülkelerde henüz 2000 sonrası ortaya çıkan planlama kuram ve anlayışları, tam bir yansıma bulamamıştır.

3. TÜRKİYE’DE DÖNEMSEL OLARAK PLANLAMA YETKİLERİNDE MERKEZİLEŞME VE YERELLEŞME YAKLAŞIMLARI

3.1 1923-1945 Arası Planlama Yetkileri

Türkiye’de imar yasalarının tarihsel gelişimi 1848 tarihli Ebniye Nizamnamesi ile başlamış, bu süreç 1864 tarihli Turuk ve Ebniye Nizamnamesi, 1882 tarihli Ebniye Kanunu, 1925 tarihli 642 sayılı Kanun, 1930 tarihli 1663 sayılı Kanun, 1933 tarihli 2290 sayılı Yapı ve Yollar Kanunu, 1956 tarihli 6785 sayılı İmar Kanunu ve 1985 tarihli İmar Kanunu’nun çıkarılması şeklinde devam etmiştir.

Ülkemizde kent planlama çalışmaları, Cumhuriyet’in ilanından sonra hız kazanmış, 1928’de 1351 sayılı Ankara İmar Müdürlüğü’nün Kuruluş ve Görevlerine ilişkin yasa çıkarılmıştır.

Bu dönemde 16 Şubat 1924 tarihinde 417 sayılı yasa ile kurulan Ankara Şehremaneti’nin ardından 1928 yılında 1351 sayılı Ankara İmar Müdürlüğü’nün Kuruluş ve Görevleri’ni belirleyen Kanun’un yürürlüğe girmesi ile, Ankara’nın planlama yetkisi bu müdürlüğe verilmiş olmakla birlikte diğer kentlerin imar planlarını onaylama yetkisi de verilmiştir. 1930 yılında yayımlanan 1663 Sayılı Kanun ile de, 1928 Tarihli 1351 sayılı Ankara İmar Müdürlüğü’nün Kuruluş ve Görevlerini Belirleyen Kanun’un bazı hükümleri değiştirilmiştir.

Cumhuriyet’in ilanından önceki süreçte merkezi yönetimin gücü hissedilmekle birlikte, her ne kadar Cumhuriyet’in ilanından sonraki süreçte mevzuatta ve kurumsal yapıda önemli değişiklikler yapılsa da, merkeze olan bağlılığın devam ettiği görülmüştür. 1930 Tarihli 1580 Sayılı Belediye Kanunu’nun yayımlanmasıyla 1876 Tarihli Vilayet Belediye Kanunu değiştirilmiş ve bütün belediyeler için imar planı yaptırma zorunluluğu getirilmiştir. Ancak bu yasa ile de belediyeler merkezi yönetimin bir uzantısı şeklinde görülmüştür.

Özetle 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı yasa, gerçekte belediyelere çok geniş bir görev alanı çizmiş ancak belediyelerin yüklenmiş oldukları görevleri yerine getirecek düzeyde kaynaklara sahip olmamaları noktasında eleştiriler yoğunluk kazanmıştır.

Zaman içinde görevlerinin bazıları merkezi yönetim tarafından üstlenilmiş, il özel idarelerinin görevleri derece derece merkezi yönetim kuruluşlarına aktarılmış; öte yandan yerel yönetimlerin mali kaynakları ihmal edilmek suretiyle bu yönetimler güçsüzleştirilmiştir (Çevikbaş 1995; Arslan, 2005). Ancak Cumhuriyetin kentsel yaşama bakış açısını yansıtan ilk yasa 1933 tarihli 2290 sayılı Yapı ve Yollar Kanunu olmakla birlikte, bu yasa ile imar planında bulunması gereken teknik koşullar tanımlanmış, belediyelere beş yıl içinde 50 yılı öngören planların yapımı zorunluluğu vurgulanmıştır(Torlak, 2002).

1930-1944 arasındaki dönemi özetleyecek olursak bu dönem genel bir ifade ile; tek parti iktidarının ve devletçi uygulamaların egemen olduğu yılları kapsamaktadır. Tekeli (1978) ve Ersoy'un (1989) anlatımı ile, 1930 yılında çıkartılan Belediyeler Yasası ile daha önceki ilgili yasalar yürürlükten kaldırılmış ve bu yasa ile Ankara ve İstanbul dışında tüm belediyeler arasında eşitlik getirilmiştir. Ankara ve İstanbul'da belediye başkanlığı ile Valilik birleştirilerek merkezi otoritenin mutlak denetim ve etkinliği halen devam etmektedir. Diğer belediyeler için tek dereceli seçim ilkesi getirilmiş olmasına karşın merkezi yönetimin gerek belediyelerin aldığı kararlar ve gerekse de karar organları üzerindeki etkisi güçlü bir denetim mekanizmasının varlığına işaret etmektedir.

3.2 1945-1960 Arası Planlama Yetkileri

Yürürlükteki 2290 Sayılı Yapı ve Yollar Kanunu, 1934 ve 1944 Yıllarında değiştirilmiş ancak; şehir planlaması ve imarla ilgili sorunların çözümünde yetersiz kalmıştır. Bundan dolayı 1956 yılında 6785 Sayılı İmar Kanunu yürürlüğe girerek 1882 tarihli Ebniye Kanunu, 2290 sayılı Yapı ve Yollar Kanunu, 1925 tarihli 642 sayılı Kanun ile 1930 tarihli 1663 sayılı Kanun kaldırılmıştır (Türk, 1995).

Ersoy (1989) 'a göre Yapı ve Yollar yasasına bir tepki olarak gelişen 6785 sayılı yasa ile, eski yasada yer alan birçok hüküm yönetmeliklere bırakılmış ve plancılara yerel koşullara uygun öneriler geliştirebilmeleri için önemli esneklikler tanınmıştır. Yine yeni yasa yapılanma koşulları hakkında ayrıntılar belirtilmemiş, bu ayrıntılar yönetmeliklerle ifade edilmiştir. Yapılaşma şartlarına ilişkin konularda belediyelere kendi yerel koşullarına göre yönetmelik hazırlama ve uygulamaları bu yönetmeliğe göre yapma esnekliğini verilmiştir.

1958 yılında çıkarılan 7116 sayılı yasa ile İmar ve İskan Bakanlığı kurulmuş, böylece kent planlamasını yönlendirecek merkezi bir kurum oluşturulmuştur. İmar ve İskan Bakanlığı'nın kuruluşu kent ve metropoliten alan planlaması ve örgütlenmesi açısından önemli bir gelişmedir. Planlı dönemin ilk yasal düzenlemesi olarak nitelendirilen bu yasa ile ilk kez Nazım Plan tanımı yapılmıştır.

7116 sayılı yasada Bakanlığın görevleri şu şekilde belirtilmiştir (Özcan, 2000):

- Bölge, kent, kasaba ve köylerin harita ve imar planlarını hazırlamak ya da hazırlatmak,
- İmar işleriyle ilgili önlemleri almak ve bunları uygulamak.
- Ülkenin yapısına uygun konut politikalarının esaslarını ve uygulamasını saptamak.
- Gerekli yapı malzemelerini sağlayacak önlemleri almak, yapı malzeme standartlarını belirlemek.
- Bölge planlaması için diğer bakanlıklarla ortak araştırmalar yapmak, bunların uygulanabilmesi için gerekli yasal ve yönetsel önlemleri birlikte almak.
- Gerekli durumlarda ülke nüfusunun ve yabancı ülkelerden gelenlerin yerleşmelerini sağlamak, afetlerin ortaya çıkardığı sorunları çözmek ve gereken önlemleri almak.
- Bu amaçları gerçekleştirmek için inceleme ve araştırmalar yapmak.

Bu dönemde belediyeler imar konularında İmar ve İskan Bakanlığı'nın denetim ve vesayeti altında olmayı sürdürürken, idari vesayet İçişleri Bakanlığı'nda kalmaya devam etmiştir.

3.3 Planlı Dönemde (1961-1980) Planlama Yetkileri

1960 Devrimi sonrası planlı kalkınma ve kamu yönetiminde reform konuları üzerinde ısrarla durulmaya başlanmış, Türk kamu yönetiminin değişen koşullara uyum sağlayamadığı belirtilerek acil bir reform gerektiği düşüncesi oluşmuştur.

Yine bu dönemde 1961 yılında 91 sayılı kanunla Devlet Planlama Teşkilatı ve Devlet Personel Dairesi kurulmuş, TODAİE ise yönetsel reform çalışmalarının yapıldığı, yürütüldüğü ve geliştirildiği önemli bir merkez haline gelmiştir (Acar ve Sevinç, 2005).

1961 Anayasası ile başlayan bu dönem, sosyal devlet anlayışı ilkesinin gerçekleşmesinin ve kalkınmanın planlama yolu ile gerçekleşebileceği anlayışının hakim olduğu bir dönemdir. Bu sebeple bu dönemde bölgesel kalkınma ve bölgeler arası eşitsizlik konuları üzerinde durularak kalkınma planları ve bölge planları hazırlanmaya başlanmıştır.

Arslan'ın (2005) da belirttiği üzere, 1964 tarihli Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Raporu'nda; 1963-1967 yıllarını kapsayan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile ilgili “gerek merkezi hükümet kuruluşlarını (merkez ve taşra teşkilatı ile birlikte) gerekse yerel yönetimleri (il özel idaresi, belediyeler ve köyler) kalkınmakta olan bir ekonominin ihtiyaçlarını rasyonel bir şekilde ve süratle karşılayabilecek duruma getirmek kaçınılmaz bir zarurettir” şeklinde açıklamalar yer almıştır.

24.04.1963'te Başbakanlığa sunulan Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP) raporu genelde reformun temel koşulunu üst düzey yöneticilere bağlayan; üst düzey yöneticilerin toplumsal sınıf ve katmanlardan, siyasal bağlantı ve düşüncelerden arınmış varsayıldığı bir rapordur.

Bu raporda; mülki idarenin il, ilçe ve bucak şeklinde örgütlenmesindeki temel amacın hizmetleri halka yakınlaştırmak ve merkez ile halk arasında bağlantı kurmak olduğu vurgulanmıştır (Aytaç, 1994; Arslan, 2005). Mehtap Raporu yönetimde bir reform niteliği taşımakla birlikte mevcut yönetimin örgütsel yapısı ve işleyişine ilişkin öneriler sunmuştur.

1965 yılında alınan bir Bakanlar Kurulu Kararı ile Ankara, İstanbul ve İzmir'de İmar ve İskan Bakanlığı'na bağlı Metropolitan Planlama Büroları'nın kurulması kararlaştırılmış, bu karar uyarınca İstanbul, Ankara ve İzmir'in nazım planları İmar ve İskan Bakanlığı'na bağlı olarak kurulacak özel bürolarca ele alınması, devlet bütçesine konulacak ödeneklerle ilgili belediyelerin mali olanakları güçlendirilmesi, planların belediyelerce değiştirilmeden uygulanmasını sağlayacak yasal önlemlerin alınması kararları alınmıştır (Özcan, 2000). Bu dönemde planlamaya öncelik verilme gayreti, metropoliten alan planlamasında da etkisini bu şekilde göstermektedir.

1972 Tarihinde yayımlanan 1605 Sayılı Kanunla, 6785 Sayılı İmar Kanunu'nun bazı hükümleri ortadan kaldırılmış, 1972'de yapılan değişiklikler ile imar planı yaptırma görevi nüfusu on bini geçen belediyelere ve il merkezlerindeki belediyelere verilmiştir.

Nüfusu beş bin ile on bin arasındaki belediyelere yol ve istikamet planı yapma yetkisi verilmiş, beş binin altındaki belediyeler ise bu yetkilerin dışında kalmıştır (Geray, 1973).

13.12.1980 tarih 180 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile İmar ve İskan Bakanlığı birleştirilerek Bayındırlık ve İskan Bakanlığı kurulmuştur. 1984 yılında 209 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığının görevleri yeniden düzenlenmiştir. Böylece 1980’li yıllarda Bakanlık yapılanmalarında da değişikliğe gidilmiş, planlama sistemine ilişkin yeni stratejiler ve hedefler ortaya konmuştur.

3.4 12 Eylül Dönemi: Ara Dönemde (1981-1983) Planlama Yetkileri

Askeri darbenin ardından yeni liberal politikaların benimsendiği 1980’lerin başları, ülkenin kentsel gelişmesinde, önemli etkilerde bulunmuştur. Bu dönemde bazı belediyelerin varlığına son verilirken Ankara, İstanbul ve İzmir için yeni bir yönetim modeli olan, “büyükşehir belediyeleri”nin uygulamasına girişilmiştir. Bu ara dönemde, 1983 yılına kadar, daha çok askeri yönetim kararlarının uygulandığı bir yönetim modeli ortaya çıkmıştır (Keleş ve Duru , 2008). Büyükşehir belediyelerine ilişkin yapılanmayı tanımlayan madde 1982 Anayasası’nın 127. maddesidir. Bu anayasada büyükşehirler bir yerel yönetim birimi olarak açıkça ifade edilmemiş ancak büyük yerleşim merkezlerine yönelik özel yönetim biçimleri getirilebileceği belirtilmiştir. Daha sonrasında da 1984 yılında 3030 Sayılı Büyükşehir Belediyeler Yasası çıkartılmış, büyükşehir belediyeleri yasal kimlik kazanmıştır.

3.5 Liberal Dönemde (1984-2004) Planlama Yetkileri

Türkiye 1980’li yıllardan itibaren izlemeye başladığı dışa açılma politikalarıyla birlikte daha liberal politikaların egemen olduğu bir oluşum içerisinde yer almaktadır. Piyasanın devletin yerini aldığı neoliberal süreçte, kalkınma, planlama kavramları arka planda kalmış ancak planlama konusunda yetkili olan kurum sayısında önemli ölçüde artış görülmüştür. 1980 ortalarına gelinceye kadar, ülkemizde planlama işlevini ağırlıklı olarak İmar ve İskan Bakanlığı üstlenmiş, yetkiler bir Bakanlığın, tek bir merkezin bünyesinde toplanmıştır. 1980’li yıllardan başlayarak çıkarılan çok sayıda yeni yasa ve yönetmelikle, planlama konusundaki yetkiler dağıtılarak; yetkili

kurum sayısı arttırılmıştır. Yetkilerin devredilmesine yönelik en önemli atılım 3194 sayılı İmar Kanunu olmuştur. 1985 yılında 3194 sayılı imar kanunun yürürlüğe girmesiyle 6785 sayılı imar kanununda önemli değişiklikler yapılmıştır. 3194 sayılı İmar Kanunu 1980'ler Türkiye'sinin siyasi alandaki yerelleşme (desantralizasyon) açılımlarının önemli araçlarından birisi olmuştur.

Kentleşme Şurası Raporu (2009)'na göre bu dönemde, 1983 yılında 2805 sayılı "İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak İşlemler ve İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun" ile başlayan süreç, daha sonra yürürlüğe giren diğer 2981 sayılı İmar Affı Kanunu, 3086 sayılı Kıyı Kanunu ve 3194 sayılı İmar Kanunu ile devam etmiştir. Bu dönemde hızlı nüfus artışı, düzensiz kentleşme ve yapılaşma sorunları ile bu sorunların çözümünde merkezi yönetimin yetersiz kalması, İmar Mevzuatında kapsamlı bir değişiklik yapılmasını gerektirmiş bu sebeple 3194 sayılı imar kanunu ile planlama sistemine yeni düzenlemeler getirilmiştir. Yine 3194 sayılı İmar Kanunu'yla imar ve planlama yetkilerinin çok büyük oranda yerel yönetimlere verilmesi ile imar ve planlama yetkilerindeki âdem-i merkezileşmesi durumu, kentlerde imar ve yapım faaliyetlerini ciddi biçimde arttırmıştır (Balaban, 2011).

6785 sayılı Kanun ile nüfusu 5000'i geçen belediyeler imar ve kanalizasyon planı yaptırmak zorunda tutulmuş, daha az nüfuslu belediyelerin ise yol ve istikamet planı yapmakla yetinebileceklerini öngörmüş, 1605 sayılı kanunla yapılan değişiklik ile nüfusu on bini geçen belediyeler ile nüfusuna bakılmaksızın il merkezi olan belediyelere imar planı yapmak zorunluluğu getirilmiş iken 3194 sayılı İmar Kanunu ile ise nüfusu on bini aşan yerlerde imar planı yapma zorunluluğu getirilmiş, nüfusu on bini aşmayan yerlerde imar planı yapılmasının belediye meclisinin takdirine bırakılmıştır.

Yine 6785 sayılı Kanunda, belediye ve mücavir alan sınırları içinde yapılan imar planları belediye meclisince karara bağlandıktan sonra Bayındırlık ve İskan Bakanlığının onayı ile yürürlüğe girmekte ve belediye ve mücavir alan sınırları dışındaki planlarda da il idare kurulunda karara bağlandıktan sonra yine Bakanlıkça onaylanmaktadır. 3194 sayılı İmar Kanunu ile ise imar planlarını onaylanama yetkisi belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediyede, dışında ise valiliktedir.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 4. Maddesi'nde "2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, bu Kanunun ilgili maddelerine uyulmak kaydı ile 2960 sayılı İstanbul Boğaziçi Kanunu ve 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun ile diğer özel kanunlar ile belirlenen veya belirlenecek olan yerlerde, bu Kanunun özel kanunlara aykırı olmayan hükümleri uygulanır." denmektedir. Sözü geçen kanunlar 3194 sayılı İmar Kanunu'ndan önce yürürlüğe girmiş olan özel kanunlardır. Yukarıdaki maddede belirtilen dört kanunun dışında, daha sonraki süreçte, başka özel kanunlar da çıkartılmıştır. Bu kanunlar özel amaçlı fiziki planlar ve/veya özel planlama koşulları şeklinde uygulanmaktadır.

Bu dönemde çıkarılan planlama ile ilgili özel kanunların bazıları sırası ile (Türk ve Türk, 2006);

- 1982 tarih ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu,
- 1983 tarih ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu,
- 1983 tarih ve 2872 sayılı Çevre Koruma Kanunu,
- 1983 tarih ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu,
- 1983 tarih ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu,
- 1984 tarih ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu,
- 1984 tarih ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun,
- 1989 tarih ve 383 sayılı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname,
- 1989 tarih ve 338 sayılı Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,
- 1990 tarih ve 3621 sayılı Kıyı Kanunu
- 1994 tarih ve 1046 sayılı Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine Dair Kanun,
- 1998 tarih ve 4342 sayılı Mera Kanunu,
- 2000 tarih ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu,
- 2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu
- 2004 tarih ve 5226 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında

- 2005 tarih ve 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıklarının Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun
- 2005 tarih ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu şeklindedir.

İmar Kanunu yerel yönetimlere planlama yetkileri verirken, aynı zamanda merkezi yönetim kurumlarına da planlama yetkileri konusunda bir hak oluşturmaktadır. Planlama sürecinde çok sayıda merkezi ve yerel yönetim birimlerinin yetkisinin olması, planların yapılmasında ve uygulamasında engel oluşturmaktadır. İmar Kanunu ve ilgili diğer kanunlar ile planlama yetkilerinin parçalanması, genel yapısının yanı sıra sistemik eksikliklerini de göstermektedir (Ünsal, 2009).

Dönemi özetleyecek olursak; 1980’li yıllarda planlama sisteminde çok aktörlü bir yapılanma mevcuttur ve yetkilerin yerelleşmesine (desantralizasyon) yönelik önemli düzenlemeler yapılmıştır. 3194 sayılı imar yasası çıkarılarak, imar planı yapma yetkileri yerel yönetimlere devredilmiştir. 3194 sayılı yasa ile planlama sistemi oluşturulmuş, plan kademeleri tanımlanmıştır. Yerelin imar planlarını onama yetkisini merkezden devralması demokratik bir atılım olarak görülebilmektedir ancak bazı plan türlerinde yine merkezi yönetim birimleri sürece dahil olmaktadır. Planlama sisteminde aktörler arasındaki yetki karmaşası ve planlama kurumları arasındaki eşgüdüm eksikliği 3194 sayılı imar kanununun, planlamaya ilişkin sorunların çözümünde yetersiz kalmasına neden olmaktadır.

3.6 2004 Sonrası Dönemde Planlama Yetkileri

2000’li yıllardan sonra yerel yönetimlere ilişkin mevzuatta önemli düzenlemeler yapılmıştır. Yerel yönetim mevzuatına ilişkin olarak gerçekleştirilen ve uygulamaya aktarılan ilk değişiklik Büyükşehir Belediyesi Kanunu olmuş, 23 Temmuz 2004 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile 1984 tarih ve 3030 sayılı Büyükşehir Kanununda değişiklikler yapılmış ve daha sonra da 5216 sayılı Kanunun yaklaşık 1 yıllık uygulanmasında karşılaşılan aksaklıkları gidermek amacıyla 13 Temmuz 2005 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 5390 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun çıkarılmıştır (Kentleşme Şurası, 2009/2).

Çizelge 3.1 : Türkiye’de 2004 sonrası yerel yönetim mevzuatı.

Kanun Adı	Kanun No	TBMM Kabul Tarihi	RG Tarih	RG Sayı
Büyükşehir Belediyesi Kanunu	5216	10.07.2004	23.07.2004	25531
	5390	02.07.2005	13.07.2005	25874
Belediye Kanunu	5272	07.12.2004	24.12.2004	25680
	5393	03.07.2005	13.07.2005	25874
İl Özel İdaresi Kanunu	5302	22.02.2005	04.03.2005	25745
	5391	02.07.2005	13.07.2005	25874
Mahalli İdare Birlikleri Kanunu	5355	25.05.2005	11.06.2005	25842
On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	6360	12.11.2012	06.12.2012	28489
On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	6447	14.03.2013	22.03.2013	28595

1980’den, 2000 yılına kadar olan zaman diliminde, ülkemizde büyükşehir yönetimine ilişkin düzenlemeler açısından 27 Mart 1984 tarihinde 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun büyükşehir yönetimi ile ilgili bir kırılma noktası olmuştur. Bu kanun ile İstanbul başta olmak üzere İzmir ve Ankara’da büyükşehir belediyeleri kurulmuş, daha sonraki süreçte yapılan yasal düzenlemelerle, Adana, Bursa, Gaziantep, Konya, Kayseri, Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Kocaeli, Mersin, Samsun ve Sakarya’da büyükşehir belediyelerinin kurulması ile bu statüdeki kent sayısı 16’ya ulaşmıştır (Özdemir S. ve Meşhur M.Ç., 2011) 3030 sayılı Büyükşehir Kanunu ile yerel yönetimler literatürüne “Büyükşehir Belediyesi” ve “İlçe Belediyesi” tanımları girmiştir.

Ülkemizde büyükşehir belediyeleri ile ilgili, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu kabul olununcaya kadar 3030 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu hükümleri geçerli olmuştur. Bu sebeple Türkiye’de uzun bir büyükşehir belediyesi geçmişi olmamakla birlikte büyükşehir belediyesi kavramı planlama sistemimize çok sonradan girmiştir. Daha sonrasında büyükşehir belediyelerine ilişkin yapılan önemli düzenlemelerden biri 10.07.2004 tarihinde kabul edilen ve 23.07.2004 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’dur.

Üzerinde bazı değişiklikler yapılmakla birlikte 1930 yılından beri uygulanmakta olan 1580 sayılı Belediye Kanunu öncelikle TBMM tarafından 9 Temmuz 2004 tarihinde kabul edilen 5215 sayılı Kanun ile değiştirilmiş, 5215 sayılı Kanun yerine TBMM tarafından 07.12.2004 tarihinde kabul edilen ve 24.12.2004 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 5272 sayılı Belediye Kanunu belediyelere ilişkin temel düzenleme olarak uygulamaya girmiştir. Daha sonra 5272 sayılı Belediye Kanunu’nu iptal edilmiş ve yerel yöneticilerden gelen talepler, ortaya çıkan sorunları da göz önüne alınarak bazı değişiklikler yapılmış ve 5272 sayılı Belediye Kanunu’nu yürürlükten kaldıran 5393 sayılı Belediye Kanunu 13 Temmuz 2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Kentleşme Şurası, 2009/2).

5393 sayılı kanun ile belediyelere pek çok yeni görev ve sorumluluklar verilmiş, yapılan düzenlemelerle kamu yönetimi düzeninde yeni bir yapılanmaya gidilmiştir. Yeni belediye kanunu ile belediye kurulmasına ilişkin nüfus kriteri değiştirilmiş 2.000 olan nüfus eşiği 5.000’e çıkartılmış ve belediyelerin mesken sahalarına ilişkin olarak da belediye sınırından itibaren 5.000 m sınırı getirilmiştir. Bu şekilde belediyelerin birbirlerine çok yakın ve fazla belediye kurulmasının önüne geçilmek amaçlanmıştır.

12 Kasım 2012 tarihinde kabul edilen ve 06 Aralık 2012’de Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür.

Daha sonra 14 Mart 2013 tarihinde kabul edilen ve 22 Mart 2013’de Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile Ordu ili 6360 sayılı Kanunun başlığında yer alan “On Üç” ibaresi “On Dört” olarak, “Yirmi Altı” ibaresi “Yirmi Yedi” olarak değiştirilmiş ve 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Muğla,” ibaresinden sonra gelmek üzere “Ordu,” ibaresi eklenmiştir. Bu kanun ile Ordu ili de büyükşehirler arasına katılmıştır.

Şekil 3.1: 6360-6347 Büyükşehir belediye kanunu sonrası Büyükşehirlerin dağılımı.

Çizelge 3.2 : 6360 - 6447 sayılı Kanun öncesi ve sonrası Büyükşehirlerin durumu.

6360-6447 sayılı Kanun öncesinde il mülki sınırı büyükşehir belediye sınırı olan iller;	6360-6447 sayılı Kanunlar sonrasında il mülki sınırı büyükşehir belediye sınırı olan iller;	6360 sayılı Kanuna göre büyükşehir belediyesi olan iller;	6447 sayılı Kanuna göre büyükşehir belediyesi olan iller;
-İstanbul -Kocaeli	-Adana -Ankara -Antalya -Bursa -Diyarbakır -Eskişehir -Erzurum	-Gaziantep -İzmir -Kayseri -Konya -Mersin -Sakarya -Samsun -Ordu	-Aydın -Balıkesir -Denizli -Hatay -Malatya -Manisa -Kahramanmaraş -Mardin -Muğla -Tekirdağ -Trabzon -Şanlıurfa -Van -Ordu

6360 ve 6447 sayılı kanunlar ile önceden sadece İstanbul ve Kocaeli büyükşehir belediyeleri için geçerli olan il sınırının büyükşehir sınırı olması durumu, yeni katılan şehirlerle beraber toplam 28 büyükşehir belediyesi için de geçerli olmuştur. Ayrıca büyükşehir belediyesi içinde kalan ilçe belediyelerinin sınırları da ilçe mülki sınırları olarak değiştirilmiştir. 6360 ve 6447 sayılı Yasalar ile 28 büyükşehir belediyesinin (İstanbul ve Kocaeli hariç diğerleri) mülki sınırları içinde kalan tüm köy ve belediyelerin kamu tüzel kişilikleri kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır. İstanbul ve Kocaeli'de ise il mülki sınırları içerisinde bulunan köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmış ve bağlı buldukları ilçe belediyelerinin mahallesi haline gelmişlerdir. Aynı Yasalar ile 30 büyükşehir belediyesinin bulunduğu ildeki "il özel idareleri" yanı sıra 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda tanımlanan "ilk kademe belediyeleri" de tamamen kaldırılmıştır.

Yapılan bu yasal düzenlemeler sonucunda; belde belediyelerinin kapatılması ile kentsel hizmetlere olan erişebilirliğin azalacağı, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın ilkeleri ile çelişen bu durumun kentsel mekanda olumsuz etkilerinin olacağı düşünülmektedir. Çünkü söz konusu yasa ise yereli temsil eden metropoliten yönetimlerde yetkilerin merkezileştiği ve yerinden yönetim ilkesinden uzaklaşdığı görülmektedir. Yerel yönetim birimlerinin, haklı bir gerekçe ortaya konulmadan ve yeterli tartışma yapılmadan kapatılması, belde yaşayanlarına hiç söz hakkı verilmemesi, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın "yerel yönetimlerin sınırlarında, bir referandum yoluyla ilgili yerel topluluklara önceden danışılmadan değişiklik yapılamaz" ilkesine de aykırılık oluşturmaktadır (ŞPO, 2012).

3.7 Bölüm Sonucu

Ülkemizde Cumhuriyet Döneminde, 1933 yılında Yapı ve Yollar Kanunu ile başlayan, 1956 ve 1957 yıllarında İmar Kanunu ile devam eden süreçte, 1985 yılında 3194 sayılı İmar Kanunu çıkarılıncaya kadar planlama sisteminde merkezîyetçi bir yapının hakim olduğu görülmektedir.

1985 yılında çıkarılan 3194 İmar Kanunu ile planlama, plan uygulama ve yapılaşmaya dair yetki, görev ve sorumlulukların yerel yönetimlere bırakılması yerleşme açısından önemli bir kırılma noktası olarak görülse de yine aynı kanunun

9. Maddesi ile Bakanlığa (Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı) re'sen imar planı yapma yetkisinin verilmesi ve 4. Maddesi ile bir takım istisnaların getirilerek özel kanunlara öncelik tanınması ile yerel yönetimlerin plan yapma yetkisine yönelik kısıtlamalar getirildiği görülmektedir. Yerel yönetim yetki alanına ilişkin, yerinden karar alma ve uygulamayı teşvik eden gelişmeler yaşanırken diğer yandan da bir takım yasal ve yönetsel düzenlemeler ile bazı yerel yönetim yetkileri merkezi yönetim birimlerine aktarılmıştır.

Bu itibarla Cumhuriyet Dönemi'nden itibaren belirli kırılma noktaları esas alınarak dönemlendirilmiş olan süreçte merkezileşme ve yerelleşme (desantralizasyon) yaklaşımları açısından ülkemizdeki planlama sistemine bakıldığında; Cumhuriyet'in ilanından önceki süreçte merkezi yönetimin gücü hissedilmekle birlikte, her ne kadar Cumhuriyet'in ilanından sonraki süreçte mevzuatta ve kurumsal yapıda önemli değişiklikler yapılsa da, merkeze olan bağlılığın devam ettiği görülmüştür.

1930 Tarihli 1580 Sayılı Belediye Kanunu ile bütün belediyeler için imar planı yaptırma zorunluluğu getirilmiş ancak bu yasa ile de belediyeler merkezi yönetimin bir uzantısı şeklinde görülmüş, görevlerinin bazıları merkezi yönetim tarafından üstlenilmiştir. Daha sonrasında çıkarılan 1933 tarihli 2290 sayılı Yapı ve Yollar Kanunu ile birlikte, imar planında bulunması gereken teknik koşullar tanımlanmış, belediyelere beş yıl içinde 50 yılı öngören planların yapımı zorunluluğu getirilmiştir. 1930-1944 arasındaki dönemi genel olarak merkezîyetçi ve devletçi uygulamaların egemen olduğu bir dönemdir.

2290 Sayılı Yapı ve Yollar Kanunu'nun zamanla şehir planlaması ve imarla ilgili sorunların çözümünde yetersiz kalması üzerine 1956 yılında 6785 Sayılı İmar Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun ile yapılanma koşulları hakkında ayrıntılar belirtilmemiş, bu ayrıntılar yönetmeliklerle ifade edilmiş, yapılaşma şartlarına ilişkin konularda belediyelere kendi yerel koşullarına göre yönetmelik hazırlama ve uygulamaları bu yönetmeliğe göre yapma esnekliğini getirilmiştir. 1958 yılında çıkarılan 7116 sayılı yasa ile İmar ve İskan Bakanlığı kurulmuş, böylece kent planlamasını yönlendirecek merkezi bir kurum oluşturulmuştur.

Bu dönemde belediyeler imara ilişkin konularda İmar ve İskan Bakanlığı'nın denetim ve vesayeti altında olmayı sürdürürken, idari vesayet İçişleri Bakanlığı'nda kalmıştır.

1960 Devrimi sonrası planlı kalkınma ve kamu yönetiminde reform konuları üzerinde durulmuş, 1961 Anayasası ile başlayan bu dönemde, sosyal devlet anlayışının ve kalkınmanın planlama yolu ile gerçekleştirilebileceği düşüncesi anlayışı hakim olmuştur. Bu açıdan 1961 yılında Devlet Planlama Teşkilatı ve Devlet Personel Dairesi kurulmuştur. Yine bu dönemde 1965 yılında alınan Bakanlar Kurulu Kararı ile Ankara, İstanbul ve İzmir’de İmar ve İskan Bakanlığı’na bağlı Metropolitan Planlama Büroları’nın kurulmuştur. 1980’de çıkarılan 180 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile İmar ve İskan Bakanlığı birleştirilerek Bayındırlık ve İskan Bakanlığı kurulmuştur.

1980’lerin ortalarına kadar, yetkiler tek bir merkezi kurum elinde toplanmış ve planlama işlevini İmar ve İskân Bakanlığı üstlenmiştir. Bu dönemde çıkarılan yeni yasa ve yönetmelik ile planlama yetkileri dağıtılmış ve planlama konusunda yetkili kurum sayısında artış olmuştur. 1985 yılında çıkarılan 3194 sayılı imar kanunu ile 6785 sayılı imar kanununda önemli değişiklikler yapılarak Türkiye’nin siyasi alandaki yerleşme (desantralizasyon) açılımları konusunda önemli bir adım atılmış ve planlama sistemine yeni düzenlemeler getirilmiştir. 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 4. Maddesinde yer alan ve bu kanundan önce yürürlüğe girmiş olan dört adet özel kanunun dışında, daha sonraki süreçte, başka özel kanunlar da çıkartılmış ve böylece planlama sisteminde çok aktörlü bir yapılanma oluşmuştur (Şekil 3.2).

2000’li yıllardan sonra imarla ilgili olarak yapılan yasal düzenlemeler daha çok yerel yönetimlerle ilgili olmuştur. 2004 tarihinde 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu yürürlüğe girmiş daha sonra bu kanunun uygulanmasında karşılaşılan aksaklıkları gidermek amacıyla 2005 yılında 5390 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun çıkarılmıştır.

Yine 2004 tarihinde kabul edilen 5272 sayılı Belediye Kanunu belediyelere ilişkin temel düzenleme olarak uygulamaya başlamıştır. Daha sonra bu kanun iptal edilerek, ortaya çıkan sorunlar da dikkate alınarak bazı değişiklikler yapılmış ve 2005 yılında 5393 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile belediyelere pek çok yeni görev ve sorumluluklar verilmiş, yapılan düzenlemelerle kamu yönetimi düzeninde yeni bir yapılanmaya gidilmiştir.

Çizelge 3.3 : Türkiye’de planlama yetkilerinin dönüşümü. (Ersoy, 2011)

Dönem	Planın Kapsadığı Alan	Yetkili Kurum ve Kuruluşlar	Toplam Yetkili Kurum/ Kuruluş Sayısı	Plan Türü ve Kademelenme	İmar Kanunu
1848-1933	Mevzii/Yerel Altı	Belediyeler	1 Adet	Yerleşme Planı	Ebniye Tüzüğü, ;Ebniye ve Turuk ile Ebniye Kanunları
1933-1957	Kent/Yerel	Belediyeler	1 Adet	Müstakbel Şehir Planı	Yapı ve Yollar Kanunu (3290)
1957-1985	Metropolitan Alan/Yerel Üstü	Belediyeler; Merkezi Yönetim (BİB, Orman Bakanlığı, Turizm Bakanlığı)	4 Adet	Nazım ve Uygulama İmar Planı	İmar Kanunu (6785/1605)
1985	Bölge/Yerel Üstü	Yerel Yönetimler (Belediyeler ve İl Özel İdareleri); Merkezi Yönetim (BİB, Orman Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, DPT)	7 Adet	Bölge planı; Çevre Düzeni Planı; Nazım ve Uygulama İmar Planı	İmar Kanunu (3194)
2011	Ulusal- Bölgesel/ Ulus/Bölge	Yerel Yönetimler ve Merkezi Yönetim	19 Adet	En üstte; Ulusal ve Bölgesel Düzeyde Mekansal Strateji Planı-En altta; Uygulama İmar Planı olmak üzere 6 kademe	İmar Kanunu (3194)

06 Aralık 2012’de Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun ve 22 Mart 2013’de Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6447 sayılı Kanun ile 14 il daha büyükşehir statüsüne geçirilmiş, bu kanunlar ile önceden sadece İstanbul ve Kocaeli büyükşehir belediyeleri için geçerli olan il sınırının büyükşehir sınırı olması durumu, yeni katılan şehirlerle beraber toplam 28 büyükşehir belediyesi için de geçerli olmuştur. Yine bu kanun ile büyükşehir belediyelerinde il özel idareleri ve ilk kademe belediyeleri kaldırılmıştır.

1980 öncesindeki Cumhuriyet dönemindeki 50 yıllık sürece baktığımızda, bu dönem içersinde belediyelere yeterli kaynaklar sağlanamamış ve merkezi hükümetler sürekli olarak kaynakları kendi denetimleri altında tutmayı tercih etmişlerdir.

Bu açıdan 1980'lere gelinceye kadar yerelleşmeye yönelik çalışmalar yapılmış olsa da mevcut düzenlemeler ile devam edilmiş, ancak 1980'lerden sonra büyüyen kent sorunları karşısında önemli yasal düzenlemeler getirilebilmiştir. Büyükşehir belediyelerinin kurulması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının imzalanması ve Avrupa birliğine üyelik sürecinde yaşanan gelişmeler yerelleşmeye yönelik önemli atılımlar olsa da Türkiye'de 1980 sonrası olumlu gelişmelere rağmen merkeziyetçi yapı halen varlığını sürdürmektedir.

Türkiye'de planlama sistemine bakıldığında; planlama ve yapılaşmayı ilgilendiren mevzuat son derece geniş bir alanı kapsadığı, çok çeşitli konuları içine alan bir ilgi ve çalışma alanını içerdiği görülmektedir. Cumhuriyet Döneminde, 1933 yılında Yapı ve Yollar Kanunu ile başlayan, 1956 ve 1957 yıllarında İmar Kanunu ile devam eden süreçte, genel anlamda baskın bir merkeziyetçi yapı hakim olmuşsa da, 1985 yılında çıkarılan 3194 İmar Kanunu bir kırılma noktası olmuş, planlama, plan uygulama ve yapılaşmaya dair yetki, görev ve sorumluluklar yerel yönetimlere bırakılmıştır (Kentleşme Şurası, 2009/1). Bu açıdan 3194 sayılı İmar Kanunu 1980'ler Türkiye'sinin siyasi alandaki yerelleşme (desantralizasyon) açılımlarının önemli araçlarından birisi olarak kabul edilebilmektedir. Ancak; yine aynı kanunun 9. Maddesi ile Bakanlığa (Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı) re'sen imar planı yapma yetkisinin verilmesi ve 4. Maddesi ile bir takım istisnaların getirilerek özel kanunlara öncelik tanınması ile yerel yönetimlerin plan yapma yetkisine yönelik kısıtlamalar getirildiği görülmektedir. Yine çıkarılan pek çok kanun ve KHK ile planlama yetkilerinin merkezi yönetim birimleri arasında dağıtıldığı görülmektedir. Sözü edilen düzenlemelerin son örneği ise; planlama yetkilerinin önemli bir bölümünün, 644 sayılı KHK ile kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde toplanması şeklindedir.

1980'li yılların sonlarından başlayıp 1990'lı yıllar boyunca süren dönemde plan yapma yetkisi verilen kamu kurum ve kuruluşlarının sayısı hızla artmıştır. Mevcut durumda, planlama sistemimizdeki altmış altı farklı türdeki planları yapma ve onama yetkisi olan kamu kurum ve kuruluşu sayısı ise yirmidir (ÇŞB, 2012). Pek çok kamu kurum ve kuruluşunun plan yapma yetkisine sahip olması ve bu şekilde yapılan mekansal plan sayısının fazla olması, planlar arası eşgüdümün ve sürekliliğin sağlanması konusunda ciddi sıkıntılar yaratmıştır (Ersoy, 2011).

İmar Kanunu ve diğerk kanun, yönetmelikler ile belirlenen plan türleri ve ölçeklerinin çeşitlenmesi ve bu planları yapan idarelerin sayılarının artışı, plan kademelenmesinin önemini daha da arttırmaktadır.

Plan türleri, planlar sıradüzeni ve planlamada yetki konuları tek bir yasal yasak kaynak içersinde toplanmadığından, planlama ile ilgili yasal kaynakların birbirleri ile tam olarak bütünleşmemesi ve bazı noktalarda uyuşmazlıkların bulunması, planlar sıradüzeninin şekillenmesinde önemli sorunlar yaratmaktadır (Türk, 2003).

Yukarıdaki örneklerde de ifade edilen, Batı dünyası planlama sisteminde ise, ülke mekânına ilişkin stratejik karar alımından kırsal yerleşme planlarına ilişkin pek çok ölçek ve kademedede planlar yapılmaktadır. Bazı ülkelerde planlama kademeleri ve kademeler arası ilişkiler net olarak tanımlanmış ve kurumsal düzenlemelerde yer almıştır, ancak bazılarında ise kademeli planlama gereksinmelere ve geleneklere bağlı olarak yapılmaya devam etmektedir (Kentleşme Şurası, 2009/1). Yine de batı ülkelerinde, Avrupa Birliği Politikalarının mekânsal politikaları şekillendirdiği görülmektedir.

4. TÜRKİYE’DE PLANLAMA SİSTEMİNİN MERKEZİLEŞME VE YERELLEŞME YAKLAŞIMLARIAÇISINDAN İNCELENMESİ

4.1 Plan Türleri

Türk İmar Mevzuatında “planlama kademelenmesi” tariflemesi ilk 3194 sayılı İmar Kanunu ile yapılmıştır. 3194 sayılı İmar Kanunu’nun Planlama Kademeleri başlıklı 6. Maddesinde; Planlar, kapsadıkları alan ve amaçları açısından; “Bölge Planları” ve “İmar Planları” olarak ayrılmış, imar planları ise “Nazım İmar Planları” ve “Uygulama İmar Planları” olarak iki başlık altında toplanmıştır.

3194 sayılı İmar Kanunu’nun 5. ve 8. Maddesinde ise plânların tanımlanmasına yer verilerek plânlar bölge plânı, çevre düzeni plânı, nazım imar plânı ve uygulama imar plânı olarak kademelendirilmiş ve alt ölçekli plânların üst ölçekli plânlarda belirlenen plânlama ana ilkelerine, stratejilerine ve kararlarına uyumlu olması zorunluluğu getirilmiştir.

Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğin Tanımlar başlıklı 3. Maddesinde de nazım imar planı, uygulama imar planı, revizyon planı, ilave plan, mevzii imar planı, çevre düzeni planı tanımlamalarına yer verilmiştir.

İmar mevzuatı ve planlama literatürü dikkate alındığında ülkemizdeki plan türleri; sosyo-ekonomik planlar, üst düzey fiziki planlar, yerel fiziki planlar, tamamlayıcı planlar ve özel amaçlı fiziki planlar olmak üzere beş ana grupta toplanmaktadır.

4.1.1 Sosyo-ekonomik planlar

Ülke ve bölge planı

3194 sayılı İmar Kanunu’nun 5. maddesinde yer alan plan tanımlarında “ülke planı” tanımlaması yapılmamış ancak; çevre düzeni planının “Ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen plandır.” şeklinde tariflemesi yapılırken adı geçmiştir.

İmar Kanunu'na göre sosyo - ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve alt yapıların dağılımını belirlemek üzere hazırlanacak planlar bölge planı olarak adlandırılmış, gerekli gördüğü hallerde Devlet Planlama Teşkilatı'nın yapacağı veya yaptıracığı belirtilmiştir.

İmar Mevzuatına göre plan kademelenmesinin ilk basamağı olarak bölge planları yer almaktadır. Ülkemizde bölge planlarının geçmişi 1960'lı yıllara kadar uzanmakta olup; hazırlanan ilk bölge planı Doğu Marmara Bölgesi Planıdır. Bu plandan sonra, DPT, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Başbakanlık GAP İdaresi gibi merkezi hükümet düzeyindeki birimlerce Zonguldak Projesi, Çukurova projesi, Keban Projesi, Antalya Projesi, Güneydoğu Anadolu Projesi, Doğu Anadolu Projesi, Doğu Karadeniz Bölgesi Gelişme Planı ve Yeşilirmak Havzası Gelişim Projesi yapılmıştır (Keleş, 2006; aktaran Ersoy, 2007). Ancak söz konusu plan ve projeler tam olarak uygulanamamış, kalıcı olamamıştır. Gerek İmar Mevzuatımızda gerekse 1994 yılında yürürlüğe giren 540 Sayılı “Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” de bölge planlarının yapımı ve hazırlanmasına ilişkin muğlak ifadelerin yer alması, ülkemizde üst ölçek plan yapmaya ilişkin isteksizliği ortaya koymaktadır. Bu sebeple bölge planlamaya ilişkin yapılmış çalışmalardan da sonuç alınamamıştır.

Daha sonra Avrupa Birliği'nin bölgesel düzeyde uyguladığı müktesebata uyum çerçevesinde; Mülga Devlet Planlama Teşkilatı ve Devlet İstatistik Enstitüsü üç ayrı düzeyde NUTS¹ (The Nomenclature of Territorial Units for Statistics) bölgesi oluşturmuşlardır.

Bu İstatistikî bölge sınıflandırmasında; Düzey-1 olarak 12, Düzey-2 olarak 26 ve Düzey-3 olarak da 81 (il) İstatistikî Bölge Birimi tanımlanmış ve Bakanlar Kurulu'nun 2002/4720 sayılı kararı 22 Eylül 2002 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır. 25.01.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5449 sayılı “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun” ile kalkınma ajanslarının kurulacağı bölgeler 26 bölge (Düzey 2 İstatistikî Bölge Birimi) olarak tanımlanmış ve kanunda bölge planı yapımı ile ilgili bir görevlendirme

---

¹ NUTS (The Nomenclature of Territorial Units for Statistics); Avrupa Birliği ülkelerinin kullandığı istatistik bölge sınıflandırmasıdır. İstatistik bölgelerin tanımlanmasında kullanılan temel faktörler: nüfus, bölgesel kalkınma planları, illerin sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması, temel istatistik göstergeler ve coğrafya olmuştur.

tanımlanmamış ancak görev ve yetkilerde “bölgesel kalkınma” ya yer verilmiştir (Kentleşme Şurası, 2009/1). Kalkınma Ajansları; bölgeler arası eşitsizliklerin azaltılması ve bölgesel kalkınmanın sağlanması için Mülga Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) koordinasyonunda kurulmuş özerk kamu kuruluşlarıdır. Kalkınma Ajansları genel olarak, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğini destekleyerek bölgenin kırsal ve yerel kalkınmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Ülkemizde mevcut durumda kurulu olan 26 adet Kalkınma Ajansı bulunmaktadır.

Mekansal strateji planı

Mekansal Strateji Planları, İmar Mevzuatımızda yer almayan ancak 644 Sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK’de adı geçen bir plan türüdür. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görevlerinin tanımlandığı 644 sayılı KHK’nin 2. Maddesinin d) bendine göre;

“Mekânsal strateji planlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle hazırlamak ve mahalli idarelerin plan kararlarının bu stratejilere uygunluğunu denetlemek.” Bakanlığın yetki ve görevleri arasında sayılmıştır.

Bakanlık bünyesinde yer alan Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü’nün görevlerinin tanımlandığı 7. Maddede de;

“a) Yerleşme, yapılaşma ve arazi kullanımına yön veren, her tür ve ölçekte fiziki planlara ve uygulamalara esas teşkil eden üst ölçekli mekânsal strateji planlarını ve çevre düzeni planlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak hazırlamak, hazırlatmak, onaylamak ve uygulamanın bu stratejilere göre yürütülmesini sağlamak.

...

ç) Sektörel planların havza veya bölge düzeyindeki mekânsal strateji planlarına ve çevre düzeni planlarına uyumlu hazırlanmasını sağlamak.

...

h) Her tür ve ölçekteki fiziki planların birbiriyle uyumunu ve mekânsal strateji planları hedeflerine ve kararlarına uygunluğunu sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almak, ilgili idareler tarafından Bakanlıkça verilen süre içinde yapılmayan il çevre düzeni planlarını yapmak, yaptırmak ve resen onaylamak.” denilerek “mekansal strateji planı” olarak ifade edilen planların yapımı ve diğer ölçekteki planlarla uyumunun sağlanması görevi Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü’ne verilmiştir.

Daha sonrasında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Kalkınma Bakanlığı iş birliği ile yürütülen mekansal strateji planlaması çalışmasına yönelik, 12-13 Ekim 2012 tarihlerinde “Mekânsal Strateji Planlaması Çalıştayları” düzenlenmiştir. Bu çalıştayda Bakanlığın Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü yürütücülüğünde “Üst Ölçek Mekânsal Strateji Planlaması Hazırlama, Uygulama ve İzleme Süreci Yöntem ve Esaslarının Belirlenmesi Projesi” ne ilişkin ilgili kamu kurumlarından, özel sektörden, sivil toplum kuruluşlarından ve üniversitelerden katılımcılar ile etaplar halinde grup çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 4.1 : Mekansal Strateji Planlarının plan kademelenmesi içerisindeki yeri. (ÇŞB, 2012)

Mekansal Düzey	Mekansal İçerikli Planlar
Ülke	Ülke Mekansal Strateji Planı (644 sayılı KHK)
Bölge	Bölge Planı (Kalkınma Ajansları) Bölge Düzeyinde Hazırlanan Sektörel Planlar (Uzun Devreli Gelişme Planları, Havza Koruma Eylem Planları, Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Planları, Arazi Kullanım Planları, Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi, Ulaştırma Kıyı Yapıları Planı v.b.)
Bölge	Bölge Mekansal Strateji Planı (644 sayılı KHK) 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı (ÇŞB)
İl Düzeyi ve Alt Bölgeler	İl Çevre Düzeni Planı (ÇŞB) 3194 9.Md. kapsamında yapılarak onanmış olan 1/25.000 Çevre Düzeni Planları İl Düzeyinde Hazırlanan Sektörel Planlar: (Uzun Devreli Gelişme Planları, Havza Koruma Eylem Planları, Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Planları, Arazi Kullanım Planları, OSB Planları, TGB Planları v.b.)
Yerleşmeler	Büyükşehir 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planları Nazım İmar Planları Uygulama İmar Planları

Çalıştay sonucunda hazırlanmış olan Mevcut Durum Analiz ve Değerlendirme Raporu (ÇŞB, 2012)’nda Mekânsal Strateji Planlarının; kalkınma planları, sektörel strateji belgeleri gibi ulusal üst ölçekli belgelerle alt ölçekli planlama çalışmalarını yönlendiren mekansal gelişme stratejilerini içeren planlar olacağı belirtilmiştir.

Mekânsal Strateji Planları ile; “Türkiye’nin jeo-stratejik konumu; ulus aşırı bölgesel gelişmeler, ulusal kalkınma, bölgesel gelişmişlik, bölgeler arası eşitsizlik, dengeli ve sürdürülebilir büyüme, bölgesel rekabet, çekim merkezleri, sektörler arası ilişkiler; doğal, tarihsel, kültürel ve çevresel değerlerin korunması; afet riskleri gibi ülke, havza ve bölge bütününde mekânsal gelişme senaryolarını yönlendirecek konuların; güçlü ve zayıf yönler, fırsat ve tehditler, sorunlar, olanaklar ve potansiyeller, stratejik amaç ve hedefler çerçevesinde irdeleneceği ve değerlendirileceği” ifade edilmiştir.

Çizelge 4.1’de görüldüğü üzere Mekansal Strateji Planları ülke ve bölge düzeyinde olmak üzere 2 kademe yer almaktadır. 1. Kademenin ülke düzeyinde ele alınmasının nedeni; Kalkınma Planlarının mevcut durumda en üst ölçek olan ülke ölçeğinde hazırlanan strateji belgeleri şeklinde olduğu, 644 sayılı KHK ile hüküm altına alınan ülkesel ve bölgesel düzeyde Mekansal Strateji Planları oluşturulması yönündeki çalışmalar kapsamında yeni önerilecek modelde ise yürürlükteki Kalkınma Planlarının temel hedeflerinin ülke genelinde şematik gösterimler biçiminde de olsa mekansal çerçevesinin geliştirilmesi gerektiği şeklinde belirtilmiştir. 2. Kademenin bölge düzeyinde belirlenmesinin nedeni ise; Kalkınma Bakanlığı tarafından Kalkınma Ajansları aracılığı ile yaptırılan Bölge Planlarının yerel düzeyde katılım süreçleri ile yapılan, uzun erimli, esnek, dinamik, seçmeci, sonuç odaklı, genel politika çerçevesi oluşturan stratejik planlar olduğu, planların yaptırım gücünden çok yol gösterici özelliğinin öne çıktığı; Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yaptırılan Bölge ve Havza ölçeğindeki Çevre Düzeni Planlarının ise katılım mekanizmalarına daha az yer verilen ve geleneksel fiziksel planlama yaklaşımı çerçevesinde merkezden yapılan ancak yaptırım gücü daha fazla olan arazi kullanım planları olduğu ancak Çevre Düzeni Planlarının, gerek planın içeriği ve niteliği, gerekse yapım süreci ve dili açılarından bölge planlarında beklenen özelliklerden uzak olduğu, bu sebeple planlama kademelenmesinde yaşanan bu örtüşme ve farklı plan anlayışının ele alınarak yapım süreci, içeriği, kapsamı, nitelikleri, dili, ölçeği v.b. bakımlardan üzerinde anlaşılan tek bir bölgesel mekânsal strateji planı önerisinin geliştirilmesi gerektiği şeklinde belirtilmiştir.

Gerek 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile gerekse Çevre ve Şehircilik Bakanlığı koordinasyonunda yapılan çalıştaylarda ifade edilmiş olan Mekansal Strateji Planları’nın mevzuat kapsamında yapılacak düzenlemeler ile Mekansal planlama sisteminde ve İmar Kanununda da yer alması gerekmektedir.

Günümüzde önem kazanmaya başlamış olan stratejik planlama yaklaşımının “Mekansal Strateji Planları” ile üst ölçekli planlarda da yer alması olumlu bir gelişmedir. Böylece üst ölçek planlarda kullanılacak planlama dili, mekansal stratejik planlama yaklaşımı ile birlikte geleneksel planlamada fiziksel boyutun öne çıktığı arazi kullanım planlamasından farklılaşmış olacaktır.

4.1.2 Üst düzey fiziki planlar

Metropoliten alan planları

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 6. Maddesinde, planlar kapsadıkları alan ve amaçları açısından; “Bölge Planları” ve “İmar Planları” şeklinde iki kademeleri olarak yer almıştır. Ancak bu kademelenme içerisinde “çevre düzeni planı” ve “metropoliten alan planı”nın yeri tam olarak belirtilmemiştir. Plan kademelenmesi içerisinde bölge planlarından sonra yer alması gereken metropoliten alan planları, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun plan tanım ve kademelenmesi içerisinde yer almamakta ise de söz konusu kanunun 9. Maddesinde:

“Bakanlık gerekli görülen hallerde, kamu yapıları ile ilgili imar planı ve değişikliklerinin, umumi hayata müessir afetler dolayısıyla veya toplu konut uygulaması veya Gecekondu Kanununun uygulanması amacıyla yapılması gereken planların ve plan değişikliklerinin, birden fazla belediyeyi ilgilendiren Metropoliten Alan Planlarının veya içerisinde veya civarından demiryolu veya karayolu geçen, hava meydanı bulunan veya havayolu veya denizyolu bağlantısı bulunan yerlerdeki imar ve yerleşme planlarının tamamını veya bir kısmını, ilgili belediyelere veya diğer idarelere bu yolda bilgi vererek ve gerektiğinde işbirliği sağlayarak yapmaya, yaptırmaya, değiştirmeye ve re'sen onaylamaya yetkilidir.” hükmü yer almaktadır. Bu şekilde metropoliten alan planlarının birden fazla belediyeyi ilgilendiren alanlarda Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca yapılacak olan planlar olduğu ifade edilmiştir.

2001 yılında Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğin 4. Maddesinde değişiklik yapılmış, bu değişiklik ile, Metropoliten Alan Planlarının adı belirtilmeden, Bakanlığın eşgüdümünde yapılacak Çevre Düzeni Planlarının içeriği bu planları da kapsayacak biçimde tanımlanmıştır (Ersoy, 2007).

Buna göre, “Çevre düzeni planı sınırları, yönetsel, mekânsal ve işlevsel bütünlük arz eden bir veya birden fazla il sınırları bütününe veya bir kısmını kapsayacak şekilde belirlenir. Planlar, ilgili kurum ve kuruluşlarla ve plan kapsamındaki ilgili idarelerle işbirliği sağlanarak Bakanlıkça yapılır veya yaptırılır... Kentsel gelişme alanı ihtiyacının büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alan sınırları dışında karşılanma gereği halinde, kent bütününe, kentsel gelişme alanını ve bu alanlarla bütünlük gösteren alanları kapsayan çevre düzeni planları, Bakanlığın koordinasyonu altında, ilgili büyük şehir belediyesi ve valilikçe ortaklaşa yapılır.” hükümleri yer almaktadır. Ancak Bakanlığa verilmiş olan bu yetki, daha sonra 2004 yılında çıkan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile arka planda kalmıştır.

10.04.2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’ndan önce yürürlükte bulunan, 27.06.1984 tarih ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun ile belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan şehirlere büyükşehir, büyükşehir belediye sınırları içinde kalan ilçelerde kurulan belediyelere de ilçe belediyesi tanımını getirilmiştir. Yine 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun ve bu kanunun uygulama yönetmeliğine göre Büyükşehir Belediyelerine “Büyükşehir nazım imar planlarını yapma, yaptırma, uygulama ve onaylayarak uygulama...” yetkisi verilmiştir. Ancak bu yetki çerçevesinde büyükşehir belediyelerinin 1/50.000 veya 1/25.000 ölçekli metropolitan alan nazım imar planı yaptırıp yaptıramayacağı konusunda belirsizlikler yaşanmıştır (Türk ve Türk, 2006).

3030 sayılı Kanun kapsamında büyükşehir yönetimine ilişkin görev, yetki ve sorumlulukların paylaşılmasında ve yönetim kademeleri arasında işbirliği kurulmasında eksikliklerin tespit edilmesi üzerine yeni yasal düzenlemelerin getirilmesi gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda, 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ise büyükşehir belediyelerinin kuruluşu, sınırları ve yetkilerine ilişkin yeni tanımlamalar getirmiştir. 3030 sayılı Kanun’da büyükşehir belediyesi yetki ve sorumluluk alanı içersinde, sonradan kurulacak olan belediyelere ilişkin herhangi bir ifade yer almıyor iken 5216 sayılı Kanun ile “ilk kademe belediyesi” tanımı getirilmiştir. 5216 sayılı Kanunu’nun 7. Maddesi ile planlama konusunda büyükşehir belediyelerine:

“Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak.” şeklinde yetki verilmiştir.

Bu doğrultuda, Metropolitan Alan Planları kentlerin gelişme strateji ve politikalarını belirleyen ve alt ölçek planları yönlendiren planlar olarak tanımlanmıştır. İmar Mevzuatımızda “Metropolitan Alan Planları” şeklinde bir plan türü tam anlamı ile ifade edilmemesine rağmen birden çok ili kapsayacak bir alt bölge planı olarak yer alması gerekmektedir (Ersoy, 2007).

Özetle, Metropolitan alan planları kalkınma ve bölge planlarına uygun olarak yapılmış, birden fazla belediyeyi kapsayacak şekilde hazırlanmış ve alt ölçekli imar planlarını yönlendirici nitelikte olan üst ölçekli planlar olarak planlama literatüründe yer almıştır.

Çevre düzeni planları

3194 sayılı İmar Kanunu’nun 5. Maddesine göre Çevre düzeni planı; ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen plandır. İmar Kanunu’nun Tanımlar başlıklı maddesinde yer alan Çevre Düzeni Planlarının kapsamı, içeriği, ölçeği, yapım ve onamasına ilişkin olarak yasanın başka hiç bir maddesinde başka bir hüküm getirilmemiş, bölge planlarının uygulanamaması karşısında üst ölçek plan yapma gerekliliği oluşunca, Çevre Düzeni Planları uzun bir dönem İller Bankası’nca hazırlanan “İmar Planlarının Düzenlenmesi ile ilgili Teknik Şartlaşma” da tanımlanan içerik ve kapsamla Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından yapılmıştır (Türk ve Türk, 2006, s.67; Ersoy, 2007).

Daha sonrasında 02.11.1985 tarihli Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte 2001 yılında yapılan kapsamlı değişiklik ile Çevre Düzeni Planlarına ilişkin ayrıntılı hükümlere yer verilmiştir. Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğin Tanımlar başlıklı 3. Maddesinde de Çevre Düzeni Planı; “(Ek:RG-2/9/1999-23804) (Değişik:RG-17/3/2001-24345) Konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi sektörler ile kentsel-kırsal yapı ve gelişme ile doğal ve kültürel değerler arasında koruma-kullanma dengesini sağlayan ve arazi kullanım kararlarını belirleyen yönetsel, mekansal ve işlevsel bütünlük gösteren sınırlar içinde, varsa bölge planı kararlarına uygun olarak yapılan, idareler arası koordinasyon esaslarını belirleyen, 1/25000, 1:50000, 1:100000, veya 1:200000 ölçekte hazırlanan, plan notları ve raporuyla bir bütün olan plandır.” Şeklinde ifade edilmiştir.

Yine aynı yönetmeliğin 4. maddesinde Çevre düzeni planlarının, ilgili kurum ve kuruluşlarla ve plan kapsamındaki ilgili idarelerle işbirliği sağlanarak Bakanlıkça yapılacağı veya yaptırılacağı belirtilerek; Bakanlığın, plan yapım işini planlama sınırı içerisinde kalan ilgili idarelere devredebileceği ifade edilmiştir. Burada sözü edilen Bakanlık Mülga Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’dır. 5. maddesinde de plana ilişkin ayrıntılı açıklamalar yer almaktadır: “ Çevre düzeni planları, varsa bölge planı esas alınarak yapılır. Çevre düzeni planlarının hazırlanması sürecinde, planlanacak alan ve yakın çevresindeki alanlarda aşağıda genel başlıklar halinde belirtilen konularda ilgili kurum ve kuruluşlardan veriler elde edilir:a) Planlama alanının konumu ile ilgili bilgiler, b) Yönetim yapısı, idari bölünüş, sınırlar, c) Fiziksel yapı ve mevcut arazi kullanımı, d) Çevresel değerler ve koruma alanları, e) Afet verileri, afete maruz alanlar, yerleşmeler ve özellikleri, f) Planlama alanı ile ilgili demografik, sosyal, ekonomik, kültürel, tarihi vb. bilgiler, g) Ulaşım ve enerji dahil teknik altyapı, h) Sektörel yapı, i) Askeri alanlar, j) Mülkiyet yapısı, k) Yerleşmelerle ilgili yerel özellikler, l) Planlama alanının özelliğine göre diğer konular.” Çevre düzeni planları sanayi, tarım, turizm, konut ulaşım vb. sektörler ile doğal, kültürel, tarihi değerler arasında koruma-kullanma dengesinin yaratılarak etkin arazi kullanım kararlarının verilmesini amaçlamaktadır. Çevre düzeni planları fiziksel planlama kademesi içerisinde yer alan en üst ölçekli planlar olup; alt ölçekli planlama yapılacak alanlara ilişkin uygulama ve yapılanma koşullarını içerdiğinden, alt ölçekli planları yönlendirmektedir.

Akay'a (2007, s.118) göre ülkemizde 2002 yılında kadar Çevre Düzeni Planları 3 kurum tarafından onaylanmıştır. Bu kurumlar;

- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı,
- 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 9. Maddesine göre Bakanlar kurulunca Özel Çevre Koruma Bölgeleri ilan edilen yerlerde Çevre Bakanlığı'na bağlı Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı,
- Görev alanına giren illerde 388 sayılı KHK ile kurulan Başbakanlığa bağlı Güney Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Kurumu'dur.

Çevre düzeni planları ile ilgili olarak, 2001 yılında Plan Yapımına Ait Esaslara dair Yönetmelik'te yapılan düzenleme ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na verilen yetki, 2003 yılında yürürlüğe giren "Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 4856 sayılı Kanun ile Çevre ve Orman Bakanlığı'na da verildiğinden, bu iki kurum arasında yetki çatışması yaşanmasına neden olmuştur.

Diğer yandan 2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun görev, yetki ve sorumluluklarının belirtildiği 7. maddesinde: "Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak" şeklinde belirtilerek büyükşehir belediyesinin yapacağı 1/25.000 ölçekli planlar nazım plan olarak tanımlanmış, bu şekilde Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte belirtilen nazım imar planı tanımındaki ölçek sınırı dışına çıkmış ve 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planı ile nasıl bir hiyerarşi oluşacağı sorunu ortaya çıkmıştır.

Çevre düzeni planı yapım ve onayı konusunda karmaşa yaşanırken, 2005 yılında yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile mevzuata "il çevre düzeni planı" kavramı eklenmiş, bu kanun uyarınca 1/100.000 ölçekte yapımı zorunlu olan il çevre düzeni planının valinin koordinasyonunda, büyükşehirlerde büyükşehir belediyeleri, diğer illerde il belediyesi ve il özel idaresi ile birlikte yapılacağı ifade edilmiş, onay sürecinin de ilgili belediye meclisi ile il genel meclisi tarafından gerçekleştirileceği belirtilmiştir (Kentleşme Şurası, 2009/1).

Yasalar ve yönetmeliklerden kaynaklanan, Bakanlıkların kendi aralarında ve İl Özel İdareleri arasında yaşanan yetki çatışmaları iptal davalarının da açılmasına neden olmuş, yaşanan hukuki süreçler ve belirsizlik ortamı çevre düzeni planlarının

uygulanabilirliğini olumsuz yönde etkilemiştir. Planlamaya ilişkin sorunların çözümü ve yetkili kurumlar arasında eşgüdümün sağlanması amacıyla Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın öncülüğünde Kentleşme Şurası kurulmuş ve Şura sonuçlarından çıkan kararlar ile KENTGES “Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi” oluşturulmuştur. Kentleşme Şurası'nda on başlık altında farklı komisyonlar kurulmuştur. Bu komisyonlar;

- Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma,
- Kentsel Teknik Altyapı ve Ulaşım,
- Kentsel Dönüşüm, Konut ve Arsa Politikaları,
- Afetlere Hazırlık ve Kentsel Risk Yönetimi,
- Kentsel Miras, Mekân Kalitesi ve Kentsel Tasarım,
- İklim Değişikliği, Doğal Kaynaklar, Ekolojik Denge ve Enerji Verimliliği,
- Kentsel Yoksulluk, Göç ve Sosyal Politikalar,
- Bölgesel Eşitsizlik, Yerel Kalkınma ve Rekabet Edebilir Kentler,
- Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim,
- Yerel Yönetimler, Katılımcılık ve Kentsel Yönetimdir.

Oluşturulan “Mekansal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu” ile ülkemizde yeni bir planlama anlayışı ile yeni bir kurumsal yapılanma önerisi getirilmiştir. Komisyon Raporu'nda (2009) üst ölçekli planlarda yaşanan koordinasyon sorunlarının giderilmesi ve ülke ölçeğinde plan olarak tasarlanan “Mekansal Strateji Planlarının” oluşturulması için “Şehircilik ve Planlama Bakanlığı”nın kurulması önerisi getirilmiştir.

29 Haziran 2011 tarihinde kabul edilen ve 4 Temmuz 2011'de Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 644 sayılı Kararname ile “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı” kurulmuş; bu kararname ile sektörel planların çevre düzeni planlarına uyumlu hale getirilmesi de dahil olmak üzere çevre düzeni planlarının yapılması ve onaylanması görevi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilmiştir.

Böylece; bütüncül mekansal politika ve strateji üretilmesi, yerleşme, yapılaşma ve arazi kullanımına yön veren üst ölçekli mekânsal strateji planlarının yapımı ve onaylanması, sektörel planların mekânsal strateji planları ile havza veya bölge düzeyindeki çevre düzeni planlarına uyumunun sağlanması için üst ölçekteki planlama yetkileri tek bir bakanlık (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) bünyesinde toplanmıştır.

4.1.3 Yerel fiziki planlar (İmar planları)

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 5., 6. ve 8. maddesine göre imar planları "Nazım imar planı" ve "Uygulama imar planı" olarak iki başlık altında toplanmıştır.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun tanımlar başlıklı 5. maddesinde nazım imar planı;

"varsa bölge veya çevre düzeni planlarına uygun olarak halihazır haritalar üzerine, yine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak çizilen ve arazi parçalarının; genel kullanım biçimlerini, başlıca bölge tiplerini, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunluklarını, gerektiğinde yapı yoğunluğunu, çeşitli yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri ile ilkelerini, ulaşım sistemlerini ve problemlerinin çözümü gibi hususları göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere düzenlenen, detaylı bir raporla açıklanan ve raporuyla beraber bütün olan plandır." şeklinde tanımlanmış olup; Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik'in tanımlar başlıklı 3. maddesinin 1. fıkrasında;

"Onaylı halihazır haritalar üzerine varsa kadastral durumu işlenmiş olan, varsa bölge ve çevre düzeni planlarına uygun olarak hazırlanan ve arazi parçalarının; genel kullanım biçimlerini, başlıca bölge tiplerini, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunluklarını, gerektiğinde yapı yoğunluğunu, çeşitli yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri ile ilkelerini, ulaşım sistemlerini ve problemlerinin çözümü gibi hususları göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere 1/2000 veya 1/5000 ölçekte düzenlenen, detaylı bir raporla açıklanan ve raporu ile bir bütün olan plandır." denmektedir. Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte 2001 yılında yapılan kapsamlı değişikliklerde çevre düzeni planlarına ilişkin ayrıntılı hükümlere yer verilirken, nazım imar planlarının da varsa bölge ve çevre düzeni planına uygun olarak hazırlanması gerektiği belirtilmiştir.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun tanımlar başlıklı 5. maddesinde uygulama imar planı;

"Uygulama İmar Planı; tasdikli halihazır haritalar üzerine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak nazım imar planı esaslarına göre çizilen ve çeşitli bölgelerin yapı adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini, yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren plandır." şeklinde tanımlanmış olup; Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik'in Tanımlar başlıklı 3. maddesinin 2. fıkrasında;

“Onaylı halihazır haritalar üzerine varsa kadastral durumu işlenmiş olan ve nazım imar planına uygun olarak hazırlanan ve çeşitli bölgelerin yapı adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini, yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve esaslarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren ve 1/1000 ölçekte düzenlenen raporuyla bir bütün olan plandır.” denmektedir. Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğin 15. Maddesine göre uygulama imar planlarının tamamı bir aşamada yapılabileceği gibi etaplar halinde de hazırlanabilir. Ancak bu durumda etap sınırlarının varsa nazım planlar üzerinde gösterilmiş olması gerekmektedir.

Planların hazırlanması sürecinde; Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğin 14. Maddesi uyarınca, planı yapılacak alan ve yakın çevresindeki alanlarda genel başlıklar halinde belirtilen konular ile planlama alanının özelliğine ve plan türüne göre diğer konularda ilgili kurum ve kuruluşlardan veriler elde edilir. Planlama alanı ve yakın çevresi ile alanın bölge veya kent bütünü içindeki konumunu belirlemek üzere eşik analizi, yerinde yapılan incelemeler gibi fiziksel çalışmalarla birlikte, bilimsel tekniklere ve yöntemlere dayalı, yeterli nitelikte ve kapsamda ekonomik, sosyal, kültürel, politik, tarihi, sektörel ve teknolojik araştırmalar yapılır, ilgili kurum ve kuruluşların görüş ve önerileri alınır. Plan ve plan kararları, yapılan inceleme ve araştırma sonuçları değerlendirilerek oluşturulur. Plan raporunda, yapılan tüm inceleme ve araştırmalar, alınan görüş ve öneriler ve yapılan değerlendirmelerle birlikte, planın gerçekleştirilmesini sağlayacak uygulama araçları, kurumsal yapı ve denetim konularına dair ilkeler de yer alır. Nazım imar planları ile uygulama imar planlarını onama yetkisi belediye ve mücavir alan sınırları içinde belediye meclisinde, dışında ise valiliktedir.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun “Planların Hazırlanması ve Yürürlüğe Konulması” başlıklı 8. maddesinde;

“Kesinleşen imar planlarının bir kopyası, Bakanlığa gönderilir.” denmekle birlikte Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğin 22. maddesinde de;

“Onaylanan imar planı ve eklerinden birer takım onaylamaya esas olan karar ile birlikte Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile İller Bankası Genel Müdürlüğüne muhafaza edilmek üzere gönderilir.”denilmektedir. Bununla birlikte Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel

Müdürlüğü'nün 05.06.2008 tarih 2008/6 sayılı genelgesinde ise;

“İl Özel İdareleri ve Belediyelerce onaylanan mevzii imar planları dahil olmak üzere imar planları, her türlü revizyon, ilave ve değişiklik planlarının plan açıklama raporu, planın onanmasına esas meclis kararları, askı tutanakları ve ilgi Genelgemizde belirtilen hususlara uygun olarak hazırlanmış “CD” leri ve jeolojik etüt raporları ile birlikte Bakanlığımız adına İl Müdürlüklerinde toplanması ve sistematik bir biçimde gerektiğinde müracaat edilmeye uygun şekilde arşivlenmesi,”

“İl Özel İdareleri ve Belediyelerce onaylanan planların kesinleşme tarihinden itibaren en fazla 7(yedi) gün içerisinde belirtilen şekil ve şartlarda İl Müdürlüklerine intikalinin sağlanması,”

“Onaylanarak İl Müdürlüklerine intikal ettirilen planların usul ve şekil açısından incelenerek bir rapora bağlanması ve mevzuata aykırılık taşıyanlara ilişkin hazırlanan raporların bir nüshasının gerekli düzeltmeler yapılması amacıyla planı onaylayan idareye bir nüshasının da bilgi için Bakanlığımıza (Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü) iletilmesi, bir nüshasının da dosyasıyla birlikte muhafaza edilmek üzere dosyasına konulması,” denilmektedir.

Bu şekilde belediye ve il özel idarelerince onaylanan imar planlarının Bakanlık (Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı) birimlerince incelenmesi ve kontrol edilmesi ile bir vesayet denetimi sistemi oluşturulduğu söylenebilir. Aslında 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 9. Maddesi ile Bakanlığın (Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı) re'sen imar planı yapma yetkisi bulunmaktadır.

Daha sonra Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 9. maddesi uyarınca, gerçekleştirilen planlama iş ve işlemleri, 644 sayılı KHK ile yeniden tanımlanarak yapılandırılmıştır. 644 sayılı KHK'nın 2. maddesi ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın her ölçekte plan yapma yetkisine sahip olduğu görülmektedir.

4.1.4 Tamamlayıcı planlar

İmar Mevzuatımızda “Tamamlayıcı planlar” şeklinde farklı bir plan türü olarak yer almamaktadır. Ünal (2003)'in “revizyon plan”, “ilave plan” ve “mevzii plan”ları tanımlamak için kullandığı bir kavram olup, literatürde bu şekilde yer etmiştir. Söz

konusu planlar ilgili olarak; Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğin tanımlar başlıklı 3. maddesinde:

Revizyon Planı; “(Değişik:RG-17/3/2001-24345) Her tür ve ölçekteki planın ihtiyaca cevap vermediği veya uygulamasının mümkün olmadığı veya sorun yarattığı durumlar ile üst ölçek plan kararlarına uygunluğun sağlanması amacıyla planın tamamının veya plan ana kararlarını etkileyecek bir kısmının yenilenmesi sonucu elde edilen plandır.” şeklinde tanımlanmıştır. Revizyon planı; mevcut planların ihtiyaca devam vermediği durumlarda ya da plan hiyerarşisi bakımından uyumsuzlukların giderilmesi için, planın yeniden yapılması yerine planların gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesi, uygun hale getirilmesidir.

İlave Plan; “(Değişik:RG-17/3/2001-24345) Yürürlükte bulunan planın ihtiyaca cevap vermediği durumlarda, mevcut plana bitişik ve mevcut planın genel arazi kullanım kararları ile süreklilik, bütünlük ve uyum sağlayacak biçimde hazırlanan plandır.” şeklinde tanımlanmıştır. İlave imar planları; mevcutta imar planı bulunan, ancak değişen koşullar nedeniyle yeni arazi kullanım kararlarının getirilmesi gereken yerlerde, mevcut plana bitişik olacak şekilde ilaveler yapılmasını içeren planlardır.

Mevzii İmar Planı “(Değişik:RG-2/9/1999-23804) Mevcut planların yerleşmiş nüfusa yetersiz kalması veya yeni yerleşim alanlarının kullanıma açılması gereğinin ve sınırlarının ilgili idarece belirlenmesi halinde, bu Yönetmeliğin plan yapım kurallarına uyulmak üzere yapımı mümkün olan, yürürlükteki her tür ve ölçekteki plan sınırları dışında, planla bütünleşmeyen konumdaki, sosyal ve teknik altyapı ihtiyaçlarını kendi bünyesinde sağlayan, raporuyla bir bütün olan imar planıdır.” şeklinde tanımlanmıştır.

Mevzii planlar; mevcut imar plânı sınırları dışında olan ve bu plânla bütünleşmeyen alanlar için hazırlanan, sosyal ve teknik alt yapı kullanımlarını kendi bünyesinde karşılayan plânlardır.

4.1.5 Özel amaçlı fiziki planlar ve/veya özel alanlarda planlamalar

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 4. Maddesi'nde;

“2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, bu Kanunun ilgili maddelerine uyulmak kaydı ile 2960 sayılı İstanbul Boğaziçi Kanunu ve 3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi

Hakkında Kanun ile diğer özel kanunlar ile belirlenen veya belirlenecek olan yerlerde, bu Kanunun özel kanunlara aykırı olmayan hükümleri uygulanır.

Türk Silahlı Kuvvetlerine ait hareket, eğitim ve savunma amaçlı yapılar için, bu Kanun hükümlerinden hangisinin ne şekilde uygulanacağı Milli Savunma Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından müştereken belirlenir.” denilerek bir takım istisnalar getirilmiş, ana plan türü olan planlar dışında “özel amaçlı planlar” ortaya çıkmıştır. Böylece 3194 sayılı İmar Kanunu’nun uygulanacağı yerlerde öncelik özel amaçlı kanunlara verilmiştir.

İmar Kanunu’na istisna oluşturan özel kanunların uygulandığı plan türleri;

- Turizm amaçlı imar planları
- Koruma amaçlı imar planları
- Özel çevre koruma bölgesi planı
- Kıyılarda imar planlaması
- Köy yerleşme planı
- Tarım alanlarında planlama
- Mera, yaylak ve kışlak alanları ile kamuya ait çayır ve otlak alanlarında planlama
- Su toplama havzalarında planlama
- Milli parklarda planlama
- Sanayi alanlarında planlama
- Kentsel dönüşüm alanlarında planlama
- Toplu konut alanlarında planlama

şeklinde sıralanabilir. Tüm bu plan türleri; gerek yapım teknikleri, onaylama ve uygulama, gerekse değişik kurumların yetki sahibi olması bakımından ana plan türü olan planlardan farklılık göstermektedir (Türk ve Türk, 2006).

Mevcut durumda özel amaçlı planlar; çoğunlukla merkezi yönetim organlarının yetkilendirilmiş olduğu, tek bir sorunun çözümüne yönelik planlardır. Bu sebeple özel amaçlı plan kararları ile ana plan türü şeklindeki plan kararları arasında uyumsuzluk yaşanmakta ve bu durum kent mekanına olumsuz yönde etki göstermektedir.

4.2 Plan Hiyerarşisi

3194 sayılı İmar Kanunu'nun "Planlama Kademeleri" başlıklı 6. Maddesinde, "Planlar, kapsadıkları alan ve amaçları açısından; "Bölge Planları" ve "İmar Planları", imar planları ise, "Nazım İmar Planları" ve "Uygulama İmar Planları" olarak hazırlanır. Uygulama imar planları, gerektiğinde etaplar halinde de yapılabilir." denmektedir. Böylece imar kanununda planlar iki kademeli olarak belirlenmiştir. Ancak bu kademelenme içerisinde, imar planlarına yön veren üst ölçekli planlar olan ülke planı, çevre düzeni planı ve metropoliten imar planları verilmemiştir.

3194 sayılı İmar Kanunu'nda "Planlama Kademeleri" içerisinde plan türleri açıkça belirtilmemiş olsa da, plan türlerine ilişkin tanımlara bakıldığında, alt ölçekli planların üst ölçekli planlara uygun olması gerektiği anlamı ortaya çıkmaktadır. 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 5. Maddesinde çevre düzeni planlarının "ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak" yapılacağı, 8. Maddesinde imar planlarının "varsa" bölge ve çevre düzeni planları dikkate alınarak yapılması gerektiği belirtilmiş olup, 9. Maddesinde de metropoliten imar planının, mevzuattaki diğer planlarla ilişkilendirilmeksizin, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın yetkisinde olduğu ifade edilmiştir; ancak ülke planının tanımı ise, İmar Kanunu'nun herhangi bir maddesinde yer almamaktadır. Bu itibarla İmar Kanunu'daki düzenlemeler sonucunda bir tanıma varmak gerekirse, plan hiyerarşisi; en alt kademede yer alan imar planlarının ve bu planları yönlendiren üst ölçekli planların her birinin, bir öncekine uygunluk arzedecek şekilde yapılması gerektiğini ifade etmektedir (Orta, 2005). Her bir alt ölçekli plan, bir üst ölçektekenden daha fazla ayrıntıya sahip olmakla birlikte bir üst ölçeğin plan ana kararlarına da uygun olmak zorundadır.

Böylece üst ölçekli planlarla alınan kararlar, alt ölçekli planlarla ayrıntılandırılır ve bu kararların uygulamaya nasıl geçeceği belirlenir. Ancak; planlar arasında hiyerarşik ilişkinin kurulmasında amaç, üst düzey kararların alt ölçekte mekana geçirilmesinin yanı sıra planlar arasında eşgüdümün ve uygunluğun da sağlanmasıdır.

Farklı plan türleri arasındaki ilişki "plan hiyerarşisi" çerçevesinde belirlenmekte olup, Danıştay kararlarında da çeşitli planlar arasında öncelikle üst ölçekli- alt ölçekli plan ayrımı yapılmakta ve alt ölçekli planların üst ölçekli planlara aykırı olamayacağı

kabul edilmektedir (Tekinsoy, 2008). Bu sebeple ülkenin sosyo-ekonomik kalkınmasını yönlendiren ülkesel kalkınma planları ilk sırada olmak üzere, sırası ile bölge planları, çevre düzeni planları, nazım imar planları ve uygulama imar planları şeklinde, planlar arasında sıradüzensel bir ilişki bulunmaktadır. Bu planların her biri, kendisinden bir üst ölçekteki kararlara ve sınırlamalara uymak zorundadır. Dolayısıyla çevre düzeni planları bölge planlarının, nazım imar planları çevre düzeni planlarının, uygulama imar planları da nazım imar planlarının büyütülmüş örnekleri olmamalı, söz konusu hiyerarşik yapıda plan kararları soyuttan somuta doğru olmalıdır.

Türkiye’de imar hukuku mevzuatına baktığımızda; öncelikle 3194 sayılı İmar Kanunu olmak üzere, bu Kanun’a göre özel nitelikteki diğer kanunların hiçbirinin, imar planlarına yön veren üst ölçekli planların üretilmesini zorunlu kılmadığı görülmekte, imar planlarının “varsa” bölge ve çevre düzeni planlarına uygun olarak yapılacağı belirtilmektedir (Orta, 2005; Ünal, 2008). Ara kademedeki planların olması şart olarak belirlenmediğinden, dayanağını anayasadan alan kalkınma planları ile imar planları arasında kopukluk oluşmuş, bu durum imar planlarının çoğu zaman üst ölçekli plandan bağımsız olarak yapılmasına neden olmuştur.

Ülkesel kalkınmanın sağlanması ve ülkesel kalkınma politikalarının kentsel mekâna geçirilebilmesi için, tüm ülkeyi kapsayacak, her bir bölge için, bölgesel sosyo-ekonomik gelişme eğilimleri, potansiyelleri ve sektörel hedeflere göre hazırlanacak bölge planlarının yapılması ve söz konusu bölge kalkınma politikalarını mekâna indirmek üzere çevre düzeni planlarının yapılması, buna uygun olarak da nazım ve uygulama imar planlarının yapılması gerekirken bu sıradüzensel işleyiş yakın geçmişe kadar yapılmamıştır (Ünal, 2008; Şanlı, 2009).

Planlama geçmişimizde bölge planları etkin bir şekilde yapılmadığından; üst düzey sosyo-ekonomik politikaların, arazi kullanım kararları olarak mekâna aktarılması çevre düzeni planları aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Zaten Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte de üst düzey fiziki plan olarak sadece çevre düzeni planına yer verilmiş ve bu planların varsa bölge planı kararlarına uygun olarak yapılan, idareler arası koordinasyon esaslarını belirleyen, 1/25000, 1:50000, 1:100000, veya 1:200000 ölçekte hazırlanan planlar olduğu ifade edilmiştir. Yine aynı yönetmeliğin 7. Maddesi ile imar planlarının Çevre düzeni planı ilke, esas ve kararlarına aykırı yapılamayacağı belirtilmiştir. Dolayısı ile imar planları, çevre

düzeni planında getirilen fonsiyonlara uygun olarak hazırlanmalı, çevre düzeni planı ilke ve kararlarına aykırı unsurlar içermemelidir. Üst ölçek planlar ile alt ölçekli planlar arasındaki hiyerarşi yanı sıra alt ölçekli imar planları arasında da kademeli bir ilişki vardır. İmar Mevzuatına göre Uygulama İmar Planları Nazım İmar Planlarına uygun olarak hazırlanmak zorundadır ve iki plan türü arasında uyum ve hiyerarşinin sağlanması gerekmektedir. Danıştay kararlarında da plan hiyerarşisi ilkesine değinerek, uygulama imar planlarının nazım imar planına aykırı olamayacağı ve nazım imar planı olmadan yapılamayacağı ifade edilmekte olup; nazım imar planı olmadan yapılan uygulama imar planlarının iptal edilmesi şeklinde kararlar alınmaktadır.

Planlama Hiyerarşisi

Şekil 4.1: Planlama Hiyerarşisi. (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2012 sunumlarından yararlanılmıştır.)

4.3 Planlamada Yetki

Planlama sistemi içerisindeki planlar sıradüzenine baktığımızda, üst ölçekli planları (sosyo-ekonomik planlar ve üst düzey fiziki planlar) yapma yetkisinin merkezi yönetim birimlerine verildiği, alt ölçekli planları (yerel fiziki planlar) yapma yetkisinin ise yerel yönetim birimlerine verilmiş olduğu görülmektedir. Ancak gerek İmar Kanunu gerekse diğer kanunlarla getirilen kısıtlamalar ile yerel yönetimlere verilmiş olan planlama yetkisinin alanı daraltılmıştır. Şöyle ki; 3194 sayılı İmar Kanunu'nun "Planların Hazırlanması ve Yürürlüğe Konulması" başlıklı 8. Maddesi'nde; belediye sınırları içinde kalan yerlerin nazım ve uygulama imar planlarının ilgili belediyelerce yapılacağı veya yaptırılacağı, belediye meclisince onaylanarak yürürlüğe gireceği belirtilmiş olup; belediye ve mücavir alan dışında kalan yerlerde yapılacak planların ise valilik veya ilgisince yapılacağı veya yaptırılacağı, Valilikçe uygun görüldüğü takdirde onaylanarak yürürlüğe gireceği ifade edilmiştir. Ancak yine aynı kanunun 9. Maddesi ile Bakanlığa (Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı) re'sen imar planı yapma yetkisinin verilmesi ve yine aynı kanunun 4. Maddesi ile bir takım istisnaların getirilerek özel kanunlara öncelik tanınmasıyla yerel yönetimlere verilmiş olan planlama yetkilerinin kısıtlanmış olduğu görülmektedir.

Anayasa hükümlerine dayanılarak, merkezi yönetim birimleri denetim yetkisini, plan hiyerarşisi kapsamında kendinin astı durumunda olan ve yetki genişliği ilkesi doğrultusunda yetki aktarımı yapılan taşra birimleri üzerinde kullanabilmektedir. 1982 tarihli Anayasa hükümleri doğrultusunda merkezi yönetim birimleri, yerel yönetim birimleri üzerinde vesayete dayalı yönetsel denetim yetkisini kullanabilir ancak yerel yönetim birimleri yerine geçerek onlar adına karar alamazlar, yalnızca onların kararlarını onaylar, bozar ya da uygulamalarını erteleyebilirler. (Ünal, 2003; Türk ve Türk, 2006).

3194 sayılı İmar Kanunu'nun "Planların Hazırlanması ve Yürürlüğe Konulması" başlıklı 8. maddesinde; kesinleşen imar planlarının bir kopyasının, Bakanlığa gönderileceği belirtilmekle birlikte, Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğin 22. maddesinde de; onaylanan imar planı ve eklerinden birer takım onaylamaya esas olan karar ile birlikte Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile İller Bankası Genel Müdürlüğüne muhafaza edilmek üzere gönderileceği ifade edilmiştir.

Bununla birlikte Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü'nün 05.06.2008 tarih 2008/6 sayılı genelgesinde de; il özel idareleri ve belediyelerce onaylanan imar planlarının, planların kesinleşme tarihinden itibaren en fazla 7(yedi) gün içerisinde il müdürlüklerine intikal ettirileceği, onaylanarak İl Müdürlüklerine intikal ettirilen planların usul ve şekil açısından incelenerek bir rapora bağlanacağı, mevzuata aykırılık taşıyan kararlara ilişkin hazırlanan raporların bir nüshasının gerekli düzeltmeler yapılması amacıyla planı onaylayan idareye bir nüshasının da bilgi için Bakanlığa iletileceği belirtilmiştir.

Böylece yukarıda belirtilen mevzuat hükümleri doğrultusunda Bakanlık (Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı) birimlerinin yerel yönetim birimleri üzerinde bir idari vesayet oluşturduğu görülmektedir. Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 9. maddesi uyarınca, gerçekleştirilen planlama iş ve işlemleri, 644 sayılı KHK ile yeniden tanımlanmış olup, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na her tür ve ölçekte plan yapma yetkisinin verilmiş olduğu görülmektedir.

Planlama yetkilerinin yasa ve yönetmeliklerle farklı merkezi ve yerel yönetim birimleri arasında dağıtılmış olması ile aynı alanda birden fazla idarenin imar planı yapma yetkisinin bulunması, idareler arasında yetki çatışmalarının oluşmasına neden olabilmektedir. Mevcut planlama sisteminde yaşanan yetki karmaşası, kimi zaman yerel yönetim birimleri arasında, kimi zaman yerel yönetim birimleri ve merkezi yönetim birimleri arasında, kimi zaman ise merkezi yönetim birimleri arasında yaşanmaktadır.

Türkiye'deki planlama sisteminde yaşanan yetki değişimi ve yetki karmaşasını plan türleri kapsamında özetleyecek olursak; mevcut plan hiyerarşisinin en üst sırasında yer alan ülke kalkınma planları tüm sektörlerin tek tek ele alındığı, her bir sektör için kalkınma hedefleri ve o sektörü geliştirecek politika ve stratejilerin belirlendiği planlardır. Bu planlar dayanağını Anayasa'nın 166. Maddesinden almakta olup, yapma ve yaptırma yetkisi Mülga Devlet Planlama Teşkilatı, yeni hali ile Kalkınma Bakanlığı'na verilmiştir.

Yine planlama sisteminin üst basamaklarında yer alan bölge planları, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. Maddesinde belirtildiği üzere; "sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve

Yine İmar Kanununda yer almayan ancak 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile mevzuatımıza giren “Mekansal Strateji Planları” ise yeni bir plan türü olmakla birlikte söz konusu planların, adı geçen KHK’de ülke ve bölge düzeyinde olmak üzere iki kademe yapılabacağı belirtilmiştir.

Türkiye’de imar hukuku mevzuatına baktığımızda; öncelikle 3194 sayılı İmar Kanunu olmak üzere, diğer kanunların da imar planlarına yön veren üst ölçekli planların üretilmesini zorunlu kılmadığı görülmektedir. Çünkü İmar kanununda imar planlarının “varsa” bölge ve çevre düzeni planlarına uygun olarak yapılacağı belirtilmektedir. Sektörel hedeflere göre hazırlanacak bölge planlarının yapılması ve bölgesel kalkınma politikalarının kentsel mekanda uygulanabilmesi için çevre düzeni planlarının yapılması, buna uygun olarak da nazım ve uygulama imar planlarının yapılması gerekirken bu sıradüzensel işleyiş düzgün bir şekilde gerçekleştirilememiştir. Diğer yandan planlama yetkilerinin merkezileşmesi durumu karşısında oluşan merkezileşme ve yerleşme ikilemi de plan hiyerarşisi kavramını ortadan kaldırmakta ve planlama yetkilerinin parçalanmasına neden olmaktadır.

Bu doğrultuda, planlar arasında yaşanan kamelenme sorununun giderilmesine yönelik, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı-Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü’nce hazırlanan Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik Taslağı’nda da “Mekansal planlama kademeleri ve ilişkileri” ne yer verilmiştir. Taslağın “Mekansal Plan Kademelenmesi ve Genel Esaslar” başlıklı 4. bölümünde yer alan Mekansal planlama kademeleri ve ilişkilerinin tanımlandığı 7. Maddede; planlama kademelerinin sırasıyla; Ülke Mekansal Strateji Planı, Bölge Mekansal Strateji Planı, Çevre Düzeni Planı, Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planı’ndan oluşacağı belirtilmektedir. Yine aynı taslakta; mekansal planların, plan kademelenmesine uygun olarak hazırlanacağı, her planın, planlar arası kademeli birliktelik ilkesi uyarınca, yürürlükteki üst düzey planların kararlarına uymak, açıklama raporu ile bütün oluşturmak ve bir alt düzeydeki planı yönlendirmek zorunda olduğu ifade edilmiştir.

Halen yürürlükte olan 3194 sayılı İmar Kanunu, yerel yönetimlere planlama yetkilerinin aktarılması konusunda önemli bir değişimin başlangıç noktası olmuştur. Ancak bu yasa yakın geçmişteki demokratikleşme sürecinde önemli bir adım olmasına rağmen, ilk uygulamalarından bu yana hep üzerinde tartışılmaktadır. Çünkü yasa temelde entegre ve bütüncül bir yaklaşım olmadan farklı kanun ve kurumlara

atıfta bulunan maddelerden oluşmakta ve diğer mevzuatlar ile olan iç tutarsızlıklar ve belirsiz ilişkiler uygulama zorluklarına yol açmaktadır (Ünsal, 2009). Diğer yandan planlama konusunda çok sayıda yetkili kurum ve kuruluşun bulunması, planların uygulama sürecini de olumsuz etkilemekle birlikte her kurumun kendi planlama yetkisini özel kanun hükümlerinden alması imar kanununun devre dışı bırakılmasına neden olmuştur (Türk, 2003).

3194 Sayılı İmar Yasası ile -söz konusu Kanunun 4. ve 9. Maddelerine rağmen- öngörülen “yerelleşme (desantralizasyon)” modeli ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın-Türkiye tarafından bazı maddelerine çekince konularak da onaylanarak onaylanması Türkiye’nin siyasi alandaki yerelleşme (desantralizasyon) hareketleri olarak tanımlanmaktadır. Ancak daha sonrasında ise; planlama yetkilerini merkezileştirerek yeniden düzenleyen bazı yasalar ile Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve Toplu Konut İdaresi gibi devletin merkezi yönetim organlarına özel planlama yetkilerinin verildiği görülmüştür. Merkezileşme ve yerelleşme ikilemlerinin yanı sıra üst ölçekli planlama yetkisi bulunan bakanlıklar arasında da genelgeler yolu ile karşılıklı atışmalar yaşanmaya başlamıştır. Bu kapsamda planlamaya ilişkin sorunların çözümü ve yetkili kurumlar arasında eşgüdümün sağlanması amacıyla Kentleşme Şurası kurulmuş ve KENTGES “Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi” oluşturulmuştur. Kentleşme Şurası’nda ülke bütününde planlamaya dair kurumsal yapılanmayı oluşturacak, planlama sürecinin yasal çerçevesini oluşturacak yeni bir bakanlığın, “Şehircilik ve Planlama Bakanlığı”nın, kurulması gerektiği belirtilmektedir. Ancak öngörülen bu yapılanma; planlama yetkilerinin tek bir merkezde toplanmasından ziyade, planlama yetkileri ve planlama kurumlarının parçalı yapısına son veren, her bir kademede tek bir planlama kurumunu yetkili kılan bir düzenlemedir.

5. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞININ KURULMASI İLE PLANLAMA YETKİLERİNDE MERKEZİLEŞME

5.1 644 Sayılı KHK'nin İçeriği Hakkında Genel Değerlendirme

Ülkemizde üst ölçekli planlama yetkisine sahip bakanlıklar arasında var olan tartışmalar ve genelgeler yoluyla kavgaya dönüşen bu süreçte duyulan rahatsızlık yeni çözüm arayışlarını gündeme getirmiş, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından kurulan ve bünyesinde farklı kurumlardan gelen uzmanlar ve akademisyenleri barındıran Kentleşme Şurası ve Şura sonuçlarından yola çıkılarak hazırlanan 2010 yılında yürürlüğe giren KENTGES, “Bütünleşik Kentsel Gelişme Strateji Belgesi”nde de yer almıştır (ŞPO, 2011). Kentleşme Şurası-Mekansal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu Raporu’nda (2009) da çekirdeğini Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’nın oluşturacağı, ülke bütününde yeni planlama anlayışını hayata geçirecek, gerekli kurumsal yapılanmayı oluşturacak, öngörülen planlama sürecinin yasal çerçevesini oluşturacak yeni bir bakanlığın, “Şehircilik ve Planlama Bakanlığı”nın, kurulması gerektiği belirtilmektedir. Bu şekilde planlama yetkileri ve planlama kurumlarının parçalı yapısına son veren, her bir kademede tek bir planlama kurumunu yetkili kılan yeni bir yapılanma öngörülmektedir. Ancak öngörülen yapılanmada, planlama yetkilerinin tek bir merkezde toplanmasından ziyade aktörler arası eşgüdüm ve katılımın sağlanarak planlamaya ilişkin sorunlarının çözümünde genel politika ve ilkelerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Yeni bir bakanlığın kurulması konusundaki beklentiler karşısında;

-12 Haziran 2011 tarihindeki genel seçimlerden önce, TBMM’de kabul edilen 3 Mayıs 2011 tarih ve 6223 sayılı “Yetki Kanunu” ile Bakanlar Kurulu’na 6 ay süre ile kanun hükmünde kararname (KHK) çıkarma yetkisi verilmiş,

-Söz konusu 6223 sayılı kanuna dayandırılarak hazırlanan 636 sayılı “Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK” 8 Haziran 2011

tarhinde Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlanarak yürürlüğe girmiş, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı birleştirilmiş,

- Ancak 636 sayılı KHK ile kurulan "Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı", 4 Temmuz 2011 tarihinde Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlanarak yürürlüğe giren 644 sayılı Kararname ile "Orman ve Su İşleri Bakanlığı" ile "Çevre ve Şehircilik Bakanlığı" na ayrılmıştır.

Daha sonrasında 644 sayılı Kararnamenin yeniden ele alınması ve bazı değişikliklerin yapılmasının ardından 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 8 Ağustos 2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

644 sayılı KHK ile yürürlükten kaldırılmış olan "180 sayılı Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri hakkında KHK'nın bakanlıkların görev tanımlarına ilişkin düzenlemeler bakımından karşılaştırması

Bilindiği üzere, 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görev, yetki ve sorumlulukları tanımlanmıştır. 644 sayılı KHK'nın kabul edilerek Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kurulması ile 180 sayılı Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK ile 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

4 Temmuz 2011 tarihinde Resmi Gazete'nin mükerrer sayısında yayımlanarak yürürlüğe giren 644 sayılı Kararname'nin "Atıflar, yürürlükten kaldırılan ve değiştirilen hükümler" in tanımlandığı 37. Maddesi'nde:

"(1) Mevzuatta Bayındırlık ve İskan Bakanlığına yapılmış olan atıflar Çevre ve Şehircilik Bakanlığına, Bayındırlık ve İskan Bakanına yapılmış olan atıflar Çevre ve Şehircilik Bakanına; bu Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığına devredilen görevleriyle ilgili olarak Çevre ve Orman Bakanlığına yapılmış olan atıflar Çevre ve Şehircilik Bakanlığına, bu görevlerle ilgili olarak Çevre ve Orman Bakanına yapılmış olan atıflar Çevre ve Şehircilik Bakanına; Bayındırlık Kuruluna yapılmış olan atıflar Yüksek Fen Kurulu Başkanlığına yapılmış sayılır.

(2) Mevzuatta 13/12/1983 tarihli ve 180 sayılı Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile bu Kanun Hükmünde Kararnameyle kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığına devredilen görevlerle ilgili olarak 1/5/2003 tarihli ve 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı

Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna yapılmış olan atıflar bu Kanun Hükmünde Kararnameye yapılmış sayılır.

(3) 180 sayılı Bayındırlık ve İskân Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır.”denmektedir. Böylece Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’nın yetki ve görevlerinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na devrolduğu ve 180 sayılı Bayındırlık ve İskân Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmış olduğu görülmektedir.

644 sayılı KHK’deki düzenlemeler incelendiğinde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na verilen yapılaşma sürecine ilişkin görev tanımları ile, yürürlükten kaldırılan “180 sayılı Bayındırlık ve İskân Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK”de düzenlenen görev tanımları arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Daha öncesinde Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’nın ağırlıkla kamu yapılarına ilişkin bulunan görevleri, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı şeklinde düzenlenirken, kamu yapıları dışında kalan yapıları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir TMMOB ve bağlı odalar açısından en önemli düzenleme 644 sayılı KHK ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın yetkilerinin “genel olarak yerleşme, çevre, yapılaşma ve imar gibi alanlarla ilgili ve bu alanlarda faaliyet gösteren meslek odalarının görev, yetki ve sorumluluklarını da kapsayacak şekilde” genişletilmiş olmasıdır (TMMOB, 2011). Şöyle ki;

Yürürlükten kaldırılmış olan “180 sayılı KHK”nin Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’nın görevlerini düzenleyen 2. maddesinin (i) ve (j) bentleri;

“(i) Gerçek ve tüzel kişilere yapılan işler dışında yurt içinde kamu kurum ve kuruluşlarına iş yapan ve belirlenecek gerekli nitelikleri taşıyan müteahhitlere belge vermek ve gizli sicillerini tutmak,

(j) Yurt dışında iş yapmak isteyen müteahhitlerle ilgili olarak mevzuatın gerektirdiği işlemleri yapmak, sicillerini tutmak,” şeklinde iken,

644 sayılı KHK’nin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın görevlerini düzenleyen 2. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde düzenlenen;

“Yerleşmeye, çevreye ve yapılaşmaya dair imar, çevre, yapı ve yapım mevzuatını hazırlamak, uygulamaları izlemek ve denetlemek, Bakanlığın görev alanı ile ilgili mesleki hizmetlerin norm ve standartlarını hazırlamak, geliştirmek,

uygulanmasını sağlamak ve ilgililerin kayıtlarını tutmak” Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın görevleri arasında sayılmıştır.

Yürürlükten kaldırılmış olan ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’nın teşkilatını ve görevlerini düzenleyen 180 sayılı KHK’de yer almayan ancak 644 sayılı KHK ile getirilen “Yerleşme ve yapılaşmaya yönelik mimarlık, mühendislik, müteahhitlik ve müşavirlik hizmetlerine ilişkin düzenlemeleri yapmak, uygulamaları denetlemek ve izlemek” ile “Bakanlığın görev alanına giren konularla ilgili olarak mimarlık ve mühendislik meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuatı hazırlamak ve bunları denetlemek” görevleri Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde yer alan Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü tarafından uygulanmaktadır.

Çizelge 5.1 : 644 sayılı KHK ile Bakanlığın görev ve yetki alanına ilişkin getirilen düzenlemeler.

644 SAYILI KHK İLE BAKANLIĞIN GÖREV VE YETKİ ALANINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER	
180 sayılı Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri hakkında KHK	644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname
2. maddesinin (i) ve (j) bentleri	2. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi
(i) Gerçek ve tüzel kişilere yapılan işler dışında yurt içinde kamu kurum ve kuruluşlarına iş yapan ve belirlenecek gerekli nitelikleri taşıyan müteahhitlere belge vermek ve gizli sicillerini tutmak,	(a) Yerleşmeye, çevreye ve yapılaşmaya dair imar, çevre, yapı ve yapım mevzuatını hazırlamak, uygulamaları izlemek ve denetlemek, Bakanlığın görev alanı ile ilgili mesleki hizmetlerin norm ve standartlarını hazırlamak, geliştirmek, uygulanmasını sağlamak ve ilgililerin kayıtlarını tutmak
(j) Yurt dışında iş yapmak isteyen müteahhitlerle ilgili olarak mevzuatın gerektirdiği işlemleri yapmak, sicillerini tutmak	

5.2 648 sayılı Kararname ile 644 sayılı KHK’ya Planlama Sistemine Getirilen Değişiklikler

5.2.1 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın görev alanındaki değişiklikler

644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin amacı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir.

Söz konusu 04 Temmuz 2012 R.G. tarihli KHK’nın 2. Maddesinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görevleri şu şekilde tanımlanmıştır:

a) Yerleşmeye, çevreye ve yapılaşmaya dair imar, çevre, yapı ve yapım mevzuatını hazırlamak, uygulamaları izlemek ve denetlemek, Bakanlığın görev alanı ile ilgili mesleki hizmetlerin norm ve standartlarını hazırlamak, geliştirmek, uygulanmasını sağlamak ve ilgililerin kayıtlarını tutmak.

b) Çevrenin korunması ve iyileştirilmesi ile çevre kirliliğinin önlenmesi için prensip ve politikalar tespit etmek, standart ve ölçütler geliştirmek, programlar hazırlamak; bu çerçevede eğitim, araştırma, projelendirme, eylem planları ve havza koruma planları ile kirlilik haritalarını oluşturmak, bunların uygulama esaslarını tespit etmek ve izlemek, iklim değişikliği ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.

c) Faaliyetleri sonucu alıcı ortamlara katı, sıvı ve gaz halde atık bırakarak kirlilik oluşturan veya oluşturması muhtemel her türlü tesis ve faaliyetin, çevresel etkilerini değerlendirmek; alıcı ortamlar ile ilgili ölçüm ve izleme çalışmalarını yapmak; bahse konu tesis ve faaliyetleri izlemek, izin vermek, denetlemek ve gürültünün kontrol edilmesini sağlamak.

ç) Her tür ve ölçekteki fiziki planlara ve bunların uygulanmasına yönelik temel ilke, strateji ve standartları belirlemek ve bunların uygulanmasını sağlamak, Bakanlar Kurulunca yetkilendirilen alanlar ile merkezi idarenin yetkisi içindeki kamu yatırımları, mülkiyeti kamuya ait olan arsa ve araziler üzerinde yapılacak olan yapılarda, milli güvenliğe dair tesisler, askeri yasak bölgeler, genel sığınak alanları, özel güvenlik bölgeleri, enerji ve telekomünikasyon tesislerine ilişkin etütleri, harita, plan, parselasyon planlarını ve değişikliklerini resen yapmak, yaptırmak, onaylamak ve başvuru tarihinden itibaren iki ay içinde yetkili idarelerce ruhsatlandırma yapılmaması halinde resen ruhsat ve yapı kullanma izni vermek.

d) Mekânsal strateji planlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle hazırlamak ve mahalli idarelerin plan kararlarının bu stratejilere uygunluğunu denetlemek.

e) Milli Savunma Bakanlığının inşaat milli ve NATO alt yapı hizmetleri ile Ulaştırma Bakanlığına bağlı genel müdürlüklere kanunlarla yapım yetkisi verilmiş olan özel ihtisas işleri hariç kamu kurum ve kuruluşlarına ait bina ve tesislerin ihtiyaç programlarını hazırlamak, her türlü etüt, proje ve maliyet hesaplarını yapmak veya yaptırmak, onaylamak veya onaylanmasını sağlamak, inşa, güçlendirme, tadil ve esaslı onarımlarını yapmak, yaptırmak ve denetlemek veya denetlenmesini sağlamak.

f) Yapı denetimi sistemini oluşturmak ve yapılarda enerji verimliliğini artıran düzenlemeleri yapmak, yönetmek, izlemek; yapı malzemelerinin denetimine ve uygunluk değerlendirmesine ilişkin iş ve işlemleri yapmak.

g) Konut sektörüne ilişkin strateji geliştirme ve programlama iş ve işlemlerini yürütmek, yapı kooperatifçiliğinin gelişmesini sağlayacak tedbirleri almak ve 5543 sayılı İskân Kanunu uyarınca Bakanlığa verilen görevleri yapmak.

ğ) Gecekondu, kıyı alanları ve tesisleri ile niteliğinin bozulması nedeniyle orman ve mera dışına çıkarılan alanlar dâhil kentsel ve kırsal alan ve yerleşmelerde yapılacak iyileştirme, yenileme ve dönüşüm uygulamalarında idarelerce uyulacak usul ve esasları belirlemek, Bakanlar Kurulunca belirlenen bu nitelikteki uygulamalar ile finans merkezleri ve benzeri özel proje alanları ve özel yapım gerektiren yapılaşmalar ile 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu uyarınca Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan uygulamalara ilişkin her tür ve ölçekte etüt, harita, plan, parselasyon planı ve yapı projelerini yapmak, yaptırmak, onaylamak, kamulaştırma, ruhsat ve yapım işlerini gerçekleştirmek, yapı kullanma izinlerini vermek ve bu alanlarda kat mülkiyetinin kurulmasını sağlamak.

h) 657 sayılı Harita Genel Komutanlığı Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Ulusal Coğrafi Bilgi Sisteminin kurulmasına, kullanılmasına ve geliştirilmesine dair iş ve işlemleri yapmak, yaptırmak, mahalli idarelerin planlama, harita, altyapı ve üstyapıya ilişkin faaliyetleri ile ilgili kent bilgi sistemlerinin kurulması, kullanılması ve Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi ile entegre olmasını desteklemek.

ı) Bakanlığın görev alanına giren konularda mahalli idarelerin idari ve teknik kapasitesinin geliştirilmesi için çalışmalarda bulunmak ve bunlara teknik destek sağlamak.

i) Bayındırlık ve iskân işleri ile ilgili şartname, tip sözleşme, yıllık rayiç, birim fiyat, birim fiyatlara ait analiz ve tarifleri hazırlamak ve yayımlamak.

j) Küresel iklim değişikliği ve bununla ilgili gerekli tedbirlerin alınması için plan ve politikaları belirlemek.

k) Bakanlığın görev alanına giren konularda uluslararası çalışmaların izlenmesi ve bunlara katkıda bulunulması maksadıyla ulusal düzeyde yapılan hazırlıkları ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde yürütmek.

l) Mevzuatla Bakanlığa verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak.”

Ancak daha sonra 648 sayılı KHK ile; yukarıda belirtilen görevlerin de içinde yer aldığı bazı düzenlemeler yapılmıştır. 648 sayılı KHK'nin 1 inci maddesi ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'nin 2 inci maddesinin (ç) bendinde yapılan değişiklikle; mülkiyeti kamuya ait olan araziler üzerinde yapılacak her tür yapıya ilişkin, her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını ve değişikliklerini, parselasyon planlarını ve değişikliklerini resen yapma, yaptıрма ve onaylama yetkileri Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na verilmiştir (ŞPO, 2011).

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın görev alanına ilişkin en önemli düzenleme; 648 sayılı KHK'nin 1 inci maddesi ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'nin 2 inci maddesine (h) bendinin eklenmesi olmuştur:

“h) Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan veya mülkiyeti Hazineye, kamu kurum veya kuruluşlarına ya da kişilere ait olan taşınmazlar üzerinde yapılacak yatırımlara ilişkin olarak ilgilileri tarafından hazırlanan veya hazırlattırılan ancak yetkili idarelerce üç ay içerisinde onaylanmayan etüt, harita, her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını, parselasyon planlarını ve değişikliklerini ilgili idarelerin başvurusu üzerine yapmak, yaptırmak, onaylamak ve başvuru tarihinden itibaren üç ay içinde yetkili idarelerce ruhsatlandırma yapılmaması halinde resen ruhsat ve yapı kullanma izni vermek.” şeklinde belirtilmektedir. Bu şekilde daha çok üst ölçek planlara ilişkin iş ve işlemleri yürüten Bakanlığın yerel imar planları onayı yanı sıra ruhsat verme yetkisine de sahip olduğu görülmektedir.

Çizelge 5.2 : 648 sayılı KHK ile Bakanlığın görev ve yetki alanına ilişkin düzenlemeler.

648 SAYILI KHK İLE BAKANLIĞIN GÖREV VE YETKİ ALANINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER	
644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname	648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname
2. maddesi	2. maddesi
a) Yerleşmeye, çevreye ve yapılaşmaya dair imar, çevre, yapı ve yapım mevzuatını hazırlamak, uygulamaları izlemek ve denetlemek, Bakanlığın görev alanı ile ilgili mesleki hizmetlerin norm ve standartlarını hazırlamak, geliştirmek, uygulanmasını sağlamak ve ilgililerin kayıtlarını tutmak.	
b) Çevrenin korunması ve iyileştirilmesi ile çevre kirliliğinin önlenmesi için prensip ve politikalar tespit etmek, standart ve ölçütler geliştirmek, programlar hazırlamak; bu çerçevede eğitim, araştırma, projelendirme, eylem planları ve havza koruma planları ile kirlilik haritalarını oluşturmak, bunların uygulama esaslarını tespit etmek ve izlemek, iklim değişikliği ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.	(Değişik: 8/8/2011-KHK-648/ 1 md.) b) Çevrenin korunması, iyileştirilmesi ile çevre kirliliğinin <u>önlenmesine</u> yönelik prensip ve politikalar tespit etmek, standart ve ölçütler geliştirmek, programlar hazırlamak; bu çerçevede eğitim, araştırma, projelendirme, eylem planları ve kirlilik haritalarını oluşturmak, bunların uygulama esaslarını tespit etmek ve izlemek, iklim değişikliği ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.
c) Faaliyetleri sonucu alıcı ortamlara katı, sıvı ve gaz halde atık bırakarak kirlilik oluşturan veya oluşturması muhtemel her türlü tesis ve faaliyetin, çevresel etkilerini değerlendirmek; alıcı ortamlar ile ilgili ölçüm ve izleme çalışmalarını yapmak; bahse konu tesis ve faaliyetleri izlemek, izin vermek, denetlemek ve gürültünün kontrol edilmesini sağlamak.	
ç) Her tür ve ölçekteki fiziki planlara ve bunların uygulanmasına yönelik temel ilke, strateji ve standartları belirlemek ve bunların uygulanmasını sağlamak, Bakanlar Kurulunca yetkilendirilen alanlar ile merkezi idarenin yetkisi içindeki kamu yatırımları, mülkiyeti kamuya ait arsa ve araziler üzerinde yapılacak olan yapılarda, milli güvenliğe dair tesisler, askeri yasak bölgeler, genel sığınak alanları, özel güvenlik bölgeleri, enerji ve telekomünikasyon tesislerine ilişkin etütleri, harita, plan, parselasyon planlarını ve değişikliklerini resen yapmak, yaptırmak, onaylamak ve başvuru tarihinden itibaren iki ay içinde yetkili idarelerce ruhsatlandırma yapılmaması halinde resen ruhsat ve yapı kullanma izni vermek.	(Değişik: 8/8/2011-KHK-648/ 1 md.) ç) Her tür ve ölçekteki fiziki planlara ve bunların uygulanmasına yönelik temel ilke, strateji ve standartları belirlemek ve bunların uygulanmasını sağlamak, Bakanlar Kurulunca yetkilendirilen alanlar ile merkezi idarenin yetkisi içindeki kamu yatırımları, mülkiyeti kamuya ait arsa ve araziler üzerinde yapılacak <u>her türlü yapı</u> , milli güvenliğe dair tesisler, askeri yasak bölgeler, genel sığınak alanları, özel güvenlik bölgeleri, enerji ve telekomünikasyon tesislerine ilişkin etütleri, harita, <u>her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını</u> , parselasyon planlarını ve değişikliklerini resen yapmak, yaptırmak, onaylamak ve başvuru tarihinden itibaren iki ay içinde yetkili idarelerce ruhsatlandırma yapılmaması halinde resen ruhsat ve yapı kullanma izni vermek.

d) Mekânsal strateji planlarını ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle hazırlamak ve mahalli idarelerin plan kararlarının bu stratejilere uygunluğunu denetlemek.	
e) Milli Savunma Bakanlığının inşaat milli ve NATO alt yapı hizmetleri ile Ulaştırma Bakanlığına bağlı genel müdürlüklere kanunlarla yapım yetkisi verilmiş olan özel ihtisas işleri hariç kamu kurum ve kuruluşlarına ait bina ve tesislerin ihtiyaç programlarını hazırlamak, her türlü etüt, proje ve maliyet hesaplarını yapmak veya yaptırmak, onaylamak veya onaylanmasını sağlamak, inşa, güçlendirme, tadil ve esaslı onarımlarını yapmak, yaptırmak ve denetlemek veya denetlenmesini sağlamak.	
f) Yapı denetimi sistemini oluşturmak ve yapılarda enerji verimliliğini artıran düzenlemeleri yapmak, yönetmek, izlemek; yapı malzemelerinin denetimine ve uygunluk değerlendirmesine ilişkin iş ve işlemleri yapmak.	(Değişik: 16/5/2012-6306/19 md.) f) Yapı denetimi sistemini oluşturarak <u>29/6/2001 tarihli ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun ile Bakanlığa verilen görevleri yapmak ve kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan veya yaptırılanlar da dâhil olmak üzere yapıların can ve mal emniyeti ile mevzuata ve tekniğine uygunluk bakımından denetimini yapmak veya yaptırmak, tespit edilen aykırılık ve noksanlıkların giderilmesini istemek ve sağlamak</u> ; yapılarda enerji verimliliğini artırıcı düzenlemeleri yapmak, buna ilişkin faaliyetleri yönetmek ve izlemek; yapı malzemelerinin denetimine ve uygunluk değerlendirmesine ilişkin iş ve işlemleri yapmak.
g) Konut sektörüne ilişkin strateji geliştirme ve programlama iş ve işlemlerini yürütmek, yapı kooperatifçiliğinin gelişmesini sağlayacak tedbirleri almak ve 5543 sayılı İskân Kanunu uyarınca Bakanlığa verilen görevleri yapmak.	
ğ) Gecekondu, kıyı alanları ve tesisleri ile niteliğinin bozulması nedeniyle orman ve mera dışına çıkarılan alanlar dâhil kentsel ve kırsal alan ve yerleşmelerde yapılacak iyileştirme, yenileme ve dönüşüm uygulamalarında idarelerce uyulacak usul ve esasları belirlemek, Bakanlar Kurulunca belirlenen bu nitelikteki uygulamalar ile finans merkezleri ve benzeri özel proje alanları ve özel yapım gerektiren yapılaşmalar ile 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu uyarınca Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan uygulamalara ilişkin her tür ve ölçekte etüt, harita, plan, parselasyon planı ve yapı projelerini yapmak, yaptırmak, onaylamak, kamulaştırma, ruhsat ve yapım işlerini gerçekleştirmek, yapı kullanma izinlerini vermek ve bu alanlarda kat mülkiyetinin kurulmasını sağlamak.	(Değişik: 16/5/2012-6306/19 md.) ğ) Gecekondu, kıyı alanları ve tesisleri ile niteliğinin bozulması nedeniyle orman ve mera dışına çıkarılan alanlar dâhil kentsel ve kırsal alan ve yerleşmelerde yapılacak iyileştirme, yenileme ve dönüşüm uygulamalarında idarelerce uyulacak usul ve esasları belirlemek; <u>Bakanlıkça belirlenen finans ve ticaret merkezleri, fuar ve sergi alanları, eğlence merkezleri, şehirlerin ana giriş düzenlemeleri gibi şehirlerin marka değerini artırmaya ve şehrin gelişmesine katkı sağlayacak özel proje alanlarına dair her tür ve ölçekte etüt, harita, plan, parselasyon planı ve yapı projelerini yapmak, yaptırmak, onaylamak, kamulaştırma, ruhsat ve yapım işlerinin gerçekleştirilmesini sağlamak, yapı kullanma izinlerini vermek ve bu alanlarda kat mülkiyeti kurulmasını temin etmek</u> ; <u>2/3/1984 tarihli ve 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu ile 20/7/1966</u>

	<p>tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu uyarınca Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan uygulamalara ilişkin her tür ve ölçekte etüt, harita, plan ve parselasyon planlarını yapmak, yaptırmak, onaylamak, ruhsat işlerini gerçekleştirmek, yapı kullanma izinlerini vermek ve bu alanlarda kat mülkiyetinin kurulmasını sağlamak</p>
	<p>(Ek: 8/8/2011-KHK-648/ 1 md.; Değişik: 23/8/2011-KHK-653/6 md.) <u>h) Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan veya mülkiyeti Hazineye, kamu kurum veya kuruluşlarına veya gerçek kişilere veyahut özel hukuk tüzel kişilerine ait olan taşınmazlar üzerinde kamu veya özel sektör tarafından gerçekleştirilecek olan yatırımlara ilişkin olarak ilgililerince hazırlandığı veya hazırlatıldığı halde yetkili idarece üç ay içinde onaylanmayan etüt, harita, her tür ve ölçekteki çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını, parselasyon planlarını ve değişikliklerini ilgililerinin valilikten talep etmesi ve valiliğin Bakanlığa teklifte bulunması üzerine bedeli mukabilinde yapmak, yaptırmak ve onaylamak, başvuru tarihinden itibaren iki ay içinde yetkili idarece verilmemesi halinde bedeli mukabilinde resen yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatını vermek.</u></p>
	<p>(Ek: 8/8/2011-KHK-648/ 1 md.) <u>ı) Depreme karşı dayanıksız yapılar ile imar mevzuatına, plan, proje ve eklerine aykırı yapıların ve bunların bulunduğu alanların dönüşüm projelerini ve uygulamalarını yapmak veya yaptırmak.</u></p>
<p>h) 657 sayılı Harita Genel Komutanlığı Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Ulusal Coğrafi Bilgi Sisteminin kurulmasına, kullanılmasına ve geliştirilmesine dair iş ve işlemleri yapmak, yaptırmak, mahalli idarelerin planlama, harita, altyapı ve üstyapıya ilişkin faaliyetleri ile ilgili kent bilgi sistemlerinin kurulması, kullanılması ve Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi ile entegre olmasını desteklemek.</p>	
<p>ı) Bakanlığın görev alanına giren konularda mahalli idarelerin idari ve teknik kapasitesinin geliştirilmesi için çalışmalarda bulunmak ve bunlara teknik destek sağlamak.</p>	
<p>ı) Bayındırlık ve iskân işleri ile ilgili şartname, tip sözleşme, yıllık rayiç, birim fiyat, birim fiyatlara ait analiz ve tarifleri hazırlamak ve yayımlamak.</p>	
<p>j) Küresel iklim değişikliği ve bununla ilgili gerekli tedbirlerin alınması için plan ve politikaları belirlemek.</p>	

k) Bakanlığın görev alanına giren konularda uluslararası çalışmaların izlenmesi ve bunlara katkıda bulunulması maksadıyla ulusal düzeyde yapılan hazırlıkları ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde yürütmek.	
	(Ek: 16/5/2012-6306/19 md.) n) 23/9/1980 tarihli ve 2302 sayılı Atatürk'ün Doğumunun 100 üncü Yılı'nın Kutlanması ve "Atatürk Kültür Merkezi Kurulması" Hakkında Kanunun 3 üncü maddesi ile belirlenen Atatürk Kültür Merkezi alanını iyileştirme, güzelleştirme, yenileme ve ihya etmek amacıyla; Kültür ve Turizm Bakanlığının da görüşü alınarak, bu alan için her tür ve ölçekte etüt, harita, plan, parselasyon planı ile yapı projelerini yapmak, yaptırmak, onaylamak, kamulaştırma ve ruhsatlandırma işlemleri ile diğer iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesini sağlamak.
l) Mevzuatla Bakanlığa verilen diğer görev ve hizmetleri yapmak.	

648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK’de değişiklikler yapılmasının yanı sıra, 3194 sayılı İmar Kanunu, 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda da bazı düzenlemeler yapılmıştır.

5.2.2 3194 sayılı İmar kanunundaki değişiklikler

Köy yerleşik alanları ile ilgili değişiklikler

648 sayılı KHK’nin 22’nci maddesi ile 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 27’nci maddesinde değişiklik yapılmıştır.

3194 sayılı İmar Kanunu’nun 27. Maddesi’nde:

“Belediye ve mücavir alanlar dışında köy nüfusuna kayıtlı ve köyde sürekli oturanların köy yerleşik alanları ve civarında ve mezralarda yaptıracığı konut, hayvancılık veya tarımsal amaçlı yapılar için inşaat ve iskan ruhsatı aranmaz.”şeklinde iken,

648 sayılı KHK’nin 22. Maddesinin 1. Fıkrası ile;

“MADDE 27 – Belediye ve mücavir alanlar dışında köylerin köy yerleşik alanlarında, civarında ve mezralarda yapılacak konut, entegre tesis niteliğinde olmayan ve imar planı gerektirmeyen tarım ve hayvancılık amaçlı yapılar ile köyde oturanların ihtiyaçlarını karşılayacak bakkal, manav, berber, köy fırını, köy kahvesi, köy lokantası, tanıtım ve teşhir büfeleri ve köy halkı tarafından kurulan ve işletilen kooperatiflerin işletme binası gibi yapılar için yapı ruhsatı aranmaz.” şeklinde değiştirilmiştir. Bu düzenleme ile, köy halkının kullanımına yönelik olan ticaret fonksiyonuna sahip yapılar için yapı ruhsatı aranmayacak olması, bu türdeki yapıların denetimsiz ve düzensiz yapılaşmasına neden olabilecektir.

Yine aynı maddenin 2. Fıkrası ile:

“Onaylı üst kademe planlarda aksine hüküm bulunmadığı hallerde köy yerleşik alan sınırları içinde, jeolojik açıdan üzerinde yapı yapılmasında sakınca bulunan alanlar ile köyün ana yolları ve genişlikleri, hâlihazır harita veya kadastro paftaları üzerinde il özel idarelerince belirlenir. Belirlenen yollar, ifraz ve tevhit suretiyle uygulama imar planı kararı aranmaksızın kamu yararı kararı alınarak oluşturulur.”

hükmü eklenerek, köylerde imar yolu düzenlenmesinde imar planı şartı aranmayacağı belirtilmiştir. Böylece köy yerleşik alanları "imar planı" kapsamı dışına çıkarılmış, Türkiye’de 1950’lerde uygulanan “yol istikamet planı” benzeri bir uygulama başlatılmıştır (ŞPO, 2011).

Söz konusu maddenin 3. Fıkrası ile:

“Köy yerleşik alan sınırı içerisinde, 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu hükümleri uygulanmaz.” hükmü eklenerek köy yerleşik alan sınırları içerisinde yer alan tarım arazilerinin denetimsiz kullanımının önü açılmıştır.

Aynı maddenin 6. Fıkrası ile:

“İmar planı olmayan köy yerleşik alanı sınırları içerisinde köyün ihtiyacına yönelik olarak ilk ve orta öğretim tesisi, ibadet yeri, sağlık tesisi, güvenlik tesisi gibi yapılar için imar planı şartı aranmaz. Ancak yer seçimi, valilikçe oluşturulan bir komisyonca hâlihazır harita veya kadastro paftaları üzerinde kesin sınırları ile belirlenir. Bu yapı ve tesislere uygulama projelerine göre ilgili yatırımcı kamu kurum ve kuruluşu adına yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni verilir.” hükmünün eklenmesiyle köyün ortak kullanımı içeren yapılarda imar planı şartı aranmayacağı anlaşılmaktadır. Ancak bu değişiklik ile, plan kararlarıyla düzenlenmesi kamu yararı açısından zorunlu olan yapılar için imar planı yapılması şartı ortadan kaldırılmış ve kırsal alanda plansız yapılaşmanın önü açılmıştır (ŞPO, 2011).

Mera, yayla ve kışlaklarla ilgili değişiklikler

Ayrıca 648 sayılı KHK’nin 23’ncü maddesi ile 3194 sayılı İmar Kanunu’na “Ek Madde 4” eklenmiştir.

648 sayılı KHK’nin 23. Maddesi ile;

“EK MADDE 4 – Mera, yaylak ve kışlakların geleneksel kullanım amacıyla geçici yerleşme yeri olarak uygun görülen kısımları valilikçe bu amaçla kurulacak bir komisyon tarafından tespit edilir. Bu yerlerin ot bedeli alınmaksızın tahsis amacı değiştirilerek tapuda Hazine adına tescilleri yapılır. Bu taşınmazlar, bu madde kapsamında kullanılmak ve değerlendirilmek üzere, belediye ve mücavir alan sınırları içinde kalanlar ilgili belediyelerine, diğer alanlarda kalanlar ise il özel

idarelerine veya özel kanunlarla belirlenen ilgili idarelere tahsis edilir. Özel kanunlar kapsamı dışında kalan alanlarda belediyesince veya il özel idaresince geçici yerleşme alanının vaziyet planı ve yapılaşma şartları hazırlanır ve onaylanır. Bu taşınmazlardan kamu hizmetleri için gerekli olanların dışındakiler, il özel idaresince veya belediyesince ve özel kanunlarla belirlenmiş alanlarda ilgili idarece kadastro verileri işlenmiş hâlihazır haritalar üzerine yapılmış vaziyet planına veya onaylı imar planına uygun olarak talep sahiplerine bedeli karşılığında yirmidokuz yıla kadar tahsis edilebilir. Bu yerlerde umumi ve kamusal yapılar hariç, inşa edilecek yapıların kat adedi bodrum hariç olmak üzere ikiyi, yapı inşaat alanı 200 metrekareyi geçemez. Bu yapıların yöresel mimariye uygun ve yöresel malzeme kullanılmak suretiyle yapılması zorunludur. Bu fıkranın uygulanmasına, bu fıkra kapsamında tahsis edilecek mera, yaylak ve kışlakların il genelindeki toplam mera, yaylak ve kışlakların binde beşini geçmemek üzere oranının belirlenmesine, bu yerlerin kiralanmak ve irtifak hakkı tesis edilmek suretiyle tahsisine, tahsis sürelerine, tahsis bedellerine, tahsil edilen bedellerin kullanım şekline, tahsis süresinin sona ermesine, komisyonun teşkiline ve diğer konulara ilişkin esas ve usuller, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığının uygun görüşleri alınarak Bakanlıkça hazırlanan yönetmelikle belirlenir.

Mera, yaylak ve kışlakların 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca ilan edilen turizm merkezleri ile kültür ve turizm gelişim bölgeleri kapsamında kalan kısımları, ot bedeli alınmaksızın tahsis amacı değiştirilerek tapuda Hazine adına tescil edilir ve bu yerler, 2634 sayılı Kanun çerçevesinde kullanılmak ve değerlendirilmek üzere Kültür ve Turizm Bakanlığınca tahsis edilir.” hükmü eklenmiştir. Yapılan bu düzenleme ile; mera, yaylak ve kışlakların tahsis amacı değiştirilerek tapuda Hazine adına tescillerinin yapılması, bu alanların belediye ve mücavir alan sınırları içinde ilgili belediyelerine, diğer alanlarda ise il özel idarelerine veya özel kanunlarla belirlenen ilgili idarelere tahsis edilmesi sağlanmış ve ayrıca mera, yaylak ve kışlakların ilgili kurumlar tarafından 29 yıllığına talep sahiplerine tahsis edilmesi ve yapılaşmaya açılması da sağlanmıştır (ŞPO, 2011).

Yine söz konusu düzenlemede ile turizm merkezleri ile kültür ve turizm gelişim bölgeleri kapsamındaki mera, yayla ve kışlakların 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanun

çerçevesinde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsis edileceği belirlenmiş, böylece bu alanların turizme yönelik kullanımının önü açılmıştır.

İptal kararı: 22. ve 23. Madde

Ancak 648 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Kararname'nin iptali ve yürürlüğünün durdurulmasına yönelik açılan davaların neticesinde, söz konusu KHK'nin bazı maddeleri aykırı bulunduğundan iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin 29.12.2012 tarihli toplantısında alınan 2011/106 esas nolu kararı ile:

“648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin:

c- 22. maddesiyle 3194 sayılı Kanun'un başlığı ile birlikte değiştirilen 27. maddesi, 6223 sayılı Kanun kapsamında olmadığından, bu maddenin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

d- 23. maddesiyle 3194 sayılı Kanun'a eklenen Ek Madde 4, 6223 sayılı Kanun kapsamında olmadığından, bu maddenin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE” şeklinde karar alındığı anlaşılmaktadır. Böylece içerikleri yukarıda ifade edilmiş olan, 3194 sayılı İmar Kanunu'nda bazı düzenlemeler yapılmasını içeren 22. ve 23. maddelerin Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilmiş olduğu görülmektedir.

Böylece yukarıda belirtilmiş olan, köy yerleşik alanları ile ilgili yapılaşma ve imar ile ilgili hükümleri içeren 22. Madde'nin ve mera, yayla ve kışlaklarla ilgili tahsis ve kullanım ile ilgili hükümleri içeren 23. Madde'nin iptal edildiği anlaşılmaktadır.

5.2.3 4708 sayılı Yapı denetimi kanunundaki değişiklikler

Yapı denetimine tabi yapılar ile ilgili değişiklikler

648 sayılı KHK'nin 24'nci maddesi ile 4708 Sayılı Yapı Denetim Kanunu'nun 1'nci Maddesinin 2. Fıkrasında değişiklik yapılmıştır.

4708 sayılı Yapı Denetimi Kanunu'nun 1. Maddesi'nin 2.Fıkrası:

“Bu Kanun; 3194 sayılı İmar Kanununun 26 ncı maddesinde belirtilen kamuya ait yapı ve tesisler ile 27 nci maddesinde belirtilen ruhsata tâbi olmayan yapılar hariç,

belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan yerlerde yapılacak yapıların denetimini kapsar.”şeklinde iken,

648 sayılı KHK'nin 24. Maddesi ile;

“Bu Kanun;

a) 3194 sayılı İmar Kanununun 26 ncı maddesinde belirtilen kamuya ait yapı ve tesisler ile 27 nci maddesinde belirtilen ruhsata tabi olmayan yapılar,

b) Bodrum katı dışında en çok iki katlı ve yapı inşaat alanı toplam 200 metrekareyi geçmeyen müstakil yapılar,

c) Entegre tesis niteliğinde olmayan tarım ve hayvancılık amaçlı yapı ve tesisler,

d) Köy yerleşik alanlarında, belediye ve mücavir alan sınırları içinde olmayan iskân dışı alanlarda ve nüfusu 5000'in altında olan belediyelerin belediye ve mücavir alan sınırları içinde bodrum katı ve çatı arası dışında en çok iki katlı ve yalnızca bir bodrum katın inşaat alanı hesaba katılmaksızın toplam inşaat alanı 500 metrekareyi geçmeyen konut yapıları ile bunların kömürlük, otopark, depo gibi müştemilatı,

hariç olmak üzere, belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan yerlerde yapılacak yapıların denetimini kapsar...” şeklinde değiştirilmiştir.

Bu düzenleme ile, yapı denetimden muaf olacak yapıların kapsamı genişletilmiş; 3194 sayılı İmar Kanununun 26'ncı maddesinde yer alan kamuya ait yapı ve tesisler ile 27'nci maddesinde yer alan ruhsata tabi olmayan yapılar ve bodrum katı dışında en çok iki katlı ve yapı inşaat alanı toplam 200 metrekareyi geçmeyen müstakil yapılara ek olarak, belediye ve mücavir alan sınırı dışında kalan köy yerleşik alanlarında, belediye ve mücavir alan sınırları dışında kalan iskân dışı alanlarda ve nüfusu 5000'in altında olan belediye ve mücavir alan sınırları içinde yer alan bodrum katı ve çatı arası dışında en çok iki katlı ve yalnızca bir bodrum katın alanı hesaba katılmaksızın toplam inşaat alanı 500 m²'yi geçmeyen konut yapıları ve bunların kömürlük, otopark, depo gibi müştemilatları ile hangi alanda olduğuna bakılmaksızın entegre tesis niteliğinde olmayan tarım ve hayvancılık amaçlı yapı ve tesislerin denetimi 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun kapsamı dışında bırakılmıştır.

Yapı denetim ücretlerine ilişkin değişiklikler

Yine 648 sayılı KHK'nin 27 nci maddesi ile 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un 5 inci maddesinde değişiklik yapılmış, yapılan düzenleme ile yapı denetim ücretleri oransal olarak yarı yarıya azaltılmış, geçmişte sabit yapı yaklaşık maliyetinin % 3'ü olan bedel, yeni düzenlemede en az % 1,5 olarak belirlenmiş ve bu bedelin % 1'inin ruhsatı veren idareye, % 1'inin de Bakanlık bünyesinde bulunan döner sermayeye aktarılması kararlaştırılmıştır (ŞPO, 2011) Bu düzenleme ile yapı yaklaşık maliyetinin oranı düşürülmüş ve bu bedelin bir kısmının Bakanlığın döner sermayesine aktarılması öngörülmüştür.

Yapı denetim kuruluşlarına ilişkin işlemlerle ilgili değişiklikler

648 sayılı KHK'nin 28 inci maddesi ile de 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un 12 nci maddesinde değişiklik yapılmış, bu düzenleme ile TMMOB'ye bağlı meslek odalarının görev alanı içerisinde yer alan bazı konularda Bakanlığın yetkilendirildiği görülmüştür. Yapılan bu değişiklik ile yapı denetim kuruluşları ve şubelerinin sınıflandırılması, kuruluşlar arasında adaletli iş dağılımını temin etmek üzere bir ilde faaliyet gösterebilecek olan yapı denetim kuruluşu sayısının belirlenmesi ile kuruluş safhasında sahip olunması gereken asgarî nitelikler; yapı denetim kuruluşları ve laboratuvar kuruluşlarının görevleri ile çalışma usul ve esasları; denetçi belgesi verilmesine ilişkin usul ve esaslar ile yapı denetim ve laboratuvar kuruluşlarında görev alacak personelde aranacak nitelik, tecrübe ve bunların istihdam şartları ile görev ve sorumlulukları; diğer yapı sorumlularının nitelikleri, görevleri ile çalışma usul ve esasları; Merkez ve İl Yapı Denetim Komisyonunun görevleri ile çalışma usul ve esasları; yapı denetimi hizmet sözleşmesinin esasları, asgarî hizmet bedelinin belirlenmesi ve hizmet bedelinin ödenmesi, bu Kanun uyarınca denetlenerek inşa edilen yapılara sertifika verilmesi ve düzenlenecek meslek içi eğitimlere ilişkin usul ve esaslar konularında Bakanlık yetkili kılınmıştır.

İptal kararı: 24. ve 27. Madde

Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 29.12.2012 tarihli toplantısında alınan 2011/106 esas nolu kararı ile; içerikleri yukarıda belirtilmiş olan, 4708 sayılı Yapı Denetimi

Kanunu'nda bazı düzenlemeler yapılmasını içeren 24. ve 27. Maddelerin bazı bölümlerinin iptal edilmiş olduğu görülmektedir. Söz konusu mahkeme kararında:

“e- 24. maddesiyle değiştirilen 4708 sayılı Kanun'un birinci maddesinin ikinci fıkrası, 6223 sayılı Kanun kapsamında olmadığından, bu fıkranın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

...

g- 27. maddesiyle değiştirilen, 4708 sayılı Kanun'un 5. maddesinin beşinci fıkrası, 6223 sayılı Kanun kapsamında olmadığından, bu fıkranın Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE” şeklinde karar alınarak maddelerin iptaline ilişkin gerekçeler belirtilmiştir.

Böylece yukarıda ifade edilmiş olan ve yapı denetime tabi yapılar ile ilgili yapı denetimden muaf olma durumunu kapsayan 24. Madde'nin ve yapı denetim ücretleri ile ilgili bedellerin değiştirilmesini içeren 27. Madde'nin iptal edildiği anlaşılmaktadır.

5.2.4 Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanunundaki değişiklikler

Koruma amaçlı imar planı yapımı süresine ilişkin değişiklikler

648 sayılı KHK'nin 42'nci maddesi ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 17'nci Maddesinde değişiklik yapılmıştır. Düzenleme öncesinde, sit alanı olarak koruma altına alınan alanlarda iki yıl içinde koruma amaçlı imar planı yapılması gerektiği, zorunlu durumlarda ise bu sürenin koruma bölge kurulu tarafından bir yıl uzatılabileceği belirtilmiştir. Düzenleme ile; koruma amaçlı imar planlarının yapılması gereken süre üç yıla çıkarılmış, bu üç yıllık süre içinde zorunlu nedenlerle plan yapılamadığı takdirde koruma bölge kurulunca gerekçeli olarak bu sürenin uzatılabileceği ve uzatılan süre içerisinde geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarının uygulanacağı belirtilmiştir.

Koruma yüksek kurulunca verilen kararlarla ilgili düzenlemeler

648 sayılı KHK'nin 45'inci maddesi ile de 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 51'inci maddesinde değişiklik yapılmıştır. Yapılan düzenlemede; Mahalli idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının Koruma

Yüksek Kurulunda görüşülmesini istedikleri hususları (bağlı, ilgili veya ilişkili oldukları) bakanlıklar aracılığıyla bildirebileceği belirtilmiş, Koruma Yüksek Kurulunca karar verilen bu konuların ilgili koruma bölge kurulunca tekrar görüşülemeyeceği vurgulanmıştır. Bu değişiklik ile; yerel yönetimler ve kamu kurum/kuruluşlarının görüşülmesini talep ettiği konuların Bölge Koruma Kurullarına ulaşmadan Koruma Yüksek Kurulu'na karara bağlanacağı anlaşılmaktadır.

Bölge kurullarına YÖK tarafından üye ataması yapılmayacağına dair düzenlemeler

648 sayılı KHK'nin 47'nci maddesi ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 55'inci maddesinde değişiklik yapılmıştır. 47. Madde ile; 2863 sayılı Kanunun 55'inci maddesinin ikinci ve dördüncü fıkralarında yer alan “ve Yükseköğretim Kurulunca” ibareleri yürürlükten kaldırılmış, böylece Bölge Kurullarına YÖK tarafından üye atanmasına son verilmiştir.

Koruma bölge kurulu toplantılarına katılımı ile ilgili düzenlemeler

648 sayılı KHK'nin 49'uncu maddesi ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 58'inci maddesinde değişikliğe gidilmiştir. 49. madde ile; 2863 sayılı Kanunun 58'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “beş” ibaresi “yedi” şeklinde değiştirilmiş, aynı fıkranın (b) bendi yürürlükten kaldırılmış ve üçüncü fıkrası “Koruma bölge kurulunun gündemiyle ilgili meslek odaları, koruma bölge kurulu müdürlüğünün davetiyle toplantılara gözlemci olarak katılabilir.” şeklinde değiştirilmiştir. Düzenleme öncesinde Koruma bölge kurulunun gündemiyle ilgili olarak meslek odaları toplantılara gözlemci olarak katılabilmekte iken; düzenleme ile Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünün daveti ile toplantılara katılabileceği şartı getirilmiştir.

Koruma bölge kurulu kararlarına yapılacak itirazlarla ilgili düzenleme

648 sayılı KHK'nin 50'nci maddesi ile de 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 61'inci maddesinde değişiklik yapılmış, “Koruma bölge kurullarınca alınan kararlara kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerce yapılan itirazlar, Bakanlıkça değerlendirilerek gerekli görüldüğü takdirde Koruma

Yüksek Kurulu gündemine alınır.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu şekilde koruma bölge kurulu kararlarına yapılacak itirazlara Bakanlığın denetimi getirilmiştir.

Doğal sit alanlarında yetkilere ilişkin düzenlemeler

648 sayılı KHK'nin 51'nci maddesi ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na Ek Madde-4 eklenmiş, bu düzenleme ile; tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile ilgili görev ve yetkiler Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na devredilmiş, Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonlarının kuruluşu düzenlenmiştir (ŞPO, 2011).

Yeniden koruma bölge kurulları oluşturulmasına dair düzenlemeler

648 sayılı KHK'nin 52'nci maddesi ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na iki geçici madde eklenmesine (Geçici madde 9, geçici madde 10) karar verilmiştir. Geçici madde 10 ile; “Koruma bölge kurullarının mevcut üyelerinin görevleri bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihte sona erer.” şeklinde düzenleme getirilerek, koruma bölge kurulları üyelerinin görevlerine son verilmiş ve bu kurullar Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde revize edilmiştir.

5.3 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Organizasyon Yapısı ve Yetkileri

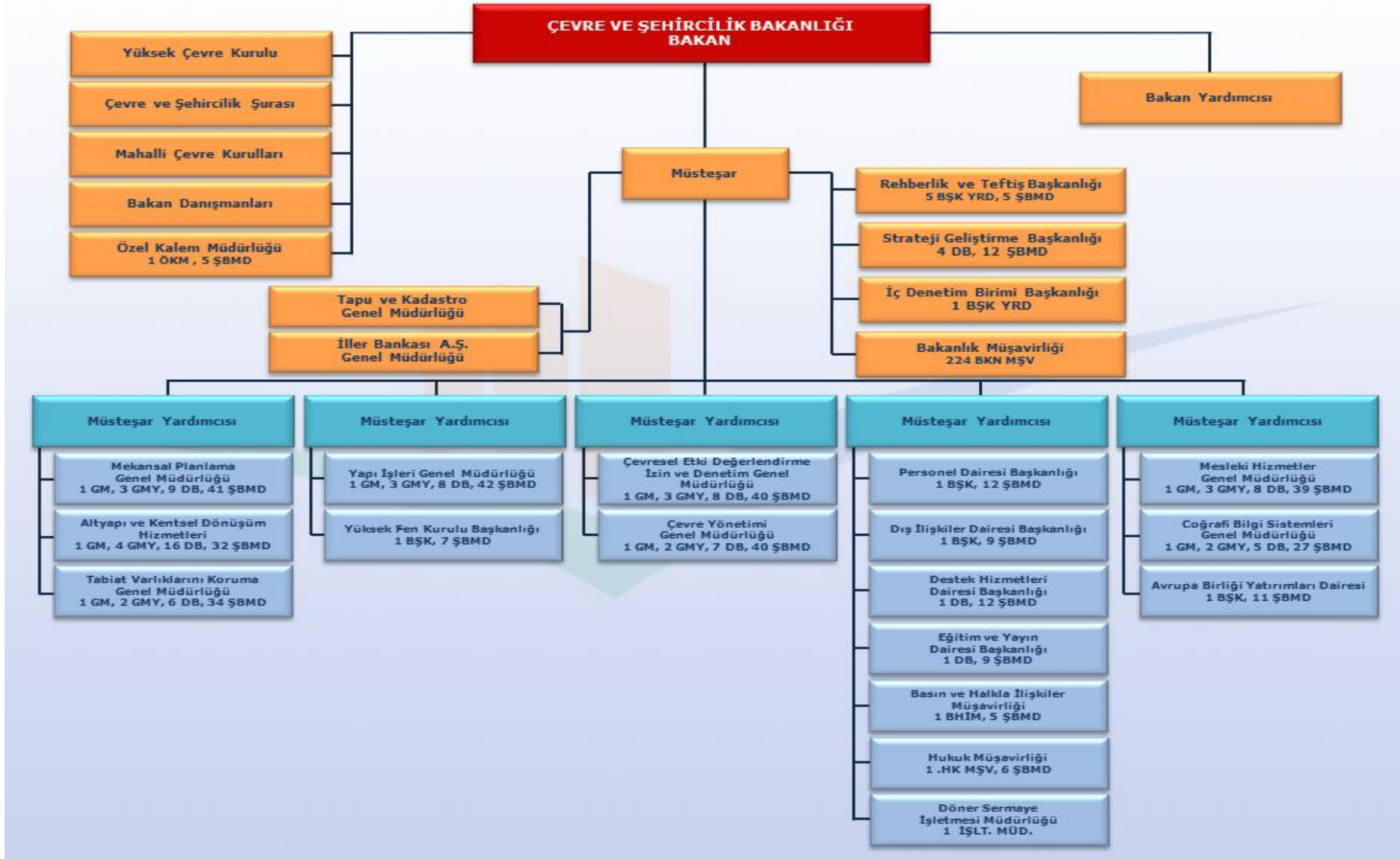
5.3.1 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesindeki birimler

644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 6. Maddesi'nde: “Bakanlığın hizmet birimleri şunlardır:

- a) Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü.
- b) Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü.
- c) Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü.
- ç) Yapı İşleri Genel Müdürlüğü.
- d) İmar ve Kentsel Altyapı Genel Müdürlüğü.
- e) Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü.
- f) Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü.

- g) Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı.
- đ) Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- h) Yüksek Fen Kurulu Başkanlığı.
- ı) Hukuk Müşavirliği.
- ı) Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı.
- j) Avrupa Birliği Yatırımları Dairesi Başkanlığı.
- k) Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı.
- l) Personel Dairesi Başkanlığı.
- m) Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı.
- n) Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği.
- o) zel Kalem Müdürlüğü.” şeklinde Bakanlık bünyesinde yer alan birimler belirtilmektedir.

Daha sonra 648 sayılı KHK'nin 1 inci maddesi ile 644 sayılı evre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'nin 6 inci maddesinde yapılan değişiklikle “d) Altyapı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.” ile “g) Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü.”birimleri ilave edilmiştir. Daha sonrasında Altyapı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanunun” 19. maddesinde yeniden düzenlenmiş ve “Altyapı Hizmetleri” ibareleri “Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Hizmetleri” şeklinde değiştirilmiştir.

Şekil 5.1 : Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın organizasyon şeması. (Url-1, 2013)

5.3.2 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın planlama yetkileri

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 04.07.2011 tarih ve 27984 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuş, bu KHK ile Bakanlığın Teşkilat ve Görevleri ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Söz konusu KHK yürürlüğe girmeden önce, 09.05.1985 tarih ve 18749 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve 09.11.1985 tarihinde yürürlüğe giren 3194 sayılı İmar Kanununun 9. maddesi ile Bakanlığın planlama iş ve işlemlerine ilişkin görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmişti. Daha sonra KHK'nın yürürlüğe girmesi ile Bakanlığın imar planlama iş ve işlemlerine ilişkin görev, yetki ve sorumlulukları yeniden tanımlanarak arttırılmış ve daha önce 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 9. maddesi uyarınca, Mülga Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca gerçekleştirilen planlama iş ve işlemleri, 644 sayılı KHK ile tanımlandırılarak devam ettirilmiştir.

Bakanlık 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 9. Maddesi uyarınca;

- Kamu yapılarına ilişkin imar planı ve değişiklikleri,

Enerji tesisleriyle ilgili alt yapı, üst yapı ve iletim hatlarına ilişkin imar planı ve değişiklikleri,

Umumi hayata müessir afetler dolayısıyla veya toplu konut uygulaması veya Gecekondu Kanununun uygulanması amacıyla yapılması gereken plan ve plan değişiklikleri,

Birden fazla belediyeyi ilgilendiren metropoliten imar planlarının,

İçerisinden veya civarından demiryolu veya karayolu geçen,

Hava meydanı bulunan veya havayolu veya denizyolu bağlantısı bulunan

yerlerdeki imar ve yerleşme planlarının tamamını veya bir kısmına ilişkin planları yapmaya, yaptırmaya, değiştirmeye ve re'sen onaylamaya,

- Bir kamu hizmetinin görülmesi maksadı ile resmi bina ve tesisler için imar planlarında yer ayrılması veya bu amaçla değişiklik yapılması gerektiği takdirde, gerekirse imar planının resmi bina ve tesislerle ilgili kısmına ilişkin planlarını re'sen yapma ve onaylamaya,

- Birden fazla belediyeyi ilgilendiren imar planlarının hazırlanmasında, kabul ve onaylanması safhasında ortaya çıkabilecek ihtilaflara ilişkin ise gerektiğinde planları re'sen onaylamaya,
- 4046 sayılı Kanun kapsamında gelir ortaklığı modeli ve işin gereğine uygun sair hukuki tasarruflar yöntemine göre özelleştirme işlemleri yapılan hizmet özelleştirilmesi niteliğindeki yatırımların yapılacağı Özelleştirme İdaresince değerlendirilmek ve sözleşmeye uygunluğu konusundaki görüşü de alınmak kaydı ile re'sen onaylamaya yetkili kılınmıştır.

Daha sonra Bakanlık 644 sayılı KHK'nın 2. Maddesi ç) bendi uyarınca;

- Her tür ve ölçekteki fiziki planlara ve bunların uygulanmasına yönelik temel ilke, strateji ve standartları belirlemek ve bunların uygulanmasını sağlamak,
- Bakanlar Kurulunca yetkilendirilen alanlar ile merkezi idarenin yetkisi içindeki kamu yatırımları, mülkiyeti kamuya ait arsa ve araziler üzerinde yapılacak her tür yapı, milli güvenliğe dair tesisler, askeri yasak bölgeler, genel sığınak alanları, özel güvenlik bölgeleri, enerji ve telekomünikasyon tesislerine ilişkin etütler, harita, her tür ve ölçekteki çevre düzeni, nazım ve uygulama planlarını, parselasyon planlarını ve değişikliklerini resen yapmak, yaptırmak, onaylamak ve başvuru tarihinden itibaren iki ay içinde yetkili idarece ruhsatlandırılma yapılmaması halinde resen ruhsat ve yapı kullanma izni vermekle yetkili kılınmıştır.

Bakanlık 644 sayılı KHK'nın 2. Maddesi h) bendi uyarınca;

- Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan veya mülkiyeti Hazineye, kamu kurum veya kuruluşlarına veya gerçek kişilere veyahut özel hukuk tüzel kişilerine ait olan taşınmazlar üzerinde kamu veya özel sektör tarafından gerçekleştirilecek olan yatırımlara ilişkin olarak ilgililerince hazırlandığı veya hazırlatıldığı halde yetkili idarece üç ay içerisinde onaylanmayan etüt, harita, her tür ve ölçekteki çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını, parselasyon planlarını ve değişikliklerini ilgililerinin valilikten talep etmesi ve valiliğin Bakanlığa teklifte bulunması üzerine bedeli mukabilinde yapmak, yaptırmak ve onaylamak,

- Başvuru tarihinden itibaren iki ay içinde yetkili idarece verilmemesi halinde bedeli mukabilinde resen yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatını vermek Bakanlığın görevleri arasında sayılmaktadır.

Bu çerçevede, Bakanlıkça İmar Kanunu'nun 9. Maddesi kapsamında yürütülen planlama iş ve işlemleri, 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile daha belirgin ve etkin hale getirilerek devam ettirilmiştir.

Yine 644 sayılı KHK'nın 7. Maddesi kapsamında Bakanlığa verilen görev ve yetkiler şu şekildedir:

- Havza ve bölge bazındaki çevre düzeni planları da dahil her tür ve ölçekteki çevre düzeni planlarının ve imar planlarının yapılmasına ilişkin usul ve esaslarını belirlemek,
- Bakanlar Kurulunca yetkilendirilen alanlar ile merkezi idarenin yetkisi içindeki kamu yatırımları,

Milli güvenliğe dair tesisler, askeri yasak bölgeler,

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun hükümleri çerçevesinde yapılacak binalar,

Genel sığınak alanları,

Özel güvenlik bölgeleri,

Enerji ve telekomünikasyon tesisleri ile ilgili altyapı, üstyapı ve iletim hatları,

Yanıcı, parlayıcı ve patlayıcı madde üretim tesisleri ve depoları,

Akaryakıt ve sıvılaştırılmış petrol gazı istasyonları gibi alanlar

ile ilgili her tür ve ölçekteki planları gerektiğinde yapmak, yaptırmak ve re'sen onaylamak,

- Bakanlar Kurulunca belirlenen proje kapsamı içerisinde kalmak kaydıyla kamuya ait tescilli araziler ve muvafakatleri alınmak koşuluyla özel kişi veya kuruluşlara ait arazilerin yeniden fonksiyon kazandırılıp geliştirilmesine yönelik olarak her tür ve ölçekteki planları yapmak, yaptırmak ve onaylamak,
- İdarelerin ihtilafı halinde, genel imar düzeni ve uyumunu sağlamak üzere her türlü imar planı, plan değişikliği, plan revizyonunun hazırlanması, onaylanması ve uygulanmasında koordinasyon sağlamak, ihtilafı

gidermek, gerektiğinde ihtilaf konusu işi re'sen yapmak, yaptırmak ve onaylamak,

- Görev alanına giren planlamaya ilişkin iş ve işlemlerde, bakanlıklar, mahalli idareler ve meslek kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, planlama sürecinin iyileştirilmesini ve geliştirilmesini temin etmek,
- İmar planlarının yapılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek, uygulanmasını ve denetlenmesini sağlamak.

3194 sayılı İmar Kanunu ve 644 sayılı KHK kapsamı dışında Bakanlığın sahip olduğu planlama iş ve işlemlerine ilişkin yetkiler aşağıda verilmiştir:

- İller Bank A.Ş. – Protokol Kapsamındaki Planlar kapsamında; İller Bankası A.Ş. tarafından finansmanı sağlanan belediyelerin imar planlarına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek, Bakanlık ile İller Bank Anonim Şirketi arasında yapılan “Belediyelerin Harita ve İmar Planı İhtiyaçlarına ilişkin 21.03.2011 tarihli İşbirliği Protokolü” kapsamında İller Bankası Anonim Şirketi tarafından Bakanlığa iletilen belediyelerin imar planı çalışmalarını yürütmek,
- 5279 ve 5335 sayılı Kanunlar kapsamında; 5279 Sayılı Kanun çerçevesinde “Karayolları” na ilişkin imar planlama iş ve işlemlerini yapmak, 5335 Sayılı Kanun (5793/43 md.) çerçevesinde “TCDD” ye ilişkin imar planlama iş ve işlemlerini yapmak,
- 4969, 5234 sayılı Kanunlar kapsamında; 4969 Sayılı Kanun uyarınca “TBMM Lojman Alanı”na ilişkin imar planlama iş ve işlemleri yapmak, 5234 Sayılı Kanun kapsamında “İstanbul Haydarpaşa Limanı”na ilişkin imar planlama iş ve işlemleri yapmak,
- 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu; 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu hükümleri uyarınca “Milli Parklar”a ilişkin 1/1.000 ölçekli imar planlarına dair iş ve işlemleri yapmak,
- 6551 sayılı Kanun ve 644 KHK'nın 7-k maddesi kapsamında; 6551 Sayılı Barut ve Patlayıcı Maddelerle Silah ve Teferruatı ve Av Malzemesinin İnhisardan Çıkarılması Hakkında Kanun ve Kanuna İlişkin Tüzük gereği “Patlayıcı Madde İmal Ve Depolama Alanları”na ilişkin imar planlarına dair iş ve işlemleri yapmak.

5.4 Bölüm Sonucu

Kentleşme Şurası toplantıları ve raporları ile KENTGES çalışmalarında da imar ve planlama konularında kurumsal bir yapının oluşturulması gerektiği ifade edilmiş ve yeni bir bakanlığın kurulması yönündeki beklentiler artmıştır. Bu kapsamda “Yetki Kanunu” ile Bakanlar Kurulu’na 6 ay süre ile kanun hükmünde kararname (KHK) çıkarma yetkisi verilmiş, 636 sayılı KHK ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı birleştirilmiş, “Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı” adını almıştır. Ancak daha sonra bu bakanlık 644 sayılı Kararname ile “Orman ve Su İşleri Bakanlığı” ile “Çevre ve Şehircilik Bakanlığı” na ayrılmıştır. Daha sonrasında 644 sayılı Kararnamenin yeniden ele alınması ve bazı değişikliklerin yapılmasının ardından 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 8 Ağustos 2011 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

644 ve 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na planlama konusunda çok kapsamlı yetkiler verilmiş olduğu görülmektedir. 648-644 sayılı KHK’lar ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığın planlama alanında verilen yetkileri şu şekilde özetleyebiliriz (Ersoy, 2011):

- Üst ölçekli mekânsal strateji planlarını (ulusal ve bölgesel nitelikteki fiziki planları);
Havza veya bölge bazında çevre düzeni planlarını;
İlgili idareler tarafından Bakanlıkça verilen süre içinde yapılmayan il çevre düzeni planlarını yapmak, yaptırmak ve resen onaylamak.
- Mülkiyeti kamuya ait olan arsa ve araziler üzerinde yapılacak olan yapılar,
Bakanlar Kurulunca belirlenen finans merkezleri ve benzeri özel proje alanları ve özelyapım gerektiren yapılaşmalar,
Toplu Konut Kanunu ve Gecekondu Kanunu uyarınca TOKİ tarafından yapılan uygulamalar,
Kıyı ve dolgu alanları ile bu alanların fonksiyonel ve fiziksel olarak devamı niteliğindeki geri sahalara,
Mülkiyeti kişilere ait olan taşınmazlar üzerinde yapılacak yatırımlar,
Mülkiyeti özel kişi veya kuruluşlara ait arazilerin yeniden fonksiyon kazandırılıp geliştirilmesine yönelik olarak yapılacak düzenlemeler;

Bakanlar Kurulunca yetkilendirilen alanlar ile merkezi idarenin yetkisi içindeki kamu yatırımları, milli güvenliğe dair tesisler, askeri yasak bölgeler, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun hükümleri çerçevesinde yapılacak binalar, genel sığınak alanları, özel güvenlik bölgeleri, enerji ve telekomünikasyon tesisleri ile ilgili altyapı, üstyapı ve iletim hatları, yanıcı, parlayıcı ve patlayıcı madde üretim tesisleri ve depoları, akaryakıt ve sıvılaştırılmış petrol gazı istasyonları gibi alanlar,

ile ilgili olarak hazırlanacak her tür ve ölçekteki planların yapılmasına ilişkin esasları belirlemek, bunlara ilişkin her tür ve ölçekteki harita, etüt, plan ve parselasyon planlarını yapmak, yaptırmak ve resen onaylamak.

Söz konusu kararnameler ile 3194 sayılı İmar Kanunu, 4708 sayılı Yapı denetimi kanunu ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda önemli değişiklikler yapılmıştır:

3194 sayılı İmar kanununda,

- Köy yerleşik alanları ile ilgili değişiklikler
- Mera, yayla ve kışlaklarla ilgili değişiklikler

4708 sayılı Yapı denetimi kanununda,

- Yapı denetimine tabi yapılar ile ilgili değişiklikler
- Yapı denetim ücretlerine ilişkin değişiklikler
- Yapı denetim kuruluşlarına ilişkin işlemlerle ilgili değişiklikler

Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanununda,

- Koruma amaçlı imar planı yapımı süresine ilişkin değişiklikler
- Koruma yüksek kurulunca verilen kararlarla ilgili düzenlemeler
- Bölge kurullarına YÖK tarafından üye ataması yapılmayacağına dair düzenlemeler
- Koruma bölge kurulu toplantılarına katılımı ile ilgili düzenlemeler
- Koruma bölge kurulu kararlarına yapılacak itirazlarla ilgili düzenleme
- Doğal sit alanlarında yetkilere ilişkin düzenlemeler
- Yeniden koruma bölge kurulları oluşturulmasına dair düzenlemeler

yapılmıştır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın sözü edilen düzenlemelerle kazandığı geniş yetkilerin başında; mülkiyeti Hazineye, gerçek kişilere veya özel hukuk tüzel kişilerine ait olan taşınmazlar üzerinde, kamu veya özel sektör tarafından gerçekleştirilecek olan yatırımlara ilişkin olarak yetkili idarece üç ay içinde onaylanmayan, her tür ve ölçekteki planların yapma ve onaylama yetkisi gelmektedir. Bakanlık, ayrıca yerel yönetimlerin KHK'da belirtilen süre içerisinde yapı ruhsatı ve kullanım izni vermemeleri durumunda yapı ruhsatı ve kullanım izni de verebilmektedir. Tez kapsamında ele alınan alan incelemesi dahilinde de Bakanlığın sözü edilen yerel ölçekte plan yapma yetkisi üzerinde durulacak ve bu müdahalenin kentsel mekâna etkileri tartışılacaktır.

6. PLANLAMA YETKİSİNİN ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI TARAFINDAN KULLANIMI: TEKİRDAĞ İLİ, ÇORLU İLÇESİ, ENTEĞRE ATIK BERTARAF VE ENERJİ ÜRETİM TESİSİ ÖRNEĞİ

6.1 Analiz Metodolojisi

Bu bölümde, belirlenen hipotezin ve araştırma sorularının, daha önce tartışılan literatür sonuçları ışığında hangi metodlarla cevaplanacağı yer almaktadır. Tez kapsamında bilgilerin elde edilme yöntemi, veri toplanması, analiz süreci ve yapılan çalışmalar şu şekildedir:

Öncelikle tezin literatür kısmını oluşturmaya yönelik uluslar ve uluslararası yayınlar ile bilimsel yayınlar ve akademik çalışmalardan girdi sağlanmıştır. Plan türlerinin ve planlama sistemimizin dönemselsel olarak ele alındığı bölümlerde, mevzuat değişikliklerine ilişkin yapılan analizler ve Bakanlığın öncülüğünde oluşturulan komisyonlarca hazırlanmış raporlar ve sunuşlar diğer önemli dataları oluşturmuştur.

Alan çalışması ile ilgili olarak; Çorlu’da kurulması planlanan “Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi” nde yerel yönetim birimleri ile merkezi yönetim birimlerinin karar aşamalarında yer alması ve söz konusu tesisin bölgesel-yerel ölçekte etkilerinin bulunması sebebi ile örnek alanın “merkezileşme ve yerelleşme” kapsamında değerlendirildiği bir analitik çalışma gerçekleştirilmiştir.

Alan çalışması üç etapta ele alınmıştır:

- 1- Tesisin bulunduğu Tekirdağ İli ve Çorlu İlçesi’nin genel karakteristiğine ilişkin bilgilerin yer aldığı analitik çalışma,
- 2- Tesisin konumu ve yer seçimine ilişkin verilerin aktarıldığı ve tesise ait imar planlarının hazırlanma ve onaylanma sürecinin verildiği çalışma,
- 3- Tesisin planlama sürecinde yer alan ve karar aşamalarına tanıklık eden aktörlerin bakışı.

Alan çalışmasına ilişkin fiziksel, sosyo-ekonomik vb. veriler, imar planları ve üst ölçekli planlara ait paftalar ve raporlardan elde edilmiştir. Tesisin imar planlarının onaylanma süreci incelenirken, imar planlarının yanı sıra, kurum görüşleri, meclis

kararları, komisyon raporları, askı tutanakları, itirazlar, kurumlar arası yazışmalar elde edilmiş ve yerel gazete, dergi, bildiri vb. kaynaklar taranmıştır.

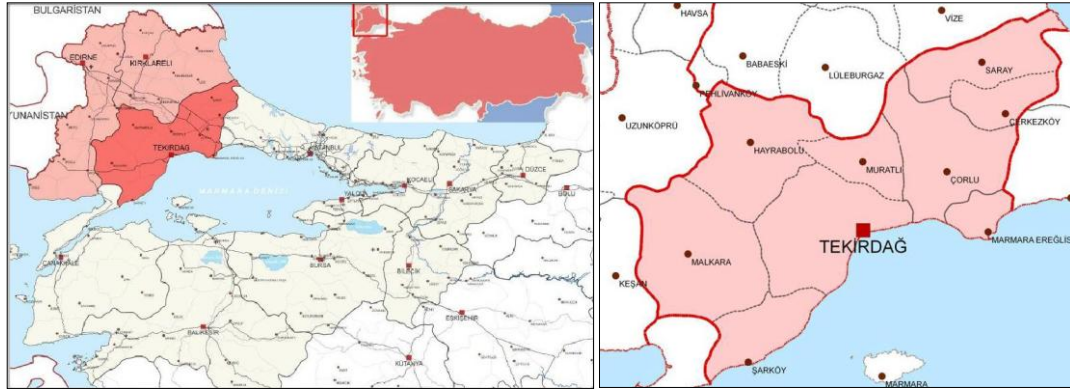
Çalışmada yer alan “aktörlere ilişkin değerlendirmeler” bölümünde tesisin planlama sürecinde; yerel ve bölgesel ölçekte, aktörlerin nasıl bir yaptırımında bulunduğu, birbirleri ile olan ilişkileri, mevcut kabulleri ve karar alma süreçleri ele alınmıştır. Söz konusu tesisin yapılacağı mekanın oluşumunda yer alan aktörler ve stratejilerinin analizinde “Mactor Metodu”ndan yararlanılmıştır. Bu metod kapsamında; merkezi ve yerel yönetim birimlerinin kurum görüşleri olduğu için bu birimlerle görüşme yapılmamış, diğer aktörler (yatırımcı firma, üniversiteler, STK’lar vb.) ile “Derinlemesine görüşme (Depth Interview)” şeklinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Derin mülakat türlerinden “Derinlemesine görüşme (Depth Interview)” tekniği ile önceden kurgulanmış ve ne tür soruların ne şekilde sorulup, hangi verilerin toplanacağı, görüşme planının aynen uygulandığı görüşmeler yapılmıştır.

6.2 Tekirdağ İline İlişkin Değerlendirmeler

6.2.1 İlin genel konumu

Tekirdağ, Trakya’da $40^{\circ} 36^{\circ}$ ve $41^{\circ} 31^{\circ}$ kuzey enlemleri ile $26^{\circ} 43^{\circ}$ ve $28^{\circ} 08^{\circ}$ doğu boylamları arasında yer almakta olup, 62.18 km^2 lik yüzölçümü ile Türkiye topraklarının %0,8’ini kaplamaktadır. Tekirdağ İli, doğudan İstanbul, kuzeyden Kırklareli, batıdan Edirne ve Çanakkale illeri ile güneyden ise Marmara Denizi ile çevrilidir. İlin kuzeydoğusundan Karadeniz’e kıyısı bulunmaktadır.

Bununla birlikte, Tekirdağ topraklarının tamamı Türkiye’nin en büyük ticaret ortağı olan Avrupa Birliği’nin güneydoğudaki sınırında yer alan Trakya Alt Bölgesi’nde yer almaktadır. Avrupa ile ilişkiler konusunda geçit niteliği taşıyan, üretilen malların karayolu ve demiryolu ile Avrupa’ya ulaştırılmasında başka alternatifi bulunmayan bir güzergahta olan Tekirdağ İli bu sebeple sahip olduğu coğrafi konum gereği sınır-ötesi ilişkilerin odak noktası konumundadır (Plan Analitik Raporu, 2010).

Şekil 6.1 : Tekirdağ ilinin ülke ve bölge içindeki yeri. (Plan Analitik Raporu, 2010)

Çizelge 6.1 : Tekirdağ ili ilçeleri ve bu ilçelere bağlı belde belediyeleri (Plan Analitik Raporu, 2010)

İlçe	Belediye	İlçe	Belediye	
Tekirdağ Merkez	Tekirdağ Merkez Belediyesi	Tekirdağ Merkez	Hayrabolu Belediyesi	
	Banarlı Belediyesi		Şalgamlı Belediyesi	
	Barbaros Belediyesi		Çerkezmüsellim Belediyesi	
	Karacakılavuz Belediyesi		Malkara Belediyesi	
Çerkezköy	Kumbağ Belediyesi	Malkara	Balabancık Belediyesi	
	Çerkezköy Belediyesi		Kozyörük Belediyesi	
	Kapaklı Belediyesi		Sağlamtaş Belediyesi	
	Karaağaç Belediyesi		Marmara Ereğlisi Belediyesi	
Çorlu	Kızılpınar Belediyesi	Marmara Ereğlisi	Sultanköy Belediyesi	
	Veliköy Belediyesi		Yeniçiftlik Belediyesi	
	Çorlu Belediyesi		Muratlı	Muratlı Belediyesi
	Marmaracık Belediyesi		Saray	Saray Belediyesi
Misinli Belediyesi	Beyazköy Belediyesi			
Ulaş Belediyesi	Büyükyoncalı Belediyesi			
Şarköy	Velimeşe Belediyesi	Şarköy	Şarköy Belediyesi	
	Yenice Belediyesi		Hoşköy Belediyesi	
			Mürefte Belediyesi	

Tekirdağ ili, Edirne ve Kırklareli illeri ile birlikte, Türkiye İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması'na göre "TR 21 Tekirdağ Alt Bölgesi" olarak adlandırılan "Düzyey 2" bölgesini oluşturmaktadır. Tekirdağ ili 6360 sayılı kanun kapsamında büyükşehir olmadan önce; il sınırları içerisinde 9 adet ilçe belediyesi, 24 adet belde belediyesi ve bunlara bağlı 258 adet köy yerleşimi bulunmaktaydı (Çizelge 6.1).

Ancak 12 Kasım 2012 tarihinde kabul edilen ve 06 Aralık 2012'de Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "6360 sayılı On Üç İilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" kapsamında Tekirdağ ili de büyükşehir statüsüne kavuşmuş;

- Tekirdağ ilinde, Tekirdağ Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, Tekirdağ Merkez ilçe sınırları içerisindeki köyler ile belediyelerden oluşan Süleymanpaşa ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuş,
- Tekirdağ ilinde, Kapaklı Belediyesi merkez olmak üzere, Karaağaç Belediyesi; Bahçeağıl, Yanikağıl, Karlı, Pınarca, Uzunhacı köylerinden oluşan Kapaklı ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuş,
- Tekirdağ ilinde, Marmaracık Belediyesi merkez olmak üzere Çorlu Belediyesinin Sağlık ve Yeşiltepe mahalleleri; Ulaş Belediyesi, Misinli Belediyesi, Velimeşe Belediyesi; Paşaköy, Pınarbaşı, Ahimehmet, İğneler, Vakıflar, Esenler, Kırkgöz, Bakırca, Karamehmet ve Yulaflı köylerinden oluşan Ergene ilçesi ve aynı adla belediye kurulmuş,
- Tekirdağ iline bağlı ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmıştır.

Mevcut durumda Tekirdağ ilinde 11 adet ilçe yer almaktadır (Çizelge 6.2).

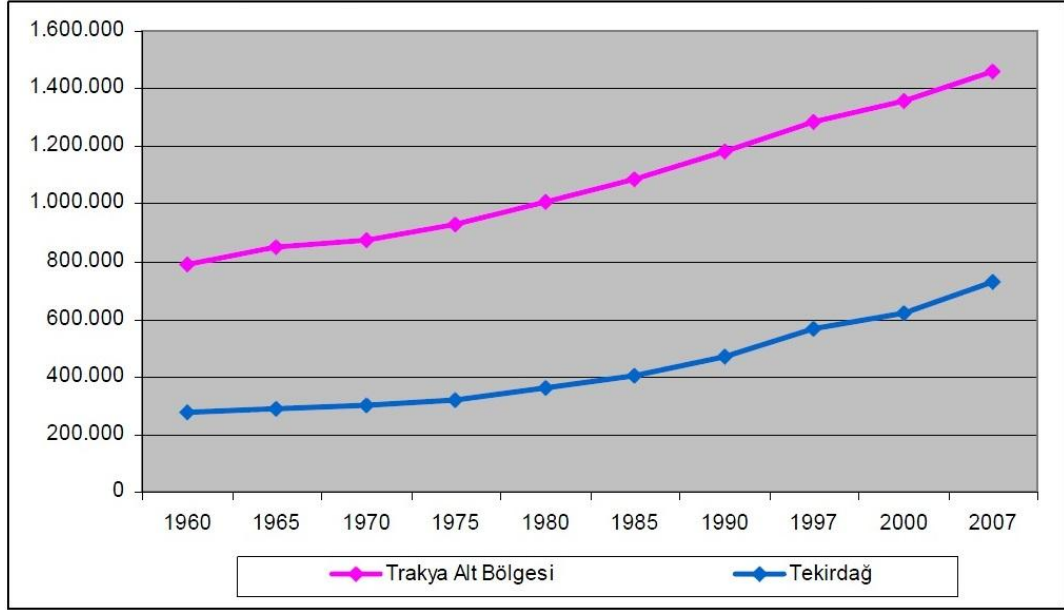
Çizelge 6.2 : Tekirdağ ili büyükşehir olduktan sonra, mevcut durumda ilçeler.

TEKİRDAĞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ		
Süleymanpaşa	Çerkezköy	Hayrabolu
Kapaklı	Çorlu	Malkara
Ergene	Muratlı	Şarköy
	Saray	Marmara Ereğlisi

6.2.2 İlin sosyo-ekonomik yapısı

Nüfus

Tekirdağ ilinin toplam nüfusu, 2007 yılı verilerine göre 728.396 kişidir. Yıllara göre karşılaştırma yapıldığında, 1960–2007 yılları arasında Tekirdağ'ın nüfusu devamlı bir artış göstermektedir. Trakya Alt Bölgesi'nin nüfus değişimleri ile Tekirdağ ilinin nüfus değişimleri karşılaştırıldığında, 1960 yılında Trakya Alt Bölgesi nüfusunun 1/3'ünü oluşturan Tekirdağ ilinin, 1980 yılı ve sonrasında Trakya Alt Bölgesi nüfusu içerisindeki payının artmaya başladığı görülmektedir (Şekil 6.2) Bu şekilde, 2007 yılındaki il nüfusu Trakya Alt Bölgesi'nin toplam nüfusunun yarısına kadar ulaşmıştır (Plan Analitik Raporu). Tekirdağ ilinin nüfus artışındaki süreklilik, 1980'li yıllardan itibaren sanayinin gelişmesi ile bu bölgeye doğru göç hareketlerinin artmasından dolayıdır.

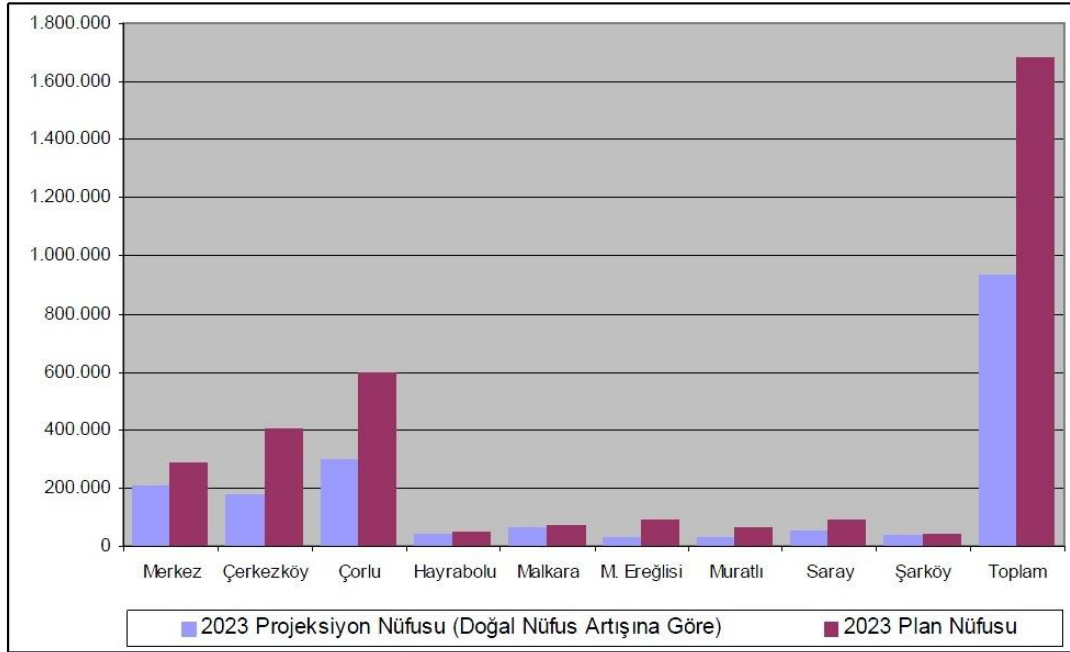
Şekil 6.2 : Tekirdağ ve Trakya Alt Bölgesi'nin yıllara göre nüfus değişimi (1960-2007). (Plan Analitik Raporu, 2010)

1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı'ndaki nüfus projeksiyonlarında 2023 yılında Tekirdağ ili için belirlenen plan hedef nüfusu 1.683.200'dür (Çizelge 6.3). Söz konusu plan ile 2007 yılında 728.396 kişi olan Tekirdağ ili toplam nüfusunun 2023 yılında 1.683.200 kişiye ulaşması hedeflenmiştir. Planın hedef nüfusundaki artışın temel sebepleri şu şekilde ifade edilmiştir:

- İl’de bulunan, mevcut sınırlarına bağlı kalınarak, organize sanayi bölgeleri altında toplanmaları ve bununla birlikte liman ve lojistik faaliyetler ile entegre çalışır hale getirilmeleri önerilen sanayi alanlarının varlığı,
- Doğal, tarihi ve kültürel özellikleriyle, bu özelliklerin sürdürülebilirliğini sağlayacak olan turizm alanlarının yanında nitelikli hizmet alanlarının da planlanması.

Çizelge 6.3 : Tekirdağ ili ve ilçeleri mevcut nüfusları ile 2023 projeksiyon nüfusu (doğal nüfus artışına göre) ve 2023 plan nüfusu. (Plan Açıklama Raporu, 2011)

İlçeler	2000 Nüfusu	2007 Nüfusu	2023 Projeksiyon Nüfusu (Doğal Nüfus Artışına Göre)	2023 Plan Nüfusu
Tekirdağ Merkez	142.105	161.136	207.147	286.250
Çerkezköy	82.685	131.723	173.348	405.100
Çorlu	179.033	225.244	297.684	600.000
Hayrabolu	40.130	36.942	40.396	46.700
Malkara	59.125	56.484	64.550	70.950
Marmara Ereğlisi	19.955	16.970	30.658	86.000
Murath	19.955	16.970	30.658	86.000
Saray	41.217	44.540	55.401	85.200
Şarköy	32.660	29.395	35.715	41.000
Toplam	623.591	728.396	934.903	1.683.200

Şekil 6.3 : Tekirdağ ili ve ilçeleri mevcut nüfusları ile 2023 projeksiyon nüfusu (doğal nüfus artışına göre) ve 2023 plan nüfusu. (Plan Açıklama Raporu, 2011)

Tekirdağ İli'nin en fazla nüfusa sahip ilçesi gerek mevcutta, gerekse plan için öngörülen projeksiyon yılında Çorlu İlçesi olarak görülmektedir; Çorlu ilçesini ise sırayla Çerkezköy ve Tekirdağ-Merkez nüfuslarının takip ettiği görülmektedir (Şekil 6.3). İl'in Çorlu-Çerkezköy koridorunda yer alan sanayi alanlarında yaşanan yığılma bu bölgede nüfusun fazla olmasına neden olmuştur.

Sektörel Yapı

İstanbul'un metropolitenleşme sürecinin bir sonucu olarak sanayi alanları İstanbul'un dışına doğru yayılmaya başlamış, sanayi tesislerinin desantralizasyonu 1970'lerden sonra İstanbul'un batısına doğru, Trakya bölgesi yönünde ilerlemiş ve böylece Çorlu-Lüleburgaz-Çerkezköy sanayi aksının oluşumuna neden olmuştur. Sanayi yatırımlarının bu bölge içersindeki yer seçimi kriterlerinin ilk sıralarında İstanbul'a yakınlık, teşvikler ve yeraltı su kaynaklarının oluşu gelmekte olup; Trakya Bölgesi nitelikli işgücü bakımından da gelecekteki sanayi yatırımları için uygun bir yerleşim alanı olarak görülmektedir.

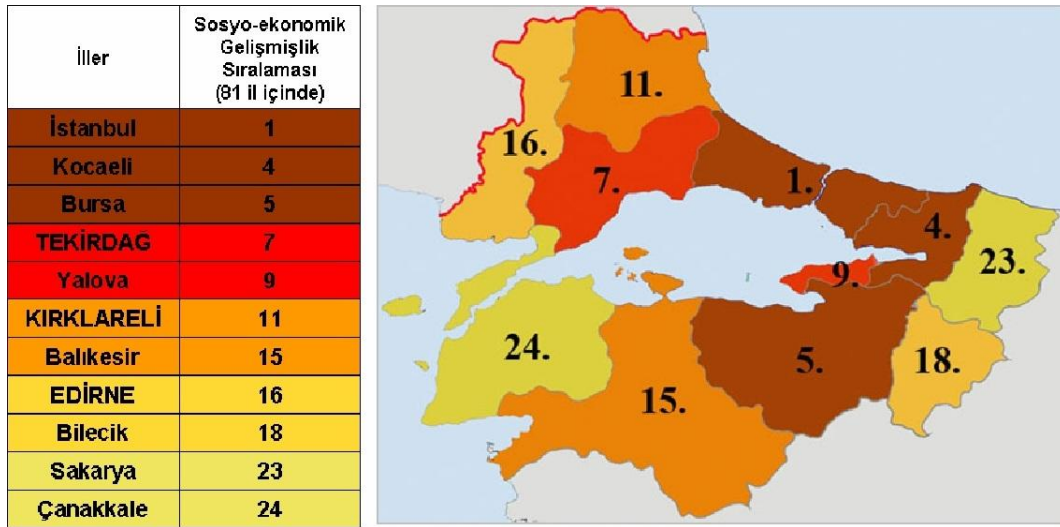
İstanbul'da planlar ile ayrılan sanayi alanları yeterli görülmediği için yeni sanayi yatırımları planlama sınırları dışındaki bölgelere kaydırılmış, 1970'li yıllardan itibaren onaylanarak yürürlüğe giren Nazım İmar Plan kararlarında da, söz konusu sanayi alanlarının öncelikle Doğu Marmara ve Trakya Alt Bölgesi ve daha sonra İstanbul'un metropoliten sınırları içinde düşünülmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (Yüzer, 2002).

Trakya Bölgesi'nde yer alan sanayi tesisleri bölgenin kendi iç dinamikleri ile değil devletin uygulamış olduğu politikalar ve yatırım teşvikleri ile kurulmuştur. Bu bölgenin yer seçimine neden olan faktörler (Trakya Üniversitesi, 2004):

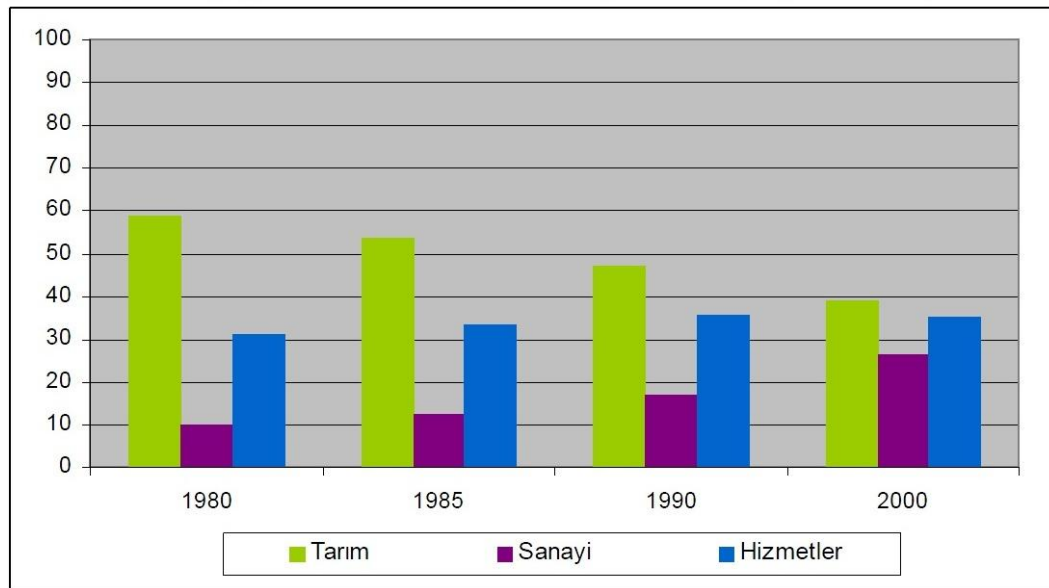
1. Bölgenin İstanbul'a yakın olması
2. İthalat ve ihracatta önemli yeri olan karayolu ve otoyolların bölge içerisinden geçmesi, Tekirdağ limanının bölgeye yakın olması
3. Organize sanayi bölgelerine ve serbest bölgelere tanınan imtiyazlar
4. Uygun ve yeterli büyüklükte arazi temininin kolaylığı
5. Devletin tarım politikalarındaki değişiklikler sonucu tarımın gözden düşmesi
6. Tarım topraklarının miraslar nedeniyle asırı oranda bölünmesi sonucunda verimliliğin azalması

7. Pazara yakınlık
8. Hammadde temini kolaylığı şeklindedir.

Geçmişte tarım ve turizme dayalı ekonomik girdileri olan Tekirdağ İli'nde 2000'li yıllardan sonra tarım ve sanayi, ekonomisindeki temel sektörleri oluşturmaktadır. Devlet politikaları karşısında giderek zayıflayan tarım sektörü, yerini (sanayiye geliştirmeye yönelik devlet politikaları ile) sanayi sektörüne ve ortaya çıkan ekonomik yapının ivmesiyle de hizmet sektörüne bırakmaktadır (Plan Analitik Raporu, 2010).

Şekil 6.4 : İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması. (Plan Analitik Raporu, 2010).

Şekil 6.5 : Tekirdağ ili yıllara göre sektörel dağılım oranları (1980-2000). (Plan Analitik Raporu, 2010)

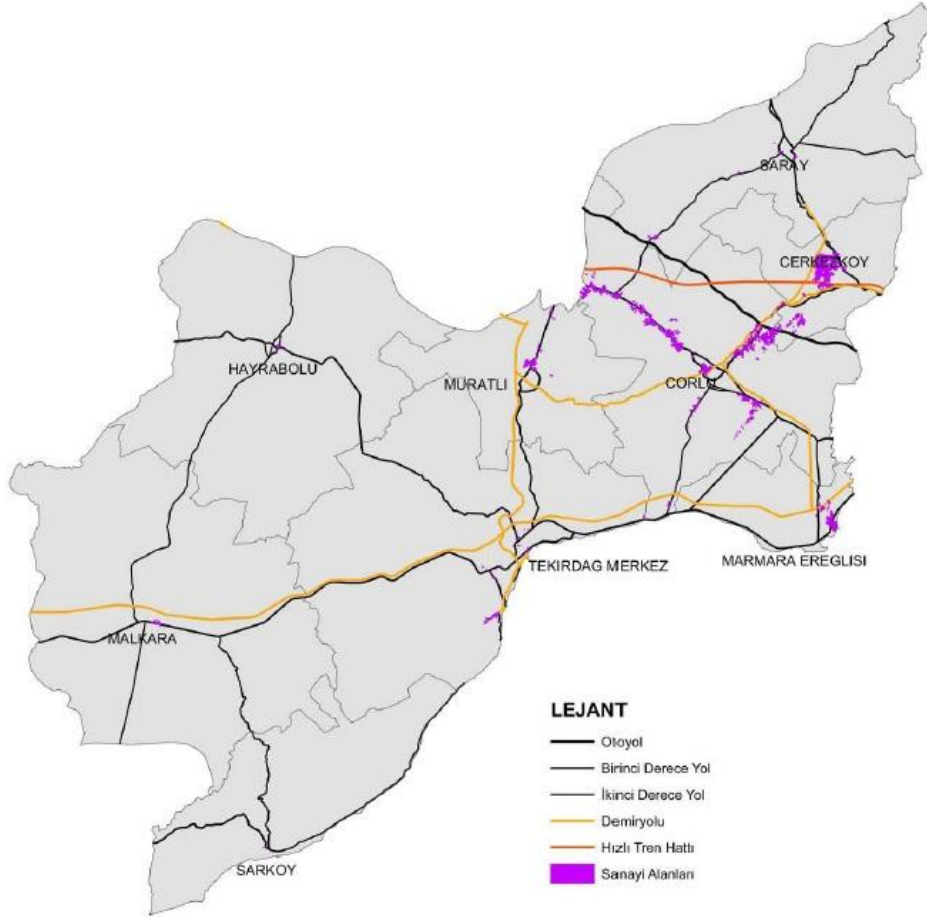
Tekirdağ ili, Mülga Devlet Planlama Teşkilatı'nın 2003 yılında Türkiye genelinde 81 il düzeyinde yaptığı "İllerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması"na göre 7. sırada, Marmara bölgesi içinde de 4. sırada yer almaktadır (Şekil 6.4). Bu durumun sebebi ise ilde yer alan sanayi faaliyetlerinin fazla olmasıdır.

1980–2000 döneminde istihdamın sektörel yapısında önemli değişimler olduğu görülmektedir. Tekirdağ ilinde tarımda istihdam azalmakta, hizmet sektöründeki istihdam yaklaşık aynı seviyelerde kalmaktayken sanayi sektöründeki istihdam sürekli bir artış göstermektedir (Şekil 6.5). Sektörler içerisinde tarım sektörü hâkim sektör olarak görülse de yıllara göre istihdam artışının en az olduğu sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu periyotta sanayi sektöründeki istihdam oranı sürekli arttığından ve kentin ekonomik yapısı değişim gösterdiğinden Tekirdağ ili tarım kenti olmanın yanı sıra sanayi kenti olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tekirdağ ili günümüzde sanayi faaliyetleri açısından önemli bir merkez konumundadır. Ancak 1930'lu yıllara kadar, verimli tarım arazilerine sahip olması nedeniyle önemli bir tarım bölgesi olmuştur. Tarımsal üretimdeki zenginlik ve hayvancılığın gelişmiş olması bölgede gıda sektörünün ön plana çıkmasını sağlamış, 1950'li yıllardan sonra bölgenin tarım ürünlerinin işlenmesi neticesinde, bitkisel yağ, süt ürünleri, un, yağ vb. alt sektörler oluşmuştur. 1980'lere gelindiğinde, sanayinin İstanbul'dan desantralizasyonu çalışmaları ile Trakya Alt Bölgesi'nde Çorlu ve Çerkezköy ilçeleri, E-5 karayolunun ulaşım avantajları ve sahip oldukları yer altı suyu kaynakları sebebiyle sanayicilerin akınına uğramıştır. İstanbul Kazlıçesme'de bulunan deri işletmeleri 1980'li yıllardan sonra oradan ayrılmış ve Çorlu deresi kenarında yeniden yapılanmışlardır (Trakya Üniversitesi, 2004).

Tekirdağ ilindeki sanayi tesislerinin önemli bir bölümü tekstil işletmelerinden oluşmaktadır. Tekstil ve konfeksiyon sanayinin ihtiyaç duyduğu hammadde, su, enerji ve nitelikli işgücü gibi kaynakların Tekirdağ'da yer alması, bölgenin bu sektör açısından çekim merkezi olmasını sağlamıştır. Bölgede öncelikle tekstil olmak üzere, halı, metal, makine, kimya, elektrik ve elektronik sanayinde faaliyet gösteren pek çok fabrika kurulmuş, bu işletmelerin önemli bir bölümü Çorlu- Çerkezköy ilçelerinde yer almıştır (Öcal, 2006).

Şekil 6.6’da görüldüğü üzere Trakya Alt Bölgesi içinde mevcut sanayi alanlarının en yoğun olarak görüldüğü ilçeler, Çorlu ve Çerkezköy’dür. Özellikle Çorlu-Edirne otoyol aksı üzerinde gelişmiş olan plansız sanayi alanları, tüm Trakya Alt Bölgesi’ndeki mevcut sanayi alanlarının yaklaşık %70’ini oluşturmaktadır.

Şekil 6.6 : Tekirdağ ilindeki mevcut sanayi alanları. (Plan Analitik Raporu, 2010)

Sanayi tesislerinin yoğun olarak yer aldığı akslar;

- Çorlu - Velimeşe - Veliköy – Çerkezköy,
- Çorlu - Marmaracık - Ulaş – Vakıflar - Misinli - Büyükkarıştıran – Lüleburgaz, Çorlu - Türkgücü Köyü,
- Çorlu - Tekirdağ Yolu ve
- Büyükkarıştıran – Muratlı arasındır.

Tekirdağ il bütününde toplam 1 adet ASB ve 4 adet OSB bulunmaktadır. Çorlu ilçesinde, 1999 yılında faaliyete geçen 204 ha büyüklüğünde Avrupa Serbest Bölgesi yer almaktadır. Organize Sanayi Bölgesi olarak; Çerkezköy OSB, Çorlu Deri OSB, Hayrabolu OSB ve Malkara OSB’leri yer almaktadır.

Çorlu ilçesi belediye sınırları içinde bulunan Deri Organize Sanayi Bölgesi'nin 130 ha'lık alan içinde %100'e yakını dolu halde bulunmaktadır. Trakya Alt Bölgesi içindeki en büyük organize sanayi alanı olan ve 1.250 ha olarak tanımlanan Çerkezköy OSB; mevcut durumda %95 doluluğa ulaşmış durumdadır (Plan Analitik Raporu, 2010).

Merkezler Kademelenmesi ve Kimlikler

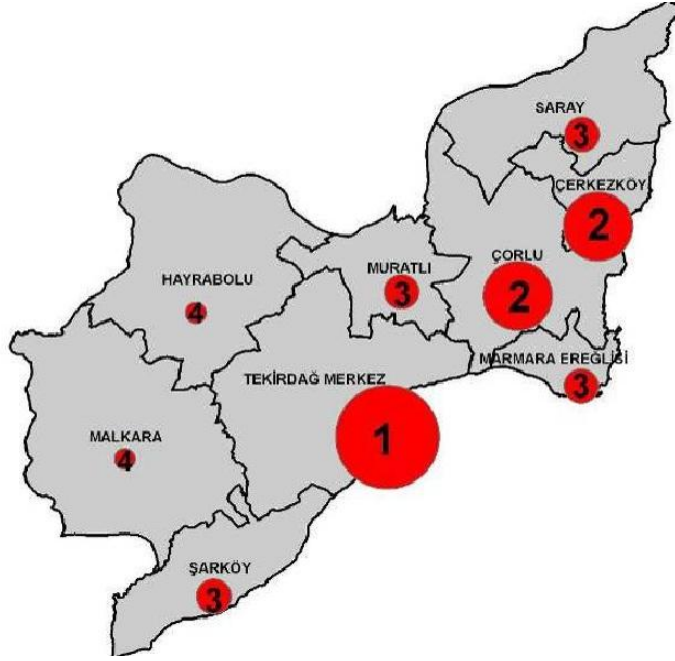
2003 yılında DPT tarafından yapılan "İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması" sonuçlarına göre Tekirdağ, sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından 7. sırada yer almaktadır. Çizelge 6.4.'e baktığımızda, Tekirdağ ili içinde yer alan dokuz ilçeden Çorlu Türkiye genelinde, 1. kademedeki ilçeler arasında yer alırken, Merkez ilçe, Çerkezköy, Marmara Ereğlisi, Saray, Şarköy ve Muratlı ilçeleri 2. kademede, Malkara ve Hayrabolu ilçeleri ise 3. kademe ilçeler arasında yer almaktadır (Plan Analitik Raporu, 2010).

Çizelge 6.4: Tekirdağ ili ilçelerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması. (Plan Analitik Raporu, 2010)

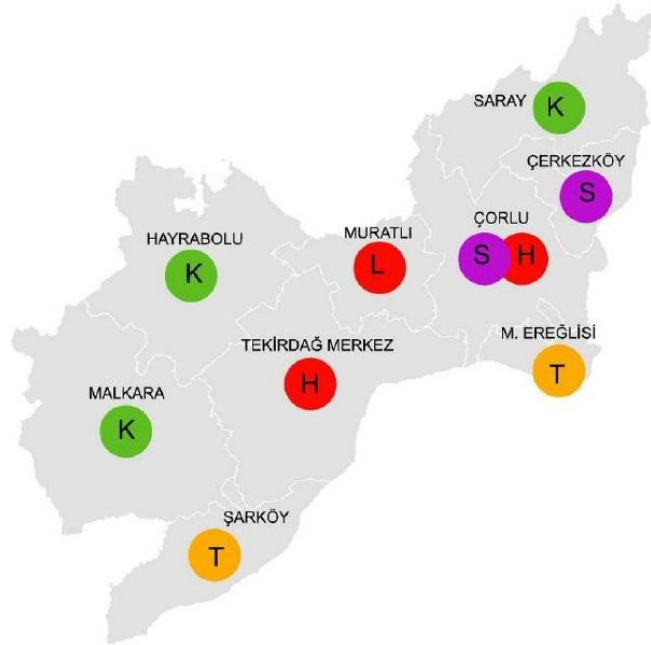
İlçeler	Gelişmişlik Sıralaması	Gelişmişlik Grubu	Gelimişlik Endeksi
(872 ilçe içerisinde)			
Çorlu	15	1	3,08189
Marmara Ereğlisi	18	2	2,74491
Çerkezköy	29	2	2,23899
Tekirdağ Merkez	44	2	1,86420
Muratlı	111	2	1,04158
Saray	154	2	0,69015
Şarköy	166	2	0,62666
Malkara	252	3	0,20256
Hayrabolu	267	3	0,15280

Çorlu ilçesi, sanayi alanlarının oluşturduğu sosyo-ekonomik gelişmişlik sebebi ile 1. kademe gelişmiş ilçeler grubunda yer almaktadır. Yine aynı şekilde Çerkezköy, Muratlı, Marmara Ereğlisi ilçelerinde sanayi sektörü yer aldığından ve Tekirdağ Merkezde ise merkez fonksiyonları bulunduğundan, bu ilçeler 2. kademe gelişmiş ilçeler grubunda yer almaktadır. Saray ilçesi de, Çorlu ve Çerkezköy ilçelerindeki sanayi alanlarında çalışanların ikamet etmesinden dolayı, 2. kademe gelişmiş ilçeler grubunda yer almaktadır.

Tekirdağ İli ilçelerinin sahip olduğu potansiyeller ve mevcut kademe durumları da dikkate alınarak, 1/25.000 ölçekli İl Çevre Düzeni Planı'nda il bazında "kademelenme sistemi" oluşturulmuş ve ilçelerin kimlikleri ön plana çıkartılmıştır (Şekil 6.7.; Şekil 6.8). 1/25.000 ölçekli plan ilkeleri ve kararlarında Tekirdağ Merkez ilçe yanı sıra ilçe merkezlerinin de, potansiyelleri ve eğilimleri doğrultusunda geliştirilmesi, yeterli ticaret-hizmet alanlarının oluşturulması amaçlanmıştır.

Şekil 6.7 : Tekirdağ ili ilçeleri merkez kademelenmesi. (Plan Açıklama Raporu, 2011)

Şekil 6.8 : Tekirdağ ili ilçeleri kimlikleri. (Plan Açıklama Raporu, 2011)

Bu doğrultuda, Tekirdağ ilinin hizmet ve nüfus büyüklüğü açısından baskınlığını koruması ve 1. derece merkez kademesinde bir hizmet merkezi olarak geliştirilmesine karar verilmiş ancak dengeli dağılımın sağlanabilmesi için, Çorlu ve Çerkezköy ilçelerinin 2. kademe merkez olarak geliştirilmesi düşünülmüştür. Bu ilçelerin, öncelikle sanayi gelişiminin getirdiği nüfus ve hizmet sektörü ile gelişmesi öngörülmüştür. Marmara Ereğlisi ve Muratlı ilçelerinin ise sanayi alanlarına hizmet edecek 3. kademe merkezler olarak geliştirileceği belirtilmiştir. Şarköy ilçesinin 3. kademe merkez ilçe olarak gelişeceği, turizm sektörü özelliklerini taşıyacağı belirtilerek, Saray ilçesinin ise 3. derece merkez olarak gelişeceği ve ekolojik turizm ile birlikte kırsal merkez özellikleri taşıyan bir yerleşme olacağı ifade edilmiştir. Malkara ve Hayrabolu ilçelerinin ise kırsal merkez özelliği taşıyacağı ve 4. Kademe merkez olarak gelişeceği vurgulanmıştır (Plan Açıklama Raporu, 2011).

6.2.3 İlin üst ölçekli planlar kapsamında değerlendirilmesi

6.2.3.1 TR-21 Trakya Bölge Planı

İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırmasına göre TR21 Trakya Bölgesi, Tekirdağ (TR211), Edirne (TR212) ve Kırklareli (TR213) illerini kapsamaktadır. Bölgede toplam 83 belediye, 26 ilçe ve 678 köy bulunmaktadır. Bölgenin yüzölçümü (göller hariç) 18.665 km² ve nüfusu 2009 yılı itibarıyla 1.511.952'dir. TR21 Trakya Bölgesi, Türkiye'nin Avrupa kıtası üzerindeki toprakların büyük bir bölümünü oluşturduğundan, Türkiye'nin Avrupa'ya açılan kapısı konumunda olup, Avrupa ile geliştirilecek sosyo-ekonomik ilişki ve etkileşimler için uygun bir zemin sunmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin Avrupa'ya erişimini sağlayan ulaşım ağlarının ve enerji nakil hatlarının bu bölge içerisinde yer alması, TR21 Trakya Bölgesinin stratejik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir (Trakya Kalkınma Ajansı, 2010).

TR21 Trakya Bölgesi'nde yer alan sanayi faaliyetlerinin yaklaşık %70'i Tekirdağ İli'nde yer almaktadır. Bu sebeple; bölge illeri içinde sanayi üretiminin daha yoğun olduğu Tekirdağ ilinin yarattığı milli gelirin Edirne ve Kırklareli" ne göre daha fazla olduğu ve göreceli olarak daha hızlı büyüme eğilimine sahip olduğu görülmektedir.

Tekirdağ İli'nin de içinde bulunduğu, Edirne ile Kırklareli illerini de kapsayan, TR21 Trakya Bölgesi'nde bölge planı hazırlık çalışmaları Trakya Kalkınma Ajansı tarafından koordine edilmiş ve Müsteşarlıkça onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

2010-2013 dönemine ilişkin hazırlanan Bölge Planında vizyon, “sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde, çevreye duyarlı, potansiyellerini değerlendiren, küresel ölçekte rekabet edebilir bir Trakya” olarak belirlenmiştir (Şekil 6.9). TR21 Trakya Bölge Planı, plan hiyerarşisi bakımından IX. Ulusal Kalkınma Planı ile Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100.000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı arasında yer almaktadır.

Sürdürülebilir Kalkınma İlkeleri Çerçevesinde, Çevreye Duyarlı, Potansiyellerini Değerlendiren, Küresel Ölçekte Rekabet Edebilir Bir Trakya

REKABET GÜCÜNÜN ARTTIRILMASI

- 1.1. Ar-Ge ve İnovasyon Kültürü ile Markalaşmanın Yaygınlaştırılması
- 1.2. Girişimciliğin Desteklenmesi
- 1.3. Tarımsal Yapının Geliştirilmesi
- 1.4. Ticaretin Geliştirilmesi
- 1.5. Etkili Yatırım Promosyonuyla Özel Kesim Yatırımlarının Arttırılması
- 1.6. Turizmin Geliştirilmesi

ALTYAPI GELİŞİMİNİN SAĞLANMASI

- 2.1. Ulaşım ve Lojistik Altyapısının Güçlendirilmesi
- 2.2. Sanayi Altyapısının Güçlendirilmesi
- 2.3. Planlı Kentsel ve Kırsal Gelişimin Sağlanması

ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN SAĞLANMASI

- 3.1. Toprak ve Su Kaynaklarını Kirletici Faktörlerin Kontrol Altına Alınması
- 3.2. Sürdürülebilir Tarım Uygulamalarının Yaygınlaştırılması
- 3.3. Çevre Dostu Enerji Sistemlerinin Yaygınlaştırılması ve Enerji Verimliliğinin Arttırılması
- 3.4. Çevre Alanında Kurumsal Yapının Geliştirilmesi

SOSYAL YAPI VE BEŞERİ SERMAYENİN GELİŞTİRİLMESİ

- 4.1. İnsan Kaynaklarının Bölge İhtiyaçlarına ve Potansiyellerine Göre Geliştirilmesi
- 4.2. Eğitim ve Sağlık Hizmetlerinin Nitelik ve Erişilebilirliğinin Geliştirilmesi
- 4.3. Sosyal Dayanışmanın ve Örgütlenmenin Geliştirilmesi
- 4.4. Dezavantajlı Grupların Yaşam Kalitelerinin Arttırılması, Ekonomik ve Sosyal Hayata Katılımlarının Desteklenmesi

Şekil 6.9 : Vizyon ve strateji şeması. (Trakya Kalkınma Ajansı, 2010)

2010-2013 yıllarını kapsamakta olan ilk bölge planı döneminde aşağıda belirtilen adımların gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir (Trakya Kalkınma Ajansı, 2010):

- Ekonominin çevre dostu, rekabetçi ve teknoloji kapasitesi yüksek sektörler lehine dönüştürülmesine paralel olarak markalaşma, inovasyon ve Ar-Ge altyapısının geliştirilerek rekabet gücünün artırılması,
- Bölgemizin coğrafi konumu dolayısı ile sahip olduğu avantajlardan daha etkin yararlanması ve mekânsal planlama yaklaşımı ile altyapısının geliştirilerek ekonomik ve sosyal bir cazibe merkezi haline getirilmesi,
- Çevre kirliliğinin azaltılarak kontrol altına alınması yönünde çevresel sürdürülebilirliğin ve enerji verimliliğinin sağlanması,
- Toplumun tüm kesimlerinin eğitim, sağlık, sosyal hizmetler gibi temel hizmetlerden etkin bir şekilde yararlanmasının sağlanması ile birlikte gelir dağılımının iyileştirilerek, refah düzeyinin yükseltilmesi ve sosyal dayanışmanın geliştirilmesi.

6.2.3.2 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 6.maddesi ile İl Çevre Düzeni Planı yapma, yaptırma, görev, yetki ve sorumluluğu İl Özel İdarelerine verilmiş bulunmaktadır. Bu yasal yetkiye dayanarak, Tekirdağ İl Genel Meclisi 03.05.2005 tarih ve 16 sayılı kararı ile İl Çevre Düzeni Planı hazırlanması işini, Trakya Bölgesi bütünlüğü içinde çözmek amacıyla, Trakya Kalkınma Birliği'ne (TRAKAB) tevdi etmiştir. Bu yasal çerçevede Çevre ve Orman Bakanlığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile Trakya Kalkınma Birliği (TRAKAB) arasında "1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası, İstanbul İl Çevre Düzeni, Kocaeli İl Çevre Düzeni ve Sakarya, Düzce, Yalova Ve Bilecik Çevre Düzeni Planlarının Uyumlaştırılması ile Trakya Alt Bölgesi (Edirne-Kırklareli-Tekirdağ İlleri) 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planlarının Üretilmesine İlişkin Ortak Hizmet Protokolü" 26.12.2006 tarihinde imzalanmıştır.

1/100.000 ölçekli Trakya alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı - BİMTAŞ / İstanbul Metropolitan

Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi (IMP) tarafından tamamlanmış ve söz konusu plan Mülga Çevre ve Orman Bakanlığınca plan 24.08 2009 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Plan kapsamında 3 adet planlama alt bölgesi oluşturulmuş ve daha sonrasında bu alt bölgelerin 1/25.000 ölçekli il çevre düzeni planları hazırlanmıştır (Şekil 6.10).

Şekil 6.10 : 1/100.000 ölçekli Trakya alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı-Planlama alt bölgeleri.

Trakya Alt Bölgesi'nin potansiyellerinin maksimum ölçüde değerlendirilmesi ve hem ulusal hem uluslararası boyutta gelişmesinin sağlanması amacı ile, planın vizyonu; "Yerel potansiyellerin ve doğal varlıkların değerlendirilerek; çevresel, toplumsal ve ekonomik sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda; özgün, kültürel ve doğal kimliğini koruyarak gelişen; küresel ekonomide rekabetçi bir odak noktası yaratmak." olarak belirlenmiştir.

Söz konusu planda; bölgenin mevcut zenginlikleri ve potansiyelleri değerlendirilerek, yerleşimlerin kimlikleri belirlenmiş, bölgedeki tarım potansiyeli ve sanayi gelişiminin bu potansiyele olan olumsuz baskıları tespit edilmiş, bu sebeple planın 4 temel ilkesi; sürdürülebilirlik, kırsal kalkınma ve nüfus kaybının önlenmesi, sanayi gelişiminin planlarla sınırlandırılması, entegre ulaşım sistemleri ile

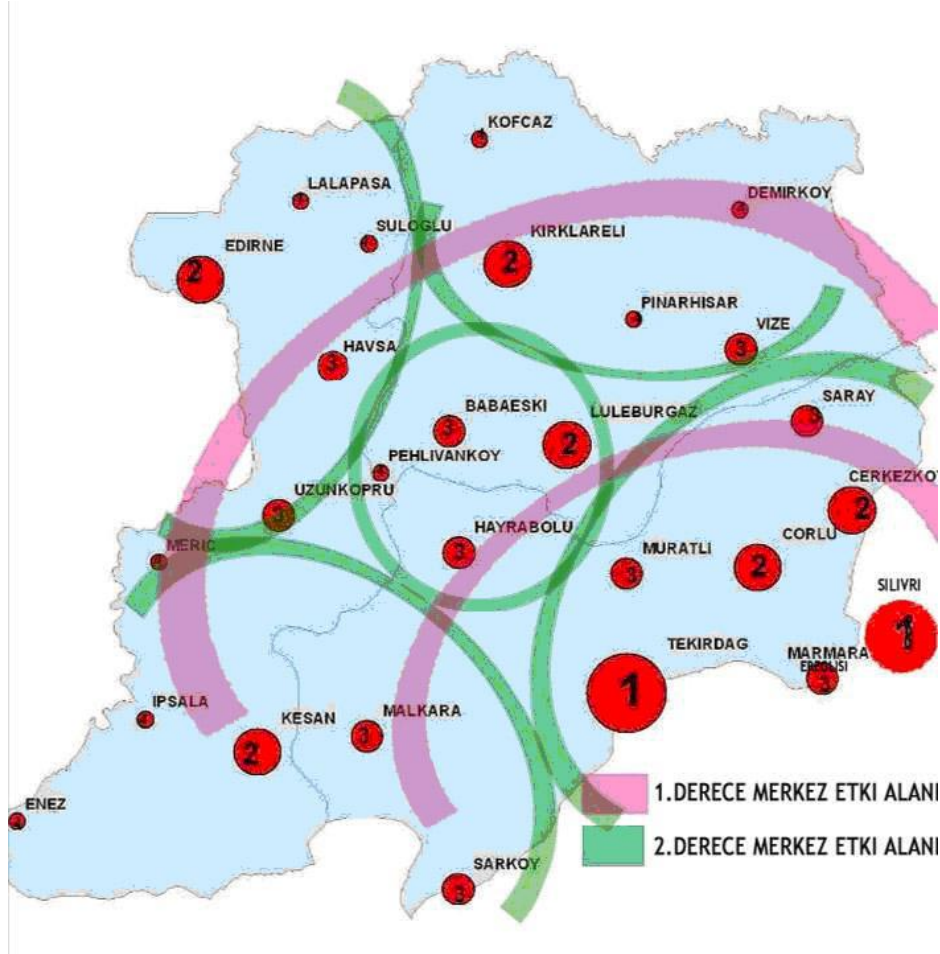
desteklenen işlevsel bağlantıların kurulması olarak belirlenmiştir (Plan Açıklama Raporu, 2009):

- Sürdürülebilirlik: Tarım ve orman alanlarının diğer kullanımlara açılmaması, bölge genelinde ekolojik değerlerin uzun vadede turizm, hizmet sektörleriyle desteklenmesi ve ekonomiye katkı sağlamaları “sürdürülebilirlik” bağlamında önerilen temel amaçlardır.
- Kırsal Kalkınma ve Nüfus Kaybının Önlenmesi: Nüfus kaybı yaşanan bölgeler dikkate alınarak, gelişim potansiyellerini destekleyecek fiziksel ve ekonomik altyapının oluşturulması sağlanacak, tarım ve hayvancılık desteklenecektir.
- Sanayi Gelişiminin Planlarla Sınırlandırılması: Ekolojik değerlerin ve ekonominin sürdürülebilirliği açısından sınırlandırılması şarttır. Bu doğrultuda, yeni sanayi alanlarına izin verilmeyecek, mevcut sanayi alanlarının ise rehabilitasyonu ile çevreye duyarlı hale getirilmesi sağlanacaktır.
- Entegre Ulaşım Sistemleri İle Desteklenen İşlevsel Bağlantıların Kurulması: Bu konuda ana strateji, ulaşım sisteminde karayolundan demiryolu ve denizyolu ağırlıklı bir sisteme geçilmesidir.

Tekirdağ ili, (Çorlu ve Çerkezköy sanayi alanları dolayısı ile) mevcut sanayi potansiyeli ve eğilimi açısından diğer planlama alt bölgelerinden ayrılmaktadır. Ergene Havzası'nın sanayi merkezi konumundaki Tekirdağ ili, yaklaşık 4805,5 ha (toplam sanayi alanının yaklaşık %50'ssi) planlı ama yapılaşmamış sanayi alanına ve 4164 ha mevcut sanayi alanına sahiptir (Plan Açıklama Raporu, 2009). Çevre Düzeni Planı genel ilkelerinde de bahsedildiği üzere bu alandaki mevcut sanayi alanlarının çevreye duyarlı hale getirilmesi ve rehabilite edilmesi, yeni sanayi yatırımlarının ise kısıtlanarak yer seçimi OSB alanlarına yönlendirilmesi önerilmektedir. Diğer yandan plan dahilinde, Tekirdağ'ın sahip olduğu limanların sanayi alanları ile entegrasyonun sağlanması amaçlanarak, bu alanlarda depolama gibi lojistik sektörüne hizmet verecek fonksiyonların önerildiği görülmektedir.

Planlama bölgesine yönelik oluşturulan merkez kademelenmesinde, Tekirdağ ili 1. derece merkez kademesinde bir hizmet merkezi olarak öngörülmektedir. Ancak bugüne kadar süregelen Tekirdağ merkezli gelişmenin dengeli dağılabilmesi için, Edirne, Kırklareli il merkezleri ve Keşan, Lüleburgaz, Çorlu, Çerkezköy ilçeleri 2.

Kademe Merkez olarak önerilmiş bu şekilde Tekirdağ merkezli yığılmanın bölge geneline dağıtılması ve kır-kent arası kutuplaşmanın giderilmesi hedeflenmiştir (Şekil 6.11).

Şekil 6.11 : Trakya Alt Bölgesi merkez kademelenmesi ve etki alanları. (Plan Açıklama Raporu, 2009)

Diğer yandan, tarımın geliştirilmesinin esas alındığı planda, kırsal alanlarda tarıma yönelik öneriler getirilmiş, kentsel merkez potansiyeli taşıyan ilçe merkezleri, çevrelerindeki tarım ve hayvancılığa dayalı ekonomiye hizmet edecek kırsal merkezler olarak tasarlanmıştır. Kırsal alan kimliklerini geliştirmeye yönelik olarak bölgede TOB (Tarım Organize Bölgeleri) ve TAB (Tarımsal Alt Bölgeler) alanları oluşturulmuştur. Bu doğrultuda 11 adeti Tekirdağ ilinde olmak üzere bölge genelinde toplam 33 adet TOB ve TAB alanı önerilmiştir (Plan Açıklama Raporu, 2009).

6.2.3.3 Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı

Mülga Çevre ve Orman Bakanlığınca 24.08 2009 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren 1/100.000 ölçekli Trakya alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı kapsamındaki 3 adet planlama alt bölgesinden biri olan Tekirdağ Planlama Alt Bölgesi ile ilgili 1/25.000 ölçekli il çevre düzeni planı hazırlanmıştır.

Söz konusu 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı Tekirdağ İl Genel Meclisinin 05.08.2011 tarih ve 125 sayılı kararı ve Tekirdağ Belediye Meclisinin 19.08.2011 tarih ve 308 sayılı kararı ile kabul edilerek Tekirdağ Valiliğince 22.08.2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı'nda 2023 yılı için öngörülen Tekirdağ il vizyonu; "Trakya Alt Bölgesi'nin hizmet ve kültür merkezi olarak; sosyal ve ekonomik açıdan yüksek refah seviyesine sahip, çevreye duyarlı bir Tekirdağ" olarak belirlenmiştir.

Bu vizyona ulaşmak için geliştirilen temel plan amaçları, doğal yapı ve çevreye ilişkin amaçlar ile sosyo-ekonomik yapıya ilişkin amaçlar olarak iki temel başlık altında ele alınmıştır (Plan Açıklama Raporu, 2011):

Doğal Yapı ve Çevreye İlişkin Amaçlar:

1. Doğal alanları ve ekolojik kaynakları korumak, geliştirmek, etkin ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak
2. Çevre kirliliğini önlemek

Sosyo-Ekonomik Yapıya İlişkin Amaçlar:

1. Sahip olunan tarımsal potansiyeli ekonomik açıdan maksimum fayda sağlayacak şekilde geliştirmek, sürdürülebilirliğini sağlamak
2. Sanayiye ileri teknoloji kullanan, çevreye duyarlı hale dönüştürmek ve buna bağlı olarak rekabet gücünü arttırmak
3. Lojistik sektörünü güçlendirmek, üretim, depolama ve pazarlama faaliyetlerinin entegrasyonunu sağlamak
4. İlin sahip olduğu doğal-kültürel kaynakları alternatif turizm doğrultusunda çeşitlendirmek ve turizmden elde edilen geliri arttırmak

Söz konusu amaçlara ulaşmak için gereken plan hedefleri ortaya konularak, doğal yapıya ilişkin plan kararları, sosyo-ekonomik yapıya ilişkin plan kararları, fiziki plan

kararları, ulaşım ile ilgili plan kararları ve yerleşmeler özelinde plan kararları alınmıştır. Bu plan kararları doğrultusunda planlama alanına ilişkin genel ve özel plan hükümleri belirlenmiştir.

1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı ile 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nda öngörülen kimliklerin İl bütününe yanında ilçeler özelinde de tanımlanması hedeflenmiştir. İl Çevre Düzeni Planı'nda Tekirdağ'ın mevcuttaki eğilimleri doğrultusunda hizmet kimliği ile ön plana çıkacağı belirtilmiş, merkez ilçenin; hizmet, ticaret, eğitim ve kültür aktivitelerinin yoğunlaşacağı bir merkez olacağı Çorlu'nun ise öncelikle sanayi gelişimi sonucu artan hizmet ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik gelişecek hizmet merkezi olacağı öngörülmüştür.

Yine 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı plan kararlarında Tekirdağ'da plansız ve kontrolsüz şekilde gelişen sanayi alanlarının sürdürülebilirlik açısından büyük tehdit oluşturduğu, bu sebeple Çerkezköy-Çorlu-Büyükkarıştıran hattında yoğunlaşan sanayi alanlarının ıslah OSB'ler bünyesinde toplanacağı, onaylı planlar dışında yeni sanayi yatırımlarına izin verilmeyeceği, mevcutların ise ıslah edilerek çevreye daha duyarlı hale getirileceği belirtilmektedir. Ayrıca plan hükümlerinde, bazı sektörlerdeki sanayi alanlarına ilişkin çeşitli kısıtlamalar getirildiği, bu şekilde çevresel etkileri yüksek olan sanayi faaliyetlerinin yer almasının engellenmiş olduğu görülmektedir.

Günümüzde bölgenin sanayi merkezi konumunda olan Çerkezköy-Çorlu sanayi alanının yapısal dönüşüm şartı ile kimliğini sürdürmesi öngörülmüş, sanayi gelişiminin sınırlandırılabilmesi ve ihtiyaç duyduğu hizmetlerin karşılanabilmesi amacı ile çevre yerleşmelere sanayi fonksiyonlarını tamamlayan hizmet ve lojistik fonksiyonları da getirilmiştir (Plan Açıklama Raporu, 2011). Gerek sanayi ve lojistik fonksiyonları ile bütünleşecek gerekse mevcut ulaşım bağlantıları ile entegre olabilecek liman ve demir yolu bağlantılarının da önerilmiş olduğu görülmektedir. Bölgede enerji ihtiyacının karşılanmasına yönelik yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılmasının önerildiği, termik santral kurulmasını önleyen plan kararlarının getirilmiş olduğu görülmektedir. Tekirdağ ilçelerinin mevcut potansiyellerinin değerlendirilmesi açısından her bir ilçe için ön plana çıkacak sektör ve kimlikler tanımlanmış bu şekilde belirli merkezlere olan yığılmanın önlenmesi, yerel ölçekte kalkınmanın sağlanması amaçlanmıştır.

6.3 Çorlu İlçesi'ne İlişkin Değerlendirmeler

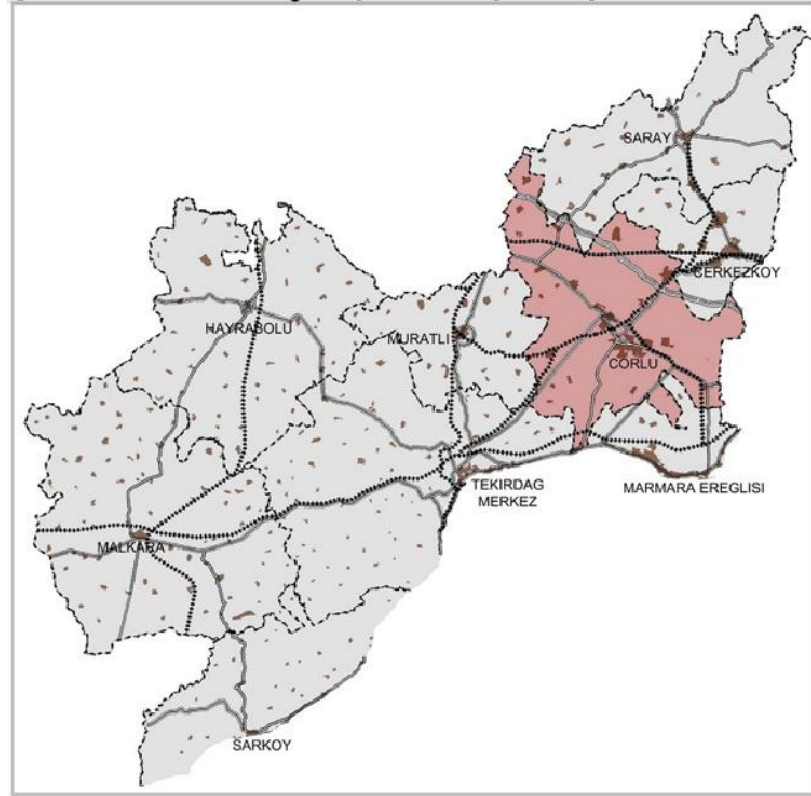
6.3.1 İlçenin genel konumu

Çorlu ilçesi, Türkiye'nin kuzeybatısında $41^{\circ}07'30''$ kuzey enlemi ile $27^{\circ}45'00''$ doğu boylamı koordinatlarında yer almakta olup, Trakya Alt Bölgesi içerisindeki Tekirdağ iline bağlıdır. Doğudan İstanbul'un Silivri ilçesi, kuzeyden Saray ve Çerkezköy, batıdan Tekirdağ-Merkez ilçe, Muratlı ve Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesi, güneyden Marmara Denizi ve Malkara ilçesi ile çevrilidir (Tınmaz, 2002). Çorlu, E-5 ve TEM karayollarının arasında kalmakta olup, İstanbul'a 110 km, Edirne'ye 125 km ve Tekirdağ'a 37 km uzaklıktadır.

Şekil 6.12 : Çorlu ilçesinin bölge ve Tekirdağ ili içindeki konumu. (Plan Analitik Raporu, 2010)

Çorlu ilçesinin toplam yüzölçümü 899 km^2 , denizden yüksekliği ise ortalama 193 m'dir. İlçe, 12 mahalle, 5 belde ve 17 köyden oluşmaktadır. Çorlu Belediyesi ile Ulaş, Velimeşe, Marmaracık, Misinli ve Yenice belediyeleri olmak üzere toplam altı adet belediye teşkilatı bulunmaktadır.

Şekil 6.13 : Tekirdağ ili içerisinde Çorlu ilçesinin konumu. (Plan Açıklama Raporu, 2011)

Çorlu'da arazinin düz olması kara ve demir yolu ulaşımına büyük kolaylık sağlamakta olup, bölgede yer alan İstanbul-Edirne (D-100) karayolu yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bütün Trakya Alt Bölgesi'ni geçerek İstanbul'u Avrupa'ya bağlayan demiryolunun Çorlu sınırları dahilinde kalan uzunluğu 20 km'dir (Plan Açıklama Raporu, 2011).

6.3.2 İlçenin sosyo-ekonomik yapısı

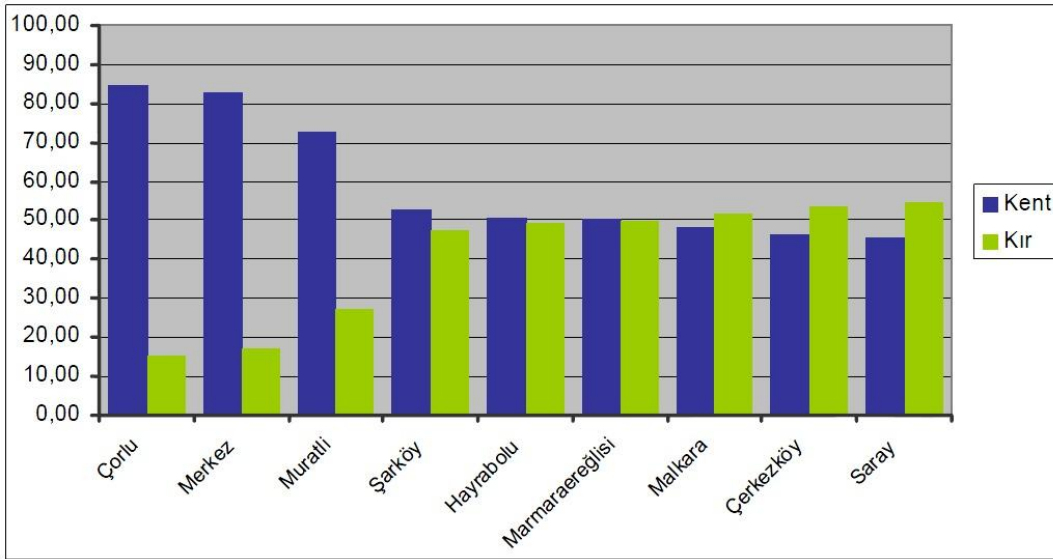
Nüfus

Tekirdağ ili 2007 yılı nüfus sayımı sonuçlarına ilçeler bazında bakıldığında, Çorlu ilçesi 225.244 kişilik nüfusu ile il nüfusunun 1/3'ünü kapsamakta olup, ilk sırada yer almaktadır. Çorlu ilçesini sırası ile Merkez İlçe, Çerkezköy, Malkara, Saray, Hayrabolu, Şarköy, Muratlı ve Marmara Ereğlisi ilçeleri takip etmektedir (Çizelge 6.5).

Çizelge 6.5: Tekirdağ ili ilçelere göre kent, kır ve toplam nüfus değerleri. (Plan Açıklama Raporu, 2011)

İlçe	Toplam	Kent	%	Kır	%
Tekirdağ Merkez	161.136	133.322	82,74	27.814	17,26
Çerkezköy	131.723	60.907	46,24	70.816	53,76
Çorlu	225.244	190.792	84,70	34.452	15,30
Hayrabolu	36.942	18.667	50,53	18.275	49,47
Malkara	56.484	27.416	48,54	29.068	51,46
Marmara Ereğlisi	16.970	8.488	50,02	8.482	49,98
Murath	25.962	18.915	72,86	7.047	27,14
Saray	44.540	20.321	45,60	24.228	54,40
Şarköy	29.395	15.523	52,81	13.872	47,19
Toplam	728.396	494.342	67,87	234.054	32,13

Şekil 6.14’de görüldüğü gibi, Çorlu nüfusunun yaklaşık % 85’i kent nüfusu olduğundan, Tekirdağ Merkez de dahil olmak üzere bütün ilçeler arasında en yüksek kent nüfus oranına sahip ilçedir.

Şekil 6.14 : Tekirdağ ili ilçeleri kent - kır nüfus oranları. (Plan Analitik Raporu, 2010)

1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı’ndaki nüfus projeksiyonlarında 2023 yılında Çorlu ilçesi için belirlenen plan hedef nüfusu 600.000’dür (Çizelge 6.6). Söz konusu plan ile 2007 yılında 225.244 kişi olan Çorlu ilçesi toplam nüfusunun 2023 yılında 600.000 kişiye ulaşması hedeflenmiştir. Tekirdağ İli’nin en fazla nüfusa sahip ilçesi gerek mevcutta, gerekse plan için öngörülen projeksiyon yılında Çorlu İlçesi olarak görülmektedir.

Çizelge 6.6 : Tekirdağ ili ve ilçeleri mevcut nüfusları ile 2023 plan nüfusu. (Plan Açıklama Raporu, 2011)

İlçeler	2000 Nüfusu	2007 Nüfusu	2023 Plan Nüfusu
Tekirdağ Merkez	142.105	161.136	286.250
Çerkezköy	82.685	131.723	405.100
Çorlu	179.033	225.244	600.000
Hayrabolu	40.130	36.942	46.700
Malkara	59.125	56.484	70.950
Marmara Ereğlisi	19.955	16.970	86.000
Murathı	19.955	16.970	86.000
Saray	41.217	44.540	85.200
Şarköy	32.660	29.395	41.000
Toplam	623.591	728.396	1.683.200

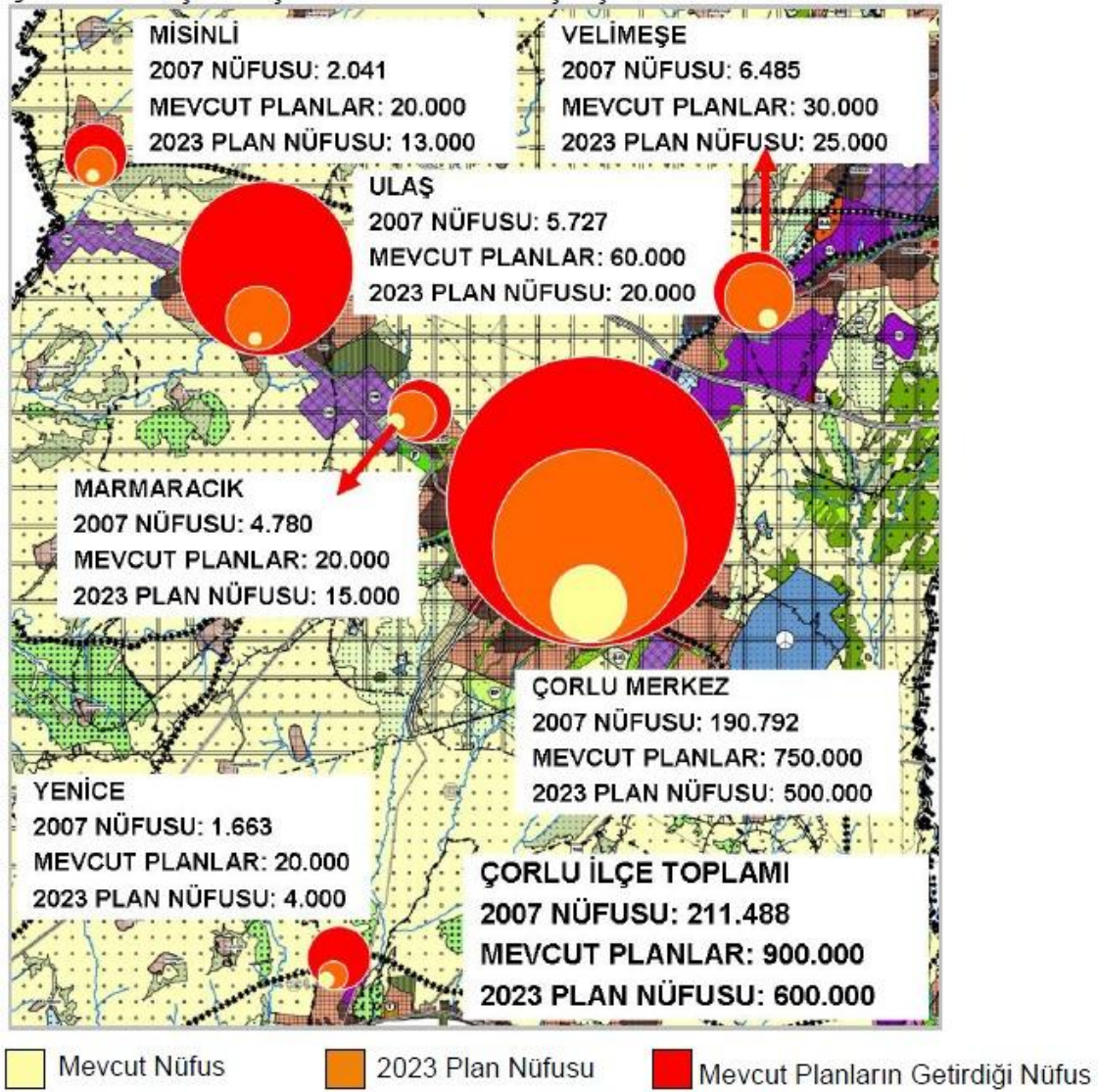
Hızlı bir sanayileşme sürecinin görüldüğü Çorlu ilçesi, Tekirdağ ili nüfusunun büyük bir kısmını barındırmaktadır. Bu sebeple nüfusa ilişkin demografik verileri, ilçenin yaşadığı hızlı sanayileşme ve buna bağlı olarak nüfus çekim gücünün artışı ile açıklamak mümkündür.

Çizelge 6.7 : Çorlu ilçesi projeksiyon nüfusları. (Plan Açıklama Raporu, 2011)

	2007 Nüfusu	2023 Yılı Projeksiyon Nüfusu	1/5000 Planlarındaki Nüfus Hesapları	2023 Yılı Plan Nüfus
Çorlu	190.792	268.626	750.000	500.000
Marmaracık	4.780	4.981	20.000	15.000
Misinli	2.041	2.853	20.000	13.000
Ulaş	5.727	8.966	60.000	20.000
Velimeşe	6.485	8.429	30.000	25.000
Yenice	1.663	3.829	20.000	4.000
Köyler Toplam	13.756	16.830		23.000
Toplam	211.488	297.684	900.000	600.000

1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı'nda, Çorlu ilçesi için yapılan nüfus projeksiyon hesaplamalarında; mevcut nüfus, projeksiyon nüfus, planlanan konut alanlarının mevcut yoğunluk devam ettiğinde alabileceği kapasite nüfus, sanayi alanları başta olmak üzere, üniversite, konut dışı kentsel çalışma alanı, lojistik bölgesi gibi özel kararların uygulamaya geçmesi ile oluşacak nüfus ve ilke kararı

olarak değerlendirilmesi kararlaştırılmış olan 1/5000 planların öngördüğü nüfuslardan yararlandığı belirtilmektedir. Ancak Çizelge 6.7’de görüldüğü üzere nüfus projeksiyonu hesaplamalarında 1/5000 ölçekli planlardaki öngörülen nüfus projeksiyonlarının kısmen dikkate alındığı ve Çorlu ilçesi için daha az nüfusun öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Bunun sebebi ise yerleşmelerin mevcut planlarının 2030 yılını hedef alması ve bu hedef nüfus çalışması çerçevesinde 2025 yılı için yapılan projeksiyonlarda yaklaşık 650.000 kişilik nüfus hesabına ulaşılmış olmasıdır.

Şekil 6.15 : Çorlu ilçe bütünü nüfus karşılaştırmaları. (Plan Açıklama Raporu, 2011)

İlçenin toplam nüfusu 2023 yılı için 600.000 kişi olarak öngörülmüş olup, bu nüfusun sadece ilçe merkezinde değil, bir bütün haline gelmiş olan belde ve köylere de paylaştırılmış olduğu görülmektedir (Şekil 6.15).

Sektörel Yapı

TUİK 2008 yılı verilerine göre, Tekirdağ'da sektörler içinde sanayi sektörü oranının en yüksek olduğu ilçeler, Çorlu ve Çerkezköy'dür. Özellikle Çorlu-Edirne otoyol aksı üzerinde gelişmiş olan plansız sanayi alanları, bölgedeki sanayi alanlarının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Çorlu ilçesinde sektörel dağılımı bakılacak olursa, en yüksek oran %41,16 ile sanayi sektörü iken bunu sırası ile % 40,58 ile hizmetler ve % 18,3 oran ile tarım sektörü izlemektedir (Çizelge 6.8). Bu şekilde, Çorlu'da nüfusun ağırlıklı olarak hizmet ve sanayi sektöründe çalıştığı görülmektedir.

Çizelge 6.8 : Tekirdağ ilinde ilçelere göre sektörel dağılım A- TUİK, 2008. (Plan Analitik Raporu, 2010)

İlçe	Tarım	%	Sanayi	%	Hizmetler	%	Toplam
Tekirdağ Merkez	19.736	33,3	9.564	16,11	30.054	50,64	59.354
Çerkezköy	13.625	31,1	18.447	42,12	11.722	26,77	43.793
Çorlu	14.958	18,3	33.724	41,16	33.252	40,58	81.934
Hayrabolu	14.006	65,1	2.075	9,64	5.445	25,29	21.522
Malkara	22.749	68,1	2.230	6,67	8.437	25,25	33.413
Marmara Ereğlisi	5.034	46,5	1.519	14,04	4.268	39,44	10.821
Murathı	4.956	41,0	4.225	34,95	2.908	24,05	12.089
Saray	11.173	48,7	6.286	27,4	5.482	23,9	22.940
Şarköy	10.698	67,9	1.026	6,51	4.029	25,58	15.753
Toplam	116.935	38,8	79.096	26,2	105.597	35	301.628

Çorlu, ülkemizde sanayileşmenin en hızlı geliştiği bölgelerinden birinde yer almakta olup nedenleri ise (Öcal, 2006):

- Ulaşım imkânlarının kolaylığı (E-5, TEM otoyolları, Çorlu Havalimanı, Marmara Ereğlisi Limanı, gelişebilecek demiryolunun varlığı)
- Zengin yeraltı suyunun varlığı
- Geniş düz arazilerin fabrika kurmaya uygun olması
- Türkiye'nin en çok göç alan yerlerinden biri olması şeklinde sayılabilmektedir.

Çorlu'daki sanayi alanlarının gelişimi değerlendirildiğinde, 1950'li yıllarda hayvansal ürünlerden bir olan deri sanayinin geliştiği ve ilk sanayi alanlarının da 1965 yıllarında kurulan Tabakhaneler bölgesi olduğu görülmektedir.

Çorlu'da deri ile uğraşan küçük işletmelerin yer aldığı tabakhaneler mevki İstanbul Kazlıçeşme'deki dericilerin ayrılarak bu bölgeye yerleşmesi sonrasında, 2000 yılında OSB ilan edilmiştir (Öcal, 2006). Deri sanayinin yer seçiminde; 1993 yılında tamamlanan ve 1994 yılında Çerkezköy yolu üzerinde bağlantısı sağlanan TEM Otoyolu'nun hizmete girmesi ve bölgenin İstanbul Metropolü ile bağlantılarını kuvvetlendirmesi etkili olmuştur.

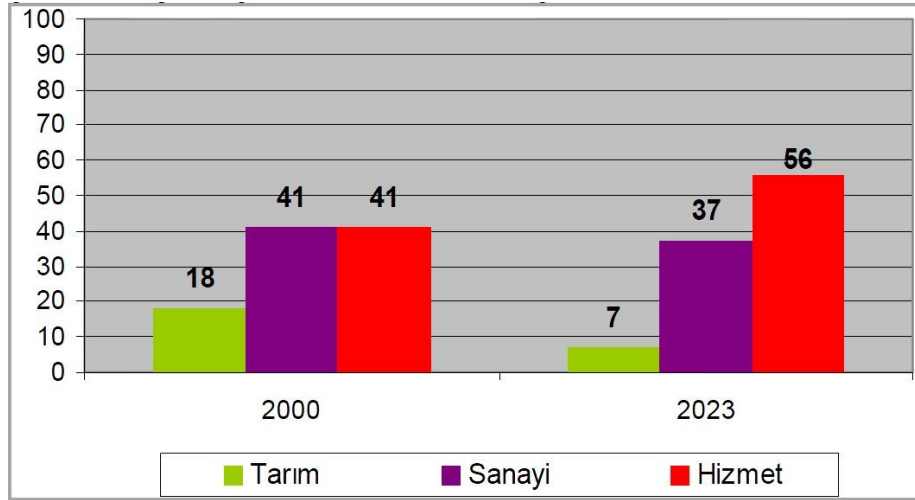
Çorlu'daki sanayi firmaları aşağıda belirtilen akslar üzerinde kümelenmişlerdir (Öcal, 2006):

- İstanbul-Edirne Karayolu (E-5) Çevresi: 1980'li yılların başından itibaren fabrikaların yoğun olarak yer aldığı bu bölgede özellikle tekstil ve deri fabrikaları yer almakla birlikte ayçiçek yağı, kağıt, makine imalatı, dondurma fabrikaları da yer almaktadır.
- Çorlu-Tekirdağ Yolu: Tekirdağ yolu çevresinde, kuruluşları eskiye dayanan ayçiçek yağı fabrikaları ve taş ocakları bulunmakta olup bu bölgedeki yatırımlar duraklama göstermektedir.
- Çerkezköy Yolu: 1990'lı yıllardan itibaren bu aksta tekstil sektörü ön plana çıkmış ve İstanbul- Edirne karayolundan (E-5) sonra ikinci büyük tekstil yatırımlarının yeri konumuna gelmiştir. Özellikle TEM bağlantı yolu üzerinde sanayi tesislerinin yoğunlaştığı görülmekte olup, bu bölge yeni yatırımlar için de cazibe merkezi olmaktadır.
- Organize Sanayi Bölgesi (Tabakhaneler): Çorlu ilçesi ile Sağlık Mahallesi arasında, Hatip Mahallesi sınırları içerisinde, Çorlu Deresi vadisinin her iki yanında yer alan alçak saha, "Tabakhaneler" olarak adlandırılmaktadır. Çorlu Deri OSB'nin bulunduğu bölgedir.
- Çorlu-İstanbul (Türkgücü köyü) -M. Ereğlisi Yolu: Bu bölgede 1990'ların ortalarından itibaren yoğun bir sanayileşme görülmekte olup, bu bölgenin yakın bir zamanda Çerkezköy yolundan sonra ikinci yoğun sanayi bölgesi olacağı öngörülmektedir.

Türkiye'nin en büyük özel serbest bölgelerinden biri olan Avrupa Serbest Bölgesi (ASB), Çorlu İlçesi'nde, 2.000.000 m²'lik bir alan üzerinde, 16.10.1996 gün ve 96/910 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın 16.03.1997 tarihli Resmi Gazetede yayınlanmasının ardından, 1999 yılında faaliyetlerine başlamıştır.

Stratejik konumu nedeniyle Türkiye'nin dış ticaretinde önemli bir rol oynayan ASB, 2008 başı itibariyle 2 milyar dolara yaklaşan ticaret hacmi ile modern bir teknokent ve sanayi bölgesi olma niteliği göstermektedir (Plan Analitik Raporu, 2010).

Çorlu ilçesinde 2000 yılı verileri ile tüm çalışanların %41'i sanayi, %41'i hizmetler ve %18'i tarım sektöründe çalışmakta olup, 2023 yılı için yapılan sektörel dağılım oranlarında tüm çalışanların %56'sının hizmetler sektöründe, %37'sinin sanayi sektöründe ve %7'sinin ise tarım sektöründe çalışacağı öngörülmektedir (Şekil 6.16).

Şekil 6.16 : Çorlu ilçesi 2023 yılı sektörel dağılım oranları. (Plan Açıklama Raporu, 2011)

6.4 Tekirdağ İli, Çorlu İlçesi, Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi

644 sayılı KHK kapsamında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nca onaylanan imar planları ile ilgili olarak Çorlu ilçesinde alan çalışması yapılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde, 644 Sayılı KHK Kapsamında Onaylanan Tekirdağ İli, Çorlu İlçesi, Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi'nin yer aldığı alanın genel karakteristiği hakkında bilgi verilmiş, daha sonra tesise ilişkin imar planlarının hazırlanması süreci ele alınarak söz konusu alanın üst ölçekli planlar ve kurumlarca nasıl değerlendirildiği ortaya konmuştur.

Planlama alanı hakkında bilgi vermek gerekirse, söz konusu alan Tekirdağ İli, Çorlu İlçesi, Karatepe Mevkii'nde tapununun 414 ada, 60-61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 74 ve 192 parsellerini kapsamakta olup, toplam 36,5 hektar büyüklüğündedir. Planlama alanı için entegre atık ve enerji üretim tesisi olarak 24.09.2008 tarihinden itibaren 49 yıl süre ile üretim faaliyeti göstermek üzere, Enerji Piyasası Düzenleme

Kurulu'nun 24.09.2008 tarihli ve 1770/3 sayılı kararı ile 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ve ilgili mevzuat uyarınca, 24.09.2008 tarih ve EÜ/1770-3/1263 numaralı üretim lisansı alınmıştır (Plan Açıklama Raporu, 2012/1).

Plan kapsamında kurulacak tesisle bölgede evsel ve endüstriyel atıkların depolanarak toplanması ve sonrasında geri dönüşümün yapılması amaçlanmıştır. Plan Açıklama Raporu'nda (2012/1); yapılması planlanan entegre atık ve enerji üretim tesisleri projesinin konusu, atıkları kaynağında ayırma ile birlikte entegre atık yönetimi ve enerji üretiminin gerçekleştirilmesi olarak belirtilmiştir.

Söz konusu tesiste;

1. Yeniden Kullanım: Atıkların ayrı ayrı toplanması sonunda ekonomik değeri olan atıkların alternatif kullanım alanlarının geliştirilmesi,
2. Geri Dönüşüm/ Geri Kazanım: Atıkların aynı veya farklı bir malzemenin üretiminde hammadde olarak kullanılması üzere yeniden bir işleme tabi tutulması,
3. Atıktan Enerji Üretimi: Atıklardan ısı işlemler sonucu enerji elde edilmesi,
4. Nihai Uzaklaştırma: Mevcut teknoloji kullanımını sonucu faydalanılamayan atıkların düzenli depolama ile bertarafının gerçekleştirilmesi

işlemlerinin uygulanacağı belirtilmektedir.

Bu doğrultuda plan kapsamındaki entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisleri projesi ile tehlikeli ve tehlikesiz atıkların kaynağında ayrı ayrı toplanarak bu atıkların içinde yer alan geri kazanımı öncelikli malzemelerin geri kazandırılacağı, bunların dışında kalan organik içerikli materyallerin de entegre tesislerde kompostlaştırılıp, ısı işlemlere (gazlaştırma) tabi tutulup elektrik enerjisi elde edileceği ve kalan diğer bakiye atıkların da düzenli depolanacağı anlaşılmaktadır.

Yapılması istenen tesiste yer alacak birimler ise şu şekilde verilmiştir:

- Atık Kabul Birimi ve Laboratuvar
- Ara Depolama Birimleri
- Birinci ana Proses Birimi
- Termal Isıl İşlemler (Gazlaştırma, Yakma, Piroliz) Birimi,
- Elektrik Üretimi Birimi (Buhar Türbini/motor)
- Çamur Kurutma, Atık Ayırma ve Susuzlaştırma Birimi

- Tıbbi Atık Sterilizasyon Birimi
- Bitkisel, Madeni Atık Yağ ve Solvent Geri Dönüşümü Birimi
- Varil ve IBC Geri Dönüşüm Birimi
- İkinci Ana Proses Birimi
- Akü ve Pil Atıkları Geri dönüşüm Birimi
- Kablo Geri dönüşüm Birimi
- Elektrik ve Elektronik Atıkları (Floresan Dahil) Geri dönüşüm Birimi
- Ömrünü Tamamlamış Lastik Atıkları Geri Dönüşüm Birimi
- Ambalaj Atıkları Geri Dönüşüm Birimi
- Kompost Ünitesi ve Anaerobik Çürütücü Birimi
- Düzenli Depolama Birimi
- İnşaat, Asfalt ve Yıkıntı Atıkları Birimi

Yukarıda yer alan birimlere ek olarak,

- Giriş (Güvenlik ve Kantar)
- İdari Ofis ve İşçi Sosyal Tesisleri (Yemekhane, Yatakhane)
- Trafo ve Arıtma Tesisleri
- Personel/Misafir Otoparkı, Tır/Kamyon Otoparkı
- AR-GE Merkezi, İzleme ve Kontrol Laboratuvarı
- Makine Parkı ve Kademe
- Alt Yapı Tesisleri ve malzeme ambarı, atölyeler, teknik bakım merkezi vb. yardımcı birimler.

6.4.1 Planlama alanının konumu ve yer seçimi

Planlama alanı Tekirdağ İli, Çorlu İlçesi, Karatepe Mevkii, F19D15B2C, F19C11A1D, F19D15B3A, F19D15B3B, F19D15B3C paftalar, 414 ada 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 74 ve 192 parseller ile 67, 69 parselleri kısmen kapsamakta olup toplam 36,5 hektardır. Planlama alanı 41 derece doğu boylamı ile 27 derece kuzey enlemi arasında yer almaktadır ve deniz seviyesinden yüksekliği 82,50 metre ile 181,70 metre arasında değişmektedir.

Planlama alanı Çorlu İlçe merkezine 7,2 km, Tekirdağ Merkez ilçeye ise 36 km uzaklıkta yer almaktadır (Plan Açıklama Raporu, 2012/1).

Şekil 6.17 : Planlama alanının konumu ve yakın çevre ilişkileri.

Entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisi alanının güneyinde taş ocakları yer almakta olup, proje alanına 3 km uzaklıkta Kuteks döküm fabrikası, Sarteks iplik fabrikası, Deima A.Ş., Özgür cam fabrikası gibi sanayi kuruluşları yer almaktadır. Entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisi proje alanına;

Çorlu Belediyesi : 5,5 km

Tekirdağ İli: 35 km

E5 Karayolu : 6 km.

TEM Karayolu : 15 km.

Taşocakları: 300 m

En yakın konut mesafesi : 4500 m.

Marmara Denizi : 20 km. mesafede yer almaktadır.

6.4.2 Planlama alanına ilişkin mekânsal veriler

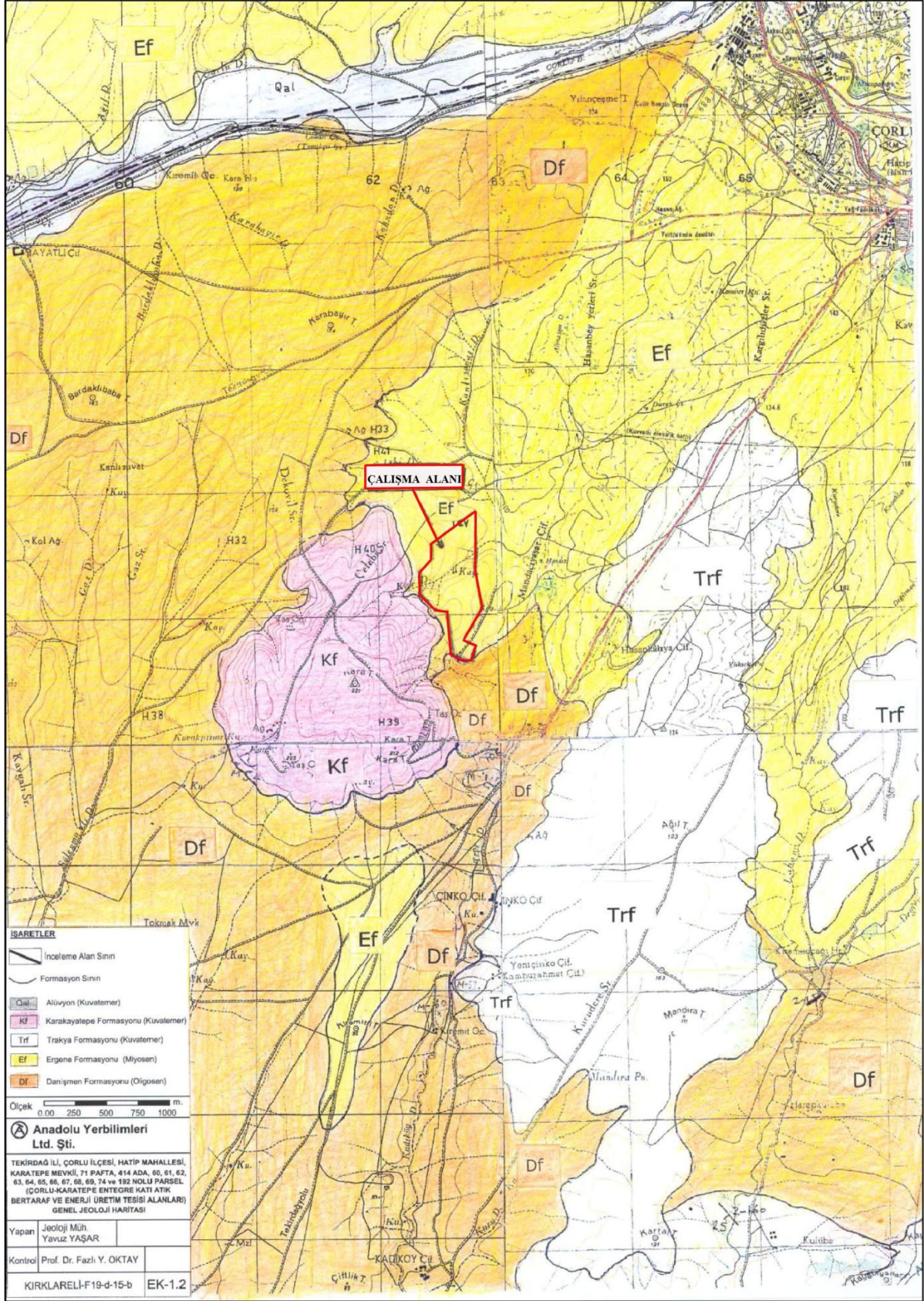
6.4.2.1 Jeolojik yapı

1/5000 ölçekli Plan Açıklama Raporu (2012)'na göre; planlama alanının tamamında Ergene Formasyonu görülmektedir; Ergene Formasyonu, çok katı sert zemin nitelikli killer ile sıkı zemin nitelikli kum mercceklerinden oluşmaktadır.

Ergene Formasyonu'nda yer alan killler, Cl-CL-CH-düşük-orta-yüksek plastisiteli zemin niteliği taşınmakta olup, fiziksel özelliklerinin jeolojik geçmişine bakıldığında, aşırı konsolide kil ve/veya kuruma geçirmiş, sert fisürlü kil özelliği taşımaktadır. Kum mercekleri ise genellikle SM, siltli kum, yer yer SC-killi kum ve SP, SPSM, üniform ve üniform-siltli kum niteliği taşımaktadır. Yine aynı raporda; planlama alanında kütle hareketinin gözlenmediği ve kum merceklerinin deprem yükleri altında sıvılaşma riski olmadığı belirtilmektedir.

Planlama alanı için hazırlanmış olan ve Şekil 6.18' de gösterilen 1/25000 Ölçekli Genel Jeoloji Haritası'nda da söz konusu alanın "Ergene Formasyonu" lejandında yer aldığı görülmektedir.

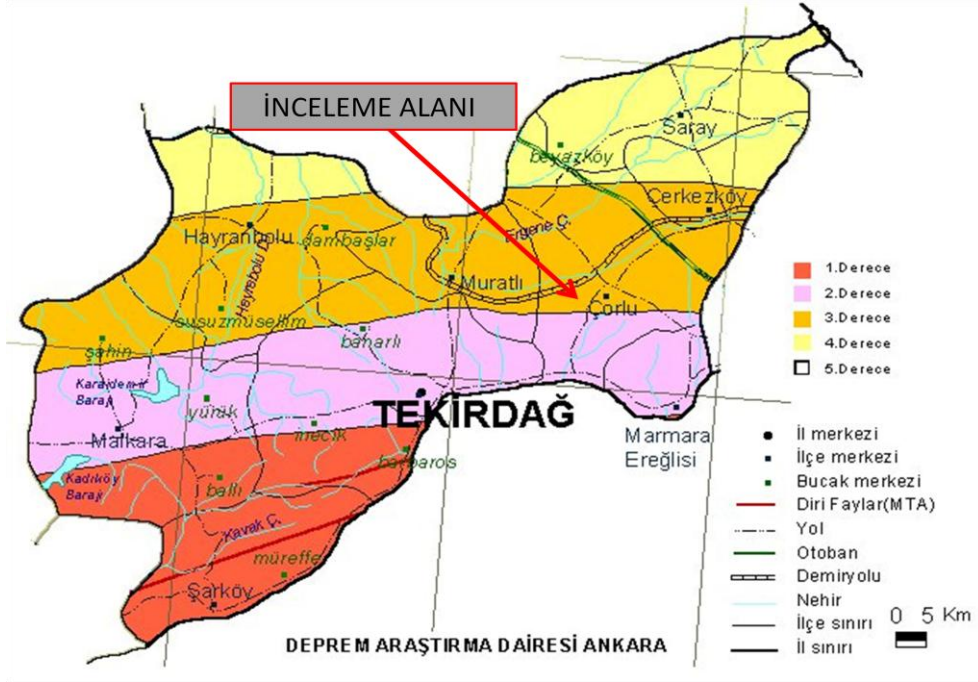

Şekil 6.18 : İnceleme alanının 1/25000 ölçekli genel jeoloji haritası. (Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesis Alanı Jeolojik-Jeoteknik Etüt Raporu, 2010)

Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesis Alanı için hazırlanmış olan Jeolojik-Jeoteknik Etüt Raporu (2010)'nda, planlama alanı yerleşime uygunluk açısından 2 grupta ele alınmaktadır:

- 1) Önlemlenilen alanlar 2.1 (ÖA-2.1): Önlem alınabilecek nitelikte stabilite açısından sorunlu alanlardır. Planlama alanında eğim değerinin, güney sınırında yer alan yol boyunca %30'a ulaştığı şevler ve kuzey-kuzeybatısında yer alan dere yatağı boyunca %20'yi aştığı bölgeler, Önlemlenilen alanlar 2.1 (ÖA-2.1) sınıfında yer almak olup, yaklaşık 20.4 hektarlık yüzölçümüne sahiptir. Bu alanlar, önlem alınabilecek nitelikte sorunlu alanlar olup yapılaşma öncesinde, bölgede kazı yapılmadan önce mutlaka mekanik sondaj yapılarak, birimlerin ayrıntılı jeolojik özelliklerine göre geçici ve kalıcı kazı şev eğimlerinin belirlenmesi gereklidir. Bahsi geçen alanlarda, yüzey sularının özellikle dere içi kesime toplanması durumunda, bu alan ve yakın çevrelerinde inşa edilecek yapılarda, yüzey sularının etkisini azaltmak için çevre drenaj önlemlerinin alınması gereklidir.
- 2) Önlemlenilen alanlar 5.1 (ÖA-5.1): Önlem alınabilecek nitelikte şişme, oturma, taşıma gücü v.b. açısından sorunlu alanlardır. Ergene Formasyonu'nun atmosferik etkenler nedeni ile ayrılmış üst kesimleri, önlem alınabilecek nitelikte şişme ve oturma açısından sorunlu alanlar olarak değerlendirilmektedir. Planlama alanında önlem alınabilecek nitelikte şişme, oturma, taşıma gücü v.b. açısından sorunlu bölgeler, Önlemlenilen alanlar 5.1 (ÖA-5.1) sınıfında yer almakta olup, yaklaşık 16.1 hektarlık yüzölçümüne sahiptirler. Bu alanlarda alınması gereken önlemler: Karaburun Formasyonu'nun üst kesimlerinde zayıf zon olması durumunda, sahada en az 3.0 metrelik kazı yapılarak, temellerin sert-sıkı zemin nitelikte istifeye taşınması gerekmektedir; yüzey sularının yaratacağı etkiyi önlemek için temel altı ve çevresinde drenaj önlemlerinin alınması gerekmektedir; bu alanda yapılacak inşaatla yönelik mekanik sondajlı (parsel) etütlerde, proje bilgilerine göre Ergene Formasyonu'nun kum ve killeri için taşıma gücü, oturma analizi zemin grubu parametrelerinin ayrıntılı olarak tespit edilmesi gerekmektedir.

Planlama alanı, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yapılara Dair Kanun'un 2. Maddesi gereğince yeniden hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'nun 18.04.1996 tarih ve 96/8109 sayılı kararı ile yürürlüğe giren Türkiye'nin Yeni Deprem Bölgeleri Haritası'na göre 3. Derece deprem bölgesinde yer almaktadır (Plan Açıklama Raporu, 2012/1). Şekil 6.19'da verilen Tekirdağ İli Deprem haritası üzerinde planlama alanının yeri görülmektedir.

Şekil 6.19 : Tekirdağ ili deprem haritası.

6.4.2.2 Topografik yapı

Planlama alanına ait rakım değerleri 82,9 metre ile 145 metre arasında değişmekte olup, arazinin en düşük ve en yüksek kot değerleri arasındaki fark 62,1 metredir. Minimum kot değeri 82.9 metre, alanın kuzey doğusunda, maksimum kot değeri olan 145 metre alanın güneybatısında yer almaktadır (Plan Açıklama Raporu, 2012/1). Rakım değerleri planlama alanının kuzeyine doğru gidildikçe azalmakta, güney yönüne gidildikçe artmaktadır.

6.4.2.3 Doğal yapı

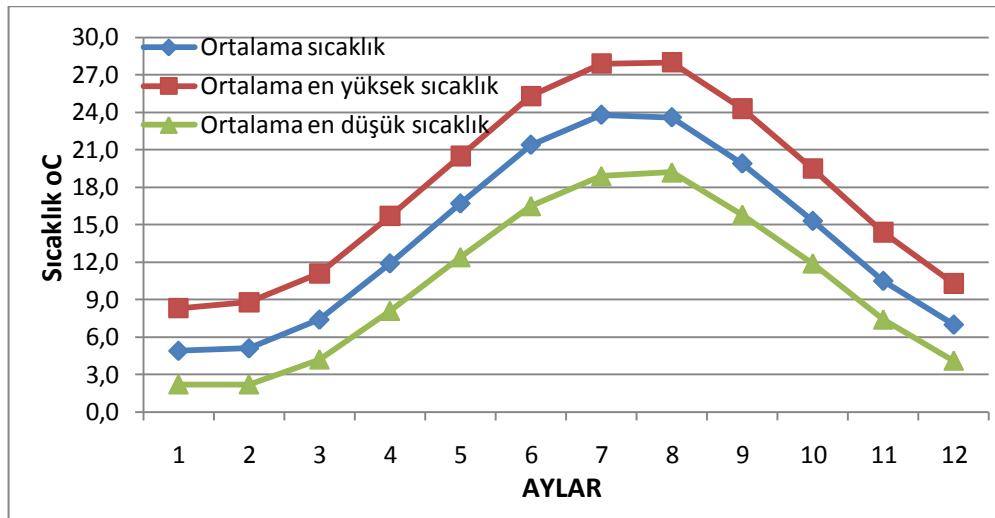
Proje alanı coğrafi konumu itibarıyla deniz ve kara iklimlerinin bir arada hüküm sürdüğü iklim kuşağında yer almaktadır. Tekirdağ'ın Marmara Deniz kıyı uzantısında bulunan bölgeleri genel olarak ılıman bir iklime sahip olmasına karşın,

kuzeye doğru uzanan iç kesimlerde ise, kara iklimine dönük iklim kuşağı görülmektedir. Bu sebeple, meteorolojik veriler içerisinde kuraklığa hassas bölgeler kara ikliminin yaşandığı kuzey kesimlerde az da olsa yıllara bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Karatepe entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisleri proje alanı ve çevresi deniz ve kara iklimlerinin kesişme noktasında yer almaktadır (Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri Nihai ÇED Raporu, 2010).

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre uzun yıllar içinde gerçekleşen ortalama gözlem kayıtlarına (1970-2011) göre, bölgenin yıllık ortalama sıcaklığı 13,9 °C'dir. Ölçülmüş ortalama en yüksek sıcaklık 28,0 °C ile Ağustos ayında, ortalama en düşük sıcaklık ise 2,2 °C ile Ocak ve Şubat ayındadır. Tekirdağ meteoroloji istasyonuna ait aylık ortalama en yüksek, en düşük sıcaklık değerleri ile en yüksek ve en düşük olarak tespit edilen sıcaklık değerleri Şekil 6.20'de ve sıcaklık dağılım grafiği ise, Şekil 6.21'de verilmiştir.

Sıcaklık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama	4.9	5.1	7.4	11.9	16.7	21.4	23.8	23.6	19.9	15.3	10.5	7.0	13,9
Ortalama en yüksek	8.3	8.8	11.1	15.7	20.5	25.3	27.9	28.0	24.3	19.5	14.4	10.3	17,8
Ortalama en düşük	2.2	2.2	4.2	8.1	12.4	16.5	18.9	19.2	15.8	11.9	7.4	4.1	10,2
En yüksek	23.9	24.7	28.1	30.0	32.0	40.2	38.4	37.5	34.5	35.1	26.0	23.5	40,2
En düşük	-11.7	-11.5	-10.4	-1.2	3.5	8.6	10.9	12.0	3.7	-1.8	-5.3	-9.3	-11,7

Şekil 6.20 : Bölgenin ortalama aylık sıcaklık dağılımları. (Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1970-2011)

Şekil 6.21 : Bölgenin sıcaklık dağılım grafiği.

Karasal iklimin hâkim olduğu planlama alanı, Trakya Alt Bölgesi'nin en az yağış alan bölgelerinden birinde bulunmaktadır. Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre proje alanında 1970-2011 yılları arası aylık ortalama yağış miktarı 48,05 mm (kg/m²), yıllık ortalama toplam yağış miktarı 576,7 mm (kg/m²), en yüksek ortalama toplam yağış miktarı 73,8 mm (kg/m²) ile Aralık ayında, en düşük ortalama toplam yağış miktarı 14,6 mm ile Ağustos Ayındadır. 1970-2011 yılları arası bölgenin aylık toplam yağış miktarı ortalamaları ve ortalama yağışlı gün sayısı Şekil 6.22'de verilmiştir.

AYLAR	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	11,2	10,4	10,2	10	8,1	7,1	3,8	3,1	4,9	7,7	9,3	11,2
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (kg/m ²)	60,3	54,4	55,2	41,9	38,4	37,1	24,3	14,6	37,8	65,2	73,7	73,8

Şekil 6.22 : Bölgenin ortalama aylık yağış dağılımları. (Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 1970-2011)

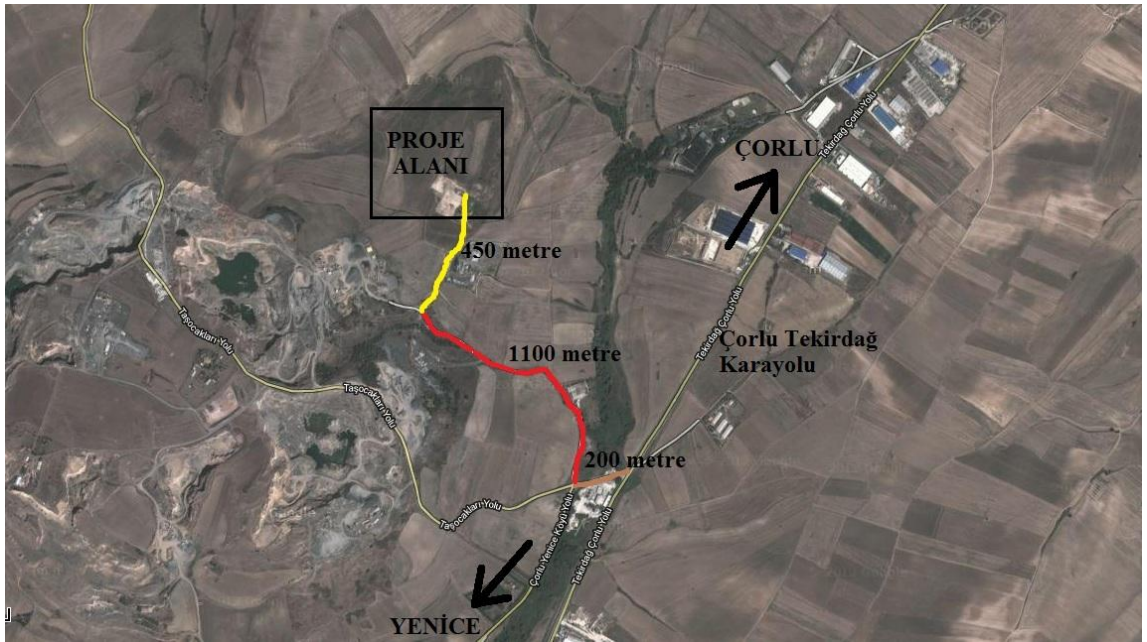
Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi proje alanı ve çevresinde durgun hava koşulları zamana bağlı bir dağılım göstermemekte olup rüzgârların gözlenme sıklıkları her ay için hemen hemen aynıdır. Hakim rüzgar yönü, güney-güneybatı olup, hakim rüzgarlar ve lodos ve kiblelidir; buna ek olarak kış aylarında soğuk hava dalgasına neden olan karayel de görülmektedir (Plan Açıklama Raporu, 2012/1).

Trakya bölgesi vejetasyonu 6 kategoride sınıflandırılmakta olup proje sahasının doğal floristik yapısı, bu kategorilerden birini oluşturan ve kalker ana taşı üzerinde yer alan Meşe orman vejetasyonu içinde kalmaktadır. Bölgesel etki alanında daha önceki yıllarda bağlar, ağaçlıklar mevcutken, yüzyıllar boyu devam eden tahribat nedeniyle ağaç florası tamamen tahrip edilmiştir. Ayrıca Trakya Bölgesi'nde son 20-30 yıl içerisinde, özellikle Çerkezköy, Çorlu ve Lüleburgaz ve çevresinde yoğun olarak görülen hızlı sanayileşme ve plansız kentleşme, arazi doğal yapısının bozulmasına neden olmuş, doğanın aşırı tahribi sonucunda, doğal biyotoplar azalmıştır (Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri Nihai ÇED Raporu, 2010). Karatepe entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisi projesine ait arazinin olduğu bölgede taş ocakları bulunmaktadır ve taş ocağı faaliyetlerinden dolayı bölgenin doğal fauna ortamı da kaybolmuştur.

6.4.2.4 Ulaşım

Planlama alanı, Marmara Denizi'nin kuzeyinde yer almakta olup, kıyıya sınırı bulunmamaktadır. Marmara Denizi kıyısında yer alan NATO Askeri Limanı'na 14 km, Tekirdağ Limanı'na 36 km, Ereğli Limanı'na ise 40.3 km mesafede konumlanmıştır. Söz konusu alanın 9,5 km kuzeydoğusunda D-100 numaralı Kınalı-Çorlu-Edirne Devlet yolu, 1.3 km doğusunda D59-05 numaralı karayolu bulunmaktadır (Plan Açıklama Raporu, 2012/2).

Şekil 6.23'de gösterildiği üzere; planlama alanında ulaşım, parsellerin güneyinde yer alan Çorlu/Yenice köy yolundan servis alan kadastral yol ile sağlanmaktadır.

Şekil 6.23 : Proje alanına ulaşım yolu ve mesafe bilgileri.

ÖZELLİK			HAFTA İÇİ		HAFTA SONU	
KESİT	Şerit sayısı	Kapasite (BO)	Hacim (BO)	Hacim/Kapasite	Hacim (BO)	Hacim/Kapasite
D59/05 Karayolu - Tekirdağ	1	1200	650	0.54	360	0.30
D59/05 Karayolu - Çorlu	1	1200	800	0.67	390	0.30
Yenice Köy Yolu	1x1	600	218	0.36	180	0.30

Şekil 6.24 : Çorlu Tekirdağ D59/05 Karayolunun Yenice köy yolu sapağı ulaşım ağı hacim/kapasite oranları. (Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri Nihai ÇED Raporu, 2010)

Planlama konusu Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi için hazırlanmış olan Nihai ÇED Raporu (2010)'na göre otomobil ve taksi için 1 BO (Birim Oto), minibüs için 1,5 BO, otobüs ve kamyon için 2 BO ve diğerleri için 1,5 BO eşdeğerliliği kabul edilerek trafik hacim hesabı yapıldığında Şekil 6.24'de yer alan veriler elde edilmektedir.

Planlama alanına ait Nihai ÇED Raporu ve Plan açıklama Raporu'ndaki verilere bakıldığında D59/05 Karayolu ve Yenice Köy yolunun yaklaşık 0.30-0.33 hacim/kapasite oranına sahip olduğu ve yol hizmet düzeyi olarak "C Hizmet Düzeyi"nde olduğu anlaşılmaktadır. Planlama alanına en yakın hava alanı Çorlu Havaalanı olup, uzaklığı 19.8 km'dir. Çorlu Hava alanı Trakya Alt bölgesindeki tek havaalanı olup, planlama alanına erişimi D59/05 Karayolu ve D-100 Karayolu ile sağlanmaktadır.

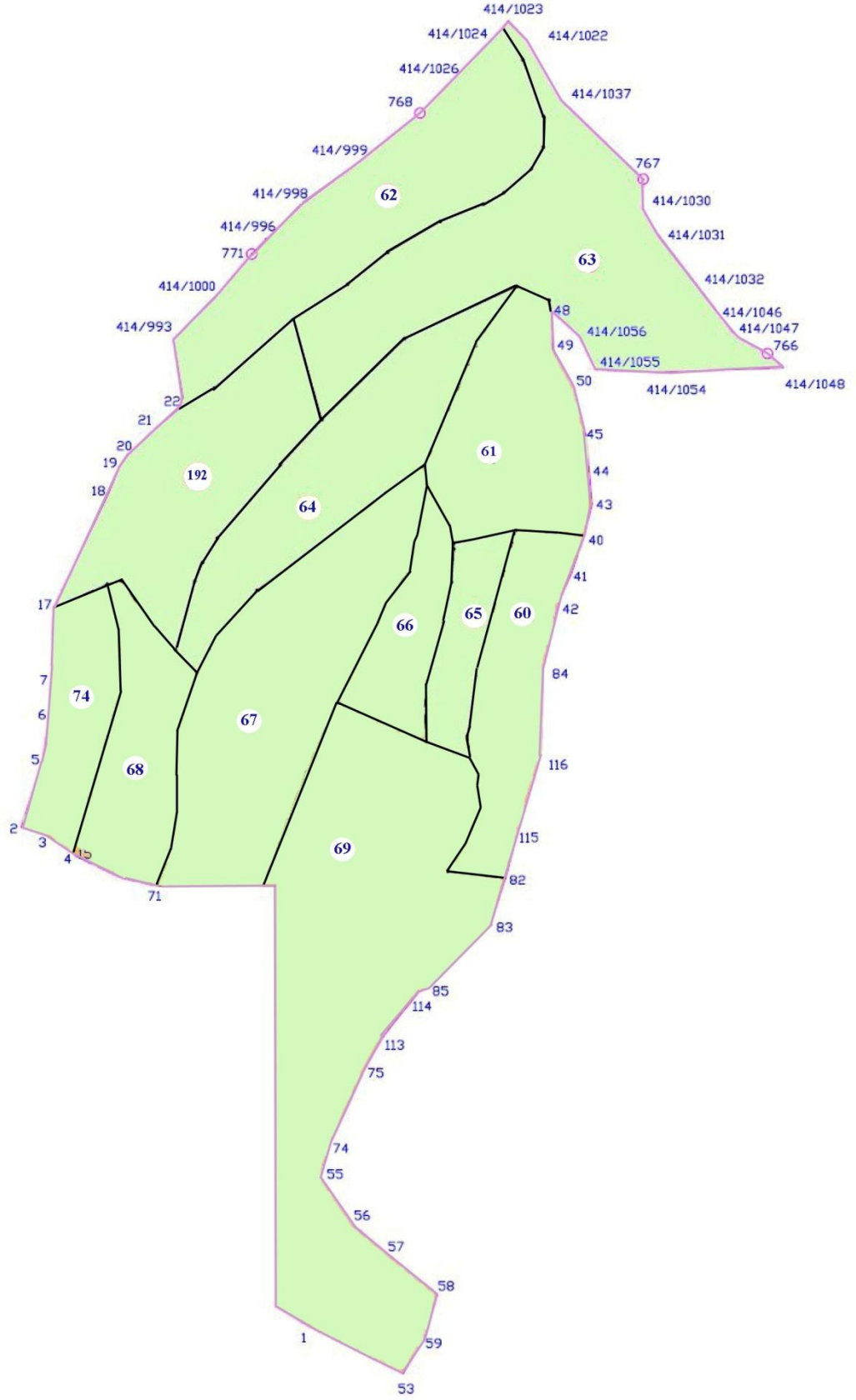
6.4.2.5 Mülkiyet

Planlama alanı Tekirdağ İli, Çorlu İlçesi, F19D15B, F19C11A paftalar, 414 ada, 60,61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 74 ve 192 parseller ile 67, 69 parselleri kısmen kapsamaktadır. Alanın toplam yüzölçümü 36,5 hektar olup, parsellerin mülkiyetine ilişkin bilgiler Şekil 6.25'de verilmektedir.

Mevkii	Pafta	Ada	Parsel	Mülkiyet	Alan(ha)	ÇED Gerekli Değildir Belgesi
Karatepe Civarı	71	414	60	Milli Emlak	1,85	Yok
Karatepe Civarı	71	414	61	Milli Emlak	2,38	Yok
Karatepe	71	414	62	Milli Emlak	3,08	Var
KasımağaDeresi	71	414	63	Milli Emlak	5,93	Var
Karatepe Civarı	71	414	64	Milli Emlak	3,13	Var
Karatepe Civarı	71	414	65	Milli Emlak	0,95	Var
Karatepe Civarı	71	414	66	Milli Emlak	1,15	Var
Karatepe Civarı	71	414	67	Milli Emlak	4,38	Var
Karatepe Civarı	71	414	68	Milli Emlak	1,78	Var
Karatepe Civarı	71	414	69	Milli Emlak	7,4	Var
Karatepe Civarı	71	414	74	Milli Emlak	1,35	Var
Karatepe Civarı	71	414	192	Milli Emlak	3,08	Var

Şekil 6.25 : Parsellere ait mülkiyet ve ÇED durumu. (Plan Açıklama Raporu, 2012/1)

Şekil 6.26 : Planlama alanı parsel sınırları. (Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri Nihai ÇED Raporu, 2010)

Şekil 6.27 : Planlama alanına ait fotoğraflar. (Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri Nihai ÇED Raporu, 2010)

6.4.3 Alana ilişkin imar planlarının hazırlanma süreci

6.4.3.1 Kurum görüşleri

İmar planı yapım sürecinde alan sınırları belirlendikten sonra ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerinin alınması gerekmektedir. Hem plan yapım süreci hem de İmar Mevzuatı açısından zorunlu olan bu aşamada, Çorlu Belediye Başkanlığı'nın 2009 yılında planlama alanı ile ilgili çeşitli kurum ve kuruluşların görüşlerine başvurduğu görülmüştür.

Daha sonraki süreçte Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından da data olarak kullanılmış olan görüşlerle ilgili, yazışma yapılan kurumlar çizelgede yer almaktadır.

Çizelge 6.9 : Kurum görüşü istenen ilgili kuruluşlar.

KURUM-KURULUŞ ADI
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı
- Tekirdağ İl Özel İdaresi, İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü
- Tekirdağ Valiliği, İl Sağlık Müdürlüğü
- Tekirdağ Valiliği, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü-11 Bölge Müdürlüğü
- Tekirdağ Valiliği, Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü
- BOTAŞ, Arazi Etüt ve Kamulaştırma Daire Başkanlığı
- TEİAŞ, 20.İletim Tesis ve İşletme Grup Müdürlüğü Tesis ve Kontrol Müdürlüğü
- TREDAS Çorlu İşletme Müdürlüğü
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
- Tekirdağ Çorlu, Kara Kuvvetleri Komutanlığı 5'inci Kolordu Komutanlığı
- Çorlu Doğalgaz Dağıtım A.Ş.
- Çevre ve Orman Bakanlığı, Vize Orman İletme Müdürlüğü-Çerkezköy Orman İşletme Şefliği
- Tekirdağ Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
- Ulaştırma Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü 1. Bölge Müdürlüğü
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

6.4.3.2 Üst ölçekli planlardaki konumu

1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı

Planlama alanı, Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 24.08.2009 (Değişiklik 01.07.2010) tarihinde onaylanan 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nın F19 paftasında yer almakta olup, söz konusu planda hâkim fonksiyon olarak “Teknik Altyapı Alanı” , “Aşırı Yeraltı Suyu Çekim Alanları” ve “Yeraltı Suyu Besleme Alanı (YAS)” kullanımlarında kalmaktadır (Şekil 6.28).

1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı Plan Açıklama Raporu (2009)'nun “Tanımlar” başlıklı 2.9. maddesinde “Teknik Altyapı Tesisleri” şu şekilde tanımlanmıştır:

“Bölge ve kent bütününde yer alması gereken elektrik, gaz, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon, her türlü ulaştırma, haberleşme ve arıtma gibi hizmetlerin sağlanması için yapılan tüm altyapı tesisleri, sağlık, güvenlik ve çevre kirliliğinin önlenmesi amacı taşıyan planlama alanı bütününe yönelik atık bertaraf ve depolama alanları ile transfer alanlarıdır.”

Yine aynı plan açıklama raporunda “Atık Bertaraf ve Depolama Alanları”nın tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“Atıkların düzenli depolama, yakma, kompost ve geri kazanım yolları ile uzaklaştırmak ve/veya bertaraf etmek amacıyla yer seçimi yapılmış / yapılacak alanlardır.”

1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı genel hükümlerinin 2.10.18. maddesinde;

“Planlama alanı bütününde, evsel, endüstriyel vb. atıkların düzenli toplanması, depolanması, geri kazanılması, bertaraf edilmesi ve toplu arıtma sistemlerine geçilmesi gibi entegre projelere öncelik verilecektir. Bu alanların kesin sınırları bu planda belirlenen yer seçim kriterleri çerçevesinde Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü” nün görüşü doğrultusunda 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planları ile belirlenecektir. Belirlenecek bu tesisler amaçları

dışında kullanılamaz ve bu tesislerin hizmet alanları ilgili idarelerce belirlenecektir.”denmektedir.

1/100000 Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı”nın Plan Açıklama Raporu’nun 1. Bölümünde, Çevresel Sürdürülebilirlik alt başlığı altında yer alan Katı Atıklara ait Çevre Sorunları ve Çözüm Önerileri için, “Planlama bölgesinin, katı atıkların zararlı etkilerinden korunması için:

- Katı atıklara uygun yer seçimi, bilimsel esaslara uygun olarak yapılmalı,
- Depolama alanları, özellikle su kaynaklarından uzak alanlarda (örneğin Tunca nehrine 70 m mesafede bulunan vahşi depolama alanı, çevre açısından tehlike oluşturmaktadır) yer seçimi yapılmalı,
- Ambalaj atıkları oranının yüksek olduğu bölgelerden başlayarak, katı atıklar ikili sistemle kaynağında ayrı toplanmalı,
- Ambalaj atıkları geri kazanımı hedefine ulaşılması açısından, ayrı toplanan ambalaj atıklarının, atık kumbaraları ile atık toplama ve geri kazanım tesisleri desteklenmeli,
- Kaynağında ayrı toplama yapılan nüfus dışındaki il nüfusunun atıkları termal dönüşüm (yakma/gazlaştırma) tesislerinde değerlendirilmeli,
- Arıtma tesisi çamurları ile tehlikeli atıkların depolama ve bertarafına ilişkin sahalarda oluşturulmalıdır.” hükümleri, Planlama Yaklaşım ve Hedefleri arasında yer almaktadır.

Yine aynı planın özel hükümlerinin “Teknik Altyapı Alanları” başlıklı 2.11.3.4.maddesinde;

“a. Yerleşmelere yönelik, içme-kullanma suyu, kanalizasyon hatları, kanallar, her türlü iletişim hatları, açık-kapalı otopark alanları, arıtma tesisleri, atık bertaraf ve depolama alanları gibi toplum sağlığını ve çevre kalitesini korumak amacı ile yapılması gereken tesis ve alanların tümünün alt ölçekli planlarda, nüfusun gerektirdiği standartlar doğrultusunda sağlanması zorunludur.”

“b. Çevre kirliliğinin önlenmesi amacı ile planlama alanı bütününe yönelik düzenli atık depolama, bertaraf ve geri kazanım işlevlerini de barındıran entegre atık bertaraf ve depolama tesisleri, arıtma tesisleri, deniz taşıtlarından kaynaklanan atıkların kabulü ve bertarafına yönelik tesislere ilişkin alanların yer seçimi, yer altı suyu beslenme alanları, aşırı yer altı suyu çekim alanları, Tarımsal Niteliği I. Öncelikli

Korunacak Alanlar, jeolojik sakıncalı alanlar, sulak alanlar, içme ve kullanma suyu kaynaklarının koruma kuşakları ile sazlık-bataklık alanlar dışındaki alanlarda ilgili kurum ve kuruluşların uygun görüşleri alınarak ve atık türüne göre ilgili mevzuat ile “Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik” hükümleri uyarınca yapılır.” hükümleri yer almaktadır.

Bu hükümlere ek olarak 2.11.3.4.c maddesinde söz konusu tesislerin amacı dışında kullanılmayacağı ve bu tesislerin hizmet alanlarının ilgili idarelerce belirleneceği ifade edilmekte olup; 2.11.3.4.d maddesinde de bu alanlara ilişkin alt ölçekli planların ilgili mevzuat uyarınca ilgili idarelerince onaylanacağı ve bu alanlardaki uygulamaların Mahalli İdare Birlikleri aracılığıyla da yapılabileceği belirtilmektedir.

1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı

Planlama alanı, Tekirdağ İl Genel Meclisinin 05.08.2011 tarih ve 125 sayılı kararı ve Tekirdağ Belediye Meclisinin 19.08.2011 tarih ve 308 sayılı kararı ile kabul edilen ve Tekirdağ Valiliğince 22.08.2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı'nın F19d2 paftasında yer almaktadır. Söz konusu planda hâkim fonksiyon olarak “Teknik Altyapı Tesisleri” , “Aşırı Yeraltı Suyu Çekim Alanları” ve “Yeraltı Suyu Besleme Alanı” kullanımlarında kalmaktadır (Şekil 6.29).

1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı Plan Açıklama Raporu (2011)'nun “Tanımlar” başlıklı 1.89 maddesinde “Teknik Altyapı Tesisleri” şu şekilde tanımlanmıştır:

“Bölge ve kent bütününde yer alması gereken elektrik, gaz, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon, her türlü ulaştırma, haberleşme ve arıtma gibi hizmetlerin sağlanması için yapılan tüm altyapı tesisleri, sağlık, güvenlik ve çevre kirliliğinin önlenmesi amacı taşıyan planlama alanı bütününe yönelik atık bertaraf ve depolama alanları ile transfer alanlarıdır.”

Yine aynı plan açıklama raporunun 1.90 maddesinde “Atık Bertaraf ve Depolama Alanları”nın tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“Atıkları düzenli depolama, yakma, kompost ve geri kazanım yolları ile uzaklaştırmak ve/veya bertaraf etmek amaçlı alanlardır.”

1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı özel hükümlerinin “Teknik Altyapı Tesisleri” başlıklı 3.3.4.4.maddesinde;

“a) Yerleşmelere yönelik, içme-kullanma suyu, kanalizasyon hatları, kanallar, her türlü iletişim hatları, açık-kapalı otopark alanları, arıtma tesisleri, çöp biriktirme ve fosseptik alanları gibi toplum sağlığını ve çevre kalitesini korumak amacı ile yapılması gereken tesis ve alanların tümünün alt ölçekli planlarda, nüfusun gerektirdiği standartlar doğrultusunda sağlanması zorunludur.”

“e) Çevre kirliliğinin önlenmesi amacı ile planlama alanı bütününe yönelik düzenli atık depolama, bertaraf ve geri kazanım işlevlerini de barındıran entegre atık bertaraf ve depolama tesisleri, arıtma tesisleri, deniz taşıtlarından kaynaklanan atıkların kabulü ve bertarafına yönelik tesislere ilişkin alanların yer seçimi; içme ve kullanma suyu kaynaklarının koruma kuşakları, yer altı suyu beslenme alanları, aşırı yer altı suyu çekim alanları, tarımsal niteliği I. öncelikli korunacak alanlar, jeolojik sakıncalı alanlar, sulak alanlar, sazlık-bataklık alanlar, taşkın riskinin yüksek olduğu yerler, çığ ve erozyon bölgeleri dışındaki alanlarda, ilgili kurum ve kuruluşların uygun görüşleri alınarak ve atık türüne göre ilgili mevzuat ile “Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik ve Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği” hükümleri uyarınca yapılır.”

“i) Bu Plan bütünü içinde kimyasal, tıbbi ve tehlikeli atıkların, katı atıkların kaynağında ayrı toplanması, bunların deponi alanlarına taşınması, transfer istasyonlarının kurulması, geri kazanım ile ilgili işlemlerin yürütülmesini kapsayan atık yönetimi sisteminin kurulması ile ilgili başlatılan çalışmalar; Çevre ve Orman Bakanlığı, Valilik ve ilgili belediye tarafından yürütülecektir. Bu alanlardaki uygulamalar ile ilgili yönetim Mahalli İdare Birlikleri aracılığıyla da yapılabilir. Yönetim sistemi kuruluncaya kadar “Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği” koşulları geçerlidir. Bu alanlara ilişkin alt ölçekli planlar ilgili mevzuat uyarınca ilgili İdarelerince onaylanır.”

“j) Evsel ve evsel nitelikli endüstriyel katı atıkları ve arıtma çamurlarını düzenli olarak depolamak amacıyla inşa edilen depo tesisleri ilgili Bakanlık veya ilgili belediyeler tarafından içme suyu temin edilen ve edilecek olan yüzeysel su kaynaklarının korunması ile ilgili olarak çıkarılan yönetmeliklerde, atık dökülmeyeceği ve depolanmayacağı belirtilen koruma alanlarında kurulamaz.

Ayrıca, içme ve kullanma suyu kaynaklarının koruma kuşakları, yer altı suyu beslenme alanları, aşırı yer altı suyu çekim alanları, tarımsal niteliği I. öncelikli korunacak alanlar, jeolojik sakıncalı alanlar, sulak alanlar, sazlık-bataklık alanlar, taşkın riskinin yüksek olduğu yerler, çığ ve erozyon bölgelerinde katı atık depolama tesisleri yer alamaz.

“k) Katı Atık Depolama tesisleri, en yakın yerleşim bölgesine uzaklığı 1.000 metreden az olan yerlerde inşa edilemez. Ancak, depo tesislerinin çevresinde tepe, yığın ve ağaçlandırma gibi engeller varsa mahalli çevre kurullarının karar ve gerektiğinde Bakanlığın uygun görüşü ile bu mesafeden daha az olan yerlerde de ilgili belediye ve mahallin en büyük mülki amirliğince depo kurulmasına müsaade edilebilir.” hükümleri yer almaktadır.

Söz konusu Entegre Katı Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi’ni 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli çevre düzeni plan hükümleri çerçevesinde değerlendirdiğimizde;

- Üst ölçekli planlarda; “Teknik Altyapı Tesisleri” tanımı içerisinde çevre kirliliğinin önlenmesi amacı taşıyan planlama alanı bütününe yönelik atık bertaraf ve depolama alanları fonksiyonları yer almaktadır. Yine “Atık Bertaraf ve Depolama Alanları” tanımı içerisinde, atıkların düzenli depolanması, yakılması, kompost ve geri kazanım yolları ile uzaklaştırılması ve/veya bertaraf edilmesi amacıyla yer seçimi yapılmış / yapılacak alanların yer aldığı görülmektedir.
- Ayrıca, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı-Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü’nün 26.03.2013 tarih ve 4468 sayılı dağıtımli yazısına konu olan Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik Taslağı’nın “Yerleşim Bölgeleri” başlıklı 5. Maddesinin d) bendinde : “Teknik altyapı alanları; kamu ve özel sektör tarafından yapılacak elektrik, petrol ve doğalgaz iletim hatları, içme ve kullanma suyu ile her türlü arıtma, katı atık depolama ve bertaraf tesisleri, her türlü ulaştırma, haberleşme gibi servislerin temini için yapılan tesisler ile açık veya kapalı otopark kullanımına verilen genel isimdir.” şeklinde ifade edilmektedir.
- Nihai ÇED Raporu (2010)’nda; söz konusu entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisleri projesi ile tehlikeli ve tehlikesiz atıkların kaynağında ayrı ayrı

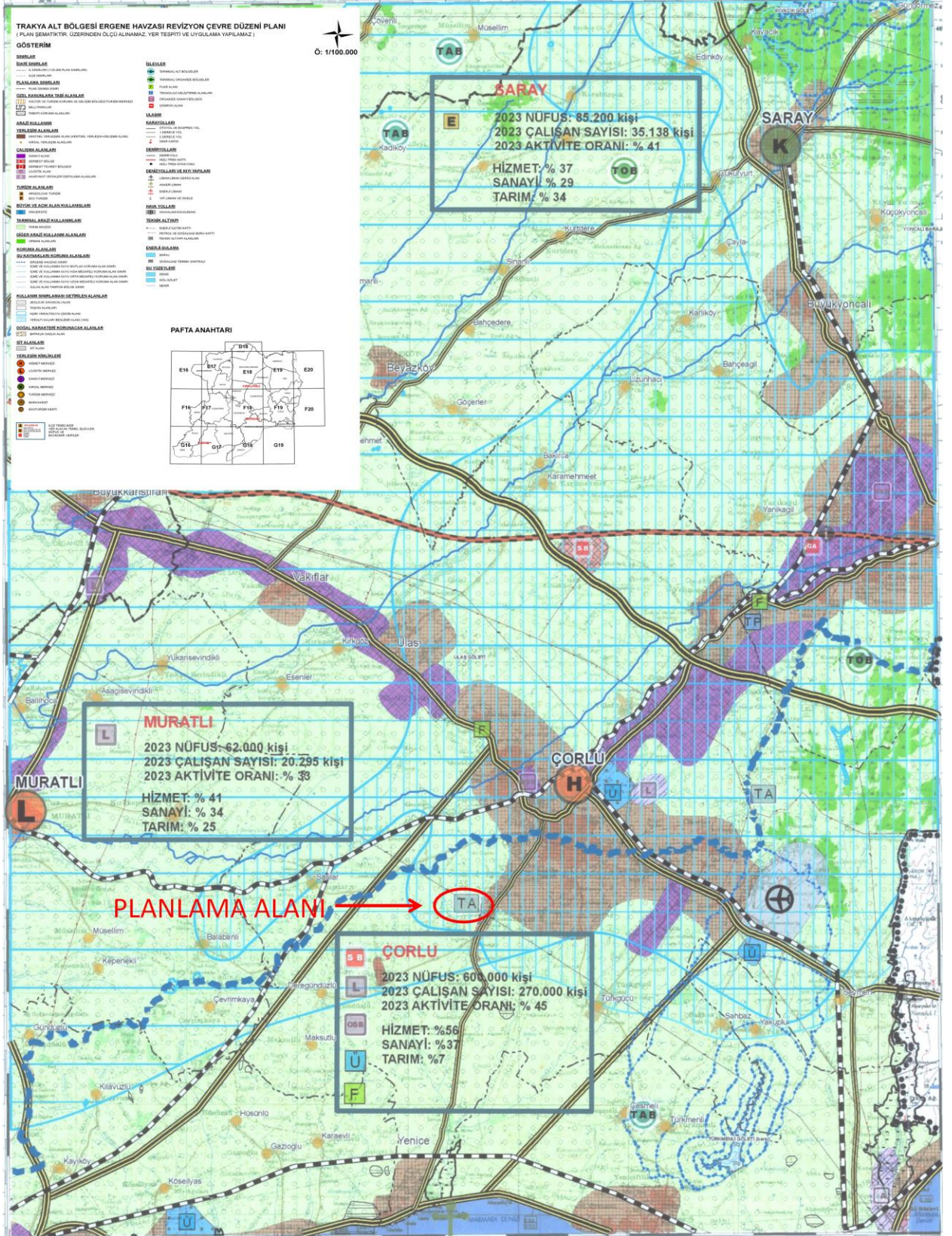
toplanarak bu atıkların içinde yer alan geri kazanımı öncelikli malzemelerin geri kazandırılacağı, bunların dışında kalan organik içerikli materyallerin de entegre tesislerde kompostlaştırılıp, ısıl işlemlere (gazlaştırma) tabi tutulup elektrik enerjisi elde edileceği ve kalan diğer bakiye atıkların da düzenli depolanacağı ifade edilmiştir.

- Üst ölçekli planlarda evsel, endüstriyel vb. atıkların düzenli toplanması, depolanması, geri kazanılması, bertaraf edilmesi ve toplu arıtma sistemlerine geçilmesi gibi entegre projelere öncelik verileceği belirtilmiş ve plan hükümleri içersinde de bu türdeki projeleri destekleyici hükümler yer almıştır. Ancak yapılması planlanan entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisinde sadece depolama ve bertaraf işlemleri olmadığından, aynı zamanda tehlikeli ve tehlikesiz atıklardan enerji üretimi gerçekleşeceğinden, tesisin yer seçimi açısından “enerji üretim tesisi” şeklinde değerlendirilmesi ve bu kapsamda ele alınması gerekmektedir.
- Üst ölçekli plan kararlarını enerji politikaları açısından ele aldığımızda ise;

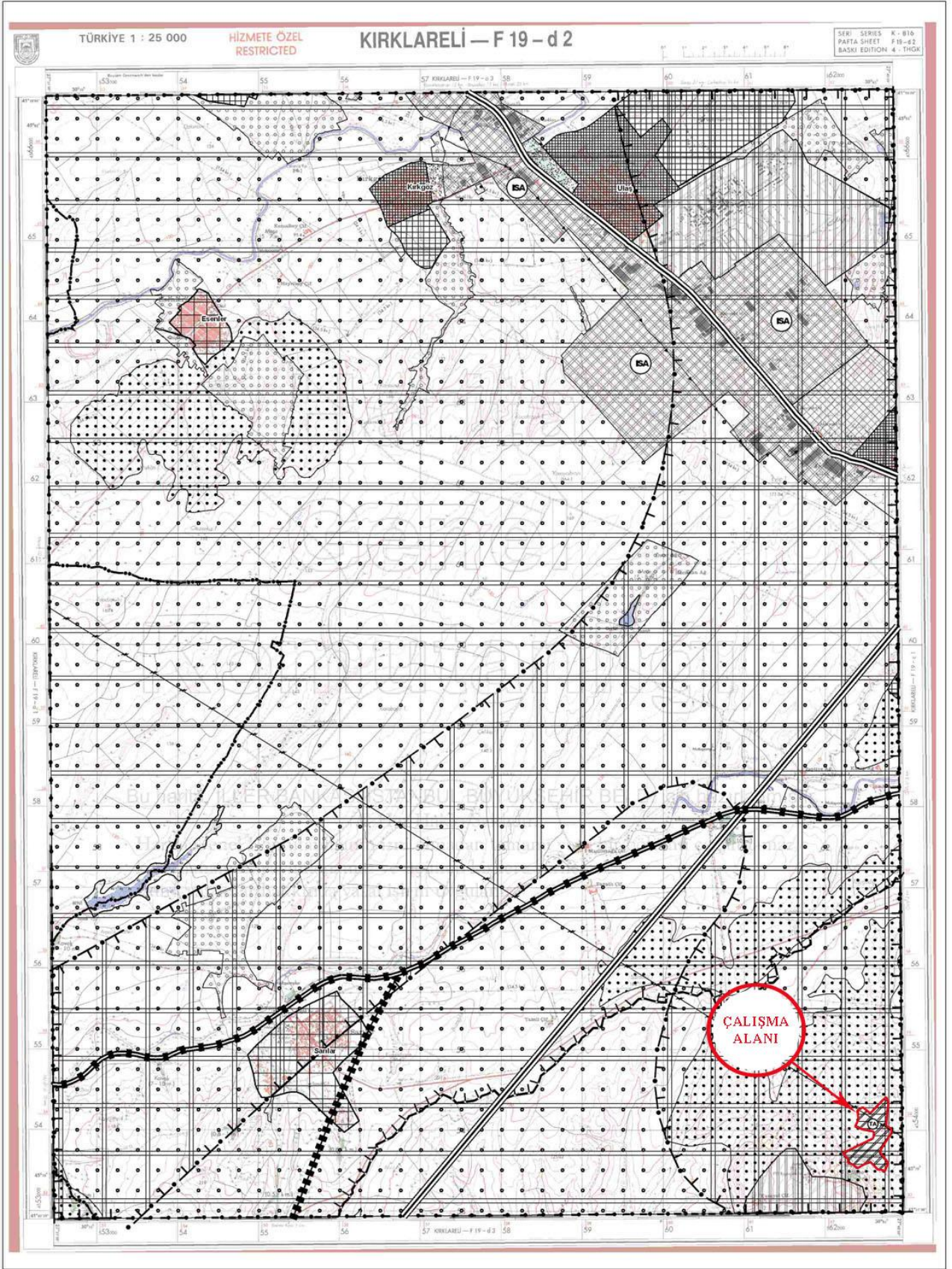
Trakya Alt Bölgesi’nde plansız olarak gerçekleşen sanayileşme, nüfus artışı ve kentleşme süreci enerji ihtiyacının karşılanmasına yönelik sorunları da gündeme getirmektedir. Bu sebeple üst ölçekli planlarda, Trakya Alt Bölgesi’nin artmakta olan enerji ihtiyacının karşılanmasına yönelik stratejilerin geliştirilmiş olduğu görülmektedir. Bu kapsamda planlama alanında yenilenebilir enerji kaynaklarının toplam üretimdeki payının artırılması ile ileri teknolojinin kullanılması öngörülen alanlarda (teknoloji alanları, sanayi alanları vb.), bu alanların kendine yeterliliğini sağlamaya yönelik yenilenebilir kaynaklardan enerji üretimi ve enerji muhafaza sistemlerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. 1/25.000 ölçekli İl Çevre Düzeni Plan açıklama Raporu (2011)’nda da, plan kapsamında Tekirdağ’da yenilenebilir enerji tesislerinin (rüzgar, güneş, vs.) dışında herhangi bir enerji tesisinin önerilmediği vurgulanmaktadır. Sürdürülebilirlik açısından zararlı olduğu düşünülen kömüre dayalı termik santrallerin plan kapsamında yer almaması, sanayinin ildeki gelişiminin mevcut planlı alanlar dışında engellenmesi kararını da desteklemektedir. Enerji üretimi sanayi faaliyetleri açısından ili çekici hale getireceği için de bu tesislerin kurulmasına yine Plan kapsamında kesinlikle izin verilmemektedir.

- Bu itibarla, entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisinin Üst ölçekli plan kararlarında yer alan enerji ve politikaları bağlamında uygun olduğu ve

yasaklanan enerji tesisleri kapsamında yer almadığı görülmektedir. Ancak yine de tesisin kapasitesinin büyük olacağından ve tehlikeli - tehlikesiz atıkların entegre tesislerde kompostlaştırılıp, ısıl işlemlere (gazlaştırma) tabi tutularak elektrik enerjisi elde edileceğinden, tesisin çevresel etkileri açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir.

Şekil 6.28 : Planlama alanının 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı içerisindeki yeri.

Şekil 6.29 : Planlama alanının 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı içerisindeki yeri.

TEKİRDAĞ İL ÇEVRE DÜZENİ PLANI

Ö: 1/25.000

LEJAND

SINIRLAR

- Il Sınırı
- Il Çevre Düzeni Planı Onama Sınırı
- İlçe Sınırı

KORUMA ALANLARI

ORMAN ALANLARI

- Orman
- Ekolojik Olarak Birinci Öncelikli (Mutlak) Korunacak Alanlar
- Orman İç Mesire Yerleri
- Özel Orman Alanları

TARIM ALANLARI

- Tarımsal Açıldan Birinci Öncelikli (Mutlak) Korunacak Alanlar
- Tarımsal Açıldan İkinci Öncelikli Korunacak Alanlar
- Tarımsal Niteliği Sınırlı Alanlar
- Mera Alanları

YÜZEY SULARI

- Göl Gölet ve Barajlar
- Mutlak Mesafe Havza Koruma Kusakları
- Orta Mesafe Havza Koruma Kusakları
- Kısa Mesafe Havza Koruma Kuşakları
- Havza Sınırı

HASSAS EKOSİSTEMLER

- Kumul ve Kumsal Alanlar
- Bataklık ve Sazlık Alanlar

SİT ALANLARI

- 1. Derece Sit Alanı
- Sit Sınırı
- Doğal Sit
- Arkeolojik Sit
- Kentsel Sit

ÖZEL ÖNLEM GEREKTİREN ALANLAR

- Taşkın Alanları
- Aşırı Yeraltı Suyu Çekim Alanları
- Yeraltı Suyu Besleme Alanı
- Depreme Hassas Bölgeler
- Heyelan Bölgeleri
- Ergene Havza Sınırı
- Aktif Fay

ARAZİ KULLANIMI

YERLEŞME ALANLARI

- Meskun Alanlar
- Gelişme Alanları
- Köy Yerleşim Alanları

ÇALIŞMA ALANLARI

- Ticaret ve Hizmet Alanları
- Konut Dışı Kentsel Çalışma Alanları
- Sanayi Alanları
- Organize Sanayi Bölgesi
- İslah Edilecek Sanayi Alanları
- Küçük Sanayi Sitesi
- Depolama Alanları
- Enerji Depolama ve Üretim Alanı
- Lojistik Alanları
- Serbest Bölge
- Teknoloji Geliştirme Parkı
- Gümrük Alanları

TURİZM VE KÜLTÜR ALANLARI

- Turizm ve Kültür Amaçlı Kullanımlar
- Günlük Turizm ve Rekreasyon Alanları
- Arkeolojik Park Alanı

KENTSEL HİZMET VE DONATI ALANLARI

- Donatı Alanları
- Üniversite Kampüs Alanları
- Fuar Alanı
- Teknik Altyapı Tesisleri
- Mezarlık Alanları
- Rekreasyon Alanları
- Afet İskan Sahaları
- Askeri Alanlar
- Askeri Yasak ve Güvenlik Bölgeleri
- Bölge Parkı
- Spor Alanları
- Ağaçlandırılacak Alan

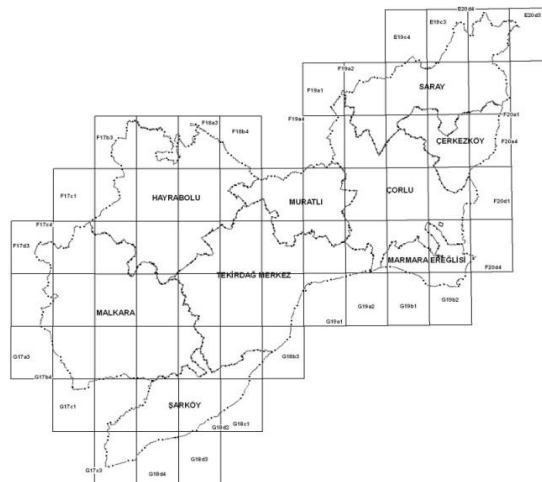
ENERJİ İLETİM HATLARI

- Doğalgaz Hattı
- Enerji Nakil Hattı

ULAŞIM

- Mevcut Demiryolu
- Öneri Demiryolu
- Otoyol
- Birinci Derece Karayolu
- İkinci Derece Karayolu
- Liman Alanı
- Otogar
- Havaalanı
- İskele
- Yat Limanı
- Liman

ANAHTAR PAFTA

Şekil 6.30 : 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı lejandı.

6.4.3.3 Çevresel etkilerinin değerlendirilmesi

Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından, “Karatepe Entegre Katı Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri” ne ilişkin Karar tarihi: 29.06.2010 ve Karar no:1922 olan ÇED Olumlu Belgesi’si verilmiştir. ÇED Olumlu belgesine esas Nihai ÇED Raporu’nda, projenin mevcut çevresel özelliklerine ilişkin verilerin toplanması, değerlendirilmesi ve sunulması aşamalarına yer verildiği ve çevresel etkilerinin değerlendirilmiş olduğu görülmektedir. Projenin ÇED Yönetmeliği Kapsamındaki Yeri (Sektörü, Alt Sektörü):

“EK-I Listesi,

11- Tehlikeli ve Özel İşleme Tabi Atıklar:

a) Tehlikeli ve Özel İşleme Tabi Atıkların geri kazanılması ve/veya nihai bertarafını yapacak tesisler,

b) Yakma kapasitesi 1000 kg/gün ve üzerinde olan tıbbi atıklar için projelendirilen yakma tesisleri,

c) Günlük 1 ton ve üzeri depolama kapasitesine sahip olan tıbbi atık düzenli depolama tesisleri,

ç) Yıllık işleme kapasitesi 2000 ton ve üzeri olan atık yağ geri kazanımı için projelendirilen tesisler,

12- Günlük kapasitesi 100 ton ve üzeri katı atıkların yakma, kompost ve diğer tekniklerle ara işleme tabi tutulması ve bertaraf edilmesi için kurulan tesisler ve/veya alanı 10 hektardan büyük veya hedef yılı da dahil depolanacak katı atık miktarının günlük 100 ton ve üzeri olan katı atık depolama tesisleri, atık barajları, atık havuzları.” olarak belirlenmiştir.

Nihai ÇED Raporu (2010)’na göre tesisin proses süreci 4 aşamada ele alınmıştır:

1- Yeniden Kullanım: Ayrı toplama sonunda ekonomik değeri olan atıkların alternatif kullanım alanlarının geliştirilmesi,

2- Geri Dönüşüm / Geri Kazanım: Atıkların aynı veya farklı bir malzemenin üretiminde hammadde olarak kullanılmak üzere yeniden bir işleme tabi tutulması,

3- Atıktan Enerji Üretimi: Atıklardan ısı işlemler sonucu enerji elde edilmesi,

4- Nihai Uzaklaştırma: Mevcut teknoloji kullanımı sonucu faydalanılmayan atıkların düzenli depolama ile bertarafı.

Tesiste yapılacak iş ve işlemler ise; evsel atıkların kaynağında ayrı toplanması, buna bağlı olarak atık içindeki geri kazanım öncelikli malzemelerin geri kazanılması, kalan organik içerikli materyallerin de entegre tesislerde kompostlaştırılma, ısıl işlemlere (gazlaştırılma vb.) tabi tutulup elektrik enerjisi elde edilmesi, nihai bakiyelerin de fen ve sanat kaidelerine uygun bir şekilde düzenli depolamaya verilmesi, endüstriyel atıkların ise öncelikle geri kazanılması, ısıl işlemler ile enerji eldesi ve sistemde oluşacak nihai bakiyelerin de düzenli depolamaya verilmesi şeklinde belirtilmiş ve projeye ait iş akış şeması Şekil 6.32’de verilmiştir. Projenin 50 senelik bir fonksiyonel ömre sahip olacağı, ancak projede kullanılacak teknik teçhizatın ve tesisatın fiziki ömrünün ise, yapıldıkları malzemenin fiziki ömrü ile sınırlı olacağı belirtilmiştir. Karatepe entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisleri projesine kabul edilecek atıkların tesis içinde uygulanacak geri kazanım ve bertaraf işlemleri, birbirini takip eden seri işlemler olarak Şekil 6.31’da verilmiş olup, projede tüm birimlerin kabul edebileceği maksimum tüm atıklar için toplam kapasite 861.000 ton/yıl olacağı öngörülmüştür. Söz konusu proje için kullanılacak alan 36,5 ha olup, bu alanın 11,5 ha’lık kısmı ise düzenli depolama alanı için ayrılmıştır (Şekil 6.33).

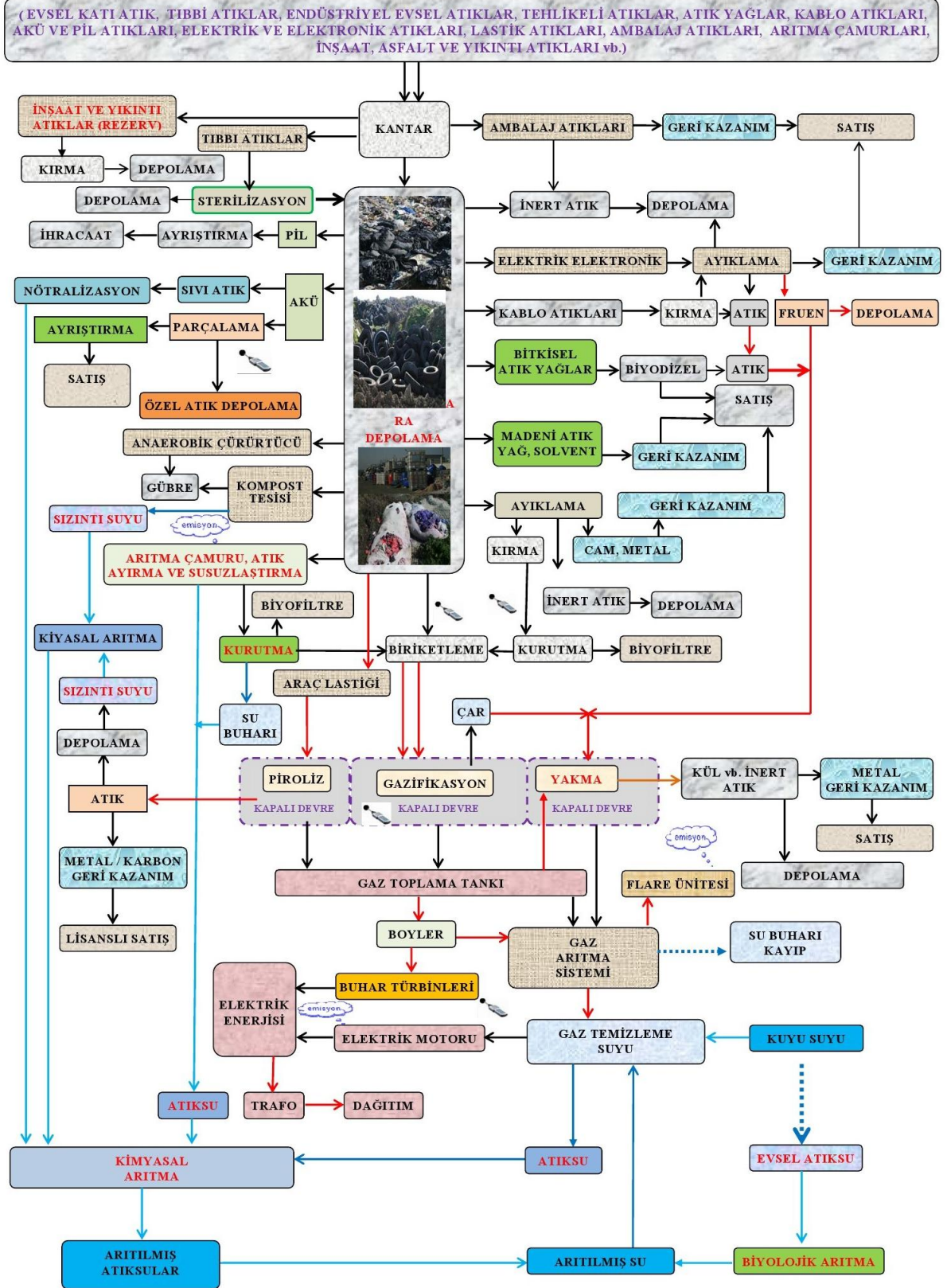
Ekolojik Enerji A.Ş. tarafından yapılması planlanan KARATEPE Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri’ne 05.07.2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik” te belirtilen esaslar çerçevesinde kabul edileceği belirtilen atıklar:

- Evsel Katı ve Tehlikesiz Endüstriyel Atıklar
- Tıbbi Atıklar
- Tehlikeli Atıklar
- Arıtma Çamurları
- Bitkisel Madeni Atık Yağlar ve Solvent Atıkları
- Kablo Atıkları
- Ambalaj Atıkları
- Kullanılmış Varil ve IBC Tanklar
- Akü ve Pil Atıkları
- Elektrik ve Elektronik Atıkları
- Ömrünü tamamlamış Lastik Atıkları
- İnşaat, Asfalt ve Yıkıntı Atıkları (rezerv)

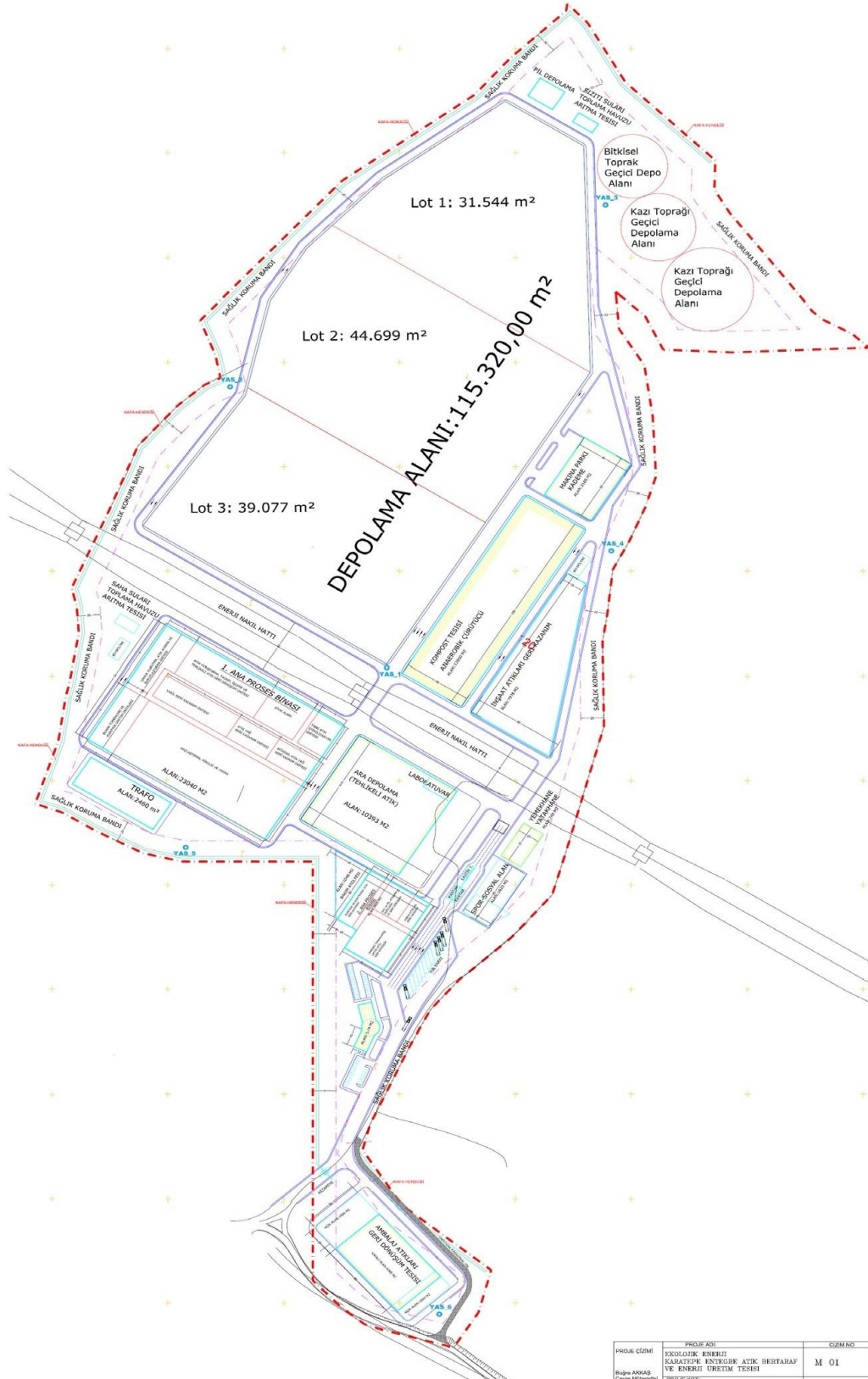
Atık Grubu	1. İŞLEM		2. İŞLEM		3. İŞLEM		Nihai Bertaraf
	İşlem	Ürün	İşlem	Proses Atığı	İşlem	Proses Atığı	
Tehlikeli Atıklar	Ayrıştırma + Temizleme	Metal	-	-	-	-	Satış
		Cam	-	-	-	-	Satış
		İnert	-	-	-	-	Depolama
		Organik	Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama
		Plastik	RDF/ Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama
Speratör	Organik	Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama	
Tıbbi Atıklar	Sterilizasyon	Metal	-	-	-	-	Satış
		Cam	-	-	-	-	Satış
		Organik	Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama
		Plastik	RDF/ Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama
Tehlikesiz Endüstriyel Atıklar	Ayrıştırma	Metal	-	-	-	-	Satış
		Cam	-	-	-	-	Satış
		Plastik	RDF/ Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama
		İnert	-	-	-	-	Depolama
		Organik	Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama
		Kağıt	Gazifikasyon	Char			Depolama
Evsel Atıklar	Ayrıştırma	Metal	-	-	-	-	Satış
		Cam	-	-	-	-	Satış
		Plastik	RDF/ Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama
		İnert	-	-	-	-	Depolama
		Organik	Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama
		Organik	Kompost/Anaerobik	Gübre			Satış
		Kağıt	-	-	-	-	Satış
Kağıt	Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama		
Madeni Atık Yağlar	Damıtma Speratör	Yağ	-	-	-	-	Satış
		Atık	Yakma	Kül	-	-	Depolama
Bitkisel Atık Yağlar	Kimyasal İşlem	Biyodizel	-	-	-	-	Satış
		Gliserin	-	-	-	-	Satış
Kablo Atıkları	Sıyırma	Metal/plastik	Eleme	Metal	-	-	Satış
	Kırma	Metal/plastik	Eleme	Plastik	-	-	Satış
Ambalaj Atıkları	Ayrıştırma	Kağıt	-	-	-	-	Satış
		Metal	-	-	-	-	Satış
		Cam	-	-	-	-	Satış
		Plastik	-	-	-	-	Satış
Akü Atıkları	Nötralizasyon	Asit	-	-	-	-	Kimyasal arıtma
		Metal/Pb	-	-	-	-	Satış
		Plastik	RDF/ Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama
Pil Atıkları	Tasnif	Plastik	-	-	-	-	Satış
		Plastik	RDF/ Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama
Elektrik Elektronik Atıkları	Ayrıtma + Parçalama	Plastik	RDF/ Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama
		Metal	-	-	-	-	Satış
		Devreler	-	-	-	-	Satış
		Freon	Depolama	Gaz	Yakma	-	-
		Cam	-	-	-	-	Satış
Araç Lastik Atıkları	Parçalama	Parçalanmış Lastik	Ayrıtma	Metal /Plastik	-	-	Satış
			Piroliz	Piroliz Ürün Karışımı	Öğütme	Metal	Satış
					Damıtma	Cüruf	Depolama
						Karbon	Satış
Arıtma Çamuru	Kurutma	Organik	Gazifikasyon	Char	Yakma	Kül	Depolama
		İnorganik	-	-	-	-	Depolama
İnşaat Yıkıntı Atıkları	Kırma	Metal/ Ahşap	-	-	-	-	Satış
		Kum vs	Geçici Depolama	-	-	-	Satış/ Kullanım
		Asbest vb.	-	-	-	-	Depolama

Şekil 6.31 : Karatepe entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesislerinde yapılan işlemler. (Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri Nihai ÇED Raporu, 2010)

Şekil 6.32 : Karatepe entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisleri genel iş akış şeması. (Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri Nihai ÇED Raporu, 2010)

PROJE ÇİZİMİ	PROJE ADI	ÇİZİM NO
Yıldırım AKKAS	EKOLOJİK ENERJİ ÜRETİM TESİSİ ENTEGRE ATIK BERTARAF VE ENERJİ ÜRETİM TESİSİ	M 01

Şekil 6.33 : Karatepe entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisleri genel vaziyet planı (Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri Nihai ÇED Raporu, 2010)

KARATEPE Entegre Atık Bertaraf Ve Enerji Üretim Tesisleri projesinde tesise gelen atıkların termal işlemler (gazlaştırma, piroliz, yakma) sonucu elde edilen gazın elektrik motorlarında yakılmasıyla elektrik enerjisi üretilmesi planlanmaktadır. Projede 30 MW elektrik üretimi planlanmaktadır, ancak elektrik motorları yerine yeni geliştirilen buhar türbinlerinde, çıkan gazın doğrudan yakılmasıyla elektrik üretim verimi iki katına çıkabileceğinden, elektrik üretimi 60 MW'a kadar çıkabilecektir (Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri Nihai ÇED Raporu, 2010).

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın 12.01.2012 tarih ve 165 sayılı yazısında söz konusu tesisin çevresel etkileri ile ilgili olarak; Entegre Katı Atık ve Bertaraf Tesisinin bünyesinde gazlaştırma, piroliz (oksijenin bulunmadığı koşullarda atığın sıcaklık etkisiyle yanması) ve yakma tesisi bulunmakta olduğu, piroliz ve gazlaştırma tesisinin teknik özellikleri açısından ve kapalı sistem olmaları ve baca sisteminin bulunmaması, çıkan baca gazı emisyonlarının sistem içinde yakılmaları nedeni ile hava kirliliğine ciddi bir etkisi olmayacağı ileri sürülmektedir. İlave olarak tesisin, Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nın hazırladığı "Atık yönetimi eylem Planı (2008-2012)"ndaki hedeflere uygun olarak yapılacağı; Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne illeri ile İstanbul ilinin Trakya kısmında yer alan sanayi kuruluşlarının tehlikeli atıklarının bertaraf edilmesinin planlandığı; evsel atıkların Çorlu ve Çerkezköy ilçelerinden kabul edileceği; tesisin Trakya bölgesine hizmet vereceği ancak talep gelmesi durumunda diğer il ve ilçelerden de katı atıkların alınabileceği belirtilmektedir. Bu şekilde tesisin kapasitenin oldukça geniş bir etki alanının olduğu, projede uygulanacak yeni teknolojiler ile bazı atık türlerinin geri kazanım ve bertarafında tüm Türkiye ve hatta Avrupa Birliği ve diğer ülkelere bile hitap edebilecek özellikte olduğu da ifade edilmektedir.

Nihai ÇED Raporu (2010)'nda; Ekolojik Enerji A.Ş. tarafından yapılacak Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri projesinin düzenli depolama sahası ve termal işlemler sonucu hava, su ve toprağa etkisini tespit etmek amacıyla sürekli gözlem altında tutulacağı taahhüt edilmektedir. Yine aynı raporda projenin genel çevresel etkileri şu şekilde özetlenmiştir (Şekil 6.34).

Konu	Çevresel Etkilerin Özeti	Etki Alanı	Etkinin Niteliği	Etkinin Süresi	Etkinin Derecesi
Hava	İnşaat Kazı ve inşaat çalışmaları sırasında toz oluşacaktır. (yayıllı kaynak) İnşaat makinelerinden emisyon kaynaklanacaktır. (hareketli kaynak)	Yerel	Olumsuz	Kısa vadeli	Orta
	İşletme Atıkların boşaltılması sırasında partiküller madde yayılacaktır (yayıllı kaynak). Düzenli depolamada kullanılan araçlardan emisyonlar kaynaklanacaktır (hareketli Kaynak). Termal işlemlerden emisyon kaynaklanacaktır (noktasal kaynak). Acil durumlarda yakma bacasından emisyon kaynaklanacaktır (noktasal kaynak). Düzenli depolama alanından emisyon kaynaklanacaktır (yayıllı kaynak).	Yerel	Olumlu	Kısa vadeli	Orta
Yüzeysel Sular Ve Yer Altı Suyu	Tesiste oluşacak atıksu ve sızıntı suyu, yüzeysel sulara veya yer altı suyuna hiç deşarj edilmeyecek, öngörülen standartlara uygun olarak arıtılacak ve geri kazanımla tekrar kullanılacaktır.	-	Etkisiz	-	-
	İnşaat İçme suyu ve kullanma suyu amaçlı su, YAS dan karşılanacaktır. Atıksu, geçirimsiz fosseptik depoda toplanıp, Deri Organize sanayi bölgesi Arıtma Tesisine nakledilecektir.	-	Etkisiz	-	-
	İşletme Su YAS dan karşılanacaktır. Atıksu ve sızıntı suyu toplanıp, arıtılacak ve gaz temizle suyu olarak tekrar kullanılacaktır. Taşkın suları drene edilerek doğal su kanallarına deşarj edilecektir.	-	Etkisiz	-	-
Toprak	İnşaat Üst örtü toprağı sıyrılacak, kazı yapılacak ve doldurulacaktır. İnşaat ve hafriyat atıkları uygun bir sahada depolanacaktır.	Yerel	Olumsuz	Kısa vadeli	Orta
	İşletme Sızıntı suyu veya taşkın suları toprakla temas etmeyecektir. Saha kapatılıp üzeri yeşillendirilecektir.	Yerel	Olumlu	Uzun vadeli	Küçük
Koku	İnşaat İhmal edilebilir seviyede koku problemi yaşanacaktır.	-	Etkisiz	-	-
	İşletme Sızıntı suyu kaynaklı koku oluşumu kabul edilebilir seviyede olacaktır. Tesis içindeki kokular biyofiltre ile giderilecektir.	Yerel	Olumlu	Uzun vadeli	Orta

Flora Ve Fauna	İnşaat Yok olma tehlikesi altında veya endemik bir flora türü mevcut değildir. Memeli, yok olma tehlikesi altında veya endemik fauna türü proje sahasında mevcut değildir.	Yerel	Olumlu	Kısa vadeli	Küçük
	İşletme Düzenli depolama alanı kapatılıp peyzaj flora ile yeşillendirilecektir. Saha kapatıldıktan sonra normal fauna yaşamı oluşacaktır..	Yerel	Olumlu	Uzun vadeli	Küçük
Gürültü	İnşaat Yoğun ama geçici süreyle inşaat makinelerinden kaynaklanacak gürültü oluşacaktır.	Yerel	Olumsuz	Kısa vadeli	Orta
	İşletme Kabul edilebilir seviyede kapalı ortamda gürültü oluşacaktır.	Yerel	Olumsuz	Kısa vadeli	Orta
Görüntü	İnşaat Düzenli depolama alanı kazılacaktır	Yerel	Olumsuz	Kısa vadeli	Orta
	İşletme Depolamada günlük örtü toprağı ve hücre dolduktan sonra nihai örtüyle kapatılacaktır. Düzenli depolama alanı kapatılıp yeşillendirilecektir. Saha kapatıldıktan sonra çevresiyle uyumlu bir tepe görüntüsü elde edilecektir.	Yerel	Olumlu	Uzun vadeli	Orta
Kültürel Ve Arkeolojik Miras	İnşaat Kültürel ve arkeolojik mirasa herhangi bir olumsuz etkisi olmayacaktır.	-	Etkisiz	-	-
	İşletme Kültürel ve arkeolojik mirasa herhangi bir olumsuz etkisi olmayacaktır.	-	Etkisiz	-	-
Sosyo-Ekonomik Çevre	İnşaat İnşaatla çalışmak üzere çevre halkına iş imkânı sağlanacaktır.	Yerel	Olumsuz	Kısa vadeli	Orta
	İşletme Sahada çalışmak üzere çevre halkına iş imkânı sağlanacaktır. İnsan ve çevre sağlığı kalitesi yükselecektir. Elde edilen kompost sayesinde tarıma katkıda bulunulacaktır. Geri kazanma sektörüne katkıda bulunulacaktır. Elektrik enerjisi üretilecektir. Atık minimizasyonu sağlanacaktır. Entegre Atık yönetiminde yeni teknolojiler geliştirilecektir. Yetiştirilmiş teknik eleman kazanılacaktır.	Yerel	Olumlu	Uzun vadeli	Büyük

Şekil 6.34 : Projenin Genel Çevresel Etkileri. (Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri Nihai ÇED Raporu, 2010)

6.4.3.4 İmar planı kararlarındaki konumu

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü tarafından tesise ait imar planları iki kere olur alınarak, iki defa onaylanmıştır:

- 17.02.2012 tarih ve 2463 sayılı Bakanlık Makamı Olur'u ile onaylanmış olan 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planı
- 19.04.2012 tarih ve 6266 sayılı Bakanlık Makamı Olur'u ile onaylanmış olan 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planı

İmar planına esas kurum ve kuruluş görüşleri alındıktan sonra, üst ölçekli planlar ve kurum görüşleri doğrultusunda plan kararlarının oluşturulduğu ve bu doğrultuda düzenlemelerin yapıldığı anlaşılmaktadır. Söz konusu planlama alanı hâkim fonksiyon olarak 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nda "Teknik Altyapı Alanı" ve 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı'nda "Teknik Altyapı Tesisleri" lejandı ile gösterilen alanda kaldığı görülmektedir.

Plan Açıklama Raporu (2012/1)'nda belirtildiği üzere, 05.03.2008 onay tarihli Çorlu Nazım İmar Planı kararları dikkate alınarak, planlama alanının güneyinde, 15 metre en kesite sahip yol düzenlemesi yapılmıştır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 19.04.2012 tarih ve 6266 sayılı Olur'u ile onaylanmış olan 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planı paftalarına bakıldığında; planlama alanında "Sağlık Koruma Bandı" nın 20 m olduğu, enerji nakil hattının kuzey ve doğusunda (60, 61 ve 63 parseller) ise sağlık koruma bandının 40 m olarak ayrıldığı görülmektedir (EK-C). Plan Açıklama Raporu (2012/1)'nda; sağlık koruma bandı içerisinde kalan alanlarda yapı yapılamayacağı belirtilerek bu alanlarda ihtiyaç halinde en fazla 10 m genişliğinde imar yolu açılabileceği ifade edilmektedir.

Planlama alanından TEİAŞ 20. İletim Tesis ve İşletme Grup Müdürlüğü Tesis ve Kontrol Müdürlüğü'ne ait 380 kV'luk Hamitabat –Ünimar Enerji İletim Hattı geçmektedir. Planlama alanında enerji koruma bandı olarak belirtilen sınır, enerji iletim hattına ait dış sınırlardan itibaren yatayda 5 m mesafede olacak şekilde gösterilmiştir. Plan notlarının 7. maddesinde de belirtildiği üzere, bu sınır içinde kalan alanlarda Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği (md.44-çizelge.8)'nde belirtilen hususlara uyulması gerekmektedir.

1/5000 ölçekli nazım imar planında “Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi Alanı” olarak gösterilen planlama alanı, 1/1000 ölçekli uygulama imar planında da aynı lejand gösteriminde yer almaktadır. İkinci olur’a istinaden onaylanan 1/1000 ölçekli uygulama imar planında, ilk olur’da KAKS (Emsal)=0.45 ve (hmax)=10.50 olan söz konusu alanın yapılaşma şartları, KAKS (Emsal)=0.25 ve (hmax)=10.50 olarak değiştirilmiştir (EK-C). Plan notlarınının 3. maddesinde açık alan düzenlemeleri ile açık depo alanlarının emsale dahil edilmediği, 4. maddesinde ise idari ve sosyal binalarda, ARGE ve laboratuvar binalarında, hmax (maksimum yapı yüksekliği)’in 10.50 metre olacağı ve bu binaların dışında, tesise ait ana yapılarda yüksekliğin faaliyet gereklerine göre mimari projede belirlenerek; tek katlı yapılacağı belirtilmiştir.

Tekirdağ- Çorlu- Karatepe Mevkii 414 ada, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 74 ve 192 parsellere ait “Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi” ne ait 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planı plan notlarında yer alan hükümler aşağıda verilmiştir:

- 1- Planlama alanında enerji üretim ve depolama tesisleri, idari, sosyal binalar, laboratuvar, atık bertaraf ve geri dönüşüm tesisleri, makine parkı, arıtma tesisi, trafo, otopark ve diğer altyapı tesisleri amacıyla, birden fazla yapı yapılabilir.
- 2- Tapu kadastro ya da tapulama haritasında bulunan kamu eline geçmiş bir yola mahreç sağlamadan uygulama yapılamaz.
- 3- Planlama alanında KAKS (Emsal)=0.25’tir. Açık alan düzenlemeleri ile açık depo alanları emsale dâhil değildir.
- 4- Enregre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi kapsamında yapılacak idari ve sosyal binalarda, ARGE ve laboratuvar binalarında, hmax (maksimum yapı yüksekliği) 10.50 metre olacaktır. Tesise ait ana yapılarda yükseklik gereklerine göre mimari projede belirlenecek olup; tek katlı yapılacaktır. Planlama alanında tevhid işleminden önceki 69 numaralı parselin bulunduğu tesisin Çorlu yolundan mahreç aldığı bölümde yalnızca idari ve sosyal tesislere ait binalar yer alacaktır.
- 5- Çatı ve çekme kat yapılamaz. Çatı arası, son kat ile müşterek kullanılmak üzere iskan edilebilir.

- 6- Planlama alanına ilişkin ‘‘Sağlık Koruma Bandı’’ 20 metre olup, enerji nakil hattının kuzey ve doğusunda (60,61 ve 63 parseller) sağlık koruma bandı 40 m’dir. Sağlık koruma bandı içerisinde kalan alanlara yapı yapılamaz. 40 m sağlık koruma bandı bırakılan yerlerde ihtiyaç halinde en fazla 10 m genişliğinde yol açılabilir. Bu alanlar tesisin evre ile grsel irtibatının kesilmesini sağlayacak şekilde, yaprak dökmeyen yüksek strüktürlü ağaç cinsleri ile ağalandırılacaktır.
- 7- Planlama alanında, enerji nakil (iletim) hattına ait yatay ve düşey yapı yaklaşma mesafelerinde, Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği (md.44-izelge.8)’nde belirtilen hususlara uyulacaktır.
- 8- Tesise ait yollar, park ve otoparklar 1/500 ölçekte hazırlanacak olan vaziyet planı ile düzenlenecektir.
- 9- 2872 sayılı evre Kanunu ve Yönetmelikleri’nin ilgili hükümlerine uyularak ekolojik dengenin bozulmaması ve çevrenin korunmasına yönelik tedbirlere uyulacaktır. ÇED raporunda belirtilen hususlara uyulacaktır. Tesisin evre ve insan sağlığına olan etkilerinin önceden ortaya konularak bertarafının sağlanabilmesi amacıyla söz konusu tesisin başlangıç, inşaat, işletme ve işletme sonrası dönemlerine ilişkin periyodik olarak ‘‘İzleme Raporları’’ hazırlanması zorunlu olup; izleme raporlarında ortaya çıkacak herhangi bir olumsuzluk durumunda, ortaya çıkan olumsuzluğun en kısa sürede bertarafının sağlanması zorunludur.
- 10- Yapılacak tesisin su ihtiyacının yer altı suyundan karşılanması halinde; 167 sayılı Kanun gereği, DSİ Bölge Müdürlüğü’nün izni alınacaktır.
- 11- 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu’nun şehir ve Kasabalar Hıfzısıhha 1., 2. ve 3. Fasıllarında gösterilen şartlara uyulması, ayrıca; İşyeri açma ve alışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmeliğin ilgili hükümleri gereği, müessese etrafında sağlık koruma bandı mesafeleri konulması ve diğer işlemlerin tamamlanmasını takiben tesis faaliyetine başlanacaktır
- 12- 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kanunu ve ilgili yönetmeliklerine uyulacaktır.
- 13- Arıtma tesislerinde Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği hükümlerine uyulacaktır.
- 14- Planlama alanı, Türkiye Deprem Bölgeleri Haritasına göre, 3. Derece deprem bölgesinde yer almakta olup, gerekli katsayıların buna göre alınması zorunludur.

- 15- Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik Hükümleri'nin ilgili maddelerine uyulacaktır.
- 16- 27.04.2010 tarihinde Tekirdağ Valiliği, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından onaylanan Jeolojik-Jeoteknik Etüt Raporu'na uyulacaktır. Bu kapsamda;
- 17- Önlemler Alanlar 2.1 (Ö.A-2.1)'de yer alan alanlarda yapılacak kazılarda stabilite problemlerinin önüne geçmek için, kazı öncesi mutlaka mekanik sondaj yapılarak, birimlerin ayrıntılı jeoteknik özelliklerine göre geçici ve kalıcı kazı şev eğimleri belirlenecektir. Ayrıca derin kazılarda, kazı öncesi iksalama (kazık vb.) alınması gerekmekte olup, dere içi ve çevresinde yapı yapılması durumunda drenaj önlemleri alınacaktır.
- 18- Önlemler Alanlar 5.1 (Ö.A-5.1)'de yer alan ve yapı yapılacak alana ait zemin dayanımının düşük olması durumunda ve yüzey sularının yaratacağı etkiyi önlemek için temel altı ve çevresinde gereken önlemler alınacaktır.
- 19- Önlemler Alanlar 5.1 (Ö.A-5.1)'de yapılacak yapılara yönelik mekanik sondajlı (parsel) etütlerinde, zemine ait taşıma gücü, oturma analizi ve zemin grubu parametreleri ayrıntılı olarak tespit edilecektir.
- 20- Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın 11.02.2002 tarih ve 1135 sayılı genelgesine göre inşaat aşamasında statik projelere esas olmak üzere, parametrelerin ve alınması gerekli önlemlerin belirlenmesi amacıyla, parsel bazında, zemin etütlerinin yapılması zorunludur.
- 21- Tekirdağ Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün 12.03.2010 tarih ve 558 sayılı yazısı eki raporda belirtilen hususlara uyulacaktır.
- 22- Tekirdağ Valiliği, Tarım İl Müdürlüğü'nün 21.04.2010 tarih ve 4466 sayılı yazısı uyarınca; 60, 61, 62, 63, 64, 65, 69, 192 numaralı parsellerde çevredeki tarım arazilerine zarar vermeyecek ve tarımsal bütünlüğün bozulmaması için gerekli tedbirler alınacaktır.
- 23- Trakya Elektrik Dağıtım A.Ş.'nin 01.03.2010 tarih ve 519 sayılı yazısı uyarınca; proje alanı içinde daha sonra ihtiyaç duyulabilecek trafo merkezi, dağıtım merkezi yeri ile havai hat veya kablo güzergahı için yer ayrılacak, imar planı proje çalışmaları sırasında Trakya Elektrik Dağıtım A.Ş. Çorlu İşletme Müdürlüğü ile koordinasyon sağlanacaktır.
- 24- Plan notlarında bulunmayan hususlarda; 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili yönetmelik hükümlerine uyulacaktır.

6.4.4 Hazırlanan imar planlarına ilişkin yasal süreç (Onay-askı ve itirazlar)

6.4.4.1 İmar planlarının Çorlu Belediyesi tarafından onaylanması ve planların askı süreci

Söz konusu çalışma alanının planlama sürecine baktığımızda:

- Söz konusu tesisle ilgili ÇED sürecine başlanabilmesi için 2000-2001 yıllarında kamu kurum ve kuruluşların görüşlerinin alındığı,
- T.C. Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu tarafından Ekolojik Enerji A.Ş.'ye Lisans no: EÜ/1770-3/1263 ve Tarih: 24/09/2008 olan, "Tekirdağ İli, Çorlu İlçesi, Karatepe Mevkiinde kurulacak biyogazdan (çöp gazı) elektrik enerjisi üretim tesisinde 24/09/2008 tarihinden itibaren 49 yıl süreyle, üretim faaliyeti göstermek üzere 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu ve ilgili mevzuat uyarınca Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'nun 24/09/2008 tarihli ve 1770/3 sayılı kararı ile verilmiştir." şeklinde üretim lisansının verildiği,
- 24.08.2009 tarihinde, 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nın Mülga Çevre ve Orman Bakanlığınca onaylanarak yürürlüğe girdiği,
- Çorlu Belediye Başkanlığı'na verilmiş olan 21.12.2009 tarih ve 20331 kayıt nolu dilekçe ile EPDK tarafından verilen lisans belgesi kapsamında "Karatepe Entegre Katı Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri" kurulması amacıyla imar planı çalışmalarına esas kurum görüşlerinin alınmasının talep edildiği,
- Çorlu Belediye Başkanlığı'nın 24.12.2009 tarihli yazısına istinaden planlama alanı ile ilgili çeşitli kurum ve kuruluşlardan görüşlerin alındığı²,
- Çorlu Belediye Başkanlığı, Plan ve Proje Müdürlüğü'nün 28.06.2010 tarihli yazısı ile tesise ait 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planının Belediye Meclisi'ne havale edildiği,
- Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından, "Karatepe Entegre Katı Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri" ne ilişkin Karar tarihi: 29.06.2010 ve Karar no:1922 olan ÇED Olumlu Belgesi'nin verildiği,

---

² Çorlu Belediye Başkanlığı'nın 24.12.2009 tarihli yazısına istinaden alınmış kurum görüşleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler tezin "Kurum görüşleri" bölümünde yer almaktadır.

- 01.07.2010 tarihinde, 1/100.000 ölçekli Trakya alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nın, plan hükümlerinde yapılan değişiklik ve düzenlemeler ile Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı'nca yeniden onaylanarak yürürlüğe girdiği,
- 07/07/2010 tarih 2010/248 sayılı Çorlu Belediye meclis kararı ile, tesise ait 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı'nın İmar Komisyonu'na havale edildiği,
- Çorlu Belediye Meclisince onaylanan, 04/08/2010 tarih ve 2010/264 no'lu meclis kararı ile; "Meclisçe yapılan görüşmeler ve oylama sonunda; 07/07/2010 tarih 2010/248 sayılı meclis kararı ile imar komisyonuna gönderilen 27/05/2010 tarih 13334 tarihli dilekçeye konu; İlçemiz Hatip Mahallesi 414 ada, 60-61-62-63-64-65-66-67-68-69-74-192 parsellere ait; Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi yapılması ile ilgili 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı ve 1/1000 ölçekli Uygulama imar planı talebinin kabul edilmesine, Belediye Meclisinin 04/08/2010 tarihli toplantısında oy birliği ile karar verildi." şeklinde söz konusu tesise ait imar planlarının onaylanmasına karar verildiği,
- ÇED Olumlu kararı alınmış; onaylanan imar planları ile yer seçimi, yapılaşma koşulları ve yapı yoğunluğu belirlenmiş; inşaat ruhsatı aşamasına gelmiş olan tesisle ilgili olarak; Çorlu Belediyesi'nin 12.04.2011 gün ve 134/6380 sayılı yazısı ile, meslek odalarının söz konusu tesisin çevresel etkilerine ilişkin görüşlerinin sorulduğu,
- 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı'nın, Tekirdağ İl Genel Meclisinin 05.08.2011 tarih ve 125 sayılı kararı ile Tekirdağ Belediye Meclisinin 19.08.2011 tarih ve 308 sayılı kararıyla kabul edilerek, Tekirdağ Valiliğince 22.08.2011 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girdiği,
- Söz konusu firmanın EPDK'dan almış olduğu lisans belgesinin biogaz dan enerji üretimi ile ilgili olduğu ve firmanın tehlikeli atıklardan da enerji üreteceği hususu yanı sıra çevre ile ilgili sivil toplum kuruluşları ve meslek odalarının da tesisin kurulmasına tepki göstermesi neticesinde Çorlu Belediye Meclisinin 05.10.2011 deki meclis toplantısında aldığı karar ile, Karatepe bölgesinden yapılacak olan katı atık bertaraf tesisi için onaylanan imar planlarını iptal ettiği,

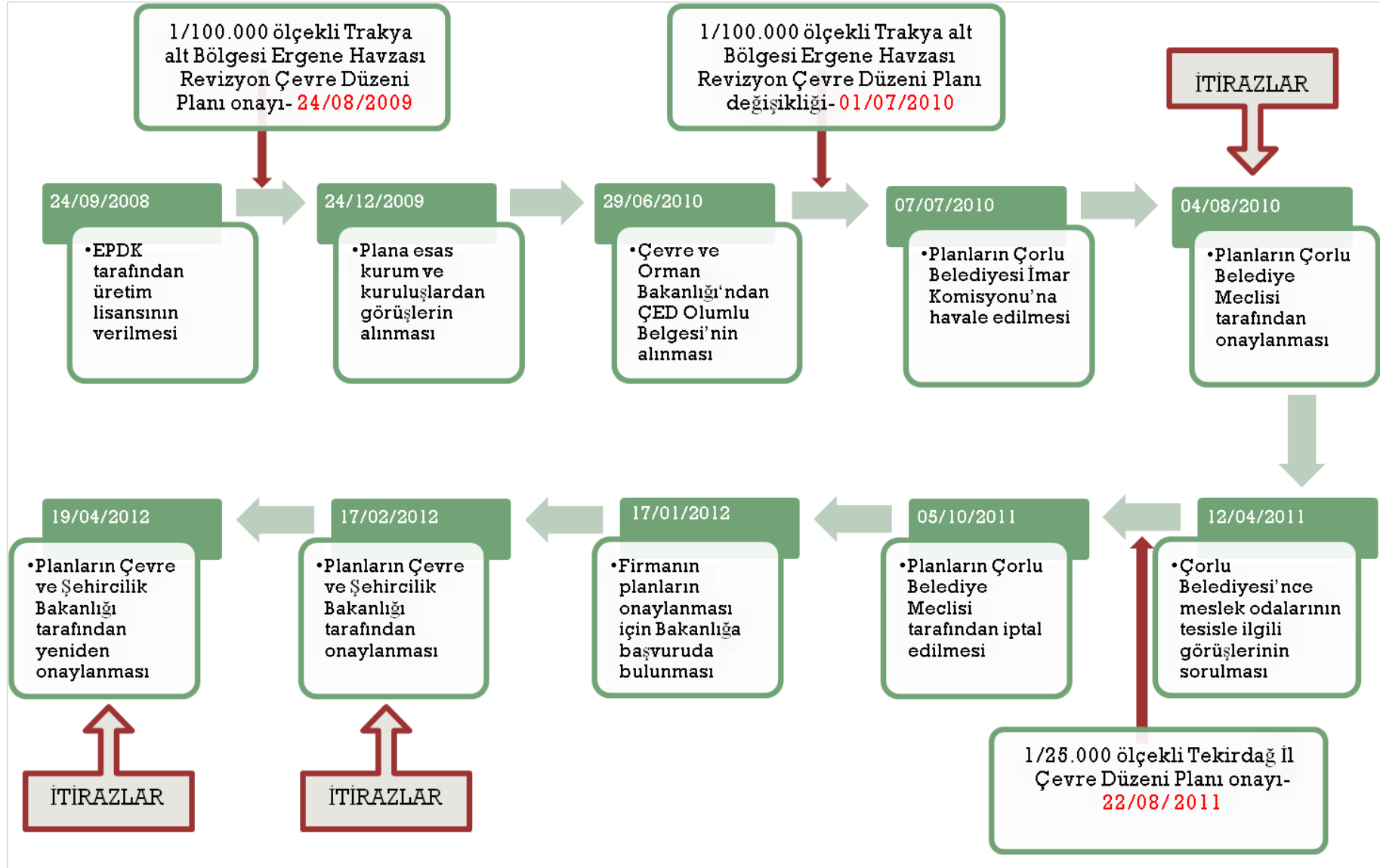
- İmar planlarının iptal edilmesi üzerine, Ekolojik Enerji A.Ş. tarafından Çorlu Belediye Başkanlığı'na verilmiş olan 21.10.2011 tarih ve 41965 kayıt nolu dilekçe ile itirazda bulunulduğu,
- Çorlu Belediye Meclisince alınan, 04/01/2012 tarih ve 2012/41 no'lu meclis kararı ile; askı süresi içerisinde Ekolojik Enerji A.Ş. tarafından 21.10.2011 tarih ve 41965 kayıt nolu dilekçe ile yapılan itirazın reddine karar verildiği,

6.4.4.2 İmar planlarının Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanması ve planların askı süreci

- İmar planlarının Çorlu Belediyesi tarafından iptal edilmesi üzerine firmanın 644 sayılı KHK kapsamında değerlendirilmek üzere Bakanlığa planların onaylanması için başvuruda bulunduğu,
- Tekirdağ İli, Çorlu İlçesi, Karatepe Mevkii'nde tapununun 414 ada, 60-61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 74 ve 192 parseller üzerinde yapılması planlanan "Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi" ne ait 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve plan açıklama raporu ile 1/1000 ölçekli uygulama imar planı ve plan açıklama raporunun, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 7(k) maddesi uyarınca 17.02.2012 gün ve 2463 sayılı Makam Olur'u ile onaylandığı,
- Askı süresi içinde plan teklifine ilişkin yapılan itirazların Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na değerlendirilerek, plan ve plan notlarında yapılan düzenlemelerin 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 7(k) maddesi uyarınca 19.04.2012 gün ve 6266 sayılı Makam Olur'u ile yeniden onaylandığı görülmektedir.

Sonuç itibari ile;

- Tesise ait imar planlarının Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından re'sen onaylanması sonrasında, firma yetkilisi Çorlu Belediyesi'ne ruhsat başvurusu yapmış ve talep üzerine Çorlu Belediyesi, Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi ile ilgili 19.02.2013 tarihli ruhsat belgesi düzenlemiştir.

Şekil 6.35 : Projenin Planlama Süreci.

6.5 Planlama Sürecine İlişkin Aktör Analizi

6.5.1 Analiz metodolojisi

Çalışmanın bu bölümünde, yapılması planlanan Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi'nin planlama sürecinde; yerel ve bölgesel ölçekte, aktörlerin nasıl bir yaptırımında bulunduğu, birbirleri ile olan ilişkileri, mevcut kabulleri ve karar alma süreçleri ele alınmıştır.

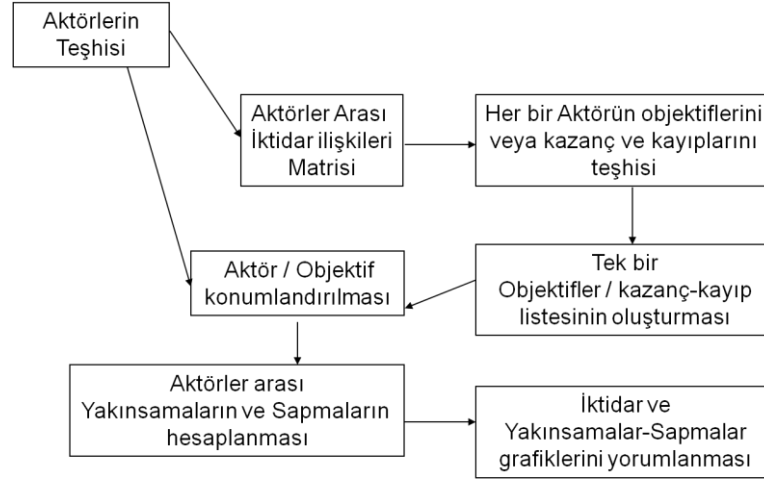
Söz konusu tesisin yapılacağı mekanın oluşumunda yer alan aktörler ve stratejilerinin analizinde “Mactor Metodu”³ ndan yararlanılmıştır. Aktörlerin “oyun” veya “stratejilerinin” analiz edildiği Mactor Metodu’nda, aktörler arası güç dengelerini ölçmek, onların yaklaşma ve farklılaşmalarını saptamak amaçlamaktadır (Arcade ve diğ, 2009; Godet, 1993).

Aktörlerin hareket analizi Mactor Metoduna göre 6 aşamada ilerlemektedir (Arcade ve diğ, 2009) (Şekil 6.36):

- 1- Aktörlerin stratejilerinin tablolaştırılması,
- 2- Stratejilerinin ve objektiflerinin belirlenmesi,
- 3-Hedefleri ile ilişkili olarak aktörlerin konumlandırılması, yaklaşımlarının ve farklılaşmalarının belirlenmesi,
- 4- Her bir aktör için hedeflerin sıralanması,
- 5- Aktörler arasındaki güç dengesinin değerlendirilmesi,
- 6- Aktörler arasındaki yaklaşımlar ve farklılıklar analizi ile güç dengesini birleştirmek,
- 7- Gelecek için stratejik öneriler ve anahtar soruları formüle etmek.

---

³ Mactor Metodu, İTÜ-Şehir Planlama Yüksek Lisans Programı bünyesindeki“Kentleşmede Aktörler ve Uygulamalar” dersi kapsamında verilmiştir Bu metodun oluşturulmasına yönelik ders notları ve sunumlardan yararlanılmıştır.

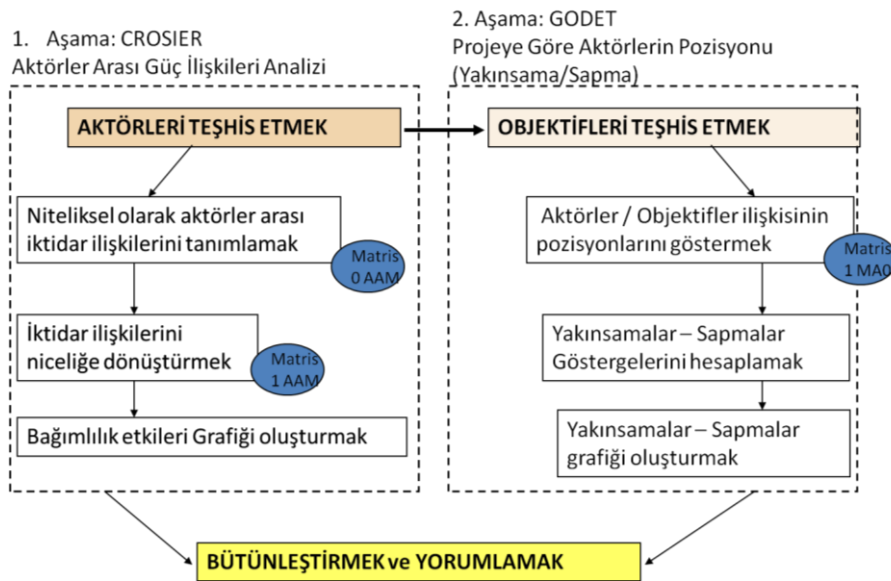

Şekil 6.36 : Süreç Akım Şeması. (‘Kentleşmede Aktörler ve Uygulamalar’ ders notlarından yararlanılmıştır.)

Mactor Metodu 1985-1990 yıllarında Michel Godet ve François Bourse tarafından geliştirilmiş ve aşağıdaki işlemlerle basit hale getirilmiştir:

- Aktörler arası etki ve bir objektife bağlılık derecelerinin değerlendirme ölçeği değiştirilmiştir.
- Yakınsama ve sapmaların göstergelerinin hesaplama metodu değiştirilmiştir.
- Bütünleşme ve sentez sonuç yöntemi biçimlendirilmiştir.
- Bazı karmaşık hesaplamalar dışlanarak anlaşılması kolaylaştırılmıştır.

Aktörlerin analizine ilişkin olarak, öncelikle aktörlerin ve objektiflerin tespit edilmesi gerekmektedir (Şekil 6.37).

Şekil 6.37 : Süreç Akım Şeması. (‘Kentleşmede Aktörler ve Uygulamalar’ ders notlarından yararlanılmıştır.)

6.5.2 Aktörlerin belirlenmesi

Planlama sürecinde etkili olan aktörler 4 ana başlık altında toplanarak merkezi yönetim, yerel yönetim, özel sermaye ve sivil inisiyatif olarak gruplandırılmıştır.

Çizelge 6.10 : Planlama sürecinde etkili olan aktörlerin teşhisi.

	AKTÖRLER	KISALTMALAR
MERKEZİ YÖNETİM VE BAĞLI TAŞRA TEŞKİLATI	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	MERY
	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	
	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı	
	Tekirdağ Valiliği, İl Sağlık Müdürlüğü	
	Tekirdağ Valiliği, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü	
	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü-11 Bölge Müdürlüğü	
	Tekirdağ Valiliği, Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü	
	BOTAŞ, Arazi Etüt ve Kamulaştırma Daire Başkanlığı	
	TEİAŞ, 20.İletim Tesis ve İşletme Grup Müdürlüğü Tesis ve Kontrol Müdürlüğü	
	TREDAŞ Çorlu İşletme Müdürlüğü	
	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü	
	Tekirdağ Çorlu, Kara Kuvvetleri Komutanlığı 5'inci Kolordu Komutanlığı	
	Çorlu Doğalgaz Dağıtım A.Ş.	
	Çevre ve Orman Bakanlığı, Vize Orman İşletme Müdürlüğü-Çerkezköy Orman İşletme Şefliği	
	Tekirdağ Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	
	Ulaştırma Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü 1. Bölge Müdürlüğü	
Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü		
Tekirdağ İl Özel İdaresi, İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü		
YEREL YÖNETİM	Çorlu Belediyesi	YERY
ÖZEL SERMAYE	Ekolojik Enerji	ÖS

SİVİL İNİSİYATİF	TMMOB (Meslek Odaları)	STK
	Üniversite	
	Çorlu Kent Konseyi	
	Ergene Platformu	
	Ergene İnisyatifi	
	Ergene Hayata Dönüyor	
	Yerel Medya	
	Halk	

Metodoloji kapsamında aktörlerin gruplanması;

Stratejik Aktörler: Merkezi yönetim birimleri ve bağlı taşra teşkilatı

Sosyal Aktörler: Meslek Odaları, STK'lar

Belirleyici Aktörler: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çorlu Belediye Başkanlığı

Grup Oluşturan Aktörler: Meslek Odaları, STK'lar, Halk

Tetikleyici Aktörler: Özel Sektör, Girişimciler/Yatırımcılar

6.5.3 Aktörlerin görüşlerinin değerlendirilmesi

Çizelge 6.11: Aktörler arası iktidar ilişkileri analizi- matrisi.

AAMI	MERY	YERY	ÖS	STK
MERY	0	2	3	0
YERY	1	0	3	0
ÖS	1	1	0	0
STK	1	2	3	0

0=İktidar ilişkisi yok.

1= Satırda yer alan aktör, objektiflerini riske etmeksizin; araçlar, organizasyon, zaman kullanımı, sütundaki aktör maliyeti üzerine etkili olabilir

2= Satırda yer alan aktör sütunda yer alan aktör üzerine etkili olabilir. Ancak, bu aktörün mevcudiyetini ve misyonlarını riske edemez.

3=Satırdaki aktör, sütundaki aktörün mevcudiyetini ve misyonlarını riske edebilir.

Obj.1 Tesisin gerekliliği

Obj.2 Tesisin yerseçimi, kapasitesi

Çizelge 6.12 : Objektiflere göre aktörlerin pozisyonları.

AOM1	Obj.1	Obj.2
MERY	2	2
YERY	1	0
ÖS	4	4
STK	1	-4

4= Aktör objektifi desteklemektedir. Onun için çok önemli bir hedeftir.

2= Aktör objektifi desteklemektedir. Bu objektif kendi objektiflerinin bir parçası veya gerçekleştirmelerine katkıda bulunuyor. Bu objektif gerçekleşmezse kendi objektifleri riske giriyor. Ancak varlığını tehdit etmiyor

1= Aktör objektifi desteklemektedir. Kendi objektiflerinin gerçekleştirmesini, imkânlar ve organizasyon yönünden destekliyor

0= Fikri yok, kayıtsız. (Satırdaki aktör, sütundaki objektife kayıtsız)

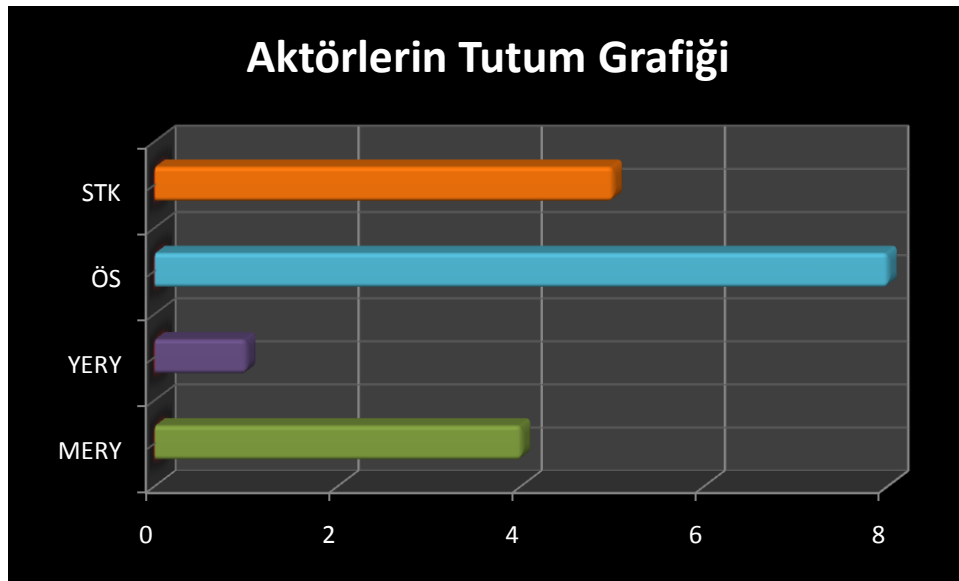
-1= Aktör objektife karşıdır. Objektiflerinin gerçekleştirmesini, imkanlar ve organizasyon yönünden rahatsız edecektir.

-2= Aktör objektife karşıdır. Kendi objektiflerinin gerçekleştirmesine ters düşmektedir.

-4= Aktör objektife karşıdır. Bu objektifin gerçekleşmemesi, varlığı ve misyonları için hayati önem taşımaktadır.

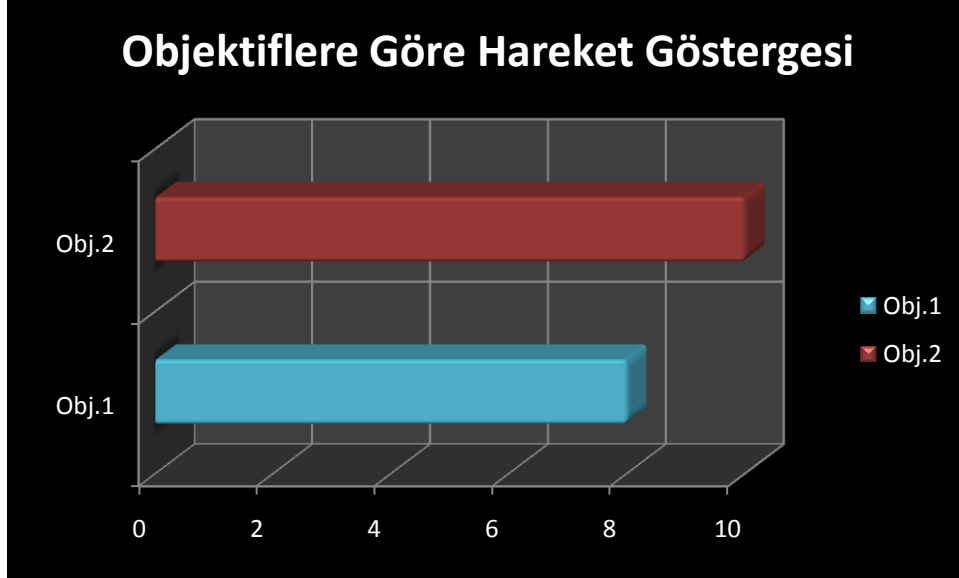
Sütün ve Satırlardaki sayıların mutlak değer toplamları iki gösterge hesaplama imkânı vermektedir. Bu göstergeler;

- Satır toplamı: Aktörlerin (Proje İle İlgili) Tutumu Göstergesi
- Kolon toplamı: Objektiflere göre Hareket Göstergesi

Şekil 6.38 : Aktörlerin proje ile ilgili tutum göstergesi.

Aktörlerin tutumları üzerinden yapılan matrislere ait grafiğe (Şekil 6.38) bakıldığında, özel sermayenin her iki objektif için de net bir şekilde tutum gösterdiği merkezi yönetim, yerel yönetim ve STK'ların ise projeye karşı olumlu ya da olumsuz tutumları olduğu görülmektedir.

Şekil 6.39 : Objektiflere göre hareket göstergesi.

Objektiflere göre hareket göstergesine (Şekil 6.39) bakıldığında aradaki farkın bir birim olduğu dikkat çekmektedir. Bunun nedeni genel olarak, projeye itiraz eden aktörlerin yer seçimine de itiraz etmelerinden kaynaklanmaktadır. Objektif 2'de belirlenen yer seçiminden önce, belirlenen projenin çevresel etkileri olacağı ön görüldüğü için yer seçimi ile aynı tutumun olduğu görülmektedir.

Planlamanın karar aşamalarında veya planlama sürecinde yer alan aktörlerden, merkezi ve yerel yönetim birimlerinin kurum görüşleri olduğu için bu birimlerle görüşme yapılmamış, diğer aktörler (yatırımcı firma, üniversiteler, STK'lar vb.) ile "Derinlemesine görüşme (Depth Interview)" şeklinde görüşmeler gerçekleştirilmiş.

Merkezi yönetim birimleri

Çorlu-Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi kurulmasına ilişkin imar planlarına esas, ilgili kurum ve kuruluşlardan alınmış görüşler özet şeklinde aşağıda verilmiştir (Plan Açıklama Raporu, 2012/1):

Çizelge 6.13 : Planlama sürecinde alınan kurum görüşleri.

KURUM ADI		GÖRÜŞ
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Kamulaştırma Dairesi Başkanlığı	06.01.2010 tarih ve 488 sayı	Çorlu Atık Bertaraf ve Enerji Tesisinin ve yardımcı tesislerin kurulmasında kamu yararı olduğu düşünülmektedir.
-Tekirdağ İl Özel İdaresi, İmar ve Kentsel İyileştirme Müdürlüğü	06.01.2010 tarih ve 86 sayı	İmar Mevzuatı açısından; yürürlükte bulunan üst ölçekli plan hükümlerine uyulması, konuyla ilgili kurumlardan uygun görüş alınması ve Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik hükümlerine uyulması şartıyla, adı geçen parsellerde entegre atık ve bertaraf ve enerji üretim tesisi amaçlı 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planı yapılmasında Kurumumuzca bir sakınca bulunmamaktadır.
- Tekirdağ Valiliği, İl Sağlık Müdürlüğü	30.12.2009 tarih ve 1496 sayı	Adı geçen taşınmaz üzerinde yapılması planlanan yerin imar planı ile ilgili olarak 1593 sayılı Hıfzısıhha Kanunu'nda belirtilen usul ve esaslara uyulması ve imar planına bu şartların plan notu olarak işlenmesi halinde söz konusu taşınmaza belirtilen amaçlı imar planı yapılmasında kurumumuz mevzuatları açısından bir sakıncanın bulunmayacağı düşünülmektedir.
- Tekirdağ Valiliği, İl Çevre ve Orman Müdürlüğü	31.12.2009 tarih ve 5267 sayı	İlgili parsellerde Ekolojik Enerji A.Ş. tarafından endüstriyel elektrik enerjisi üretim tesisi ile ilgili Müdürlüğümüz tarafından 09.10.2009 tarih ve 2009/50 sayılı ÇED Gerekli Değildir Kararı verilmiştir, ayrıca söz konusu firma ile ilgili olarak Bakanlığımız tarafından da ÇED süreci devam etmektedir.
- Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü-11 Bölge Müdürlüğü	11.02.2010 tarih ve 1894 sayı	Üzerinde "Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri" yapılmak istenen parseller, daha önceden planlanmış herhangi bir bprojemiz içerisinde bulunmamaktadır. Üzerinde "Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri" yapılmak istenen parseller, taşkında kalmamaktadır. Yapılacak tesislerin su ihtiyacının yer altı suyundan karşılanması halinde 167 sayılı yasa gereği kuruluşumuzdan izin alınmalıdır. Tesislerden çıkacak atıklar konusunda 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun Su Kirliliği Kontrol Yönetmeliği" esaslarına uyulmalıdır.

- Tekirdağ Valiliği, Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü	28.01.2010 tarih ve 238 sayı	07.09.2004 tarihinde onaylanan 1/25.000 ölçekli Çorlu-Çerkezköy ve Marmaracık-Büyükkarıştıran-Muratlı Çevre Düzeni Planı Plan Notları ve kuruluş görüşlerinin incelenmesi sonucunda söz konusu alanla ilgili daha önce alınmış bulunan kurum görüşlerinin 2000 ve 2001 yılları itibari ile alınmış olduğu görülmüş olup, söz konusu görüşlerin yeniden alınması koşulu ile 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planı yapılmasında Müdürlüğümüzce herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.
- BOTAŞ, Arazi Etüt ve Kamulaştırma Daire Başkanlığı	05.01.2010 tarih ve 263 sayı	Söz konusu alanda geçen mevcut ya da planlanan herhangi bir projemiz bulunmamaktadır.
- TEİAŞ, 20.İletim Tesis ve İşletme Grup Müdürlüğü Tesis ve Kontrol Müdürlüğü	12.01.2010 tarih ve 113 sayı	Yazı ekinde parsel no'ları belirtilen taşınmazlar üzerinden genel müdürlüğümüze ait 380 kV'luk Hamitabat-Ünimar Enerji İletim Hattı geçmekte olup, (Ek-1)'de Enerji İletim Hattına ait mülkiyet ve irtifak sınırları belirtilmektedir. Yatay ve düşey olarak enerji iletim hattına yaklaşım mesafeleri ve dikkat edilmesi gereken hususlar yazımız ekindeki (Ek-2) Elektrik Kuvvetli Akımlar Yönetmeliği Madde:44 ve Çizelge:8'de belirtilmiş olup, 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planı çalışmalarında, söz konusu yönetmelikte belirtilen hususların dışına çıkılmaması gerekmektedir.
- TREDAS Çorlu İşletme Müdürlüğü	01.03.2010 tarih ve 519 sayı	İmar planı yapılması planlanan arazide; imar çalışması yapılacak alanda varsa mevcut tesislerimizin imar planına işlenmesi, yeni imar planı yapılacak alanda daha sonra ihtiyaç duyulabilecek trafo merkezi, dağıtım merkezi yeri ile havai hat ve kablo güzergâhları için planda yer ayrılması, imar planı proje çalışmaları sırasında proje müellifinin işletme Müdürlüğümüzle koordineli çalışmalar yapması gerekmektedir.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü	19.01.2010 tarih ve 790 sayı	Söz konusu alanda Genel Müdürlüğümüz katıtlarına göre bugüne kadar belirlenmiş kömü, radyoaktif hammadde rezervi, doğal çıkış, jeotermal kaynak arama ruhsatı ve koruma alanı çalışmaları ile herhangi bir maden yatak zuhuru bulunmamaktadır. Kurumumuzca bölgesel planlamaya temel olabilecek jeolojik veriler üretilmekte olup, 1/5.000 ve 1/1.000 ölçekli çalışmamamız bulunmamakta olup, bölgenin jeolojik durumunu gösteren bilgiler yazımız ekinde gönderilen 1/25.000 ölçekli haritaya işlenmiş ve gerekli açıklamalar yapılmıştır.
- Tekirdağ Çorlu, Kara Kuvvetleri Komutanlığı 5'inci Kolordu Komutanlığı	19.02.2010 tarihli yazı	Yapılan inceleme sonucunda; söz konusu parseller üzerine "Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim" tesisleri 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planı çalışması yapılmasında, askeri yönden bir sakınca bulunmamaktadır.

- Çorlu Doğalgaz Dağıtım A.Ş.	06.04.2010 tarih ve 168 sayı	Bölgede avan projelerimize göre herhangi bir doğalgaz boru hattının bulunmamaktadır.
- Çevre ve Orman Bakanlığı, Vize Orman İletme Müdürlüğü- Çerkezköy Orman İşletme Şefliği	23.03.2010 tarih ve 251 sayı	Çorlu İlçesi Hatip Mahallesi sınırları içerisinde kalan ve ekli haritada gösterilen (71 pafta, 414 ada, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 74 ve 192 no'lu tapulanan parsellerin ormanla bir ilişkisi olmadığı anlaşılmıştır. Ancak tapulama parseline bitişik 80, 82, 202 nolu parselleri kaplayan 5 hektara yakın orman parçasının orman kadastrounda orman olarak çevrilmesi gerekeceğinden 69 nolu tapulama parselinin güney kısmında tahminen 12.000 m2'lik kısımda ormanla ilişkisi bulunduğu kanaatine varılmıştır.
- Tekirdağ Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	03.03.2010 tarih ve 125 sayı	Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri yapılmasında, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu gereğince bir sakinca bulunmamaktadır. Ancak, çalışmalar esnasında herhangi bir kültür varlığına rastlanması durumunda Müdürlüğümüze haber verilmesi gerekmektedir.
- Ulaştırma Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü 1. Bölge Müdürlüğü	18.02.2010 tarih	Yapılması planlanan Atık Bertaraf ve enerji Üretim Tesisleri'nin yakınında Bölge Müdürlüğümüze ait ocak sahası yer almakta olup ocağın 59/2005-10 sayılı hammadde üretim izin belgesi bulunmaktadır. 5177 sayılı Maden Kanunu'nun ilgili maddesine göre ocak sahasına 60 metre mesafeye kadar izin verilebilmektedir. Bu nedenle söz konusu tesisin kurulacağı alanın ocak sahasına en az 60 metre mesafede olması gerekmektedir. Ayrıca tesisin inşaat ve işletme aşamalarında taşınacak malzemelerin öncelikle karayolu dışında alternatif bir güzergâhtan taşınması, bu mümkün olmadığı takdirde ise Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 128. maddesinde belirtilen araçların boyut ve ağırlık şartlarına uygun olarak taşıma yapılması, tesisin inşaat ve işletme aşamalarında mevcut kavşakların kullanılması Bölge Müdürlüğümüzün sorumluluk ağındaki yollara bağlantı yolları yapılmak istenmesi halinde Bölge Müdürlüğümüzden yeniden görüş alınması gerekmektedir.
- Tarım ve Köyşleri Bakanlığı, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü	02.04.2010 tarih ve 06799 sayı	Bahse konu arazinin yerinde incelenmesi ile hazırlanan rapor ve eklerin Bakanlığımız tarafından değerlendirilmesi sonucu, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 13. Maddesi gereğince; söz konusu alanın çevresindeki tarım arazilerine zarar vermeyecek tedbirlerin alınması, tarımsal bütünlüğü bozmaması ve hazırlanmış olan toprak koruma projesine uyulması şartı ile tarım dışı amaçla kullanılması uygun görülmüştür.

Yerel yönetim birimleri (Çorlu Belediyesi)

“Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi” ne ait 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve plan açıklama raporu ile 1/1000 ölçekli uygulama imar planı ve plan açıklama raporunun, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin 7(k) maddesi uyarınca 17.02.2012 gün ve 2463 sayılı Makam Olur’u ile onaylanması ve 24.02.2012 tarihinde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü’nde askıya çıkması üzerine; Çorlu Belediye Başkanlığı (Plan ve Projeler Müdürlüğü) 08.03.2012 tarih ve 1045/4728 sayılı yazı ile itirazda bulunmuş,

Yine Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nca 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin 7(k) maddesi uyarınca 19.04.2012 gün ve 6266 sayılı Makam Olur’u ile planların yeniden onaylanması ve 09.05.2012 tarihinde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü’nde askıya çıkması üzerine Çorlu Belediye Başkanlığı (Plan ve Projeler Müdürlüğü) 21.05.2012 tarih ve 2476-10473 sayılı yazı ile planlara itiraz etmiştir.

Söz konusu itiraz yazılarında gerekçeler şu şekilde belirtilmiştir:

1. 5403 sayı ve 3/7/2005 tarihli Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu’nun 13. Maddesine göre “Mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri, tarımsal üretim amacı dışında kullanılamaz. Ancak, alternatif alan bulunmaması ve kurulun uygun görmesi şartıyla; (...) Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun talebi üzerine 20/2/2001 tarih ve 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu uyarınca yenilenebilir enerji kaynak alanlarının kullanımı ile ilgili yatırımları için kullanılabilir. Halbuki söz konusu arazi tarım arazisi statüsüne olduğundan, bu araziye “Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi” fonksiyonu verilmesi mümkün değildir. (Arsada, bu yaz ayçiçeği ekildiği tespiti, arazinin verimli tarım arazisi olduğunun göstergesidir.)
2. 07/09/2004 onay tarihli 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planının plan notlarının 5.10. nolu maddesinde ve 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planının plan notlarının 2.10.36 nolu maddesinde öngörülen kullanım biçimin bu araziye “Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi” fonksiyonu verilmesine olanak sağlamadığı kanaatine ulaşılmaktadır.
3. Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte “Teknik alt yapı” kavramı “Elektrik, havagazı, içme ve kullanma suyu, kanalizasyon ve her türlü ulaştırma, haberleşme ve arıtım gibi servislerin temini için yapılan tesisler ile açık veya

kapalı otopark kullanışlarına verilen genel isim” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu sebeple, enerji üretim tesisinin teknik altyapı değil, sanayi tesisi niteliği taşıdığı değerlendirilmesi çerçevesinde, üst planda teknik alt yapı olarak tanımlanan alana enerji üretim tesisi kurulmasını olanaklı kılan bir alt plan düzenlemesi yapılmasının hukuken mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

4. Ayrıca, ilgili kuruluşun EPDK’dan aldığı lisansın biyogazdan elektrik enejisi üretimine ilişkin olması sebebiyle lisansın kapsamı ile bu araziye “Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi” fonksiyonu uyuşmamaktadır.
5. Çorlu ve çevre ilçe ile beldelerin evsel, sanayi ve tıbbi atık akapasitesinin çok üzerinde bir depoalama, işleme hacminin olacağı ÇED Raporunda görülmüştür. Çorlu’nun ve yakın çevre yerleşimlerinin dışından, ulaşım yolları ile söz konusu tesise getirilecek atıkların enerjiye dönüştürülme işlemi yakarak olacak, dolayısı ile yakma işleminden kaynaklanacak zehirli gazların havaya, zehirli suların toprağa ve yeraltı sularına karışması tehlikesi vardır. Çorlu’nun imar plan sınırına sadece 450 m mesafede kurulması düşünülen tesisin çevre ve insan sağlığı açısından çok ciddi sorunları beraberinde getirebileceği düşünülmektedir.

Sivil inisiyatif (STK’lar, meslek odaları, dernekler, halk)

Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisine ilişkin Çorlu ve Tekirdağ’da bulunan Sivil toplum kuruluşları ile “Derinlemesine görüşmeler (Depth Interview)” gerçekleştirilmiş, tesisin planlama ve karar aşamalarına ilişkin görüşleri ve sürece dair değerlendirmeleri hakkında bilgi alınmıştır. Görüşme yapılan kurumlar aşağıda sıralanmıştır:

Çizelge 6.14 : Görüşme yapılan kişiler ve temsil ettikleri kurumlar.

GÖRÜŞMECİLER	TEMSİL ETTİĞİ KURUM-KURULUŞ	
1. KİŞİ	Şehir Plancıları Odası Temsilcisi	TMMOB
2. KİŞİ	Ziraat Mühendisleri Odası Temsilcisi	
3. KİŞİ	Çevre Mühendisleri Odası Temsilcisi	
4. KİŞİ	Ergene İnsiyatifi Temsilcisi	ERGENE İNSİYATİFİ
5. KİŞİ	Ergene Platformu Temsilcisi	ERGENE PLATFORMU
6. KİŞİ	Çorlu Kent Konseyi Temsilcisi	ÇORLU KENT KONSEYİ

“Derinlemesine görüşme (Depth Interview)” tekniği ile görüşme yapılan kişilere önceden kurgulanmış ve araştırmaya yön vermesi amaçlanan, konu ile ilgili sorular sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevaplar değerlendirilirken; görüş birliği olanlar, görüş ayrılığı olanlar ve çok aykırı görüşü olanlar farklı gösterimlerle ifade edilmiş, böylece görüşler arasındaki yakınmsama ve sapmalar ortaya konulmuştur. Görüşmecilere yöneltilen soruların kapsamında; aktörlerin tesisin planlama sürecindeki rolleri, plan aşamalarında yaşanan çatışmalar ve aktörlerin sürece ilişkin önerileri yer almaktadır.

1.SORU: Çorlu’da kurulması planlanan Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi’ne ilişkin süreçteki rolünüz nedir?

Görüşmeciler		Sorulara Verilen Cevaplar-Görüşler	Gösterim
1. KİŞİ	Şehir Plancıları Odası Temsilcisi	TMMOB bünyesinde Çorlu’da kurulan ilçe koordinasyon biriminin üyesi olan bir oda konumundadır. Yereldeki sorunlarla ilgilenmektedir.	
2. KİŞİ	Ziraat Mühendisleri Odası Temsilcisi	TMMOB bünyesinde olan, bölgenin sürdürülebilirliği, yaşanabilirliği konularında görüş oluşturan, çalışmalarda bulunan bir oda konumundadır. İlçe koordinasyon birimi içerisinde yer almaktadır.	
3. KİŞİ	Çevre Mühendisleri Odası Temsilcisi	Katı atık Tesisine Hayır Platformu içindeki ilçe koordinasyon kurulu içerisinde yer alan odalardan biridir. Buna istinaden tesise ilişkin çalışmalara katılıp, toplantılarda yer almıştır.	
4. KİŞİ	Ergene İnsiyatifi Temsilcisi	Gönüllü olarak kurulan ve tesisin kurulmasına karşı olan bir kuruluştur. Ergenenin korunmasına yönelik çalışmalar yapmaktadır.	
5. KİŞİ	Ergene Platformu Temsilcisi	Ergene nehrinin hayata döndürülmesi amacıyla kurulan bir platform olup çevreyi ilgilendiren konularda çalışmaları bulunmaktadır.	
6. KİŞİ	Çorlu Kent Konseyi Temsilcisi	Çevre konusunda bölgede yaşanan sorunlarla ilgilenen ve bu konuda çalışmalar yapan bir komisyondur.	

Aktörlerin süreçteki rollerine ilişkin alınan cevaplar karşısında, birliktelik oluşturan aktörler iki ayrı gruba ayrılmış, bu nedenle gösterimde iki farklı renk ile gruplar ifade edilmiştir.

İlk üç görüşmeci TMMOB'a bağlı oda temsilcileridir. TMMOB bünyesinde Çorlu'da kurulan ilçe koordinasyon birimi içerisinde yer almakta olup, Çorlu Belediyesi'nin talebi üzerine -imar planları iptal edilmeden önce- tesisle ilgili yazılı görüşlerini bildirmişlerdir. Konu ile ilgili ortak çalışmalarda buldukları ve aynı kurum bünyesinde yer aldıkları için birliktelik oluşturmaktadır. Diğer üç görüşmeci ise, yerel ölçekte kurulmuş olan ve çevresel sorunlarla ilgilenen sivil toplum kuruluşlarının temsilcileridir. Konu ile ilgili aktif çalışmalarda bulunmuş ve çeşitli organizasyonlar içerisinde yer almışlardır. Konu ile ilgili yaptıkları ortak çalışmalar, sundukları bildirimler, düzenledikleri etkinlikler itibari ile birliktelik oluşturmaktadır. Görüşme yapılan kişilerin hepsi, ilgili diğer odalar ve derneklerle de bir araya gelerek "Çorlu Tehlikeli Atık Tesisine Hayır Platformu" nu oluşturmuş olup, çalışmalarını bu yönde sürdürmektedir.

2.SORU: Çorlu'da kurulması planlanan Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi ile ilgili bir çalışmanız oldu mu? Süreç içerisinde dava ya da itiraz vb. eylemlerde bulundunuz mu?

Görüşmeciler		Sorulara Verilen Cevaplar-Görüşler	Gösterim
1. KİŞİ	Şehir Plancıları Odası Temsilcisi	Bakanlıkça onaylanan imar planlarına askı süreci içerisinde itirazları olmuştur.	
2. KİŞİ	Ziraat Mühendisleri Odası Temsilcisi	Bakanlıkça onaylanan imar planlarına askı süreci içerisinde itirazları olmuş ve planların iptaline ilişkin Barolar Birliği ile ortak dava açmıştır.	
3. KİŞİ	Çevre Mühendisleri Odası Temsilcisi	Bakanlıkça onaylanan imar planlarına askı süreci içerisinde itirazları olmuştur.	
4. KİŞİ	Ergene İnsiyatifi Temsilcisi	Bakanlıkça onaylanan imar planlarına askı süreci içerisinde itirazları olmuş, Çorlu belediyesi'nin tesisle ilgili meclis toplantılarında da aktif olarak yer almıştır.	
5. KİŞİ	Ergene Platformu Temsilcisi	Bakanlıkça onaylanan imar planlarına askı süreci içerisinde itirazları olmuştur.	
6. KİŞİ	Çorlu Kent Konseyi Temsilcisi	Bakanlıkça onaylanan imar planlarına askı süreci içerisinde itirazları olmuştur.	

Bu soruya verilen cevapların değerlendirilmesi sonucunda; tüm görüşmecilerin imar planları askıda iken plana itirazda bulunduğu ancak diğer görüşmecilerden farklı olarak Ziraat Mühendisleri Odası'nın Tekirdağ Barosu ile birlikte, planın iptali için dava açmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle Ziraat Mühendisleri Odası gösterimde farklı renk ile ifade edilmiştir.

Görüşmecilerin görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Biz Bakanlığın ilk onamayı yaptığını öğrendik, askıdaki planları inceledik, bütün saymış olduğum kurum ve kişiler olarak itirazda bulunduk.”

“İstanbul Teknik Üniversitesi, Yıldız Teknik niversitesi ve İstanbul'daki evre ile ilgili diğer kuruluşlarla da görüşüp raporumuzu sunduk. Tarımdan evreye konuyu geniş bir çerçevede ele alıp, sonuçlarını orlu belediyesine bildirdik. Bizim karşı çıktığımız temel noktalar üzerinde, çeşitli etkinlikler yaptık, köylere gidip broşürler dağıttık, konserler düzenledik, halkı bilgilendirdirdik.”

“Bu alanın planları orlu Belediyesi'nce iptal etti. Ama Bakanlık 644 sayılı KHK ile siz izinleri 2 ay içersinde vermezseniz ben onaylarım diyor. Yerel yönetimlerin sorunlarını merkezi yönetim bilemez. Bir yandan demokratikleşme diyoruz, bir yandan bu şekilde davranıyoruz. Böyle bir çelişki olamaz. Biz dava da atıktık, Barolar Birliği de işin içinde, davamız halen sürüyor”.

“Geçen yıl 23 Mart 2012'de itiraz dilekelerimizi Bakanlığa ulaştırma için evre ve şehircilik Müdürlüğü'ne verdik. Platform bünyesinde 23 adet itiraz ulaştırdık.”

“Bu tesise karşı 4 seneden beri mücadele ediyoruz. Bu tesise karşı dava açamıyoruz, kabul etmiyorlar. Biz itirazlarımızı yaptık planlara karşı. 40.000 itiraz toplayıp Bakanlığa gönderdik.”

3.SORU: Söz konusu tesise ilişkin karar aşamalarında (yereşim, plan kararları vb.) merkezi yönetim ile yerel arasında çatışma yaşandı mı?

Görüşmeciler		Sorulara Verilen Cevaplar-Görüşler	Gösterim
1. KİŞİ	Şehir Plancıları Odası Temsilcisi	Çorlu Belediyesi imar planlarını iptal etmeden önce meslek odalarından tesise ilişkin görüş istemiş, daha sonra da görüşlere istinaden, bazı gerekçeler ile imar planlarını iptal etmiştir. Daha sonraki süreçte tesise ait imar planları Bakanlık tarafından onaylanmış ve askı süreci içerisinde belediyesinin plana itirazda bulunduğu anlaşılmıştır. Bu açıdan merkez ve yerel yönetim arasında çatışma olduğunu düşünmektedir.	
2. KİŞİ	Ziraat Mühendisleri Odası Temsilcisi		
3. KİŞİ	Çevre Mühendisleri Odası Temsilcisi	Planları başta Çorlu Belediyesi onayladığı için merkezi ve yerel idare arasında bir çatışma oluşmadığını düşünmektedir.	
4. KİŞİ	Ergene İnsiyatifi Temsilcisi	Merkezi ve yerel idare arasında çatışma olmadığını düşünmektedir.	
5. KİŞİ	Ergene Platformu Temsilcisi	Planların onay aşamasında merkezi ve yerel idare arasında bir çatışma oluştuğunu düşünmektedir.	
6. KİŞİ	Çorlu Kent Konseyi Temsilcisi		

Bu soruya verilen cevapların değerlendirilmesi sonucunda; 3. ve 4. görüşmeciler tesise ilişkin karar aşamalarında (yereşim ve plan kararları gibi) merkezi ve yerel idare arasında çatışma olmadığını düşünmektedir. Diğer görüşmeciler ise belediyenin planları iptal etmesi ve Bakanlığın planları onaylaması sonucu, merkezi ve yerel yönetim arasında bir çatışma oluştuğunu düşünmektedir. Aktörlerin yetki çatışmalarına ilişkin farklı görüşlerinin bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle çatışma olduğunu düşünenler ve düşünmeyenler gösterimde farklı renkler ile ifade edilmiştir.

Görüşmecilerin görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Biz Bakanlığın ilk onamayı yaptığını öğrendik, askıdaki planları inceledik, bütün saymış olduğum kurum ve kişiler olarak itirazda bulunduk. Daha belediye imar planını onaylamadan önce üretim lisansı ve ÇED Olumlu belgesi alınmış. Daha sonrasında biz itirazlarımızı cevap beklerken, 30 gün geçti ve plan kesinleşmiş oldu. Tekirdağ Barosu planın iptali için dava açtı. Fakat Bakanlık aynı planı ikinci kez

onayladı. İkinci planda da hiçbir değişiklik olmadı ve ikinci plan, plan değişikliği olarak değil, sıfırdan bir plan olarak onaylandı.”

“Merkezi yönetim ile yerel yönetim arasında çatışma yaşandı. Belediye hayır diyor, merkezi yönetim onaylıyor. Yerel yönetimi ilgilendiren bir konuda merkezi yönetimin karar vermesi yanlış. Bu tesisle ilgili Bakanlığın önüne gittik, eylem yaptık. Meclisin Çevre komisyonu ile görüşmeler yaptık. Dosyaları teslim ettik, topladığımız 40.000 imzayı bakanlığa teslim ettik. Ancak bütün bu itirazlarımıza rağmen bakanlık izin verdi bu tesis için. İtirazlar ilgili bakanlık bir cevap vermedi.”

“Bizim de içinde yer aldığımız bir toplantı esnasında projeyi yapan firmanın sahipleri, bizi Çorlu Belediyesi davet etti, hatta yeri de bize Çorlu Belediyesi gösterdi dediler. Bu bir çelişkidir. Yereller yönetim bazlı olarak halktan uzaklar. Planı başta onaylamışlar. Daha sonra bu türde tepkiler gelince iptal ettiler.”

“Merkezi ve yerel yönetimlerin çatıştığını düşünmüyorum. Yerel yönetimler halka daha yakın olduğu için çekinceleri olabiliyor halka karşı ancak böyle bir tesis kurulmasında yerel de merkezi idareden çok farklı düşünmüyor. Yatırımcı, merkezi ve yerel idare ile olan ilişkilerini baştan çözümlendiği için bir farklılık olmuyor.”

4.SORU: Böyle büyük yatırım kararları merkezi yönetim mi yoksa yerel yönetim tarafından mı alınmalıdır?

Görüşmeciler		Sorulara Verilen Cevaplar-Görüşler	Gösterim
1. KİŞİ	Şehir Plancıları Odası Temsilcisi	Yerel yönetim tarafından alınmalı- Merkezi yönetimin denetimi olmalıdır.	
2. KİŞİ	Ziraat Mühendisleri Odası Temsilcisi	Yerel yönetim tarafından alınmalı- Merkezi yönetim otokontrolü sağlamalıdır.	
3. KİŞİ	Çevre Mühendisleri Odası Temsilcisi	Yerel yönetim tarafından alınmalı- Merkezi yönetimin denetimi olmalıdır.	
4. KİŞİ	Ergene İnsiyatifi Temsilcisi	Yerel yönetim tarafından alınmalı-Merkezi yönetim üst ölçekte var olan çevre sorunlarına yönelik politikalar geliştirmelidir.	
5. KİŞİ	Ergene Platformu Temsilcisi	Yerel yönetim tarafından alınmalıdır.	
6. KİŞİ	Çorlu Kent Konseyi Temsilcisi	Yerel yönetim tarafından alınmalıdır.	

Bu soruya verilen cevapların değerlendirilmesi sonucunda; 5. ve 6. görüşmeciler kurulması planlanan tesise ilişkin kararların yerel yönetim birimlerince alınması gerektiğini düşünmektedir. Diğer görüşmeciler ise; böyle büyük yatırımlara ilişkin kararların yerel yönetimler tarafından alınması ancak merkezi yönetim tarafından da denetiminin sağlanması gerektiğini düşünmektedir. Bu nedenle görüş farklılıkları gösterimde farklı renkler kullanılarak ifade edilmiştir.

Görüşmecilerin görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Mevzuatımıza göre merkezi yönetim emrediyor ve taşra teşkilatı onaylıyor, onama sürecinin hiçbir bölümünde vatandaş yok. Belediye meclisi onaylar, teoride belediye meclisi halkı temsil eder, ama uygulamada bu böyle değil. Dolayısı ile sistemin değişmesi gerekmektedir. Halkın yerel yönetimler üzerinde bir denetimi olmalı. Belediye başkanları da merkezi yönetimin baskısını hissettikleri için onlar da yasadan gelen haklarının tamamını kullanamıyorlar.”

“Bu plan kararları yerel yönetim birimleri tarafından alınmalıydı. Ancak merkezi yönetimin de belirleyici kıstaslar var. Otokontrol sağlanacak. Ancak burada böyle bir olay yok. Yerel yönetim sorunları daha iyi bilir, onun karar vermesi gerekir, merkezi yönetim de denetler. Ancak diyalog yok böyle bir ortam yok.”

“Bu tür tesisler sadece orada yaşayacak insanlara hitap edecek şekilde olmalı ve sürecinde halka açık bir şekilde olmalı, duyuruları yapılmalı. Bu tesisten etkilenen olan Ankara karar mercileri değil, burada yaşayacak insanlar olacak. Yerseçinin de 644 sayılı KHK ile merkezi yönetimin vermesi yerine kararı yerel yönetim vermeliydi. Merkezi hükümet yine taşradaki birimini yetkili kılarak denetimlerini gerçekleştirebilir, kontrolü sağlayabilir, ancak kararı yerel vermeli. Bu firmanın İstanbul’da yaşadığı bir deneyim de var. ÇED aşamasında merkezi yönetim nasıl bunu göz ardı edebiliyor.”

“İster bu planı 644 sayılı KHK ile Bakanlık onaylasın, ister yerel yönetim versin bu izni veren insan bence hesap vermek zorundadır. Bu türdeki tesisler elbette kurulacak, ancak yerel olarak, başka yerlerden transfer etmeden yapılmalı. Eğer yerel yönetimler kendi bertaraf tesislerini kurarlarsa, sanayi bölgeleri içerisinde kurulacak küçük tesisler ile de sanayi alanları bünyesinde oluşacak atıklar burada bertaraf edilebilir.”

5.SORU: Merkez ile yerel arasında nasıl bir çözüm üretilmelidir, nasıl bir yönetim-katılım mekanizması oluşturabilir?

Görüşmeciler		Sorulara Verilen Cevaplar-Görüşler	Gösterim
1. KİŞİ	Şehir Plancıları Odası Temsilcisi	STK'arın da süreçte yer aldığı, halkın belediye başkanı ve meclis üyeleri üzerinde denetiminin olduğu bir katılım mekanizması oluşturulmalıdır.	
2. KİŞİ	Ziraat Mühendisleri Odası Temsilcisi	Merkezi ve yerel yönetim, yatırımcı, STK'ların yer aldığı bir komisyon oluşturulmalıdır.	
3. KİŞİ	Çevre Mühendisleri Odası Temsilcisi	STK'lar sürece dahil edilmeli, çok aktörlü bir katılım mekanizması oluşturulmalıdır.	
4. KİŞİ	Ergene İnsiyatifi Temsilcisi	Halkın sürece dahil olduğu bir sistem oluşturulmalıdır.	
5. KİŞİ	Ergene Platformu Temsilcisi	Gerek STK gerekse diğer kurumların biraraya gelerek consensus oluşturulmalıdır.	
6. KİŞİ	Çorlu Kent Konseyi Temsilcisi	Yönetişim modeli oluşturulmalıdır.	

Görüşmecilerin verdikleri yanıtlar benzer nitelik gösterdiği için gösterimde de aynı renk ile ifade edilmiştir.

Bu soruya verilen cevapların değerlendirilmesi sonucunda; ortaya çıkan ortak görüşler:

- STK'ların bu süreçte daha etkin olarak yer alması gerektiği,
- Çok aktörlü bir katılım modelinin oluşturulması,
- Karar alma ve uygulama mekanizmalarına katılım ve ortaklıklar oluşturulması gerektiği şeklindedir.

Görüşmecilerin görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Merkezi ve yerel yönetim arasındaki çözüm sanayicilerin, ileri gelenlerin ve STK'ların da işin içinde olduğu bir komisyon oluşturulmalı, bu komisyonun vereceği kararlar doğrultusunda adım atılmalı. Çünkü siyasi iradeleri biz seçiyoruz, onlar da halkın görüşlerini ve halkı temsil eden insanların görüşlerini de dikkate almak zorundalar. Yerel yönetimlerin daha etkin olması, merkezi yönetimlerin de onlara yol

gösterici, çerçeve oluşturucu nitelikte olması gerektiğine inanıyorum. Sivil toplum örgütlerinin görüşlerinin ön planda tutulması bu ülkenin de yararına olacaktır.”

“Eğer halkın temsilcisi yerel yönetim bu tesise karşı duruyorsa, belirli bir süre verilip, ondan sonra ben bildiğimi okurum demek, planı onaylarım demek ne kadar doğru. Yerel yönetimin insiyatifli olması halinde o bölgede çok daha farklı projeler geliştirilebilirdi. O bölgede rekreasyon alanı, teknokent vb. fonksiyonlar yer alabilirdi. Böylece enerji üretilen bir bertaraf tesisi yapılmazdı.”

“Bu tesisle ilgili de gerek STK’lar gerekse diğer kurumlarla bir araya gelerek konsensus oluşturulmalıydı. Söz konusu tesisin kurulması ile oluşacak risklere karşı, başta plan yapma işinin asıl sahipleri olan şehir plancısı, mimar ve mühendis odaları başta olmak üzere baro, tabip odası ve çevre mücadelesine gönül vermiş sivil toplum kuruluşları ile bir araya geldik.”

Özel sermaye (Yatırımcı Firma)

Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi’nin proje sahibi ve yatırımcı firma olan Ekolojik A.Ş. yetkili temsilcisi ile “Derinlemesine görüşme (Depth Interview)” yapılarak, tesisle ilgili yatırım hakkında bilgi alınmış ve tesisin planlama ve yerleşimi sürecine ilişkin veriler temin edilmiştir.

Sorular ve Sorulara Verilen Cevaplar-Görüşler
<p>1.SORU: Çorlu’da kurulması planlanan Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi’ne ilişkin süreçteki rolünüz nedir?</p> <ul style="list-style-type: none">
• Evsel atık, biyokütle, endüstriyel ve tehlikeli atıkların bertarafında yetkili olan, sanayi kuruluşunun atıklarını bertaraf edip enerji geri kazanımına yönelik faaliyetleri olan bir firmadır.
• Çorlu’da entegre atık bertaraf ve enerji üretim tesisi kurulması ile ilgili yatırım faaliyetlerine 2008 yılında başlamış olup bu konuda çalışmalarını sürdürmektedir.
<p>2.SORU: Söz konusu tesisle ilgili yatırım hakkında bilgi verir misiniz? Buna benzer başka yatırımlarınız var mı?</p> <p>Tesisin üretim süreci ile ilgili olarak;</p> <ul style="list-style-type: none">
• Önce gelen atıklardan numune alınmakta, atıkların MSDS’leri ve analiz bilgileri gibi diğer bilgileri alınmakta olup, laboratuvarında atıklarla ilgili birkaç parametrelere bakılıp daha sonra sevk edilmekte,
• Sevk edildikten sonra atıkların hepsi geçici depolama alanına getirilmekte,
• Toplanan atıklar önce susuzlaştırma işleminden geçirilmekte, ayrılan su daha sonar system içersinde kullanılmakta,

<ul style="list-style-type: none"> • Tutucu malzeme niteliği taşıyan kontamine atıklar parçalanmakta, parçalandıktan sonra boya, solvent ve atık çamurları gibi diğer atıklarla bir araya gelerek bir karışım hazırlanmakta ve briket diye tanımlanan yakıt haline getirilmekte, • Briket haline getirilmiş atıklar “Gazlaştırma Reaktörüne” konveyörü ile beslenmekte ve reaktör içine çekilen kontrollü hava ile vakum altında gazlaştırılıp elde edilen gaz ürün vakum fanı ile gazlaştırmadan arta kalan kül (char) ise helezon ile dışarı atılmakta, • Reaktörden fan yardımıyla emilen gaz karışımı kirli bir şekilde ve içersinde partiküller bulunmakta, daha sonar bu gaz yıkanarak partiküller su içersinde kalmakta, • Temizlenen gaz da filtreden geçirilerek üç aşamada yeniden kullanılmakta: Arıtma çamurların kurutulmasında, yağ kazanında ve içten yanmalı motor ile enerji üretiminde, • Bu tesisin tam kapasite ile çalışacağını düşünüldüğünce 60 mW’a kadar enerji üretimi sağlayabilmektedir.
<p>3.SORU: Tesise ilişkin karar aşamasında (yerseçim, plan kararları vb.) merkez ile yerel arasında çatışma yaşandı mı? Bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Planları başta Çorlu Belediyesi onayladığı için merkezi ve yerel idare arasında , tesise ilişkin karar aşamalarında bir çatışma oluşmadığını düşünmekte, • Belediyenin planları iptal etmesi üzerine 644 sayılı KHK ile Bakanlığın plan onaylama yetkisine istinaden başvuruların yapılarak, planların Bakanlıkça onaylandığını ifade etmektedir.
<p>4.SORU: Yer seçim kararı olarak Çorlu’nun tercih edilme nedeni nedir?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Çorlu’da sanayi tesislerinin yoğunlaşmış olması ve Trakya’da tek teknik altyapı alanının Çorlu’da olması nedeni ile bu bölge üzerinde yerseçimi yapıldığı, • Yerleşim alanlarından uzak bir bölgede yer seçimi yapmak istedikleri ancak “Teknik altyapı” olduğu için bu bölgeye yönlendirildiklerini belirtmektedir.
<p>5.SORU: Yatırımın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği hakkında ne düşünüyorsunuz? Öneriniz nedir?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yatırımın gerçekleşmekte olduğu, tesisle ilgili ruhsatın belediysinden alınmış olduğu, • Tesisin kurulacağı alanda temel seviyelerine inildiği ve birkaç gün sonra beton atılmaya başlanacağı ifade edilmiştir.

Yatırımcı firma temsilcisinin verdiği cevaplar değerlendirildiğinde; firma temsilcisi bu nitelikteki bir tesisin Trakya Bölgesi için bir ihtiyaç olduğunu düşünmekte, 2008 yılından beri bu yatırıma yönelik çalışmalar içersinde olduklarını belirtmekte ve tesisin planlama sürecine yönelik belediye ve Bakanlık arasında bir çatışma yaşanmadığı, çünkü belediyenin de başta planları onaylamış olduğunu ifade etmektedir. Tesise ilişkin ruhsat aşamasına gelindiğinde belediyenin planları iptal etmesine üzerine mağdur olduklarını ve Bakanlığın böyle bir yetkisi olduklarını öğrendiklerinde de Bakanlığa başvuru yaptıklarını eklemiştir. Yerseçimi konusunda da yatırımcı firma kendilerinin bu alana yönlendirildiğini, Trakya Bölgesi’nde başka

teknik altyapı gösterimine sahip alan bulunmadığını, bu nedenle bu alan üzerinde yerseçimi yapılmış olduğunu öne sürmektedir. Ayrıca yapılan görüşmeden yatırımcı firmanın, planlarının iptal edilmesi üzerine belediyeye dava açmış olduğu anlaşılmaktadır.

6.6 Bölüm Sonucu

Bu bölümde; 644 ve 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler kapsamında Çevre ve Şehircilik Bakanlığa verilmiş olan yerel ölçekte plan yapma yetkilerinin uygulanması durumunda, yerelde ne tür sorunlarla karşılaşılacağı ve nasıl çözümlenebileceği konuları Çorlu'da yapılması planlanan entegre atık ve bertaraf tesisi üzerinden ele alınmıştır. Hem yerel yönetim birimleri hem de merkezi yönetim birimlerinin bu tesis üzerinde planlamaya ilişkin karar almış olması ve söz konusu tesisin hem bölgesel hem de yerel ölçekte etkilerinin bulunması sebebi ile bu tesis örnek alan olarak seçilmiştir.

2007 yılında 728.396 kişi nüfusu olan ve tesis alanının yer aldığı Tekirdağ ilinin toplam nüfusunun 2023 yılında 1.683.200 kişiye ulaşacağı üst ölçekli planlarda belirtilmiştir. Bu bölgede nüfus yoğunluğunun ve hızlı nüfus artışının fazla olmasının nedeni İstanbul'dan desantralize olan sanayi faaliyetlerinin bu bölge içerisinde toplanmış olması ve ulaşım imkanlarının fazla olmasıdır. Yine devletin uyguladığı politikalar ve yatırım teşvikleri ile yatırımcıların bu bölge içerisinde yerseçimi yapmaya başlamaları, ulaşım kriterleri de göz önüne alındığında, sanayi tesislerinin Çorlu-Çerkezköy hattı üzerinde yoğunlaşmasına neden olmuştur. Bu bakımdan, Çorlu ilçede yer alan sanayi yatırımları ile Tekirdağ'ın en büyük ilçesi konumuna gelmiştir. Üst ölçekli planlar dahilinde Çorlu'nun sanayi kenti olmasının yanı sıra bir hizmet kenti olarak da öne çıkacağı ifade edilmiştir.

Bu bölgede 2000'e yakın sanayi tesisinin yer alması ve 1.500.000'dan fazla nüfusun bulunması, atık bertarafı sorunları da bereberinde getirmektedir. Bu kapsamda gerek 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı gerekse 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı'nda, çevre kirliliğinin önlenmesi amacı taşıyan planlama alanı bütününe yönelik atık bertaraf ve depolama alanları ile transfer alanlarının yer almasını destekleyen plan hükümleri bulunmaktadır. Dolayısı ile bölge içersinde düzenli depolama ve bertaraf alanlarının oluşturulması büyük önem arz etmektedir.

Kurulması planlanan katı atık bertaraf tesisinin bulunduğu alanı değerlendirdiğimizde, bu alanın çevresinde üretim yapılmakta olan tarım arazileri ve faal durumda olan maden çıkarım sahalarının yer aldığı görülmektedir. Tesisin planlama sürecini ele aldığımızda ise, yatırımcı firmanın tesisi bu bölgede yapmak için 2008 yılında çalışmalara başlamış olduğu ve bu kapsamda EPDK'dan üretim lisansı aldığı anlaşılmaktadır. 2009 yılında Trakya bölgesini içeren 1/100.000 Çevre Düzeni Planı onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Daha sonrasında yatırımcı firmanın talebi üzerine, belediyesi tarafından imar planına esas, ilgili kurum ve kuruluşlardan görüş alındığı ve firmanın bu sırada ÇED süreci ile ilgili çalışmalarına başladığı ve 2010 Haziran ayında Bakanlık'tan "ÇED Olumlu Belgesi"ni aldığı anlaşılmaktadır. ÇED belgesi alındıktan sonra, kurumlardan alınan görüşler neticesinde tesise ait imar planları Çorlu Belediyesi tarafından onaylanmıştır. Ancak tesisle ilgili kamuoyunda ortaya çıkan endişeler ve tesise ilişkin yapılan itirazlar karşısında Çorlu Belediyesi imar planlarını iptal etmiştir. Belediyenin imar planlarını iptal etmesi üzerine yatırımcı firma, 644 sayılı KHK kapsamında değerlendirilmek üzere, planların onaylanması için Bakanlığa başvuruda bulunmuş ve imar planları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Söz konusu imar planlarının karar aşamalarına tanıklık eden ya da doğrudan içinde yer alan aktörlerle yapılan görüşmelerde, Bakanlıkça onaylanan imar planları askıda iken, itirazda bulunulduğu ancak bu itirazlarla ilgili herhangi bir geri bildirim olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak Bakanlık itirazların ulaştırılmasından sonra, plan üzerinde belirtilen emsal değerleri ve mülkiyetle ilgili bazı düzenlemeler yaptıktan sonra, ilk planın onaylanmasından 2 ay sonra aynı planı yeniden onaylamıştır. İkinci planın askı süreci içerisinde de plana ilişkin itirazların yapıldığı görülmüştür.

Planlama süreci içerisinde yer alan aktörler ve stratejilerinin analizinde "Mactor Metodu"ndan yararlanılmıştır. Merkezi ve yerel yönetim birimlerinin kurum görüşleri ve sivil toplum kuruluşları ile "Derinlemesine görüşme (Depth Interview)" tekniğinde yapılan görüşmeler dikkate alındığında, "tesisin gerekliliği" ve "tesisin yerleşimi, kapasitesi" objektifleri karşısında aktörlerin farklı tutum sergilediği görülmüştür. Çünkü sivil toplum kuruluşları, genel anlamda, bu nitelikteki bir tesisin bölge içerisinde yer alması gerektiğini düşünürken, tesisin yapıldığı yerleşimi ve sahip olduğu kapasiteye ise karşı çıkmaktadır.

7. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

7.1 Genel Değerlendirme

- Küreselleşme sürecinin tetiklediği yerelleşme hareketi, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler ve kalkınma ajansları gibi güçlü uluslararası örgütler tarafından desteklenmekte olup Avrupa Birliği politikalarının da vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Merkezîyetçi ve ulus devletin ön planda olduğu dönem yerini yerel ve bölgesel kalkınmanın ön planda olduğu bir sürece bırakmıştır. 1980’li yıllardan itibaren, neoliberal politikalar ve küreselleşmenin de etkisi ile, gelişmekte olan ülkelerde güçlü merkezi hükümetlerin idari sorumluluklarını yerele devretmesi kent planlama sistemini de etkilemektedir. Planlama sistemindeki değişimler ülkelerin tarihsel süreç içinde yaşadıkları merkezîyetçi eğilimler ve sahip oldukları farklı yönetim sistemlerine göre farklılaşmaktadır. Avrupa Birliği’nin yerelleşmeyi de içinde barındıran mekansal planlama politikaları üye ülkelerde planlamanın örgütlenmesi, kademelenmesi, yeniden tanımlanması ve türlerinin değişmesi şeklinde planlama sistemleri üzerinde etkili olmaktadır.
- Türkiye’deki planlama sistemine baktığımızda ise; planlama ve yapılaşmayı ilgilendiren mevzuatın geniş kapsamlı olduğu, farklı konuları içine alan çalışma alanını içerdiği görülmektedir. 1985 yılında çıkarılan 3194 İmar Kanunu ile planlama, plan uygulama ve yapılaşmaya dair yetki, görev ve sorumlulukların yerel yönetimlere bırakılması yerelleşme açısından önemli bir kırılma noktası olarak görülse de yine aynı kanunun 9. Maddesi ile Bakanlığa (Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı) re’sen imar planı yapma yetkisinin verilmesi ve 4. Maddesi ile bir takım istisnaların getirilerek özel kanunlara öncelik tanınması ile yerel yönetimlerin plan yapma yetkisine yönelik kısıtlamalar getirildiği görülmektedir. Yine çıkarılan kanun ve KHK’ler ile planlama yetkilerinin farklı merkezi yönetim birimlerine dağıtıldığı ve planlama sisteminde pek çok kurumun plan yapma ve yaptırma yetkisine sahip olduğu görülmektedir. Bu şekilde yetkili kurum sayısı ve plan türlerinin sayısı arttıkça planlar arasında eşgüdümün, sürekliliğin sağlanması ve plan kademelenmesinin gerçekleştirilmesi zorlaşmaktadır.

- İmar Mevzuatımızda; “Planlama Kademeleri” içersinde plan türleri açıkça yer almamış olsa da, plan türlerine ilişkin tanımlara bakıldığında, alt ölçekli planların üst ölçekli planlara uygun olması gerektiği anlamı ortaya çıkmaktadır. Ancak bölge planlarının yapılması ve bölgesel politikalarının uygulanabilmesi için çevre düzeni planlarının yapılması, bu planlara uygun şekilde nazım ve uygulama imar planlarının yapılması gerekirken bu sıradüzensel işleyiş düzgün bir şekilde gerçekleştirilememiş, planlama yetkilerinin merkezileşmesi durumu karşısında oluşan merkezileşme-yerelleşme ikilemi ve koordinasyon problemi plan hiyerarşisinin uygulanmasına engel olmuştur. Yeni Yönetmelik Taslağı ile yeni plan türleri, mekansal planlama kademeleri ve ilişkilerinin yeniden tanımlandığı görülse de, planlama yetkileri ve planlama kurumlarına ilişkin problemler planlama yetkilerinin tek bir merkezde toplanması ile çözümlenmeye çalışılmıştır.
- Kentsel yerleşmelerin mekânsal yaşam kalitesinin artırılması ve mekânsal planlama sisteminin yeniden yapılandırılmasına yönelik düzenlenen Kentleşme Şurası toplantıları ve raporları ile KENTGES çalışmalarında da imar ve planlama konularında yeni kurumsal bir yapının oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir. Türkiye’de merkezi ve yerel düzeyde kurumlar arasında mekânsal planlama yetki ve uyum sorunlarının devam etmesi ve kent planları ile mekânsal kararlar getiren diğer planların emtegrasyon sorunu, yetki kullanan çok sayıda kurum arasında uyum ve eşgüdümü sağlayacak bir merkezi otoritenin yer almasını gerekli kılmıştır. Bu kapsamda Bakanlıklar arası var olan çatışmalar ve yetki sorunları da dikkate alınarak, mevcut olan iki bakanlık birleştirilmiş, yeni bir bakanlık kurularak imar ve yapılaşmaya yönelik pek çok yetki bu birim bünyesinde toplanmıştır.
- Bakanlığa verilen yetkilerden biri de, mülkiyeti Hazineye, gerçek kişilere veya özel hukuk tüzel kişilerine ait olan taşınmazlar üzerinde, kamu veya özel sektör tarafından gerçekleştirilecek olan yatırımlara ilişkin olarak yetkili idarece üç ay içinde onaylanmayan, her tür ve ölçekteki planların yapma ve onaylama yetkisidir. Tez kapsamında ele alınan alan incelemesinde söz konusu plan yapma yetkisi üzerinde durulmuş ve bu yetki ile gerçekleştirilen merkezi müdahalenin kentsel mekâna etkileri verilmeye çalışılmıştır.
- Çorlu’da kurulması bertaraf tesisi örnek alan olarak seçilmiştir. Çünkü bölgesel ve yerel ölçekte etkileri bulunan bu tesisin planlama sürecinde hem yerel yönetim birimleri hem de merkezi yönetim birimleri karar almıştır. Tesisin

kurulacağı alanın merkezi yönetim birimlerince üst ölçekli plan kararlarında “Teknik Altyapı Alanı” olarak belirlenmesinin ardından belediyesince alt ölçekli imar planlarının onaylanmıştır. Ancak ilgili belediyesinin söz konusu imar planlarını iptal etmesi üzerine yatırımcı firma, 644 sayılı KHK kapsamında, planların onaylanması için Bakanlığa başvuruda bulunmuş ve imar planları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Yerelin karşı çıktığı ancak Bakanlığın onaylamış olduğu planların hazırlanması ve onaylanmasında aktörlerin sürece yeterince müdahil olmadığı ve planlamanın katılım boyutunun göz ardı edildiği görülmüştür.

7.2 Sonuç

Araştırmanın hipotezinde öngörüldüğü üzere; büyük ölçekli yatırımların yerel ölçekteki etkileri, büyük yatırımlara ilişkin planlama kararlarında merkez ve yerel arasında çatışma ortaya çıkarmakta olup, bu çatışma ancak yönetim ve katılım mekanizmaları ile çözümlenebilir. Alan çalışmasında elde edilen sonuçlar da hipotezi destekler niteliktedir. Alan çalışması sonucunda:

- Büyük yatırımlara ilişkin kararların yerel ölçekte de etkilerinin olduğu,
- Büyük yatırımların kentsel mekana etkilerinin bulunduğu,
- Büyük ölçekli yatırımlara ilişkin planlama karar aşamalarında merkez ve yerel arasında çatışmaların yaşandığı,
- Merkez ve yerel arasında oluşan çatışmaların tüm aktörlerin sürece dahil olduğu yönetim ve katılım mekanizması ile çözümlenebileceği noktalarına varılmıştır.

Çorlu Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi planlama sürecinden çıkarılan genel sonuç, büyük ölçekli bir yatırım niteliğinde, bölgesel özellikte bir kapasiteye sahip, atık bertarafı ve enerji üretimine yönelik olarak kurulacak tesisin, uzun vadede ve her aşamada, bölgesel ve yerel ölçekte katılımın sağlandığı, yerel yönetimin dahil edildiği bir planlama sürecinin gerçekleştirilmesi gerektiğidir.

Planlama sürecinde yapılan çalışmalara baktığımızda; 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı Analitik Raporu’nda, planın hazırlanma gerekçeleri arasında “Katılımcı Planlama Yöntemi” yer almakta ve 1996 yılında İstanbul’da gerçekleştirilen Habitat II BM İnsan Yerleşimleri Konferansı’na referansla, planın hazırlanma aşamalarında bölgenin kendine özgü koşulları ile

deneyimlenen bir katılım sürecinin yaşanmış olduğu ve bu sürecin, bilgi kümesinin oluşmasına girdi sağladığı belirtilmektedir.

1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda da söz konusu planın 2023 yılı için Tekirdağ ilinin gelişmesinin çevreye olan etkisi de gözetilerek bilimsel ve teknolojik yöntemler yardımıyla, katılımcı bir süreç içinde kurgulandığı, kamu ve özel sektör yatırımları için kılavuz niteliğinde bir çalışma olduğu vurgulanmıştır. Söz konusu planlarla ilgili uygulanan/gerçekleşen katılım süreci aşamaları şu şekilde belirtilmiştir (Plan Analitik Raporu, 2009):

1. Aşama: Bilgilendirme Toplantıları
2. Aşama: İl Vizyonlarını Oluşturma (I. kademe ve II. kademe toplantılar)
3. Aşama: Trakya ve İstanbul Plan Uyumlaştırma Çalıştayı
4. Aşama: Talep ile Önerilerin Alınması ve Değerlendirilmesi
5. Aşama: Taslak Plan'ın Sunulması ve Tartışılması
6. Aşama: Plan'ın Sunulması

Her ne kadar üst ölçekli planlarda, planlama sürecinde katılımın boyutu ifade edilmiş olsa da karar aşamalarında katılımın ne derece sağlandığı ve uygulama aşamalarında da bu sürekliliğin devam ettirilip ettirilmediği konuları tartışma konusudur. Çünkü İmar mevzuatımızda zaten planların katılımcı, şeffaf ve yasal bir zeminde hazırlanmalarını öngören hükümler bulunmamakla birlikte, katılım konusu da idarelerin takdirine bırakılmış durumdadır.

3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili yönetmelikleri planlama sürecinde katılımın sağlanmasında konusunda yetersiz olmakla birlikte planlamanın işleyişi, kademelenmesi, yetki dağılımı ve içeriğini oluşturulması konularında da oldukça eksik kalmaktadır. Oluşturulması gereken yeni bir "İmar ve Şehircilik Kanunu" ile bu eksikliklerin giderilmesi ve imara ilişkin konuların sadece arazi düzenleme ve yapı ile ilgili hükümler içermemesi, planlama ve uygulama boyutunun ön planda tutulması gerekmektedir.

Tekrardan tesisin planlama sürecine döndüğümüzde; alt ölçekli planların hazırlanması ve onaylanması aşamasında da çok boyutlu ve çok aktörlü bir planlama sürecinin yaşanmış olduğu görülmektedir. İlk olarak tesisin kurulacağı alan üst ölçekli plan kararlarında "Teknik Altyapı Alanı" olarak belirlenmiş ve daha sonra

belediyesince alt ölçekli imar planları onaylanmış ancak belediyenin söz konusu imar planlarını iptal etmesi üzerine yatırımcı firma, 644 sayılı KHK kapsamında değerlendirilmek üzere, planların onaylanması için Bakanlığa başvuruda bulunmuş ve imar planları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından re'sen onaylanmıştır. Planlar Bakanlıkça onaylandıktan ve kesinleştikten sonra yatırımcı firma belediyeye ruhsat başvurusunda bulunmuş ve tesis belediye tarafından ruhsatlandırılmıştır. Tesisle ilgili inşaat faaliyetleri başlamış durumdadır.

Bu aşamaya nasıl geldiğini değerlendirdiğimizde, bölge halkının karar aşamalarının hiçbir sürecine dahil edilmediği ve tesisle ilgili bazı çekincelerinin olduğu ancak ilgili kurumlarca bunun göz ardı edilmiş olduğu görülmektedir. Sivil toplum kuruluşları ve halkın çekincelerinin oluşmasında aşağıda belirtilen hususların etkili olduğu görülmüştür:

- Yatırımcı firmaya ait Kemerburgaz'da ormanlık alan içinde bulunan ve biyogazdan enerji elde edilmesi gerekçesi ile kurulmuş, tehlikeli atıklar ve diğer atıkların yakılarak bertaraf edildiği bu tesisin, Hamidiye Kaynak Sularının 9 numaralı kuyusu içmesuyu standardında olmadığı gerekçesi ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından kapatılmış olması ve aynı nitelikteki tesisin Çorlu'da kurulmak istenmesi,
- Tesisin Çorlu dışında, Trakya Bölgesi'nin ihtiyacından bile çok yüksek kapasiteye sahip olması, tesisin tam kapasite ile çalıştığı düşünüldüğünde yılda 900.000 tona yakın atıkların bertaraf edileceği,
- Çorlu'da sanayi tesislerinin yaratmış olduğu çevresel kirliliğin bu tesisle birlikte daha da artacağı düşüncesi,
- Tesisin Çorlu ilçesi ve Yenice Beldesi gibi yerleşim alanlarına yakın mesafede yer alacak olması,
- Tesisin kurulacağı alanın çevresinde faal durumda olan maden çıkarım sahaları ile üretim yapılmakta olan tarım arazilerinin yer alması,
- Tesisten kaynaklanacak emisyon ve diğer atıkların kentin içme sularına, tarım arazilerine ve havası ile birlikte insan sağlığına zarar vereceği endişesi,
- Yatırımla ilgili herhangi bir ihale sürecinin gerçekleşmemesi ve tesisin üretim lisansının 49 yılı kapsaması,

- Tesise atık getirme ve geri kazanım ürünlerinin taşınması işlemlerinde kamyonların kullanılacak olması ve Çorlu yolu üzerinde araç yoğunluğunun artacak olması.

Çorlu Belediyesi tarafından tesise ait imar planları onaylandıktan sonra plana ilişkin itirazların gelmesi ve kamuoyunca tesise dair tepkilerin artması neticesinde; ÇED Olumlu kararı alınmış, onaylanan imar planları ile yer seçimi, yapılaşma koşulları ve yapı yoğunluğu belirlenmiş, inşaat ruhsatı aşamasına gelmiş olan tesisle ilgili olarak meslek odalarının, üniversitelerin, çevre ile ilgili derneklerin ve diğer sivil toplum kuruluşlarının “kirlilik, toz emisyon, çevre kirliliği, yeraltı suları ve insan sağlığına etkileri” konusunda görüşlerinin sorulduğu anlaşılmaktadır. Bu aşamada sivil inisiyatifin süreç içerisinde kısmen yer aldığı görülmektedir. Görüş sorulan kurumlardan olumsuz görüşlerin gelmesi neticesinde, belediye birtakım gerekçeler ile imar planlarını iptal etmiştir.

Diğer yandan Bakanlar Kurulu kararı ile çıkarılan kanun hükmünde kararnameler ile bakanlıkların yapısı değiştirmekte ve yeni bakanlıklar kurulmaktadır. Bu kapsamda yapılan düzenlemelerin bir örneği de 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nun kurulması olmuştur. 644 ve 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na planlama konusunda çok kapsamlı yetkiler verilmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın elde ettiği geniş yetkilerin başında -tez kapsamındaki alan çalışmasına da konu olan- mülkiyeti hazineye, gerçek kişilere veya özel hukuk tüzel kişilerine ait olan taşınmazlar üzerinde, kamu veya özel sektör tarafından gerçekleştirilecek olan yatırımlara ilişkin olarak yetkili idarece üç ay içinde onaylanmayan, her tür ve ölçekteki planların yapma ve onaylama yetkisi gelmektedir.

Yatırımcı firma da planların belediye tarafından iptal edilmesi üzerine bu yetki kapsamında değerlendirilmesi için Bakanlığa başvuruda bulunmuştur. Başvuru üzerine Bakanlık söz konusu tesise ait imar planlarını onaylamış ve imar planları İl Müdürlüğü'nde bir ay süre ile askıya çıkarılmıştır. Askı süresi içerisinde gerek bireysel gerekse toplu şekilde çok sayıda itirazda bulunulduğu görülmüştür. İtirazlara ilişkin herhangi bir cevap verilmeden sadece plan üzerinde belirtilen emsal değerleri ve mülkiyetle ilgili bazı düzenlemeler yapılarak aynı plan ikinci kez onaylanmıştır. Aynı şekilde ikinci plana da itirazlar yapılmıştır. Her iki onamada da Çorlu Belediyesi'nin planlara itirazda bulunduğu görülmüştür. Böylece Bakanlık tarafından

gerçekleştirilen plan onama süreci içerisinde ne belediye ne de halkın herhangi bir katılımı olmamıştır.

Ülkemizde imar planlaması ve uygulaması bir yerel yönetim görevi olmasına rağmen merkezi yönetimin yerel yönetimle birlikte hareket etmek yerine çoğunlukla önüne geçmiş ve hem yönetim hem de denetim yetkilerini tam anlamı ile kullanmıştır (Türk, 2003).

3194 sayılı imar kanunu ve diğer yasal düzenlemeler ile her ne kadar planlama yetkileri yerele verilmiş olsa dahi bu yetkinin gerisinde merkezi yönetimin müdahale noktaları bulunmaktadır. Ancak bu son KHK ile merkezi yönetim biriminin müdahale noktaları ve çerçevesi çok genişlemiş, hatta yerel yönetimi devreden çıkararak karar alma noktasına gelmiştir.

Söz konusu KHK ile verilen her tür ve ölçekte plan yapma ve ruhsat verme yetkisinin gerekçesi “belediyelerin keyfî uygulamalarını engellemek” olsa da planlama sisteminde koordinasyonu ve denetimi sağlayan merkezi bir kurumun, yerele rağmen imar planlarını onaylaması, kentler açısından ciddi sorunlar yaratacaktır.

Yerel yönetimlerce alınan kararlar üzerinde bölge halkı kısmen de olsa müdahale edebilmektedir. Ancak merkezi yönetim tarafından alınan kararlarda bu müdahale neredeyse imkânsız haldedir. Yerinden yönetim modelinde hizmetlere daha kolay erişebilme, yakın ilişkiler kurma ve sorunları uzun zamana yaymadan çözüme avantajları bulunmaktadır. Diğer yandan Çorlu örneğinde de olduğu gibi sivil toplum kuruluşları, kent konseyleri, mahalle dernekleri ve yerel gündem 21 gibi oluşumlar, yaptıkları çalışmalar ile yerel yönetimleri yönlendirebilmekte ve taleplerinin gerçekleştirilmesi konusunda yerel yönetimler üzerinde baskı oluşturabilmektedir.

Planlama sistemimizde var olan koordinasyon sorunu, gerek merkezi yönetim ve bağlı taşra teşkilatlı ile yerel yönetimler arasında gerekse merkezi yönetim birimlerinin kendi aralarında çatışma yaşanmasına sebep olmaktadır. Bu kapsamda oluşturulan “Kentleşme Şurası” ve şura sonuçlarından çıkan kararlar ile hazırlanan KENTGES “Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi” ile koordinasyon meselesinin çözümüne yönelik “katılımcı, çok aktörlü ve bilimsel temelli müzakerelere açık, dinamik, sürekli, yerinde, disiplinler arası uzmanlıklarla ve çok aktörlü olarak gerçekleştirilen bir süreç” oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bu şekilde ulusal ve bölgesel ölçekte katılımcı bir süreçle oluşturulan planlama politikaları, yerel planlama süreçlerinde yönlendirici olacak, yerel ise kendi dinamikleriyle ve planlama süreçleriyle kendi gelişimini sağlayabilecektir. KENTGES ile yerleşme ve yapılaşma konularında merkezde düzenleyici ve denetleyici bir koordinasyon birimi oluşturulması, yerelde ise daha güçlü ve donanımlı kimliğiyle icracı yerel yönetimlerin ve onların hizmetlerinin geliştirmesi hedeflenmiştir.

Ülkesel ölçekteki mekânsal stratejilerle, bölgesel ve yerel düzeyde geliştirilen mekânsal stratejilerin uyum içerisinde olması ve her düzeyde alınan kararlarda tüm aktörlerin katılımının ve eşgüdümün sağlanması gerekmektedir. Ancak teoride kurgulanan katılımcı ve istişari sürecin pratikte yerini hiyerarşik bir sürece bıraktığı görülmektedir. Çünkü koordinasyon eksikliği sorununun çözümü, her ölçekte geniş yetkilere sahip, merkezi bir kurumun oluşturulması şeklinde olmuştur.

Ülkemizde çok sayıda kurumun planlama yetkisine sahip olması ve yürürlükteki İmar Yasasının istisnai maddelerinin, farklı kurumlar tarafından yapılan sektörel planlar ile parçalı planların ve onama süreçlerinin oluşmasına neden olması, planlamada denetim mekanizmalarının kurulmasını engellemekte ve yetki karmaşası durumunun oluşmasına neden olmaktadır. Planlamadaki çok başlılığı kısmen de olsa gidermek ve tek bir merkezi kurumun koordine etmesini sağlamak açısından böyle bir düzenlemeye gidilmiş olduğu görülmektedir. Ancak bunu gerçekleştirirken, planlamada katılım boyutunun göz ardı edildiği ve yasa hükümlerinde, planlama düzeylerinde katılımcı karar alma mekanizmalarının yetersiz ve kurumsallaşmamış olduğu ve hükümlerin katılımıda eşitsizlik yaratacak durumları içerdiği görülmektedir.

Yerelleşme dinamikleri, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası örgütlenmelerin de yeniden yapılanması ve işlevlerinin düzenlenmesini gerektirmiş bu kapsamda yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve özerkliklerinin sağlanması, yerel-bölgesel işbirlikleri ve entegrasyonun sağlanması konuları Avrupa Birliği çalışmaları arasında yerini almıştır. Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Kalkınma Ajansları'nın kurulması ve bölgesel politikaların oluşturulması; yine Avrupa Birliği Mevzuatına Ulusal Uyum Programı kapsamında INSPIRE (Avrupa Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısı) Direktifine

entegre olmaya yönelik hazırlıklar yapılması vb. çabalar, ülkemizdeki planlama anlayışına, bölge planlama ve bölgesel kalkınma politikalarına farklı bir içerik kazandırmaktadır. Ancak bu çabaları planlamada yönetim kapsamında değerlendirdiğimizde, AB planlama sürecine de uyum sağlanabilmesi açısından, aktörler ve planlama kademeleri arasındaki etkileşim ve işbirliklerinin oluşturulması, yerel halk, sivil toplum örgütleri ve özel sektör girişimcilerinin birlikteliğinin sağlanması gerekmektedir.

Bu doğrultuda, planlama sürecinde yer alması gereken öncelikler şu şekilde özetlenebilir:

- Farklı ölçek ve kademedeki planlar arasında uyumun sağlanmasına ilişkin kuralların ve araçların sağlanması,
- Merkezi Hükümet ve yerel yönetimler arasındaki görev paylaşımının belirlenmesi, merkezin denetleyici ve düzenleyici, yerel yönetimlerin ise uygulama yönünde görev almalarının sağlanması,
- Merkezi yönetim ve yerel yönetim tarafından yerine getirilen ve birbiri ile ilişkisi bulunan hizmetler, fonksiyonlarla ilgili eşgüdüm ve uyumun sağlanması,
- Büyük ölçekli yatırımlara ilişkin planlama kararları öncesinde kent ölçeğinde tüm aktörlerin katılımını sağlayıcı danışma ve uzlaşma komisyonlarının oluşturulması,
- Karar alma ve uygulama mekanizmalarına katılım ve ortaklıklar oluşturulması sürecinde mahalle ve kent ölçeğinde platformların oluşturulması,
- Halkın, sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin, meslek odalarının, kamu kurumlarının ve yatırımcı kuruluşların katılımını öngören ve bunu güvence altına alan planlama sürecinin oluşturulması,
- Her kademedeki olması gereken katılım süreçlerinde ilgili tüm aktörler arasında eşgüdüm ve katılımın sağlanması,
- Planlama sürecinde temsil edilemeyen veya etkin olamayan toplumsal grupların katılımının sağlanması,
- Karar alma ve uygulama süreçlerinde kamuoyunun bilgilendirilmesi ve gerekli duyuruların yapılması.

Bu çalışma ile büyük ölçekli yatırım kararlarının yerel ölçekte, kentsel mekana etkilerinin olduğu, planların hazırlanma ve onayına ilişkin çeşitli aşamalarda, merkezi ve yerel yönetim birimleri arasında çatışmaların yaşandığı ortaya konmuş ve bu kapsamda var olan çatışmaların nasıl çözümlenebileceği, bu türdeki planlama kararlarında nasıl bir yönetim-katılım mekanizması oluşturulması gerektiği konuları Çorlu Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi örneği üzerinden verilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKLAR

- Acar, A. ve Sevinç, İ.** (2005). 1980 Sonrası Türk Kamu Yönetiminin Merkez Örgütünde Yapılan Reform Çalışmaları, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 13, s.19-39.
- Akay, A.** (2007). Çevre Düzeni Planları ve Yetki Sorunları, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 40, Sayı 3 Eylül 2007, s.113-148.
- Arslan, N.T.** (2005). İdari Ve Mali Paylaşım Açısından Merkezi Yönetim Ve Yerel Yönetim İlişkileri, İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No:33.
- Aytaç, F.** (1994). Merkezi İdareden Yerel Yönetimlere Devredilecek Hizmetler, Ankara: Türk Belediyecilik Derneği Yayınları.
- Balaban, O.** (2011). İnşaat Sektörü Neyin Lokomotifi, Birikim Dergisi, Sayı 270, s.19-26.
- Beard, V. A., Mirafatab F. ve Silver C.** (2008). Situating Contested Notions of Decentralized Planning in the Global South, *Planning and Decentralization: Contested Spaces for Public Action in the Global South*, New York: Routledge, s.1-18.
- Bongwa, A.** (2004). Decentralization, Public Management and Urban Governance in Transitional Countries, Short Course Training Materials, IHS, Rotterdam, Holland.
- Coulson, A.** (2004). Local Politics, Central Power: The Future of Representative Local Government in England, *Local Government Studies*, 30:4, 467-480.
- Çevikbaş, R.** (1995). Yerel Yönetimler, İşlevi ve Türkiye'deki Durumu, Türk İdare Dergisi, Sayı 407.
- Çevikbaş, R.** (2008). Türkiye'de Yerel Yönetimlerde Yerel Özerklik ve İdari Vesayet, *Yerel Siyaset*, Sayı 32, s. 74-86.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü** (2012). Üst Ölçek Mekânsal Strateji Planlaması Hazırlama, Uygulama ve İzleme Süreci, Yöntem ve Esaslarının Belirlenmesi Projesi, Mevcut Durum Analiz Ve Değerlendirmeleri Raporu, Ankara.
- Demirci, M. ve Genç, F.N.** (2007). Planlamanın Avrupa Birliği Boyutu, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 19, s.53-73.
- Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü** (1970-2011). Tekirdağ Meteoroloji İstasyonu Verileri, Resmi İstatistikler (İl ve İlçelerimize Ait İstatistikî Veriler).
- Ekici, B. ve Toker, M.C.** (2005). Avrupa'da ve Ülkemizde Yerel Yönetimlerin Denetimi ve Etkinliği , *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 14, Sayı 1, s.5-28.

- Ersoy, M.** (1989). Tarihsel Perspektif İçinde Türkiye'de Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkisi, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 1, s. 45-66.
- Ersoy, M.** (2007). İmar Mevzuatımızda Planlama Kademeleri ve Üst Ölçek Planlama Sorunu, Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, TEPAV, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, s. 215-231.
- Ersoy, M.** (2011). Yerelden Ulusala Merkezileşerek Aynılaştan Planlama Anlayışı, "Planlamayı Düşünmek" kurultayı, 13-14 Mayıs 2011.
- Feltenius, D.** (2007). Relations Between Central and Local Government in Sweden During the 1990s: Mixed Patterns of Centralization and Decentralization, Regional ve Federal Studies, 17:4, 457-474.
- Geray, C.** (1973). Kent Planlaması Konusunda Merkez ve Yerinden Yönetim İlişkileri, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 6, Sayı 4.
- Arcade J., Godet M., Meunier F. ve Roubelat F.** (2009). Structural Analysis with The MICMAC Method ve Actors' Strategy with MACTOR Method, The Millennium Project: Futures Research Methodology, Version 3.0, Ed. Jerome C. Glenn and Theodore J. 2009, Ch 11.
- Godet M.** (1993). From Anticipation to Action : A Handbook of Strategic prospective, UNESCO Publishing.
- Goldsmith, M.** (1995). AB ve Yerel Yönetimler Arasındaki İlişkiler, Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma, Uluslararası Yerel Yönetimler Semineri, 1-2 Aralık 1994, Türk Belediyecilik Derneği-Konrad Adenauer Vakfı, Ankara.
- Goldsmith, M.** (2002). Central Control over Local Government - A Western European Comparison, Local Government Studies, 28:3, s. 91-112.
- Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesis Alanı Jeolojik-Jeoteknik Etüt Raporu** (2010). Anadolu Yer Bilimleri Ltd. Şti., İstanbul.
- Karatepe Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisleri Nihai ÇED Raporu** (2010). Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Çevre Mühendisliği Bölümü, İstanbul.
- Keleş, R.** (1995). Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karşısında Avrupa ve Türkiye, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 4, Sayı 6, Kasım 1995, s.3-19.
- Keleş, R.** (2006). Kentleşme Politikası, İmge Yayınları, Ankara.
- Keleş, R. ve Duru, B.** (2008). Ankara'nın Ülke Kentleşmesindeki Etkilerine Tarihsel Bir Bakış, Mülkiye 2008, Cilt XXXII, Sayı 261, s.27-44.
- Kentleşme Şurası** (2009/1). Mekânsal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu Raporu, T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Nisan 2009, Ankara.
- Kentleşme Şurası** (2009/2). Yerel Yönetimler Katılımcılık ve Kentsel Yönetim Komisyonu Raporu, T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Nisan 2009, Ankara.

- Köroğlu, N. T.** (2012). KHK'ler Sonrasında Bölge Planlamanın Geleceği Karmaşası mı, İşbirliği mi?, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, s.1-7.
- Laffin, M.** (2009), "Central-Local Relations in an Era of Governance: Towards a New Research Agenda", Local Government Studies, 35(1), pp. 21-37.
- Nadin, V. ve Stead, D.** (2008). European Spatial Planning Systems, Social Models and Learning, DISP, 172(1), s.35-47.
- Newman, P. ve Thornley, A.** (1996). Urban Planning in Europe, International Competition, National Systems and Planning Projects, London: Routledge.
- Orta, E.** (2005). İmar Hukukunda Plan Hiyerarşisi ve Planların Çatışması, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öcal, G., P.** (2006). Trakya Bölgesinin Sanayileşme Dinamikleri ve Çorlu Sanayi Kümeleri, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ökmen, M. ve Canan K.** (2009). Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Türk Kamu Yönetimi, Yönetim ve Ekonomi, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F., Cilt 16, Sayı 1, s.139-171, Manisa.
- Özcan, Ü.** (2000). İmar Mevzuatının ve Kentsel Toprak Mülkiyetinin İrdelenmesi, TODAİE Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi Yerel Temsil Araştırması, Ankara.
- Özdemir, S. ve Meşhur, M.Ç.** (2011). 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası'nın Belde Belediyelerinin Planlama Süreçleri Üzerinde Yarattığı Etkiler, Cilt 6, Sayı 3, s.171-183.
- Özmüş, L.** (2005). Desantralizasyon (Yerelleşme) ve Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, 10. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 28 Mart - 1 Nisan 2005, Ankara.
- Plan Açıklama Raporu** (2009). 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu, Çevre ve Orman Bakanlığı, İstanbul Metropolitan Planlama Merkezi-İstanbul Büyükşehir Belediyesi-TRAKAB.
- Plan Analitik Raporu** (2009). 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı, Çevre ve Orman Bakanlığı, İstanbul Metropolitan Planlama Merkezi-İstanbul Büyükşehir Belediyesi-TRAKAB.
- Plan Analitik Raporu** (2010). 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı, İl Özel İdaresi İstanbul Metropolitan Planlama Merkezi-İstanbul Büyükşehir Belediyesi-TRAKAB.
- Plan Açıklama Raporu** (2011). 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı, Tekirdağ İl Özel İdaresi, İstanbul Metropolitan Planlama Merkezi-İstanbul Büyükşehir Belediyesi-TRAKAB.
- Plan Açıklama Raporu** (2012/1). 1/5000 ölçekli Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi Alanı Nazım İmar Planı Araştırma ve Açıklama Raporu, 2012.

- Plan Açıklama Raporu** (2012/2). 1/1000 ölçekli Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi Alanı Uygulama İmar Planı Araştırma ve Açıklama Raporu, 2012.
- Shah, A.** (2006). Local Governance In Developing Countries, Public Sector Governance And Accountability Series, The World Bank, Washington, D.C.
- Sertesin, S.** (2011). Yerel Yönetim Reformu Kapsamında Yerel Yönetimlerin İdari Özerkliği Nasıl Tartışılmalı?, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Ekim 2011.
- Sezer, Ö.** (2008). Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yapısal Ve İşlevsel Dönüşümü, *Doktora Tezi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Süher, H.** (2001). Planlama Açısından İstanbul’un Sorunları, Türkiye Mühendislik Haberleri, Sayı 413, İstanbul.
- Şanlı, D.** (2009). Planlama Yetkisinin Analizi, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 67, Sayı 3, s.47-58.
- ŞPO** (2011). 648 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Değerlendirmesi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yönetim Kurulu basın açıklaması.
- ŞPO**(2012). Büyükşehir Belediyesi Kanunu Değişikliği Değerlendirme Raporu, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yönetim Kurulu basın açıklaması.
- Tekeli, İ.** (1978). Cumhuriyet Döneminde (1923-1973) Belediyeciliğin Evrimi, Türkiye’de Belediyeciliğin Evrimi, ed. E.Türkcan, Türk İdareciler Derneği, Ankara.
- Tekinsoy, M. A.** (2008). İmar Planlarının Hukusal Niteliği, İmar Planı İptalinin Bu Plana Dayanılarak Verilmiş Ruhsatlar Üzerindeki Etkisi, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 66, Sayı 2, Bahar 2008, s.46-56.
- Tewdwr-Jones, M. ve Williams, R.H.** (2001). European Dimension of British Planning, Spon Press, London.
- Tınmaz, E.** (2002). Çorlu İlçesi İçin Entegre Katı Atık Yönetimi Araştırması, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- TMMOB** (2011). AKP’nin KHK’leri ve TMMOB, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği bildirisi.
- Topal, K.** (2005). İdareler arası Mali İlişkiler: Türkiye İle AB Ülkelerine İlişkin Bir Karşılaştırma, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 38, Sayı 2, s.25-50.
- Torlak, S.E.** (2002). İmar Yasalarının Gelişimi Üzerine Düşünceler, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 11, Sayı 3, s.58-69.
- Trakya Kalkınma Ajansı** (2010). TR21 Trakya Bölge Planı 2010-2013.
- Trakya Üniversitesi** (2004). Ergene Havzası 1/100000 Çevre Düzeni Planı Plan Raporu, Edirne.
- Türk, C. ve Türk, Ş.Ş.** (2006). Hukuki ve Teknik Boyutları ile Arsa ve Arazi Düzenlemesi, Beta Basım A.Ş., İstanbul.

- Türk, Ş.Ş.** (1995). İmar Planlarının Uygulama Araçları ve Ordu Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Türk, Ş.Ş.** (2003). Türkiye’de İmar Planı Uygulamalarında Yeni Bir Sistem Yaklaşımı, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ünal, Y.** (2003). Türk Şehir Planlama Hukuku, Yetkin Yayıncılık, Ankara.
- Ünlü, T.** (2006). Kentsel Mekanda Değişimin Yönetilmesi, METU Journal of The Faculty of Architecture, 2006/2 (23:2), s. 63-92, Ankara.
- Ünsal, F.** (2004). Yerleşme ve Kentsel Planlamanın Dönüşümü, Kent Gündemi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Sayı 6, s.41–42, İstanbul.
- Ünsal, F.** (2009). Critical Evaluation Of Legal And Institutional Context Of Urban Planning In Turkey: The Case Of Istanbul, International Academic Group on Planning, Law and Property Rights, 11-13 February, Aalborg, Denmark.
- Yüzer, A. S.,** (2002). Yerleşmelerde Sanayi Alanları Yer Seçimi Eğilimi-Alan Tahsisleri ve Yeni Düzenleme Stratejileri- İstanbul Örneği, *Doktora Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Url-1** <<http://www.csb.gov.tr/turkce/>>, alındığı tarih 10.02.2013
- Url-2** <<http://www.gorunumgazetesi.com.tr/haberler/corlu>>, alındığı tarih 21.04.2013
- Url-3** <<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster>>, alındığı tarih 21.04.2013
- Url-4** <<http://www.evrensel.net/news>>, alındığı tarih 21.04.2013
- Url-5** <<http://www.cumhuriyetarsivi.com/katalog>>, alındığı tarih 10.02.2013
- Url-6** <<http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar>>, alındığı tarih 21.04.2013
- Url-7** <<http://www.corluda.com/yazi>>, alındığı tarih 21.03.2013
- Url-8** <<http://www.iha.com.tr/>>, alındığı tarih 29.04.2013
- Url-9** <<http://www.yeterbeyaa.org>>, alındığı tarih 21.04.2013

EKLER

EK A : Görüşmeler

EK B : Gazete Kùpürleri

EK C: İnceleme Alanına Ait İmar Planları

EK A : GÖRÜŞMELER

	GÖRÜŞMECİLER	TEMSİL ETTİĞİ KURUM- KURULUŞ
ÖZEL SEKTÖR	YILDIRIM BEYAZIT KAR	Ekolojik Enerji A.Ş.- Atık Yönetimi Bölge Md.
TMMOB	AYDENİZ ÖZÜER	Şehir Plancıları Odası-Eski Çorlu İlçe Temsilcisi
	CEMAL POLAT	Ziraat Mühendisleri Odası-Tekirdağ Temsilcisi
	DOĞAN YILDIRIM	Çevre Mühendisleri Odası-Çorlu Temsilcisi
ERGENE İNSİYATİFİ	ARİF İSMET YILMAZ	Ergene İnsiyatifi Üyesi
ERGENE PLATFORMU	RAMADAN CESUR	Ergene Platformu (Çorlu Kent Konseyi Başkanı)
ÇORLU KENT KONSEYİ	MURAT SEVGİ	Çorlu Kent Konseyi-Çevre ve Sağlık Komisyonu Başkanı

GÖRÜŞMECİLERE YÖNELTİLEN SORULAR-STK'lar:

- 1-Çorlu'da kurulması planlanan Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi'ne ilişkin süreçteki rolünüz nedir?
- 2- Çorlu'da kurulması planlanan Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi ile ilgili bir çalışmanız oldu mu? Süreç içerisinde dava ya da itiraz vb. eylemlerde bulundunuz mu?
- 3-Söz konusu tesise ilişkin karar aşamasında (yerseçim, plan kararları vb.) merkez ile yerel arasında çatışma yaşandı mı?
- 4- Böyle büyük yatırım kararları merkezi yönetim mi yoksa yerel yönetim tarafından mı alınmalıdır?
- 5- Merkezi ile yerel arasında nasıl bir çözüm üretilmelidir, nasıl bir yönetim-katılım mekanizması oluşturabilir?

GÖRÜŞMECİLERE YÖNELTİLEN SORULAR-Özel Sektör:

- 1- Çorlu'da kurulması planlanan Entegre Atık Bertaraf ve Enerji Üretim Tesisi'ne ilişkin süreçteki rolünüz nedir?
- 2- Söz konusu tesisle ilgili yatırım hakkında bilgi verir misiniz? Buna benzer başka yatırımlarınız var mı?
- 3- Tesise ilişkin karar aşamasında (yerceşim, plan kararları vb.) merkez ile yerel arasında çatışma yaşandı mı? Bu konu hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 4- Yer seçim kararı olarak Çorlu'nun tercih edilme nedeni nedir?
- 5- Yatırımın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği hakkında ne düşünüyorsunuz? Öneriniz nedir?

1.GÖRÜŞME: YILDIRIM BEYAZIT KAR (Ekolojik Enerji A.Ş.- Atık Yönetimi Bölge Md.) 19.04.2013 CUMA GÜNÜ SAAT 15.00

1- Yatırıma başlamadan önce nasıl bir yatırım yapacağımızı bildirmemiz gerekiyordu. Bu kapsamda EPDK'dan 2008 yılında lisansımızı aldık. Biz bu lisansla arazi için başvurumuzu yaptık. Daha sonrasında ÇED görüşlerini topladık ve 29.06.2010'da ÇED Olumlu belgemizi aldık. 2010'un sonuna doğru belediyeye ruhsat başvurusunda bulduk. İnşaat ruhsatına başvurmadan önce tevhid işleminin yapılması gerekiyordu. Tevhid işlemi yeni yapıldı. Bu arazi için çalışmalara başladığımızda 25.000 lik planlar yoktu. 100.000 ölçekli planlar vardı ve bu planlarda da teknik altyapı alanı olarak görünüyordu. Bu arada buranın 2008 yılından önce düzenli depolama alanı olarak belediyeler birliğinin 2003 de başvuruları olmuş. Hatta ÇED belgeleri de varmış ancak 5 yıl içerisinde yatırıma başlanmadığı için ÇED Belgesinin geçerliliği dolmuş. Biz bundan sonraki süreçte başvurumuzu yaptık ve bize bu araziye gösterdiler. Trakya bölgesi içerisinde başka teknik altyapı alanı yok bize buraya gösterdikleri için biz de bu alanda yatırım yaptık.

2- Üretim süreci olarak, önce gelen atıklardan numune alınıyor, atığın ne olduğuna bakılıyor, müşteri bilgileri toparlanıyor. Atıkların MSDS'leri ve analiz bilgileri gibi diğer bilgileri alınıyor. Labaratuvarında atıklarla ilgili birkaç parametrelere bakılıyor daha sonra sevk ediliyor. Sevk edildikten sonra atıkların hepsi geçici depolama alanına getiriliyor, indiriliyor. Burada mesala diyelim ki A firmasından boya atıkları

geldi, B firmasından solventler geldi, C firmasından arıtma çamurları geldi, biz önce susuzlaştırıyoruz. Çünkü su oranı olan atıkların suları ayrılır. Çünkü su atığın yakılmasını engelleyici, burada ayrılan su sistem içerisinde kullanılıyor. Kontamine atıklar tutucu malzeme olarak kullanılır. Ancak bu hali ile yanmayacağı için önce parçalanır, parçalandıktan sonra boya, solvent ve atık çamurları gibi diğer atıklarla bir araya gelerek bir karışım hazırlanır. Briket diye tanımlanan yakıt haline getirilir, aynı odun parçaları gibi. Bu şekilde konveyörden besleniyor. Daha sonra reaktör içersine geliyor. Reaktör de gazlaştırma diye tabir edilen olay direk yakma değil. Direkt yakmada alev vardır, yanar. Ancak gazlaştırmada direkt oksijen verilmez. Havayı az veriseniz atık yanar ancak alev çıkmaz tam anlamı ile yanma meydana gelmez. Mesele bir şey yakıldığında karbondioksit oluşurken burada tam yanma olmadığı için karbonmonoksit ve metan oluşuyor. Bu gaz karışımı kirli bir şekilde ve içersinde partiküller var. Bu gaz yıkanır. Böylece partiküller suda kalır. Temizlenen gaz da filtreden geçer. Daha sonra bu gaz 3 aşamada yeniden kullanılır. Arıtma çamurların kurutulmasında, yağ kazanında ve içten yanmalı motor ile enerji üretiminde kullanılıyor. Bu tesisin tam kapasite ile çalışacağını düşünürsek 60 mW'a kadar enerji üretimi sağlanabiliyor. Ama 60 mW' a kadar ulaşmak zor. Çünkü bu gaz, doğalgazdan elde edilecek enerji verimin dörtte biri kadar. Yakma gazlaştırma sonucu gazların bir kısmı açığa çıktıktan sonra, geri kalanı kül gibi olan bizim şar diye tabir ettiğimiz bir atık oluşuyor. Bu atığın da yanıcılık özelliği var. Bu atığı çimento fabrikalarında yakabiliyorsunuz ya da düzenli depolama sahasında gömebiliyorsunuz. Bizim Eskişehir'de yakma tesisimiz var ya orada kullanacağız ya da burada depolayacağız. Bizim tesis gibi gazlaştırma işlemi yapan başka tesis yok. Şu anda bu bölgede topladığımız atıkları direkt Eskişehir'deki tesisimize gönderiyoruz. Burada kurulacak tesis entegre tesis niteliğinde olacak, tehlikeli atık bertarafı yanı sıra ambalaj atıkları da alınacak, toplama ayırma yapılabilecek, düzenli depolama, ara depolama, yakıt hazırlama olacak. İlerleyen dönemde elektronik atık geri kazanımı da yapabilecek. Bu faaliyetlerin hepsi ÇED Raporu'nda var. Bu tesisten elde edilecek enerji tesis içerisinde kullanabiliyorsunuz. Ancak bu enerji sisteme, yani TREDAS'a veriliyor. TREDAS da dağıtımını yapabiliyor. Yani üretim olduktan sonra sisteme veriliyor, siz sistemden yükleyerek kullanabiliyorsunuz.

3- Tesise ilişkin karar aşamalarında bir çatışma yaşandığını düşünmüyorum. Çünkü zaten bizim imar planlarımızı belediye onaylamıştı. Ancak daha sonra iptal etti.

Bunun üzerine 644 sayılı KHK ile Bakanlığın bu şekilde bir plan onaylama yetkisi çıkınca biz de başvurularımızı yaptık ve Bakanlıkça bizim planlarımız onaylandı.

4- Çorlu'da sanayi tesislerinin yoğunlaşmış olması, Trakya'da tek teknik altyapı alanının Çorlu'da olması nedeni ile biz bu alanı seçtik. Biz de yerleşim alanlarından uzak bir bölgede yer almak isterdik sonuçta.

5- Tesisle ilgili ruhsatı belediysinden aldık. Tesisin kurulacağı alanda temel seviyelerine inildi. Birkaç gün sonra beton atılmaya başlanacak.

2.GÖRÜŞME: AYDENİZ ÖZÜER (Şehir Plancıları Odası-Eski Çorlu İlçe Temsilcisi)

06.04.2013 CUMARTESİ GÜNÜ SAAT 13.00

TMMOB bünyesinde Çorlu'da ilçe koordinasyon birimi kuruldu. İlçe koordinasyon kurulu da TMMOB'a bağlı birimin temsilcilerinin oluşturduğu bir kurul. Yerelde sorunlarla ilgilenmek üzere kuruldu. İlçe koordinasyon kuruluna Çorlu Belediyesi'nden "bu tesis hakkında ne düşünüyorsunuz" şeklinde yazılı görüşlerimizi belirtmemizin istendi. Belediye kendi onamasını yaptıktan sonra böyle bir görüş soruldu. Tesise ait 1/1000 ve 1/5000'lik planlar Çorlu Belediyesi tarafından onaylanmış ve artık ruhsat için müraccat edilen dönemde, Belediye'nin ruhsatla ilgili müdürü planları meclise havale etmiş. Aslında bakarsanız ruhsat teknik bir süreçtir, Belediye Meclisi'nin gündemine getirilmesi doğru değildir. Daha sonrasında tesis yetkilileri TMMOB'a bağlı odaları ziyaret ederek, projelerini anlattılar. TMMOB bünyesinde ilçe koordinasyon kurulu olduğu onlara söylendi, onlar da ilçe koordinasyon kuruluna projelerinin tesisin gerekliliği ile ilgili sunum yaptılar. Ancak bizim zaten bu tesisle ilgili tespitlerimiz vardı. Daha sonra biz bu tesis hakkındaki olumsuz görüşlerimizi bildirdik belediyeye ve belediye planları iptal etti. Ancak belediyenin planları beşta neden onayladığı ve ruhsat aşaması gelmiş iken planları niye iptal ettiği sorularının cevaplarını alamadık. Ergene İnsiyatifi'nin bu konu ile yakından ilgilendiklerini öğrendik, onlar bizimle bağlantı kurdu, biz de teknik olarak onlara yardımcı olabileceğimizi söyledik. Ergene Platformu bünyesinde Tekirdağ Tabip Odası, Tekirdağ Barosu, Ergene İnsiyatifi, Eğitim-Sen, Mimarlar Odası, İnşaat Mühendisleri, Ziraat Mühendisleri, Makine Mühendisleri, Elektrik Mühendisleri, Jeoloji Mühendisleri, Harita Mühendisleri, Çevre Mühendisleri Odası, Şehir

Plancıları Odası, Kent Konseyi, Çevre Gönüllüleri Derneği, Roman Kültür Derneği, Çorlu Esnaf ve Sanatlarlar Odası, Çorlu Gazeteciler Derneği, Çorlu ziraat Odası var ve yakın konumda olduğundan dolayı Yenice Köyü'nden de katılanlar oldu. Biz Bakanlığın ilk onamayı yaptığını öğrendik, askıdaki planları inceledik, bütün saymış olduğum kurum ve kişiler olarak itirazda bulunduk. Planı, Plan hükümlerini, 1/25.000 ölçekli ve 1/100.000 ölçekli planlar ile çelişen durumlarını, plan onaylanmadan parseller belli olmadan parsellere özel ÇED Olumlu Belgesi alındığını kendi itirazımda belittim. Ancak bu planın onay sürecinde yasal kopuklular da var, imar planı olmadan hangi parselin ne olduğu bilmiyoruz, daha belediye imar planını onaylamadan önce üretim lisansı ve ÇED Olumlu belgesi alınmış. Daha sonrasında biz itirazlarımızı cevap beklerken, 30 gün geçti ve plan kesinleşmiş oldu. Tekirdap Barosu planın iptali için dava açtı. Fakat Bakanlık aynı planı ikinci kez onayladı. İkinci planda da hiçbir değişiklik olmadı ve ikinci plan, plan değişikliği olarak değil, sıfırdan bir plan olarak onaylandı. Davalar açıldı, İdari Mahkemeye gidildi ancak biz o ki o davadan sonuç aldık, İmar Kanunu gereği ikinci plan onaması yürürlüğe girecek. Biz ikinci plana da itirazda bulunduk ancak yine cevap alamadık ve plan kesinleşmiş oldu. Bakanlığın düşüncesini şöyle tanımlıyorum, bir onama var biz o onmaya itiraz ettik, o itiraz mahkeme yolu ile iptal olursa bu kez ikinci onayladığı plan yürürlüğe girecek. Bakanlığın tesisin burada yapılması konusunda ısrarcı olduğunu düşünüyorum. Yasal ve teknik açıdan ruhsat alınması için de bir engel kalmamış oluyor. Onaylı 1/100.000 plan, onaylı 1/25.000 planlar var, onaylı imar planları da var, bu planlara uygun bir projeye geldiği zaman ruhsat verilebilecek. Belediye ruhsatı vermeye mecbur, zaten belediye vermezse de Bakanlık ruhsatı verecek. Bu arada 100.000'lik planların plan hükümleri Danıştay kararı ile iptal oldu. Ancak bu konu ilgili plan hükümleri iptal edilenler arasında yoktu. Daha sonra belediyenin ruhsatı verdiğini öğrendik. Mevzuatımıza göre merkezi yönetim emrediyor ve taşra teşkilatı onaylıyor, onama sürecinin hiçbir bölümünde vatandaş yok. Belediye meclisi onaylar, teoride belediye meclisi halkı temsil eder, ama uygulamada bu böyle değil. Dolayısı ile sistemin değişmesi gerekmektedir. Halkın yerel yönetimler üzerinde bir denetimi olmalı. Belediye başkanları da merkezi yönetimin baskısını hissettikleri için onlar da yasadan gelen haklarının tamamını kullanamıyorlar.

3.GÖRÜŞME: CEMAL POLAT (Ziraat Mühendisleri Odası-Tekirdağ Temsilcisi) 20.04.2013 CUMARTESİ GÜNÜ SAAT 13.00

1- TMMOB'un anayasadan gelen yasal hakları vardır. Kamu yararları ön planda tutularak, bölgenin sürdürülebilirliği, yaşanabilirliği göz önüne alınarak bu türlü faaliyetlerde kurum olarak her türlü görüş oluşturmak, çalışmalarda bulunmak durumundadır. Biz hem TMMOB hem de Ziraat Mühendisleri Odası olarak çevreye duyalı olmak zorundayız. Yaşama ortamları, sanayi faaliyetleri ile birlikte oluşturmakta. Dolayısı ile bu yapı içerisinde üzerimize düşen sorumluluklar var. İnsanların temel beslenme kaynağı temiz besin maddesi, temiz bir hava ve sudur. Bunlara dayanarak bu arazilerin 1. sınıf tarım toprakları oluşu ve tesisin özellikle bu alanda kurulmak istenmesi arazilerin %70'inin hazine arazileri olmasıdır. Bu alan çevresinde polikültür tarım işletmeleri var, entegre meyve bahçeleri ve aynı zamanda Sarıca su havzasının bulunduğu bir bölge. Dolayısı bu tesisin burada yer alacak olması büyük bir tehlike. Tekirdağ, Çorlu özellikle Yeniçiftlik, Yenice gibi yazın nüfusu artan yazlık yerleşimler de dikkate alındığında tehlikenin boyutu daha da ön plana çıkıyor. Tarım toprakları yüzlerce yılın geçmesi ile oluşuyor. Bir yerde tarım toprağı olması için 40 cm'lik bir toprak yapısı olması lazım. Bu 40 cm de nerden baksanız en az 500 yılda oluşur. Böyle bir toprağın elden gitmesi, gelecek nesilleri de ileride zor durumda bırakacaktır. Burda toplumların yaşam alanlarına sahip çıkmak, toplumu bilgilendirmek bizim görevimizdir. Bu süreçteki en önemli rolümüz TMMOB olarak budur.

2- Bu iş çıktığı zaman bu tesise ilk karşı çıkanlardan biri de bizdik. Daha sonra biz bir platform oluşturduk: Çorlu Katı Atık Tesisine Hayır Platformu. Çeşitli odalar, Ergene İnsiyatifi, Kent konsyeleri, esnaf odaları vb. oluşumlar ve Roman derneğine kadar pek çok oda ve dernek bir araya geldik. Tesisin burada yapılmasının getireceği sorunları ele aldık ve meclisten geçmesini engelleme yoluna gittik. Daha sonra kamu kuruluşlarını aydınlatmaya çalıştık, öncelikle belediyeyi bilgilendirdik. Belediye tesisle ilgili bizlerden görüş istedi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi ve İstanbul'daki çevre ile ilgili diğer kuruluşlarla da görüşüp raporumuzu sunduk. Tarımdan çevreye konuyu geniş bir çerçevede ele alıp, sonuçlarını Çorlu belediyesine bildirdik. Bizim karşı çıktığımız temel noktalar üzerinde, çeşitli etkinlikler yaptık, köylere gidip broşürler dağıttık, konserler düzenledik, halkı bilgilendirdirdik. Biz katı atık tesislerine karşı değiliz. Çünkü

Trakya bölgesi plansız bir şekilde gelişmiş, çarpık bir kentleşme yaşanmış, sanayileşme düzensiz bir şekilde büyümüş. Bunu göz önünde tutarak, bir yandan Ergene Eylem Planı yapılıyor, çevresel sorunları gidermek için ancak bir yandan da böyle bir tesis kurulmak isteniyor. Biz diyoruz ki her ilin, bölgenin kendi ihtiyacı kadar, uygun kapasite ve uygun yer seçimi ile bu tesisler yapılsın, uygun teknolojilerle bu iş yürütülsün. Uygun yer seçimi konusuna geldiğimizde, seçilen yer imar planına kuş uçuşu 400 m mesafede olan, rüzgar hakiminin olduğu bir bölge ve bu bölgenin yanında kum ve çakıl ocakları var, bu ocaklarda patlatma yapılıyor. Bu tesisin depolama alanına yapacağı tahribatları da düşündüğümüzde, şehrin ana arterlerinden biri üzerinde, yazlık yerleşimlere çok yakın ve en önemlisi polikültür tarımın olduğu ve yeraltı suları besleme alanlarının olduğu bir bölge. Günde en az 1.000 tane aracın gidip geleceğini de düşünürsek yer seçiminin ne kadar uygun olmadığı ortada. Yer seçiminde buranın uygun olmadığını belirtilerek onlara alternatif yerler gösterdik. Alternatif alan gösterdiğimiz yerlerde tarımsal faaliyetler yoktu, 3. ve 4. Sınıf tarım toprakları olan yerlerdi. Bu alanları kabul etmediler. Çünkü şimdi kuracakları yerler hazine arazisi, bu yüzden diğer alanları tercih etmediler. İkinci bir olay ise kapasite, kapasitesine bakıyoruz 900.000 ton. Trakya'da ise 200.000 ton civarında bir ihtiyaç çıkıyor. Yine bu firma yanında bu işe talip olan 5-6 firma daha var. Kapasite daha da bu sayının üzerine çıkacak. Ulaşım bağlantılar konusunda bu bölge üzerinde çeşitli yatırımların olduğu görüyoruz, demiryolları yapılıyor bir yandan. O zaman düşünüyoruz ki yurtdışından da atıklar gelebilir, mevzuat değişiklikleri ile bu yapılabilir. Üçüncü olay ise teknoloji. Mevcut birikimleri ile bu tesisi yaratmaları mümkün değil. Ben gerçekten enerji üretebileceklerini düşünmüyorum, çünkü karlı bir iş değil, enerjiyi reklam olarak kullanıyorlar. Kemerburgaz'da yarattıkları tahribatlardan dolayı, oradaki tesisler İstanbul Valiliği'nce kapatıldı. İstanbul'u koruyalım, Trakya olsun zihniyeti var. Bu teknoloji bu tesis için yeterli değil. Bu alanın planları Çorlu Belediyesi'nce iptal etti. Ama Bakanlık 644 sayılı KHK ile siz izinleri 2 ay içerisinde vermezseniz ben onaylarım diyor. Yerel yönetimlerin sorunlarını merkezi yönetim bilemez. Bir yandan demokratikleşme diyoruz, bir yandan bu şekilde davranıyoruz. Böyle bir çelişki olamaz. Biz dava da açtık, Barolar Birliği de işin içinde, davamız halen sürüyor.

3- Merkezi yönetim ile yerel yönetim arasında çatışma yaşandı. Belediye hayır diyor, merkezi yönetim onaylıyor. Yerel yönetimi ilgilendiren bir konuda merkezi

yönetimin karar vermesi yanlış. Onlar bu bölgede yaşamıyor, buranın sorunlarını bilemezler. Bu tesisle ilgili Bakanlığın önüne gittik, eylem yaptık. Meclisin Çevre komisyonu ile görüşmeler yaptık. Dosyaları teslim ettik, topladığımız 40.000 imzayı bakanlığa teslim ettik. Ancak bütün bu itirazlarımıza rağmen bakanlık izin verdi bu tesis için. İtirazlar ilgili bakanlık bir cevap vermedi. ÇED süreci de Türkiye’de ilginç. ÇED raporu geri çevrilen olmuyor hiç. Halkın katılımı toplantılarında halkın onayı çıkmıyor, imzalar toplanıyor. Ancak bunların hiçbiri dikkate alınmıyor.

4- Bu plan kararları yerel yönetim birimleri tarafından alınmalıydı. Ancak merkezi yönetimin de belirleyici kıstaslar var. Otokontrol sağlanacak. Ancak burada böyle bir olay yok. Yerel yönetim sorunları daha iyi bilir, onun karar vermesi gerekir, merkezi yönetim de denetler. Ancak diyalog yok böyle bir ortam yok.

5- Merkezi ve yerel yönetim arasındaki çözüm sanayicilerin, ileri gelenlerin ve STK’ların da işin içinde olduğu bir komisyon oluşturulmalı, bu komisyonun vereceği kararlar doğrultusunda adım atılmalı. Çünkü siyasi iradeleri biz seçiyoruz, onlar da halkın görüşlerini ve halkı temsil eden insanların görüşlerini de dikkate almak zorundalar. Yerel yönetimlerin daha etkin olması, merkezi yönetimlerin de onlara yol gösterici, çerçeve oluşturucu nitelikte olması gerektiğine inanıyorum. Sivil toplum örgütlerinin görüşlerinin ön planda tutulması bu ülkenin de yararına olacaktır.

4.GÖRÜŞME: DOĞAN YILDIRIM (Çevre Mühendisleri Odası-Çorlu Temsilcisi)

17.04.2013 ÇARŞAMBA GÜNÜ SAAT 15.00

1- Katı atık Tesisine Hayır Platformu içindeki ilçe koordinasyon kurulu içersinde biz de yer aldık. Buna istinaden biz de bu tesise ilişkin çalışmalara katıldık, toplantılarda yer aldık. Bu çalışmada oda olarak çok fazla ön planda yer almadık. Biz atık bertaraf tesisinin yapılmasına karşı değiliz. Ancak bu tesisin bazı özelliklerine itirazımız var. Öncelikle bu tesis bölgesel olarak yapılmalı. Katı atık tesisleri kurulmalı, çünkü bilinmeyen yerlerde kontrolsüz bir şekilde gömülüp, atılmasını engellemek gerekli. Atık bölgesel olarak kapasiteye sahip olmalı ve yerel kontrol etmeli. Belediye veya Çevre Müdürlükleri tarafından kontrol ve denetimi sağlanmalı. Kurulması planlanan tesis öncelikli olarak bu bölgeye hitap etmiyor, çok büyük bir kapasiteye sahip olarak düşünülmüş. Geçmişte arıtma tesisleri yoktu. Evsel atıkları derelere veriliyordu.

Ancak teknolojinin ilerlemesi ile dere motifi artık arıtma sistemlerine dönüştürüldü. Doğanın kendini yenileyebileceği kadarı ile atıkları gönderebilirsiniz. Dolayısı ile diğer bölgelerden gelecek atıklar ile doğanın kapasitesinin üzerinde bir atık bertaraf etmeye çalıştığınızda arıtamazsınız ve doğal bir facieya neden olursunuz. Çevreye korumaya yönelik bu tesis çevreye zarar verir hale gelir. ÇED raporları da gerçeğe hitap etmiyor, taahhüt olarak verildiği için uygulamada nasıl yapıldığı önemli.

2- Üyelerimiz arasında bu tesisin çevresel etkilerine karşı görüş alışverişlerimiz oldu. Ancak yazılı bir açıklama veya buna yönelik bir çalışmamız olmadı. Bu tesisler bölgesel olmalı ve bu atıklarında taşınması büyük bir risk. Atıkların özellikleri taşıdıkları kamyonların üzerinde yazmıyor. Atıkların hiçbir özelliği bilinmeden karayolu üzerinde gidip gelebilir. Bu tesislerin yerel tarafından denetlenmesi ve diğer bölgeler asında atık transferlerinin yasak olması ve atık kabulünün olmaması gerekiyor. Atıklarla ilgili yasa çalışmalarında da buna dikkat edilmesi gerekiyor. Çevre mühendisleri olarak bu tesislerinde yapılmasını istiyoruz. Ancak şöyle bir durum da var. Artık Avrupa'da atık bertaraf tesisleri kapatılıyor. Buralarda çıkacak atıklar ise 3. Dünya ülkelerine gönderilecek. Bizim mevzuatımız izin vermiyor şimdilik ama evzuat değişiklikleri ile atık ihracatının da yapılması gündeme gelebilir. Atıkların ticaretten çıkarılması ve kontrolünün devlet yönünden sağlanması gerekir. Ticaret mantığında kar olduğu için mecburen atıklardan da bir kar edilmesi beklentisi oluşur. Özellikle tehlikeli atıklarda kontrolün devlet tekelinde olması gerekiyor.

3- Bizim de içinde yer aldığımız bir toplantı esnasında projey yapan firmanın sahipleri, bizi Çorlu Belediyesi davet etti, hatta yeri de bize Çorlu Belediyesi gösterdi dediler. Bu bir çelişkidir. Yereller yönetim bazlı olarak halktan uzaklar. Planı başta onaylamışlar. Daha sonra bu türde tepkiler gelince iptal ettiler. Mesela halkın katılımı toplantısı yapıldı, ancak bu toplantılar olması gerektiği yapılmıyor. Uygun araçlar ve duyuru sistemi yok. Bu halkın katılımı toplantısı konusunda çeşitli iddialar var, halkın bilgilendirme toplantısı olarak yapılmış, böyle bir proje var bu proje konusunda bilgilendirme sunumu yapacağız deniliyor. Katılan kişilerden de imza alıyorlar, yer aldıkları için. Ama çok ilginç hiç itiraz yok sözde. Katılan kişiler ÇED toplantısı olarak katılmamış aslında. Bu tesis bünyesinde gazlaştırma işlemi var. Napıyorsunuz 100 °C'de atıkları yakıp, küçültüyorsunuz. Külü daha sonra toprağa gömüyorsunuz, yani kirliliği olan bir şeyin hacmini küçültüyorsunuz, aslında kirlilik kaybolmuyor. Bu atıkların yakılması ile yine atmosfere gaz veriliyor. Yerleşimi

büyük bir yanlış. Atık tesisinin kurulmak istendiği yerde rüzgar güllerinin yapılması için ÇED başvuruları yapılmış, burası aynı zamanda rüzgar alan bu bölge. Burası rüzgara açık bir yer ve siz orda atık yakmak istiyorsunuz.

4-5- Bu tür tesisler sadece orada yaşayacak insanlara hitap edecek şekilde olmalı ve sürecinde halka açık bir şekilde olmalı, duyuruları yapılmalı. Bu tesisten etkilenecek olan Ankara karar mercileri değil, burada yaşayacak insanlar olacak. Yerseçinin de 644 sayılı KHK ile merkezi yönetimin vermesi yerine kararı yerel yönetim vermeliydi. Merkezi hükümet yine taşradaki birimini yetkili kılarak denetimlerini gerçekleştirebilir, kontrolü sağlayabilir, ancak kararı yerel vermeli. Bu firmanın İstanbul'da yaşadığı bir deneyim de var. ÇED aşamasında merkezi yönetim nasıl bunu göz ardı edebiliyor.

5.GÖRÜŞME: ARİF İSMET YILMAZ (Ergene İnsiyatifi Üyesi)

17.04.2013 ÇARŞAMBA GÜNÜ SAAT 16.00

1- Biz gönüllü olarak kurulan ve bu tesise karşı olan bir kuruluşuz. Asli görevimiz Ergenenin korunması, oradan yola çıktık. Vahşi depolama yapılması yerine atık tesislerinin kurulması gerekir, bu kaçınılmaz. Ancak bizim bertaraf anlayışımız biraz daha farklı. Bildiğimiz kadarı ile bu tesisin yatırımcısının Kemerburgaz'daki tesisi kapatılmış ve Hamidiye sularının kuyularına zarar verilmiş. Bu sürece baktığımızda, bertaraf tesisleri bizce yerel yönetimlerin işi. Bu tesisle ilgili ÇED raporundaki taahhütlerde Çorlu dışında Çerkezköy gibi diğer ilçelerden de atık alınacağı beyan edilmiş. Bertaraf öncelikle yerel yönetimlerin işi olmalı, bilinç geliştirme, kaynağında ayrıştırma, geri dönüşümünü sağlama, geri dönüşümü mümkün olmayanları ise depolama sahasında denetimli bir şekilde yapılabilir. Çözülemeyen ise sanayiden çıkan atıklardır. Nitekim Ergene Havzası Koruma Eylem Planı'nda olmazsa olmazlar arasında tehlikeli atık bertaraf tesisi yer almıştır. Kuş uçuşu imar planı sınırına 400 m mesafede bu tesisin yapılması akıl almazdır. Şu an bu tesisin kurulacağı alanda 7 farklı atık bertaraf firmasının da başvurusu olmuş.

2-3- Merkezi ve yerel yönetimlerin çatıştığını düşünmüyorum. Yerel yönetimler halka daha yakın olduğu için çekinceleri olabiliyor halka karşı ancak böyle bir tesis kurulmasında yerel de merkezi idareden çok farklı düşünmüyor. Yatırımcı merkezi ve yerel idare ile olan ilişkilerini baştan çözümlendiği için bir farklılık olmuyor.

Belediyenin planlarını daha sonra iptal etmesinin nedenlerinden biri de Ergene İnsiyatifi'nin belediye meclis toplantısını basması ve bir takım meclis üyelerinin geri adım atmaları olmuştur.

4- İster bu planı 644 sayılı KHK ile Bakanlık onaylasın, ister yerel yönetim versin bu izni veren insan bence hesap vermek zorundadır. Bu türdeki tesisler elbette kurulacak, ancak yerel olarak, başka yerlerden transfer etmeden yapılmalı. Bu tesis bünyesinde lastikler, tehlikeli atıklar, tıbbi atıklar ve daha pek çok atık türü mevcut. Bu atıkların değişik yöntemlerle dönüştürülüp enerji elde edilmesi isteniyor. Türkiye'nin enerji ihtiyacına karşılık olarak bu tesis çok cazip tanımlamalar ile gündeme getiriliyor. Eğer yerel yönetimler kendi bertaraf tesislerini kurarlarsa, sanayi bölgeleri içerisinde kurulacak küçük tesisler ile de sanayi alanları bünyesinde oluşacak atıklar burada bertaraf edilebilir. Ergene Ovası'nın eski verimliliğine ulaştırılabilmesi için, sadece tarıma yönelik yeni sanayi yatırımlarına izin verilmesi gerekiyor. Bertaraf tesislerinin de mevcut sanayi alanları içerisinde çözümü mümkündür. Ergene içerisinde, Trakya Üniversitesi ile birlikte yaptığımız araştırmalar sonucunda, kanserli kişi ortalaması Türkiye ortalamasının çok çok üzerinde. Ergene içerisinde ağır metaller, çeşitli kimyasallar var. Alternatif alan olarak, eğer organize sanayi bölgeleri içerisinde istenmiyorsa, izole dilmiş, hava kirliliğini soğurabilecek bir alanda yapılması kabul görebilir. Ortada çok ciddi bir sorun vardır. Bu sorunu giderecek kurum merkezi idaredir.

5- Eğer halkın temsilcisi yerel yönetim bu tesise karşı duruyorsa, belirli bir süre verilip, ondan sonra ben bildiğimi okurum demek, planı onaylarım demek ne kadar doğru. Yerel yönetimin insiyatifli olması halinde o bölgede çok daha farklı projeler geliştirilebilirdi. O bölgede rekreasyon alanı, teknokent vb. fonksiyonlar yer alabilirdi. Böylece enerji üretilecek bir bertaraf tesisi yapılmazdı.

6.GÖRÜŞME: RAMADAN CESUR (Ergene Platformu- Çorlu Kent Konseyi Başkanı)

17.04.2013 ÇARŞAMBA GÜNÜ SAAT 13.00

1- Bu tesisle ilgili bir platform kuruldu. Çorlu Kent Konseyi de bu platform içerisinde yer aldı. 2009 yılından beri tesisin kurulmasına biz hayır dedik. Kent Konseyi olarak bu tesisin yerine, kapasitesine, tonajına karşıyız. Daha önce 10.000 m² kapalı alan

şeklinde Mimarlar Odası'na projesi gelmişti. Ancak 19 Şubat 2013'te Çorlu Belediyesi'ne gelen projesine göre yapı ruhsatı A, B, C şeklinde 3 blok, 76 m² sığınak, 3136 m² fabrika, 4693 m² fabrika binası olarak alınmış. Şu anda çalışmalar başladı, ruhsatı alındı.

2- Geçen yıl 23 Mart 2012'de itiraz dilekçelerimizi Bakanlığa ulaştırma için Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü'ne verdik. Platform bünyesinde 23 adet itiraz ulaştırdık. EPDK'dan alınan lisansla yapılması planlanan tesis arasında farklılık var. 875.000 ton korkunç bir rakam. Tesis kurulduktan sonra Çorlu'da yaşanabileceğini düşünmüyorum. Bu tesise karşı 4 seneden beri mücadele ediyoruz. Bu tesise karşı dava açamıyoruz, kabul etmiyorlar. Biz itirazlarımızı yaptık planlara karşı. 40.000 itiraz toplayıp Bakanlığa gönderdik. Çorlu Kent Konseyi olarak itirazımızı yasal süresinde ilgili yerlere yaptık.

3- TRAKAB'la ilgili yerseçimi yapılması da gündeme gelmişti o bölge için. Ancak tesisin kurulmak istendiği alanın çevresinde tarım arazileri var, yanında madencilik yapılıyor. Şehre 1,5 km mesafede kuş uçuşu 400 m mesafede. Lodostan rüzgar estiğini düşünün, burası bir yakma tesisi, dolayısı ile o partiküller Çorlu'ya gelecek. Tesiste hem enerji hem depolama olacak. Atık Bertaraf ve Enerji Tesisi her belediyenin gereksinimi olan, yapılması gereken bir tesis. Ama yapılması planlanan yer verimli tarım alanlarının ortasında, yerleşim yerlerine yakın. Bu açıdan yerseçimi uygun değil. Yapılması planlanan kapasite bölgenin katı atık kapasitesinin çok çok üzerinde olması, belirtilen miktara ulaşılabilmesi için çok geniş bir coğrafyadan katı atık toplanması zorunluluğu oluşturan bir büyüklükte. Tesisin planlanan kapasitesi göz önüne alındığında hizmet alanındaki yerleşim yerleri ve sanayi kuruluşlarından yüklenen atıkların getirilmesi binlerce kamyonluk bir trafik riski oluşturacak. Böylesi büyük bir bertaraf tesisin kurulması ile birlikte geri dönüşüm depoları, kamyon garajları, aracı kuruluşların işletmeleri gibi kuruluşlar tesisie yakın noktalarda faaliyet göstermeye başlayacak, alanın tümüyle tarım alanları ile kaplı bir bölge olduğu göz önüne alınırsa potansiyel ölümcül sonuçlar çıkması kaçınılmazdır.

4-5- Bazı konularda referandum olduğu gibi, bu tesisle ilgili de gerek STK'lar gerekse diğer kurumlarla bir araya gelerek konsensus oluşturulmalıydı. Söz konusu tesisin kurulması ile oluşacak risklere karşı, başta plan yapma işinin asıl sahipleri olan şehir plancısı, mimar ve mühendis odaları başta olmak üzere baro, tabip odası ve çevre mücadelesine gönül vermiş sivil toplum kuruluşları ile bir araya geldik.

Uygulamaya konulan planın oluşturacağı riskleri göz önüne almadan yapılan bu onay sonrasında halkımızı ciddi bir tehlike bekliyor. orlu, planlanan tesis faaliyete geçtikten sonra Trakyayı Balkanlardan Ortadoğuya kadar olan bölgede atık sektörünün odağı ve pgazına dayalı enerji üretim endstirilerinin zirvesi haline gelecektir. p gazı yenilenebilir değildir. Geri dönüşümün ekolojik faydası tartışılamaz ama enerji üretimi için çöpten elde edilecek karbon trevlilerini yakmak demek karbon bazlı elektrik santrali demektir. Böylesi büyük bir atık bertaraf ve enerji üretim tesisi yakın gelecekte nfue ve ekonomi olarak patlama göstermesi planlanan bir kent olma söylemi ile uyışmamakta.

EKONOMİ

Çöpten elektrik üretti

Hazırlayan:
ÖZLEM YÜZAK İŞ
e-posta: ozlem.yuzak@cumhuriyet.com.tr
Faks: 0.212.343.72.64

İnşaat mühendisi Ömer Salman, 8 yıl önce Kemerburgaz'da kurduğu TÜBİTAK destekli merkezde tehlikeli – tehlikesiz tüm atıkları gazlaştırarak çöpten elektrik üretmeyi başardı.

8 yıl önce Ekolojik Enerji AŞ'yi kuran Ömer Salman hem AB tarafından onaylanan çevreye en az zararlı bertaraf yöntemi olan "gazlaştırma teknolojisi"ni yaşama geçirdi hem de bundan enerji elde etti. Şimdi hedefi Çorlu'da entegre atık yönetim tesisi kurmak.

PETKİM ve İZAY-DAS'tan sonra, atık bertaraf lisansına sahip Türkiye'nin entegre ilk ve tek özel sektör firması olan Ekolojik Enerji AŞ'yi 8 yıl önce kuran inşaat mühendisi işadamı **Ömer Salman**, TÜBİTAK ile el ele vererek dünyada uygulamayı başaramamış bir yöntemi hayata geçirdi. "Yakma" yöntemine başvurmadan, atıkları gazlaştırarak bertaraf etme yöntemine imza atan Salman, bundan enerji elde etmeyi de başardı.

Atık bertarafında yasal limitin altında olan emisyonları ile Avrupa Birliği Bütünlük Kirlilik Ölçerme ve Kontrol Yönetmeliği'nde "Mevcut En İyi Tekniği" uygulayan bir şirket olmayı başardıklarını söyleyen Salman, bu başarı öyküsünü şu sözlerle anlattı:

"Kemerburgaz çöp sahasının rehabilitasyonunu yaparken 'atık' konusunun ciddi bir sorun olduğunu görüp, çözüm üretilebilir miyiz düşüncesiyle atık bertarafına yatırımlarımızı kaydırdık. İncelediğimiz uygulamalarda atıklar bertaraf ediyordu ama her ne kadar oranı düşürüle de, yine de çevreye zarar veriliyordu. Biz atık bertarafında neden teknoloji geliştirmeyelim dedik ve Ar-Ge çalışmalarına başladık. 'Yakma' yönteminden çok daha ileri bir teknoloji olan 'gazlaştırma prose-

TÜRKİYE YILDA 20 MİLYON TON ATIK ÜRETİYOR

TÜRK tarafından 2004 yılında hazırlanan envantere göre, Türkiye'de imalat sanayinden yılda 20 milyon tonun üzerinde atık üretiliyor. Bu atıkların içerisinde yaklaşık 1.2 milyon ton civarında tehlikeli atık bulunuyor. Bir bireyin ise günde ortalama 1.1 kg. atık ürettiği hesaplanıyor.

Gazlaştırma teknolojisi nedir?

Biyokütle ve evsel katı atıkların ve endüstriyel tehlikeli / tehlikesiz atıkların gazlaştırma yöntemi ile bertarafı ve enerji geri kazanımı konusunda çalışmalarında bulunan Ekolojik Enerji 4 Temmuz 2007 tarihinde TC Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan işletme lisansı alarak faaliyete geçmiştir. Gazlaştırma yöntemi homo-

jen tipteki atıklar için eskiden beri bilinen ve uygulanan bir yöntemdir. Ekolojik Enerji bu prosesle birçok atık grubuna bir araya getirip belli bir miktarda homojen hale getirmektedir. Dünyadaki uygulamalardan farkı buradadır.

Gazlaştırma, gaz temizleme ve elektrik üretimi ile ilgili tüm proses parametrelerini izlemek ve kontrol etmek amacıyla işletme binasındaki proses kontrol odasında Windows XP işletim sistemi üzerinden çalışan Citect SCADA programı kullanılmaktadır. PLC kontrol sistemine bağlı olan bütün giriş ve çıkışlar Citect SCADA programında görüntülenmekte ve kontrol edilebilmektedir. Gazlaştırma süreci ile elde edilen yapay gazın bileşimi işletmede mevcut gaz kromatografisi ile online yapılabilmektedir.

si'yle her türlü atığı bertaraf ederken aynı zamanda da bertaraf edilen atıkları enerjiye dönüştürmeyi başardık."

Türkiye'nin ilk entegre atık tesisini Çorlu'da kuracak

Ekolojik Enerji olarak, Türkiye'nin önde gelen 1000'e yakın endüstri firmasının atıklarını bertaraf ettiklerini söyleyen Ömer Salman, Türkiye'nin ilk entegre atık yönetim tesisinin startını mart ayında Çorlu'da vereceklerini belirtti.

Ekolojik Enerji AŞ tarafından yapılacak ve ülke ekonomisine kat-

kıda bulunacak tesis, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın, 2012 yılına kadar Türkiye'nin 7 bölgesinde "Entegre Atık Yönetim Tesisleri"nin devreye alınmasına ilişkin olarak 2008 yılında yayınladığı Atık Yönetim Eylem Planı'nın ilk uygulaması olacak.

Kapasite 30 bin tondan, 800 bin tona çıkacak

Tesislerinde 2010 yılında 20 bin tonun üzerinde atığı bertaraf ettiklerini belirten Salman, "Kemerburgaz tesisinde 400 farklı gruptan endüstriyel ve evsel atık kabulünü geri kazanım amaçlı ya-

pabiliyoruz. Çorlu'daki tesis devreye girdikten sonra Ekolojik Enerji AŞ'nin bertaraf kapasitesi yılda 800 bin tona çıkacak. Mart ayında temelini atacağımız Çorlu tesisimizde yılda 300 bin ton tehlikeli katı atık, 120 bin ton tehlikeli atık, 25 bin ton kablo atığı, 5 bin ton elektrik ve elektronik atık, 100 bin ton arıtma çamuru, 5 bin ton tıbbi atık, 20 bin ton madeni atık yağları, 5 bin ton bitkisel atık yağları, 250 bin ton kullanılmış lastik atıkları, bin ton akü ve pil atıkları, 30 bin ton inşaat, asfalt ve yıkıntı atıklarını bertaraf edebileceğiz" diye konuştu.

Çevre Bakanlığı çevreyi takmıyor

'TRAKYA'da yaşayan, havasını soluyan, suyunu içen, zehrini yutan ve kanser olan biziz!'

CHP Tekirdağ Milletvekili Dr. Candan Yüceer, Trakya bölgesinin çevresel anlamda yağma edildiğini, en tehlikeli katı atık tesisinin, gelişigüzel termik santrallerin, Angus çiftliklerinin bölgede kurulmaya başlandığını, bunun için ne bölge halkına, ne yerel yönetimlerle hiçbir şey sorulmadığını belirten Yüceer, "Sıkıntılarımız büyük, onun için aşağıdaki soruları Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan Bayraktar'a sormak ve yanıt almak durumunda olduğumu" söyledi.

Bayraktar'a yöneltilen zor sorular şunlar:

Ekolojik Enerji A.Ş.'ye ait Kemerburgaz'daki tesisin kapatılarak Çorlu'ya kurulacağı doğru mudur? Tesisin kurulmaması için Çorlu Belediyesi'nce izin verilmişken, bu ısrar niyedir? Böyle bir ısrar kurumunuzun adına yakışıyor mu? Çorlu'ya kurulacak olan tesisin ilçenin hatta tüm Trakya'nın kapasitesinden çok fazla olmasının özel nedeni var mıdır? Tarım alanları ve su kaynaklarına vereceği zarar düşünülmüş müdür? Tüm karşı çıkmalara karşın Çorlu'ya Katı Atık Bertaraf Tesisi kurulmasına izin verilirken Kemerburgaz'daki tesisin çevreye verdiği zarar neden göz ardı edilmiştir?

Tesisin insanlara ve çevreye vereceği zararlarla ilgili olarak Çorlu Belediye Meclisi, Kent Konseyi, Ergene İnisiyatif, Tabip Odası, TMMOB İnşaat ve Mimarlar Odası ile Tekirdağ Ziraat Mühendisleri Odası'nın tepkileri neden dikkate alınmıyor?

Ergene önergesi

CHP Tekirdağ Milletvekili Emre Köprülü, Ergene Nehri ve ona akan Çorlu Deresi'ndeki sanayi atıklarının yol açtığı kirliliğin etkilerinin araştırılması amacıyla bir Meclis araştırma komisyonu kurulmasını isteyen bir önerge sundu Meclis'e... Köprülü, "Edirne Trakya Üniversitesi tarafından yapılan son çalışmanın sonuçlarına göre, Çorlu'da özellikle 70 bin kişinin yaşadığı Sağlık Mahallesi'nden geçen Çorlu Deresi'nin çevresinde oturanlarda, kanser vakalarının ve başka hastalıkların arttığı belirtilmiştir. İnsan sağlığı büyük tehlike altındadır" dedi.

'Vardım Hint iline kumaş getirdim'

ÖZTÜRKÇE tutkunu Tank Konal Beyefendi'nin "Yunanlı değil Yunan" başlıklı yazısını hayretle okudum. Okuruz, bu savına gerekçe olarak da "Bulgarlı, Türkmenli, Ermenili" denmemesini gösteriyor. Ne büyük bir yanığı... Bakın, bunun neden yanlış olduğunu bir örnekle açayım. Diyelim ki gazetelerde şöyle bir haber var: "Antalya'da meydana gelen trafik kazasında iki Alman, üç Fransız, dört Yunan, bir de Hint yaralandı..." Sayın Kona'l'a göre bu ifade tamamen doğru. Bence kısmen doğru. Çünkü 'Alman' ve 'Fransız' demekle, kazazedelerin ulusları (dolayısıyla ülkeleri) kastediliyor. Oysa 'Hint' ve 'Yunan' birer il. Osmanlı, kendi heybetiyle kıyaslayarak, bunları böyle nitelemeyi uygun görmüş. Siz ister "burun büyüklüğü" deyin, ister "hatalı dış politika". Ama durum maalesef bu. O illerin vatandaşlarını da Hintli ve Yunanlı diye nitelemiş. (Erzincan türküsünü bilirsiniz: "Vardım Hint iline kumaş getirdim/açtım bedestanı sattım oturdum.") Ayrıca Türkçenin dışında 'Yunanistan' diye bir kullanım var mı? Yok. Kendileri 'Helen Cumhuriyeti' diyor, Batılılar ise ya buna uyuyor (Hellenique) ya da 'Grek'i (Grecia, Greece) tercih ediyor. Peki neden? Çünkü Osmanlı, Yunanlı değil de 'Helen' derse, kendisi barbar olacak da ondan... Ermeni konusu ise apayrı. Antalya'da kaza geçirenler arasında bir de Ermeni olsaydı ne yapacaktınız? "Bir de Ermeni yaralandı" mı diyecektiniz? O zaman sormazlar mıydı size "Adamın dinini mi yoksa memleketini mi zikrediyorsunuz" diye? Öyle ya, Ermeni, aynı zamanda bu toprakların insanı değil mi?.. Bu konuda daha söyleyecek çok söz, araştırılacak çok konu var. Ama Tank Bey kusura bakmasın, ben bundan sonra da Hintli ve Yunanlı demeye ve yazmaya devam edeceğim. Ayrıca sırf Osmanlı'ya inat olsun diye, bunca yıldan sonra Yunanlıya Helen, Londra'ya 'London', Marsilya'ya da 'Marseilles' demeye hiç niyetim yok. Mustafa SAĞLAMER - Gazeteci

Kemerburgaz'da anılar ölüyor

"BEN Eyüp Ziraat Odası Başkanı Halit Antaş'ım. Çevreye karşı çok duyarlıyım. Geçen hafta benim Kemerburgaz'daki 7 kovanım ile birçok arkadaşımızın 200'e yakın kovanındaki anılar ölmüştür. Arnavutköy, Büyükçekmece, Çatalca ziraat oda başkanlarına sordum, oralarda yok, yalnız bizim ilçemizde var! Kemerburgazlıların, yoğun şikâyetinde buldukları Ekolojik Enerji (kapısında Arge Ekolojik Enerji yazıyor) tesisi son günlerde yoğun şekilde çalışıyor, bölgede koku arttı. Bakanlarımız Veysel Eroğlu ve Erdoğan Bayraktar ile Belediye Başkanı Kadir Topbaş'a duyuruyorum: Kemerburgaz'ın ekolojik sistemi büyük tahribata uğradı son yıllarda. Atık tesisi iki kez mühürlendi ama hâlâ gece dökümleri çalışıyor. Büyükşehir bu alan için ağaçlandırmaya karar almıştı, ne oldu? Bir referandum yapılırsa bu tesisin istenip istenmediği belli olacaktır. Ancak yapmaya kimse cesaret edemez. O zaman bırakın insanlar zehirlensin!"

GÜNÜN SÖZÜ

"(Avukatlar günü için) Adaletsizliği önlemeye gücümüzün yetmediği zamanlar olabilir, ama adaletsizliğe itiraz etmekten aciz olduğumuz bir zaman asla olmamalıdır."
(Nobel Barış Ödülü sahibi Elie Wiesel)

Biliyor musunuz

- CHP Kocaeli Milletvekili Hurşit Güneş'in, Bakan Ömer Dinçer'e "Fatih projesinde akıllı tahta olarak kullanılan eğitim materyalinin patent

İstanbul'u terk et Trakya'yı kirlet

İstanbul'u zehirden kurtaralım, Tekirdağ/Çorlu'yu boğalım, anlayışı.

İstanbul Kemerburgaz'da kurulu, bilimsel verilerle bölgesinde çevresel kirliliğe yol açan (Hatta Hamidiye suyunu bile kirlettiği ortaya çıktı) **Ekolojik Enerji AŞ** adlı tesislerin haziran ayına kadar İstanbul'u terk etmesi kararı verildi. Ama nereye? Tabii ki, İstanbul'un arka bahçesi Trakya'ya...

Bir ileri demokrasi örneği!...

İstanbul Valiliği, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü kanalıyla bu duyuruyu bölgede oturan sakinlere duyurdu. Onları rahatlatmak istedi ama bunun etkilerinin bir başka kente aktarılması hiç hoş olmadı.

İstanbul'dakilerin canı can da Trakyalılarınki patlıcan mı?

Mücadele edenler kazanacak, seyredenler de kaderine razı mı olacak demek ki...

Eyüp ilçesi sınırlarındaki Kemerköy Site Yönetimi, çevresel haklarını korumak için iki-üç yıldan beri büyük bir mücadele veriyor.

TUBİTAK'a gidip para vererek, zehirlenip zehirlenmediklerini öğrenmek istediler. Dünyanın parasını verdiler. Kurumun Çevre Enstitüsü tam bir yıl süreyle, her ay havada, suda ve toprakta ölçümler yaptı. Sonuçta ortaya 80 sayfalık bir rapor çıktı.

Valilik de, Ekolojik Enerji'ye, **'İstanbul'daki tesisini boşalt, git'** dedi. Bu konuda çok yazılar yazdık, firmanın sahipleri haber yapan gazetecilere davalar açtı.

Eski tesislerinin Çorlu'ya 1.5 km uzaklıkta Karetepe bölgesine taşınmaya başladığını gören vatandaşlar manzarayı gördüklerinde **"Hiçbir teknolojik yenilik yok"** dediler.

Çorlu Belediyesi uyumtu... Halkın nasıl zehirleneceğini görememişti. Çünkü göz **'Sahibinin bildiği kadar görür'...** Alman **Goethe** bunu dileriz siyasetçiler söylememiştir.

Sonunda Belediye Meclisi toplanarak bu girişime karşı çıktı; bir komisyondan görüş istedi. Komisyon da olumsuz görüş verince, katı atık fabrikası burada tesis kuramaz kararı verdi.

Ama Belediye Başkanı **Ünal Baysan** ve ekibi, projeye karşı çıkmış görünse de atı alan **Üsküdar'**ı geçmiş; **Ekolojik Enerji AŞ** de bu arada izni Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan çoktan almıştı. **Baysan** ciddi bir mücadele göstermediğinden şimdi **Trakya'ya** her gün 1000 kadar katı atık kamyonu geldiğinde oy verdikleri vatandaşlar kendisine ne diyecekler; esas merak konusu budur. Büyükşehir olan **Tekirdağ'a** hayırlı olsun!

Kemerburgaz'da kirlenmiş sahalar

İSTANBUL Valisi adına İl Çevre ve Şehircilik Müdürü **Ahmet Ayyıldız**'ın semt halkına duyurduğu yazıda şöyle deniliyor:

"EYÜP, Hasdal Yolu 6. Km 34075 **Kemerburgaz** adresinde **Ekolojik Enerji AŞ** tarafından işletilen tesis, faaliyetini Mart 2012 tarihinde sona erdirmiş olup, Bakanlığımızdan almış olduğu İşletme Lisansı, 29.12.2012 tarihinde sona ermiş ve yenilemesi yapılmamıştır. (...) Tahliyesinin Haziran 2013 sonuna kadar gerçekleştirilmesi gerekmektedir. (...) Tesis kapalı sahasında bulunan geri kalan atıkların taşınması yanında, sisten istenmiş bulunan Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik kapsamında, faaliyet gösterdiği bölgedeki kirlenmiş sahaların tespiti için işletmenin, proses sahası zemini, depo bölgeleri, **Hamidiye Suyu** ile olan ara bölgede içinde kalacak şekilde 7 ayrı belirlenmiş sahada zemin ve zemin altlarından numune alınarak çalışmaların sürdürülmekte olduğu tespit ve beyan edilmiştir."

CHE'lerin sayısı 30'a yükseliyor

GÜRSEL Tekin'in başkanlığını yürüttüğü **'Toplumsal Eğitim ve Gelişim Derneği'**nin (TEGED) 6. kuruluş yıldönümü bugün **Ataköy Sheraton Oteli**'nde düzenlenecek bir etkinlikle kutlanacak. **Orhan Kurtuldu**'nun sunumunu yapacağı geceye CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, genel başkan yardımcıları, milletvekilleri, belediye başkanları ve Meclis üyeleri ile **STK** başkanları ve **CHE** gönüllüleri katılacak. **'CHE'** diye bilinen projenin en büyük hedefi, 'Mutlu insanların çoğalması olan, daha bilinçli anne-baba, daha duyarlı vatandaş ve daha donanımlı gençler yetiştirmek için fırsat eşitsizliğini ortadan kaldırmaya yönelik girişimlerde bulunmak.

Misyonu her vatandaşa ücretsiz ve eşit hizmet verebilmek, kişilerin sorunlarına çözüm bulabilmelerini sağlamak, bu misyonunu Cumhuriyet Halk Evleri (CHE) kurarak gerçekleştirmek.

İstanbul'da dört şubesi bulunan CHE'ler, **Edirne, Kuşadası, Nazilli, Denizli, Mersin'de açıldı; Bodrum, Mardin, Hatay ve Antalya** şubelerinin açılması için de çalışmalar sürüyor. Bu dönem şube sayısının 30'a yükseltilmesi hedefleniyor.

Şimdiden söylüyorum ben de Başbakan'a çok küseceğim

19.04.2013 tarihli köşenizde Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan**'ın **"Ankara ve İstanbul'da şehrin dokusuna uymayan binalar yapıldığını"** söylediğini... Bu yapıların fazla olduğunu anlatmak için de, **"Binaları saymam ki... Yıldızları saymak mümkün mü?"** dediğini yazmışsınız. Valla daha yapılmadan size yazıyorum. Çamlıca Camisi bitince, **Kabatış**'tan bir **Mimar Sinan**'ın eski **İstanbul**'da yaptıklarına bakıp, bir de **Çamlıca**'daki kötü kopyayı görünce, ben de Başbakan'a çok küseceğim. Hatta **"Bu ucubeyi kim buraya kondurmuş"** bile diyebilirim. Bunu yıldızları saymadan, şimdiden söylüyorum.

Murat ALTINYILDIZ-VİYANA

Çorlu Avrupa'nın zehir deposu haline getiriliyor

Tuncay Sağıroğlu

Tekirdağ yolu üzeri Kartepe mevkiinde, Ekolojik Enerji tarafından yapılması planlanan 'Katı Atık Bertaraf Tesisine onay vermeyen Çorlu Belediye Meclisinin karar, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 644 sayılı Kanun Hükmünde Karamameye dayanarak paypas edildi. Bakanlığın belediye meclis kararına rağmen bu kararı alması Çorlu'daki bazı sendika, meslek örgütleri, il genel ve belediye meclis üyeleri, muhtarlar, çevre örgütleri ve duyarlı vatandaşlar tarafından tepkiyle karşılandı. Çorlu Ergene İnisiyatifi, Çorlu Eğitim Sen Temsilciliği, Tekirdağ Barosu, Tekirdağ Tabipler Odası, Çorlu İnşaat ve Mimarlar Odası Temsilcilikleri, Tekirdağ Ziraat Mühendisleri Odasının çağrısı ile Çorlu Sanayi ve Ticaret Odası Konferans Salonunda yapılan toplantıda bakanlığın kararının, kendi kararlarını antidemokratik bir şekilde ipotek altına almasına karşı ortak hareket etme ve mücadele kararı alındı.

DAHA GENİŞ BİRLİK SAĞLANDI

Ergene'yi Koruma Eylem Planı için 2.5 trilyon kaynak ayırdığını söyleyen hükümet yetkililerinin Çorlu'da imar alanlarına 400 metre mesafede tehlikeli atıkların depolanıp ayrıştırılmasının yapılacağı Katı Atık Bertaraf Tesisinin kurulmasının, bu eylem planının içine alınması uzun süredir Çorlu ve çevre köylülerinin tepkisini çekiyordu. Çorlu Ergene İnisiyatifi; Ekolojik Enerji AŞ tarafından kurulmak istenen yıllık 860 bin ton katı atık bertaraf edecek olan tesisin tarım ve yaşam alanlarını yok edeceği, kanser oranlarını artıracığı yönünde aydınlatma ve bilgilendirme çalışmaları yürütüyordu. Bu çabaların sonucu yapılan toplantı ile Katı Atık Bertaraf Tesisinin kurulmasına karşı daha geniş güçlü bir birlik sağlandı.

BU ŞİRKET KEMERBURGAZI DA ZEHİRLEDİ

Toplantıda söz alan Prof. Tamer Dodurga, Çorlu'da tarım arazilerinin ortasına, imar ve yerleşim alanlarına 400 metre mesafede Katı Atık Bertaraf Tesisi kurmak isteyen Ekolojik Enerji AŞ' nin İstanbul'un önemli su kaynaklarının bulunduğu Kemerburgaz'da da aynı özellikleri taşıyan tesisi bulunduğunu belirterek Kemerburgaz'da bulunan tesisin faaliyetlerini durdurulması için kararlar olmasına ve halkın tepkisine rağmen faaliyetlerini yıllardır sürdürdüğünü dile getirdi. Buradaki tesisin yöneticilerinin "Bütün önlemler alındı" demesine rağmen, tesise yakın Hamidiye Su'ya ait kuyuların aşırı kirlenme ve cıva bulunduğundan dolayı kapatıldığını söyleyen Dodurga, şirket yetkililerinin Kemerburgaz'da halkın tepkisini dindirmek için "Merak etmeyin bu tesis kısa zamanda Çorlu'ya taşınacak" dediğini anlattı. "Çok küçük kapasiteye sahip bu tesisin yarattığı tahribat ortada iken ülkemizde izin verilen toplam katı atık tesisinin iki katından fazla kapasitede olacak olan bu tesisin Çorlu ve Trakya'da yaratacağı etkiyi düşünmek bile istemiyorum" diyen Dodurga, acilen bir platform etrafında birleşme çağrısı yaptı.

AVRUPA'NIN ZEHİRLİ ATIKLARI DEPOLANACAK

Kurulmak istenen tesisin kapasitesinin 860 bin ton/yıl olduğunun bilgisini veren Zirat Mühendisleri Odası Başkanı Cemal Polat, "Bu kapasite Türkiye'deki toplam katı atıkların toplamından fazla ve 5-6 tane de şirketin başvuru için sırada bekliyor. Bu kadar kapasiteli katı atık tesisi sadece Trakya ve Türkiye'nin ihtiyaçları için değil, Avrupa'nın da zehirli atıklarının depolanıp işlenmesi için de yapılıyor. Çevre sorunları nedeni ile can çekişen Trakya ve Çorlu zehir merkezi haline getirilmek isteniyor" diye konuştu.

ONAYLANAN İMAR PLANLAR DEĞİŞTİRİLMEK İSTENİYOR

1/100000 ve 1/25000'lik şematik planlarda yer almayan katı atık tesisi uygulama planlarının 1/5000 ve 1/1000'lik planlar ve Trakya'yı kurtarma planı olarak

21 04 2013

Evrensel Gazetesi - Çorlu Avrupa'nın zehir deposu haline getiriliyor

sunulan Ergene Havzası Eylem Planı içine sokulduğunu söyleyen Tekirdağ İl Genel Meclisi Başkanı Orhan Perçinoğlu, "Bundan sonra 644 sayılı KHK nedeni ile bu tip değişikliklerle sık sık karşılaşabiliriz. İmar planlarına itiraz süresi 26 Martta dolacağından dolayı itirazımızı hemen yapmalıyız. Bölge İdare Mahkemesinde itiraz davalarında Baro her türlü desteği vereceğini bildirdi ama bu yetmez. Halkın tepkisini örgütlemeliyiz" diyerek kendi üzerlerine düşeni yapacaklarını bildirdi.

TRAKYA TARIMSAL SİT ALANI İLAN EDİLMELİ

Trakya, yüzde 82'si gibi yüksek bir oranda tarıma elverişli topraklarla Türkiye'nin hatta dünyanın en bereketli topraklarına sahip olduğunu belirten Tekirdağ Ziraat Mühendisleri Oda Başkanı Prof.Dr. Cemal Polat, "Trakya'nın aslında tarımsal sit alanı ilan edilmesi gerekir. Trakya Avrupa'ya giriş kapısı olduğu ve İstanbul'a yakınlığından dolayı şirketlerin talanına açıldı" diye konuştu.

SORUNU HALKA TAŞIMALIYIZ

Çorlu Belediyesinin Ekolojik Enerji AŞ'nin başvurusunun reddedilmesinden sonra yapılan plan değişikliğinin iptal ettirilememesi halinde aynı şirketin başka isimler ile başvuru yapabileceğini belirten Ergene İnisiyatifinden Anıf Yılmaz "Asıl olan 644 sayılı KHK'nin iptal edilmesi için mücadele etmeliyiz. Bunun için burada bulunan bütün kurumların içinde yer aldığı bir platform kurmalı ve sorunu asıl sahipleri olan halka taşımamız" diyerek somut kararlar alınmasını önerdi.

Toplantı çağrıcı kurumlardan oluşan geçici bir komisyon kurularak itiraz dilekçelerinin hazırlanması, platform kurulması kararları alınarak bitirildi. (Çorlu/EVRENSEL)

evrensel.net - Bu sayfa kere görüntülendi.Güncelleme tarihi: 2012-03-17 14:59:04

16 Ocak'ta Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Önündeydik!

Kategori: Çorlu Tehlikeli Atık Tesisine Hayır Platformu

Tarih: 27 Ocak 2013 Pazar 12:20

Gösterim: 179

Beğen

1

Gönder

Share

Tweetle

0

0

BASINA VE KAMUOYUNA;

Bizler Trakya'dan, Çorlu'dan geliyoruz. Bu karda kışta Ankara'da ne işiniz var diyenler olabilir. Biz; Tekirdağ Tabip Odası, Tekirdağ Barosu, Tekirdağ Ziraat Mühendisleri Odası, Eğitim-Sen, Çorlu Ergene İhsiyatı, Mimarlar Odası, İnşaat, Elektrik, Çevre, Makine, Jeoloji, Harita Mühendisleri, Şehir Plancıları Odası Çorlu Temsilcilikleri, Çorlu Kent Konseyi, Çorlu Çevre Gönüllüleri Derneği, Çorlu Ziraat Odası, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Sağlık Emekçileri Sendikası, Romanlar Derneği ve Gazeteciler Derneği bir yıl önce bir araya gelerek "ÇORLU TEHLİKELİ ATIK TESİSİNE HAYIR PLATFORMU"nu oluşturduk.

Günler öncesinden Tekirdağ Milletvekilimiz Emre Köprülü aracılığıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yetkililerinden randevu talebinde bulunduk. Randevu talebi sadece sayın milletvekilimiz için geçerli. 22 sivil toplum örgütünün oluşturduğu platform üyelerine bakanlık kapıları kapalı. Sorunlarımızı kamuoyuyla paylaşmak adına bu basın açıklamasını yapma ihtiyacı duyduk.

Yaşadığımız bölgeye plansız, kontrolsüz sanayinin gelmesinden sonra, "Trakya'nın Candamarı" Ergene'de su yerine zehir akar oldu. Ergene'ye karışan ağır metal ve kimyasallar, Ergene ile birlikte havamızı, suyumuzu, verimli topraklarımızı da zehirledi. Kanser ve solunum yolu hastalıkları nedeniyle poliklinikler dolup taşıyor. Kanserden ölenlerin sayısı her geçen gün artıyor.

İktidar, Trakya'ya, Trakya Halkına söz verdi: "Ergene'yi Kurtaracağız! Ergene Yeniden Hayata Dönecek!" dediler. "Eylem planları, projeler hazırladık" dediler. "Ergene'deki zehirli atıkları arıtıp tarım sulamasında kullanacağız!" dediler. Sonra "Ergene'de eskisi gibi canlılar olacak, kurbağalar, balıklar yaşayacak!" dediler. Söylediklerine kendileri de inanmıyor olacaklar kış şimdi de Ergene'nin zehirli atıklarını arıtıp Marmara Denizi'ne deşarj edeceklermiş. Trakya'yı öldürdükleri yetmezmiş gibi, şimdi de Marmara'yı öldürme hazırlığı yapıyorlar.

Tüm bunlar yetmezmiş gibi 300 bin nüfuslu Çorlu'nun burnunun dibinde bir bölgeyi "Katı Atık Bertaraf Alanı" olarak belirleyip Ergene'yi Koruma Eylem Planı içine aldılar. Bu alanda atıkları yakarak enerji üreteceklermiş! Öncelikle İstanbul'un Avrupa Yakası ile Trakya'nın tamamının, giderek Türkiye'nin, AB ülkelerinin atıkları, ağır metal ve radyoaktif içerikli her türlü atık bertarafı burada yapılacak.

Bir yandan Ergene'yi kurtarma iddiasıyla yola çıkıyorsun. Bir yandan da kapasitesi milyon tonlara varan bir tesisi Çorlu'nun dibinde kuruyorsun. Bir yandan İstanbul Kemerburgaz'da kurulu bulunan tesis insan sağlığına zararları kanıtlandığı için İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nce kapatılırken, öte yandan Çorlu'ya 30 kat daha büyük bir tesisin kurulmasına karar veriyorsun.

Bizler bu tesisin kurulması halinde havamızın, suyumuzun, toprağımızın kirleneceğini biliyoruz. Çorlu ve çevresinin yaşanmaz hale geleceğini biliyoruz. Çocuklarımızın, torunlarımızın geleceğinin kararacağını biliyoruz. Bu nedenle Tekirdağ'da, Çorlu'da aylardır mücadele ediyoruz. Milletvekillerimiz mecliste Çevre ve Şehircilik Bakanlığ'na defalarca konuyla ilgili soru önergeleri verdiler. Sesimizi her platformda duyurmaya çalışıyoruz.

Şimdiye kadar Çorlu'da bilgilendirme amaçlı toplantılar düzenledik. Bildiri ve broşürler hazırlayıp dağıttık. Düzenlediğimiz imza kampanyasında 40 bin imza toplayıp Tekirdağ Valiliği'ne; tesisi neden istemediğimizi bilimsel gerekçeleriyle anlatan bir raporla birlikte arzettik. 5 Haziran 2012'de düzenlediğimiz halk konserinde binlerce insanın haykırışı, 25 Kasım 2012'de düzenlenen yürüyüşte binlerin çığılı tesisin Çorlu'da istenmediğinin göstergeleridir.

Bu tesisin yapılmasını başta Çorlu Belediyesi olmak üzere meslek odaları, dernekler, sendikalar, STK'lar istemiyor. Kısacası tüm Çorlu Halkı bu tesisin yapılmasına karşı.

Çorlu Belediye Meclisi'nin tesisle ilgili üç kez red kararından sonra belediyeyi ve Çorlu halkını baypas edip 644 sayılı KHK'ye dayanarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığ'ı plan onayı yaptı. İtiraz hakkımızı kullandık. İtirazlarımızı cevap vermek yerine bakanlık ikinci plan onayı yapma cüretini gösterdi. Bu kez danıştaya dava açtık. Tüm bu karşı çıkışlar bakanlığ'ı yanlış kararından döndürmeye yetmedi.

Bu nedenle bugün Ankara'ya T.B.M.M. Çevre Komisyonu'na hem de Çevre ve Şehircilik Bakanlığ'na topladığımız 40 bin imzaya ek bir dosyayla geldik. Buradan Çevre ve Şehircilik Bakanı Erdoğan Bayraktar'a bir kez daha sesleniyoruz:

Çorlu'da katı atık tesisi protestosu

27 Kasım, 2012

Çorlu'da 'Tehlikeli Atık Tesisine Hayır Platformu' üyeleri, ilçede kurulması planlanan katı atık bertaraf ve enerji üretim tesisini protesto etti.

CHP Tekirdağ Milletvekili Emre Köprülü, grup adına yaptığı konuşmada, Ergene'nin kıyısında yaşayanların siyasi tercihlerine göre değerlendirildiğini öne sürdü.

Çöp gazından elektrik üretme bahanesiyle bölgede ülkenin en büyük katı atık bertaraf tesisinin inşa edilmek istendiğini ileri süren Köprülü, "Çorlu Belediyesi, birçok sivil toplum kuruluşu ve birçok sendika bu tesise 'hayır' diyor ve reddediyor. Ancak çıkarılan kararname ile imar planı değişikliği yapılıyor ve tesis için onay veriliyor. Kimse halktan daha büyük değildir. Çorlu, bu tesise karşı çıkıyor" ifadelerini kullandı.

Konuşmaların ardından otobüslerle tesisin inşa edileceği Kara Tepe mevkiine giden grup, bir süre slogan atarak eylemi sonlandırdı. AA

Lüleburgaz Görünüm Gazetesi - İnsana Taraf Gazete sitesinden 21 Nisan, 2013 tarihinde yazdırılmıştır.

Karatepe Katı Atık Tesisi İnşaata Başladı

Çorlu – Tekirdağ yolu üzerindeki Kara tepe eteklerine kurulması planlanan Katı Atık Bertaraf tesisi inşaatı başladı. Çorlu Belediye Meclisinin 'Hayır'

corlu 29.04.2013 07:10:12 (281) Okunma

Çorlu – Tekirdağ yolu üzerindeki Kara tepe eteklerine kurulması planlanan Katı Atık Bertaraf tesisi inşaatı başladı. Çorlu Belediye Meclisinin 'Hayır' dediği tesis Bakanlığın yapın talimatı ile 18 Mart 2013 tarihinde alınana ruhsat izni ile yapılmaya başlandı.

Çöp'ten Elektrik Enerjisi üreteceğiz planı ile yıllar önce başlatılan projeye, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) çevreyi ve doğayı kirletecek gerekçesi ile yıllardır karşı çıkıyordu. İnşaat ruhsatına ilk önce evet diyen ancak daha sonra halktan gelen tepkiler üzerine teh-likenin farkına varan Çorlu Belediye Meclisi, konuyu yeniden görüşerek tesisin yapılmasına hayır demişti.

Alınan bilgilere göre; tesisin yapılacağı inşaat alanı; 0.70'den; 0.25'e düşürülmüş durumda, yani tesise ayrılan 360 dönüm arazinin, yüzde 25'ine inşaat yapılacak. Daha önce 252 dönüme yapılması planlanan tesis inşaatı şimdi 90 dönüm üzerine yapılacak.

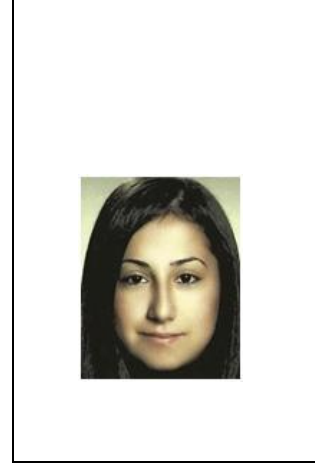
Bilindiği üzere; Çorlu Belediye Meclisinden inşaat izni alamayan tesis yetkilileri, konuyu ilgili Bakanlığına götürmüş, ilgili Bakanlıkta Kanun Hükmünde Kararname yetkisine dayanarak tesisin yapılmasına onay vermişti. İlgili Bakanlıktan alınan bu onay üzerine Çorlu Belediyesi de inşaatı izin vermek durumunda kaldı.

EK C : İNCELEME ALANINA AİT İMAR PLANLARI

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Sinem GÜNERİ

Doğum Yeri ve Tarihi: Kayseri-05.10.1987

Adres: Tekirdağ

E-Posta: sinem.guneri@csb.gov.tr

Lisans: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi-Şehir ve Bölge Planlama Bölümü,
2009

Mesleki Deneyim ve Ödüller: Tekirdağ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü 2011-...